

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

AD AUDIENDAS CONFESSIONES.

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

AD AUDIENDAS CONFESSIONES,

SIVE

PRAXIS ET INSTRUCTIO CONFESSARIORUM

AUCTORE ILLUSTRIS. ET REVERENDISS.

D. ALPHONSO DE LIGOBIO,

OLIM EPISCOPO S. AGATHÆ GOTHORUM, ETC. ETC.

CUM NOTABILIORIBUS DOCTRINIS SUPER OMNIBUS TRACTATIBUS THEOLOGIA: MORALIS ERUTIS, ET IN COMPENDIUM REDACTIS EX ALIO OPERE EJUSDEM AUCTORIS, IN QUO UBERIORI CALAMO QUESTIONES MORALES FUSIUS EXPOSITA INVENIUNTUR.

ADSUNT IN FINE OPERIS APPENDICES PERUTILES.

EDITIO NOVA,

Ab innumeris mendis maxima eunt cura expurgata. Citationes porro quas ex sua Theolog. sacr. et ex aliis auctoribus hic adjecit auctor, accurate recensuimus. Ad calcem denique tomi, additur index alphabeticus rerum notabilium totius Operis non parum locupletatus et in meliorem ordinem redactus, quibus accedit Elenchus quaestionum, quas reformavit Auctor.

TOMUS TERTIUS

'DE PRIVILEGIIS IN GENERE, ET SPECIATIM ECCLESIASTICORUM, AC PRAESERTIM EPISCOPORUM, ATQUE REGULARIUM. DE MODO ET PRAXI, QUOMODO GERERE SE DEBEAT CONFESSARIUS CUM PECCATORIBUS IN OCCASIONE PROXIMA VERSANTIBUS, AUT RECIDITIS, ETC. ET QUOMODO CUM PERSONIS DIVERSORUM GENERUM AC CONDITIONUM.

A
X

MECHLINÆ.

H. DESSAIN, SUMMI PONTIFICIS, S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA
r,

CHKBTMUT HILL, MASS.

fJJM

ORDO ET SUMMA OPERIS.

TOMUS III.

Tractatus XX. De privilegiis

Et hic fuse agitur in particulari de omnibus privilegiis Ecclesiasticorum, et praesertim Episcoporum et Regularium; in unum redigendo quidquid dispersim et confuse d moralistis tractatur.

Tractatus XXI. De charitate, et prudentia confessorii

Tractatus ult. Quomodo se gerere debeat confessorius circa diversos status poenitentium.

Appendix I. De directione animarum, quae spirituali vitee vacant

Appendix II. De assistentia morientium.

Appendix III. De examine ordinandorum.

Appendix IV. De pluribus animadversionibus spectantibus ad confessarios et parochos.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM,

Quibus adduntur omnia summaria, ad hoc, ut prae oculis habeantur cunctas materias, quae in hoc tertio tomo continentur.

TRACTATUS XX.

De Privilegiis.

- Caput I. De privilegiis incommuni. pag. 1.
Differentia inter privilegium, dispensationem et licentiam 1. Quando privilegium derogat juri communi 2. Quando privilegiatus tenetur uti privilegio 3. Utrum extra Sacramentum censurde, etc. 4. De clausulis Ad instar, etc., quatenus sacris Canonibus non adversetur, etc. Supplentes defectus, etc. 5. De interpretatione privilegiorum 6. 7. et 8. De communicatione 9. 10. et 11. De privilegiis Regularium revocatis, cum declarationibus sancti Pii V. 12. De rescriptis gratiae et justitiae, utrum expirent morte Pontificis 13. Quot modis cesset privilegium 14. Quomodo cesset per revocationem 15. De revocatione expressa 16. De tacita, et utrum sit intimanda, vel saltem publicanda revocatio 17.
- Cap. II. De privilegiis Ecclesiasticorum. pag. 10.
Quibus in rebus Ecclesiastici sint exempti a potestate laicali 18. De privilegiis Canonis et fori quoad personas 19. Quoad bona. 20. Quis gaudeat hujusmodi privilegiis 21. De beneficiatis 22. De tonsuratis 23. De illis qui deposuerunt habitum 24. De immunitate piorum locorum 25. ad 28.
- Cap. III. De privilegiis Episcoporum. pag. 15.
1. De facultate cap. Liceat. Utrum valeat Episcopus dispensare in irregularitate delicto, et ex defectu dubia 29. Quibus in locis non est receptum Tridentinum, etc. 30. Qui veniat nomine Episcopi 31. De peregrinis. Et utrum Episcopus absolvere possit a casibus papalibus extra confessionem 32. Quomodo delictum iute ligatur occul-

tum 33. Utriim Episcopus valeat hanc facultatem delegare 34. Utrum a casibus ab aliis Episcopis reservatis, etc. 33. Si a casibus post Concilium, etc. 36. Utriim Episcopus possit absolvere confessorium absolventem complicem in peccato turpi 37. Utrum Episcopi a casibus Bullae Ccenae, etc. 58. Utrum valeant dispensare in irregularitate quae per haeresim incurritur 39. Utriim valeant absolvere impeditos 40. Et utrum per alios 41. Qui dicantur impediti 42. De perpetuo impeditis 43. Utrum impediti teneantur per epistolam, etc. 44. Utrum teneantur saltem recursum habere ad Episcopum? Quid si recurrere nequeant, etc. Quid si sint in mortis articulo 43. II. De sex casibus episcopalibus, et praesertim de absolute censurae propter percussionem clerici 46. 47. et 48. III. De dispensatione cum illegitimis 49. Cum bigamis 30. IV. Circa irregularitates ob delictum occultum, et quid si homicidium sit omnino occultum 51. De homicidio casuali 52. V. Circa inhabilitates 53. VI. De facultatibus Episcoporum circa matrimonia 54. De dispensatione circa publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum remissive. Circa impedimenta dirimentia dubia 55. Circa dirimentia certa, si matrimonium sit contractum 56. Si non sit contractum 57. Utrum Episcopus possit hanc facultatem delegare 58. VII. De dispensatione interstitiorum 59. VIII. De dispensatione capellani, ut celebrare valeat in alia ecclesia 60. IX. De celebratione post meridiem 61. X. De oratoriis 62. Quibus in locis possit celebrare Episcopus 63. Utrum valeat dispensare ad celebrandum domi 64. XI. De facultate Episcoporum et Praelatorum circa electionem proprii confessarii 65. XII. Circa clausuram Monialium 66. De approbatione confessoriorum Monialium 67. XIII. Utriim valeant Episcopi commutare ultimas voluntates 68. XIV. De compositione in restitutionibus incertis 69. XV. De reductione Missarum 70. Quoad iuramenta et vota remissive ad Tom. I. Tract. V. n. 19. et 42. De unione beneficiorum, novarum parochiarum erectione, etc. 71.

Cap. IV. De privilegiis Regularium.

pag. 40.

Punctum I. De privilegiis Regularium in communi.

ibid.

De exemptione a jurisdictione Episcoporum 72. 75. et 74. Casus excepti, praecipue circa celebrationem Missarum 75. Declaratio S. C. 76. Quibus casibus potest Episcopus obligare Regulares etc. 77. Utrum Regulares teneantur praeceptis Episcoporum 78. Utriim Episcopus possit eos visitare 79. Utriim visitare clausuram Monialium 80. Utriim petere rationem Missarum relictarum, etc. 81. Quibus casibus possit criminaliter procedere, etc. 82. et 83. II. De obligatione Decimarum 84. ad 87. III. Circa Foundationes 88. De Monasteriis Episcopo subjectis 89. IV. De iudice conservatore 90. De sepultura 91. et 92. De portione canonica, etc. 93. 94.

Punct. II. De privilegiis Regularium in particulari.

pag. 54.

I. De facultate absolvendi subditos a casibus et censuris 95. 96. et 97. De reservatione casuum, etc. 98. De facultatibus quoad saeculares 99. Utriim Regulares possint absolvere a casibus Episcopis reservatis a jure vel consuetudine 100. Utriim et casibus papalibus 101. Utriim in itinere, aut ex Bulla Cruciatæ, etc? 102. Utriim confessarii regulares possint denuo examinari ab Episcopo 103. II. Circa dispensationem in irregularitatibus 104. et 105. III. De dispensatione in prae-

ceptis ecclesiasticis, etc. 106. IV. Circa officium divinum 107. V. Circa dispensationem votorum et juramentorum 108. Circa votum castitatis conjugum et sponsorum 109. VI. De privilegio Religiosorum, noviliorum, et famulorum confitendi cuicumque sacerdoti etc. 110. De religiosis peregrinantibus 111. Utrum in jubileo, etc. 112. VII. Circa Ordinum receptionem 113. ad 116. Circa Ordinum collationem 117. ad 120. Circa celebraionem Missarum 121. et 122. Circa Communionis ministrationem 125. Circa concionandum 124. ad 128.

TRACTATUS XXI.

De cbaritate et prudentia confessarii.

Punct. unicum. pag. 70.
De confessarii cbaritate in excipiendi poenitente 1. In eo audiendo 2. In eo corrigendo 5. De prudentia in interrogando, admonendo, et disponendo 4. Remedia generalia 3. Remedia particularia 6.

TRACTATUS ULTIMUS

Quomodo se gerere debeat confessarius Cum poenitentibus diversorum generum.

Cap. unicum. pag. 76.
Punct. 1. De iis qui in occasione proxima versantur 1. ad 7. Punct. 11. De habitualis et recidivis 8. ad 15. De ordinandis pravo habitu irretitis 16. et 17. Punct. 111. De interrogationibus faciendis poenitentibus neglectae conscientiae, et 1. De interrogationibus faciendis rudibus juxta ordinem praeceptorum 18. ad 50. 11. Poenitentibus diversorum statuum et conditionum, et 1. Sacerdotibus 51. 2. Monialibus 52. 3. Judicibus. 4. Scribis. 5. Medicis 55. 6. Chirurgis, et Pharmacopolis. 7. Negotiantibus. 8. Sartoribus 54. 9. Proxenetis, et Venditricibus 35. 10. Barbitonsoribus, et capillorum tictitiorum (vulgo perruche, artificibus, et hic 11. sermo de juvenibus qui mulieribus caput aptant 56. Punct. IV. De pueris et puellis 17. ad 41. Punct. V. De personis pie tati addictis 42. ad 45. Punct. VI. De mutis et turdis 44. et 45. Punct. VII. De moribundis 46. et 47. Punct. VIII. De capite damnatis 48. et 49. Punct. IX. De vexatis a daemonibus 50. ad 53. Punct. X. De mulieribus 54. et 55.
Punct. 1. Quomodo gerere se debeat confessarius Cum iis qui sunt in occasione proxima. pag. 76.
Punct. 11. Quomodo cum habituatis, et recidivis. pag. 82.
Punct. 111. De interrogationibus faciendis poenitentibus neglectae conscientiae. pag. 92.
Punct. IV. Quomodo se gerat cum pueris, adolescentibus, et puellis. pag. 107.

Punct. V. Quomodo cum personis devotis.	pag. 111.
Punct. VI. Quomodo cum mutis et surdis.	pag. 113.
Punct. VII. Quomodo cum moribundis.	pag. 114.
Punct. VIII. Quomodo cum capite damnatis.	pag. 113.
Punct. IX. Quomodo cum vexatis a daemone.	pag. 117.
Punct. X. Quomodo cum mulieribus.	pag. 121.

APPENDIX I.

Quomodo se gerere debeat confessarius circa directionem animarum, quae spirituali vitee vacant.	pag. 124.
---	-----------

§. I. De meditatione 1. ad 3. §. II. Circa orationem contemplationis 6. Et hic agitur de collectione (proprie vocata raccoglimento, naturali, sive otio contemplativo 7. De ariditate supernaturali, distinguendo sensibilem substantiali 8. ad 11. De contemplatione affirmativa et negativa 12. De collectione supernaturali 13. De quiete 14. De caligine 13. De unione activa, et passiva 16. De desponsatione spirituali, in quam ingrediuntur elevatio animae (dicta extasis), raptus, et volatus spiritus 17. De matrimonio spirituali 18. De visionibus 19. et 20. De locutionibus 21. De revelationibus 22. Directio circa omnes praefatas supernaturales gratias 23. et 24. §. III. Circa mortificationem 23. ad 27. §. IV. Circa frequentiam Sacramentorum /praesertim Communionis 28. ad 36. Regula pro persona religiosa 37. et 58.	
§. I. Circa orationem meditationis.	pag. 123.
§. II. Circa orationem contemplationis, et diversos ejusdem gradus.	pag. 127.
§. III. Circa mortificationem.	pag. 142.
§. IV. Circa frequentiam Sacramentorum et praesertim Communionis.	pag. 143.
§. V. Methodus vitae perfectae.	pag. 133.

APPENDIX II.

De assistentia erga moribundos	pag. 137.
§.	

586 Td (/)Tj 938673.3orati3f -223num1.21641 Td8703 1ag.

APPENDIX III.

Examen Ordinandorum.

- Gap. I. De Sacramentis in genere. pag. 186.
 Quid sit Sacramentum 1. Quae requirantur ad constituendum Sacramentum? An circumcisio, etc. 2. Quae sint Sacramentalia 3 Distinguuntur Sacramenta 4. Qu. I. Quae requirantur ad essentiam. De materia 5. De forma, et de connexionione materiae cum forma 6. De mutatione substantiali aut accidentali 7. De Sacramento sub conditione. si cum forma, aut materia dubia, vel mixta. Interruptio formae 8. De intentione ministri, et suscipientis 9. Qu. II. De ministro 10. An debeat esse in gratia 11. Si sit laicus, aut ministret non solemniter, an sufficiat contritio 12. Si absolvat in mortali: si ministret Eucharistiam: si celebret Missam 13. Si subdiaconus, aut diaconus ministret solemniter 14. Si ministret indigno 15. Simulare administrationem Sacramenti 16. Simulare susceptionem 17. An minister debeat intendere quod facit ecclesia 18. Qu. III. Quid requiritur ad valide et licite Sacramenta suscipienda 19. An liceat petere ab excommunicato, vel peccatore 20. An dare pecuniam pro adminislr. Sacramenti 21. Effectus Sacram., et I. de gratia 22. et 23. II. De caractere 24.
- Cap. II. De Sacramento Ordinis in genere. pag. 195.
 Quid sit Ordo 25. Quid ordinatio 26. Quot sint Ordines; et an Episcopatus sit Ordo distinctus 27. An singuli Ordines sint Sacramenta 28. Quatenam materia et forma Ordinis, et de tactu physico et simultaneo 29. Quis minister 30. Effectus 31. Requisita ut quis valide ordinetur 32. Ut autem licite, requiritur I. Confirmatio. II. Ut absit infamia, etc. An protestatio Episcopi, etc. III. Animus clericandi. IV. Ut ab Episcopo proprio, etc. 33. Quis Episcopus proprius. Regulares a quo, etc. remissive 34. V. Scientia 35. et 36. VI. Titulus, et quotuplex sit 37. et 38. De patrimonio licito 39. VII. Ut Ordo inferior suscipiatur ante superiorem. VIII. Tempus debitum 40. IX. Interstitia 41. et 42. X. Locus. XI. iEtas 43. et 44. XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio divina 45. Qui incurrant susceptionem, etc. 46.
- Gap. III. De Ordinibus in specie. pag. 204.
 Aut. I. De prima tonsura. ibid.
 Quid prima tonsura, et an sit Ordo. Si quis ordinatur sine tonsura 47. Privilegia tonsurati 48. De obligatione deferendi habitum et tonsuram 49. et 50. Qui priventur privilegio fori, et canonis 51.
- Art. II. De Ordinibus minoribus. pag. 208
 Quot sint Ordines minores 52. Sectio I. De ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinate, et ab eo Missa celebranda 53. Sect. II. De lecloratu 54. Sect. III. De exorcistatu 55. Sect. IV. De acolythali 56.
- Art. III. De Ordinibus maioribus. pag. 210
 Sectio I. De subdiaconatu. ibid.
 Quid subdiaconatus, materia, forma, et officium? Si sine manipulo, etc. 57. Requisita 58.
- §. I. De voto castitatis, et an obligatio castitatis sit ex voto? Si quis ignorat, etc. Si impuber, etc. Qui per metum ordinatur, etc. 59.
- §. II. De Horis canonicis. Propositiones damnatae 60. Qui teneantur ad Horas?!. Clerici in Sacris. II. Religiosi professi. III. Beneficiati 61,

Cui facienda restitutio fructuum 62. Si habeant alia onera 63. An excommunicati, etc. Et qui sine attentione interna, etc. 64. Inter primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum, etc. 65. Qui non percipit fructus, etc. 66. Si beneficium sit tenue 67. An malf expendens, etc. Canonicus non canens 68. Quae parva materia, etc. An projiciens Breviarium, etc. In dubio an quid omissum, etc. 69. Quae requirantur ad Horas recte dieendas?!. Juxta praescriptum. Si permutes officium 70. Si alio pergis 71. Si advertis errasse. De Litaniis, et officio defunctorum 72. II. Pronuntiatio vocalis. Quid in choro 73. III. Pronuntiatio integra. IV. Pronuntiatio continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus 74. Intentio, et attentio 75. Causae excusantes a recitatione 76.

s. III. De censuris in genere 77. ad 80.

s. IV. De censuris in specie, et 1. De excommunicatione 81. ad 83. II. De suspensione 84. De depositione, etc. 85. IV. De interdicto 86. V. De irregularitate 87. Irregularitates ex delicto 88. Ex defectu 89.

Sectio II. De diaconatu. pag. 226.

Quid diaconatus? et quae ipsius materia, et forma 90. Officia diaconi. Censura ligatus, etc. De poenitentia imposita ab Episcopo, an adimplenda sub gravi 91

Sectio III. De presbyteratu. pag. 228.

s. 1. Quid presbyteratus? et quae materia et forma 92. et 93. De defectibus supplendis 94.

s. II. De Sacrificio Missae. Quid Sacrificium, et quotuplex 95. Quid Missa 96. Qu. 1. Quae requirantur ad Missam. De materia Missae, et hic de pane 97. De vino 98. De praesentia materiae 99. De forma 100. Qu. II. Quomodo Christus sit praesens 101. Qu. III. Effectus Missae 102. Pro quibus offerri possit 103. Qu. IV. Quotuplex fructus 104. An Missa sit infiniti valoris 105. Qu. V. De stipendio licito 106. Dilatio Missae 107. Retentio partis eleemosynae 108. An parochus, etc. 109. Applicatio 110. Qu. VI. Obligatio celebrandi 111. Qu. VII. An omnes Rubricae sint praeceptivae 112. Qu. VIII. Quando Missa possit dici? an ante Matutinum? et an in die Ccenae Domini et Sabbati sancti 113. Qu. IX. Ubi Missa dicenda 114. De pollutione ecclesiae 115. Qu. X. Quae requirantur ad celebrandum? 1. Altare 116. II. Calix, et patena 117. III. Vestes 118. IV. Corporale 119. V. Palla 120. VI. Missale 121. VII. Crux cum Crucifixo 122. Neopresbyteri an consequent, etc. 123. An tres Missae junctae, etc. 124. Missa dicenda alte, breviter, etc. 125. {de celebrante nimis velociter locuti sumus Tom. II. Tract. XV. n. 84.}. De missis votivis 126. Quando pluries in die, etc. 127. Si diim celebratur polluitur ecclesia, vel accedit excommunicatus 128.

s. III. De potestate sacerdotali, sacerdos simplex tantum Eucharistiam potest conficere, ei ministrare, et Poenitentiam in necessitate 129. Scitu necessaria cuilibet sacerdoti circa ministrandam Poenitentiam in necessitate 130.

s. IV. De munere docendi et praedicandi 131. et 132.

APPENDIX IV.

Monita notabilia ad confessarios et parochos , Cum praxi
orationis mentalis.

§. I. Monita ad confessarios.	pag. 249.
§. II. Monita ad parochos.	pag. 257.
§. III. Brevis praxis orationis mentalis.	pag. 260.
Propositiones damnatae ab Alexandro VII.	pag. 268.
Ab Innocentio XI _M	pag. 272.
Elenchus quaestionum, quas reformavit Auctor.	pag. 358.

TRACTATUS XX.

DE

PRIVILEGIIS-

CAPUT PRIMUM.

DE PRIVILEGIIS IN COMMUNI.

Differentia inter privilegium dispensationem et licentiam 1. Quando privilegium derogat juri communi 2. Quando privilegiatus tenetur uti privilegio 3. Utrum extra Sacramentum censurae, etc. 4. De clausulis Ad instar etc., Quatenus sacris Canonibus non adversetur, etc., Supplentes defectus, etc. 5. De interpretatione privilegiorum 6. 7. et 8. De communicatione 9. 10. et 11. De privilegiis Regularium revocatis cum declarationibus S. Pii V. 12. 2) De rescriptis gratiae, et justitiae, utrum expirent morte Pontificis 13. Quomodo cesset privilegium. 14. Quomodo cesset per revocationem 15. De revocatione expressa 16. De tacita, et utrum sit intimanda, vel saltem publicanda revocatio 17.

1. — Privilegium definitur Lex privata, aliquod speciale concedens beneficium. Privilegium differt a dispensatione quae eximit a lege, et ideo semper est odiosa, differt etiam a licentia quae conceditur tantum ad paucos actus. De privilegiis in particulari inferius proprio loco dicemus; hic tantummodo adnotabimus quasdam regulas advertendas circa privilegia in communi.

— Et 1. ut privilegium derogat juri communi non requiritur clausula derogatoria, praesumitur enim princeps jam scire leges communes. Excipitur tamen 1. Quando privilegium non posset suum effectum sortiri sine hac expressa derogatione. 2. Si in lege cui derogatur esset apposita clausula Non obstante quocumque privilegio hoc intelligitur, dummodo in privilegio non extet clausula Ex certa scientia, vel Ex plenitudine potestatis (1). 3. Quando privilegium est contra aliquam consuetudinem, aut legem

1 Salmant. iracl. 18, e. 1. n. 42. et 43, cum aliis.

municipalem; his enim non derogatur, nisi de illis specialis mentio fiat (1).

3. — II. Privilegiatus non tenetur, regulariter loquendo, uti privilegio, Reg. 61. Jur. in 6. Sed excipiendum est 1. si non utendo, grave damnum proximo inferret: hoc tamen intellige si per se, non vero consequenter, e. c. si confessarius habeat privilegium absolvendi a peccatis reservatis, post auditam confessionem tenetur eo uti (2). 2. Si privilegium cedat in bonum commune quemadmodum est privilegium immunitatis, quo unusquisque tenetur uti excap. Si diligenti, de Foro compet. 3. Si privilegium tollat impedimentum ad observandum praeceptum, e. c. si infirmus habeat domi oratorium privatum, et facile potest audire Sacrum, tenetur privilegio uti (3). 4. Si privilegium non est personale, sed reale, addictum loco, vel dignitati, vel statui, quemadmodum sunt privilegia concessa Episcopis et Regularibus (4).

4. — III. Qui habet privilegium pro foro poenitentiali, etc. absolvendi & censuris et poenis ecclesiasticis, valde probabiliter potest eo uti etiam extra Sacramentum, etiamsi facultas concepta esset in terminis, Sacerdoti confessario (5).

5. — IV. Loquendo de clausulis, clausula Ad instar importat tunc valere privilegium, quando aliud (ad cuius formam secundum concessum est) fuerit validum saltem a principio, quamvis postea revocatum fuerit, vel non acceptatum, ut advertit P. Mazzotla. Alias enim, si primum privilegium fuerit nullum, nullum quoque erit secundum, dummodo in secundo non exprimat id quod conceditur (6). Hoc tamen currit (ut ajunt praefati auctores) quando dicitur, Ad instar, non vero si dicatur, Sicut concessum est, etc., ut limitant Bonacina, et Garcias apud Salmanticenses Clausula, Quatenus sacris Canonibus non adversetur intelligitur de iis tantummodo Canonibus, in quibus est expressum: Non obstante quocumque privilegio (7). Clausula, Supplentes singulos defectus, intelligitur tan-

(1) Suar, de leg. 1. 8. c. 14. n. 4. Castropal. tom. i. tract. 3.2). 4. p. 10. n. 9. et Salmant. loc. cit. c. 1. n. 8. cum Pelliz. Tamb., etc. (2) Vide Salm. tr. 18. c. 1. n. 11. cum aliis — (3) Suar. 1. 8. de leg. c. 23: n. 8. et c. 35. n. 5. et 6. Pal. p. 7. n. 3. Sanch. de Malr. 1. 9. 2). 6. n. 14. Salm. c. I. n. 12. cum Silvest. Avila, etc. — (4) Vide Salm. c. 1. n. 17. et 18. — (5) Suar. 1. 8. d. leg. cap. 6. n. 15. Castrop. D. 4 p. 2. §. 5. n. 6. et Salm. tr. 18. c. 1. n. 33. cum Silvest. Tamb., etc. contra alios qui probabiliter etiam negant. — (6) Suar. lib. 8. de leg. c. 15. n. 2. Castrop. D. 3. p. 2. §. 8. n. 1. Salm. c. 1. n. 39. c. > m Bonae., etc. et P. Mazzotla tom. 1. de Privi. pag. 221. v. Scuto. — (7) Salm. tr. 18. c. 1. n. 50. cum Nav. Suar. Gure., etc.

tum de defectibus earum rerum, quae requiruntur solum de jure positivo, et qui sunt tantummodo accidentales, non vero de defectibus naturalibus, aut substantialibus, utpote esset, si supplicans foret excommunicatus, aut si supplicatio foret subreptitia, vel fraudulenta; aut si defectus esset circa causam, aut personam supplicantis (1). Alite clausula videri possunt apud Saimanticenses (2).

6. — Y. Loquendo de interpretatione privilegiorum, plura adnotanda sunt. Notetur 1. omne privilegium interpretandum esse eo modo, quo privilegiato non sit neque inutile, neque onerosum (3). 2. Privilegio solum princeps, vel alii, quibus a principe foret commissum, authentici, vel juridici possunt interpretari. Doctrinaliter veni potest ea interpretari quicumque vir doctus, cujus resolutioni liciti potest acquiesci, ut omnes affirmant; et quando in privilegio prohibetur quaecumque interpretatio, de sola authentica et juridica est intelligendum (4), aut acisumum intelligi debet de interpretatione quae fit ex professo, ut dictum est de Legibus (Tract. id. num. 75.). 3. A Gemente IV. et ab aliis Pontificibus prohibentur Episcopi interpretari juridici privilegia Regularium. Solum id ab Alexandro YL et Paulo III. (quando apostolica Sedes consuli nequit) concessum est jurisperitis, caeterisque judicibus in favorem Regularium. Idem concessum est Generalibus, visitoribus, et etiam Provincialibus, et Praelatis immediatis, quoties ipsi peritos consulunt. Idem locum habet in interpretatione Regularium constitutionum et consuetudinum. Eodem modo possunt iidem Praelati auferre vel limitare subditis usum privilegiorum (5).

7. — Notandum 4. quod generaliter loquendo de privilegiis, omne privilegium largum est interpretandum, ut habemus ex cap. Olim. 6. de verb. sign. ubi dicitur: Cum beneficia principum interpretanda largissime, etc.; ex ff. ult. ff. de Constit. prine. Contrarij vero privilegia odiosa stricte sunt interpretanda, cujusmodi sunt illa quae sunt derogatoria juris communis, aut statutorum, et consuetudinum particularium, dummodo hrec statuta non sint contra jus commune: aut dummodo privilegium non sit insertum in corpore juris; ideoque ajunt Sanch. et Mazzotta (6), omnia privilegia realia laffi esse interpretanda, ob suam enim perpetuitatem habentur tanquam inserta in

(1) Salm. cap. 1. num. 51. cum Barbosa, et Tamb. — (2) cap. 1. ex n. 40. —

f3) Salm. cap. 1. num. 70. et 71. — (4) vide Salm. tr. 18. c. 1. n. 72. et 73. —

'5 vide Salm. tr. iS.c.i. n. 74. 75. et 76. — (6) Sanch. de Latr. t. 8. D. 1. n. 4. et Mazzolla loc. cit. pag. 223. c. 2. v. Iiisp.

jure communi. Insuper excipitur si alius privilegium redderetur inutile, aut si in eo extaret clausula **EX** certa scientia, vel **EX** motu proprio; vel si privilegium esset absolvendi, dispensandi, aut communicandi illud ad alios (1). Privilegia vero in praejudicium aliorum, cujusmodi essent ad obtinenda plura beneficia, aut ad conferenda beneficia vacantia, aut contra observantiam regularem, stricte sunt interpretanda, etiamsi concessa fuerint ex motu proprio (2).

8. — Hoc verò intelligendum est de privilegiis concessis personis particularibus, sed ea quae sunt concessa alicui ordini, conventui, communitati, aut ad aliam piam causam, omnia sunt interpretanda non modo late, sed etiam latissimi, etiamsi adversentur juri communi, vel alicujus tertii, quemadmodum communissime affirmant DD. (3) privilegia enim communitatibus concessa praesumuntur omnia esse remuneratoria servitiorum praestitorum, et ideò omnia habentur tamquam favorabilia, ex 1. Sicut persona, ff. de Relig. (4).

9. — VI. Loquendo de communicatione privilegiorum adnotetur 1. quod religiones mendicantes communicant in totum inter se de privilegiis praeteritis et futuris, tum circa personas, tum circa loca, festivitates, et indulgentias, prout habetur ex Bulla Sixti IV. Clementis VIII. et Leonis X. (5). Et hoc currit, quamvis religio, cui concessum est privilegium, vel non acceptaverit, vel eo usa non fuerit. Insuper quando ampliatur privilegium alicui religioni concessum, intelligitur ampliatum etiam quoad alias (6). Insuper hae religiones mendicantes communicant privilegiis caeterarum religionum, vel congregationum, vel collegiorum monasticorum, vel non monasticorum (7). Et hoc valet etiamsi in privilegio concesso alteri religioni, vel congregationi, adsit clausula quod non communicetur, nam in aliis Bullis de communicatione dicitur, quòd tollitur quodcumque impedimentum communicationis (8). Hujusmodi privilegiis perfruuntur tam conversi, ipsi enim verò Religiosi sunt (9), quàm novitii, quemadmodum declaravit Glem. VIII. et est communis sententia (quicquid

(1) Salm. tr. 18. c. 1. n. 78. ad 80. — (2) Ibid. n. 83. e* 84. — (3) Suar, de leg. 1. 8. c. 27. n. 7. Caslrop. B. 4. p. 10. n. 6. Mazzotta loc. cit. et Salm. c. 1. n. 27. et 28. et iterum n. 85. et 86. cum Azor. Laym. Sdv. Bonae. Hmriq. Connch. Lezana. Barb. et alii. — (4) Vide Salm. c. 1. n. 25. ad 27. (5) Ibid. n. 88. et 89. — (6) Ibid. n. 98. et 99. — (7) ita communissime Salrn. tr. 18. c. 1. n. 90. cum Rodr. Pelliz. Tambup. etc. — (8) Salm. tr. 18. c. 1. n. 107. cum Rodr. Basseo. Merranda. Bon. Blana. Donato. etc. — 9 viae Salm. tr. 15. de Statu Relig. c. 1. n. 33.

dicant quidam pauci) cum Suar. Sanch. Castr. etc. (1); fruuntur quoque Religiosi ad Episcopatus promoti, dummodo non agatur de rebus, quibus, Episcopi si utantur, aliquod religionis praejudicium proveniret, ut esset habitatio in monasterio, datio suffragii, etc. (2). Tertiarii autem, et Tertiariae (vel beatae) subditae mendicantibus, et quae habitum religionis deferunt, et votum habent castitatis (quibusdam tantum rebus exceptis) eorum quoque privilegiis gaudent, sed quatenus sunt capaces. Confratres Scapularis, et Cinguli, vocati Cordonis, etc. fruuntur tantum, et participant in omnibus indulgentiis et remissionibus peccatorum, sed non in alio (3).

10 — Notandum 2. Moniales tam ordinum mendicantium, quam non mendicantium, gaudere privilegiis monachorum sui ordinis, et consequenter cujuscumque alterius ordinis in omnibus, quorum sunt capaces (intellige de favorabilibus). Hoc valet etiamsi privilegium tantum de hominibus loqueretur, ut deducitur ex Bulla Leonis X. Atque ita e contrario fratres gaudent privilegiis Monialium omnium ordinum, ex eo quia ipsi communicant (ut superius dictum est) privilegiis concessis cuicumque religioni, congregationi, aut monasterio (4). Sed redeundo ad Moniales, hujusmodi privilegiis gaudent etiam illae quae Pontifici aut Episcopo subjiciuntur, atque ita quando Religiosis conceditur privilegium ut absolvantur, vel dispensentur a suo Praelato; Moniales subjectae Episcopo possunt quidem ab eodem absolvi, et dispensari. Et hoc currit etiamsi in privilegio nominarentur tantum Moniales quae Regularibus subditae sunt (5).

11. — Notandum 3. privilegia non communicari quando sunt odiosa, vel contraria propriis statutis, adeo ut praejudicent bono, sive communi observantiae religionis (6). Notetur 4. privilegia alicui concessa non tanquam personae particulari, sed ratione sui officii, seu dignitatis, vel tanquam membro illius communitatis, intelliguntur concessa omnibus aliis ejusdem officii aut ejusdem communitatis. Et privilegia concessa subditis seu Praelatis inferioribus,

(1) Suar. in 2. 2. S. Thom. tom. de Relig. Ir. 10. lib. 9. c. 1. n. 18. et Salm. 4b. c. 3. n. 85. cum Sanch. C. s'r. Lezana, Pelliz. et aliis. — (2) vide Salm. dici. Ir. 15. c. 5. n. 43. cum Suar. Lez. et Caslr. — (3) Salm. tr. 18. c. 1. n. 94. cum altis. — (4) vide Salm. tr. 18. de Privil. cap. 1. n. 91. — (5) Suar, de leg. 7. 8. c. 10. n. 7. Bonoc. dsp. i. q. 3. punct. 7. §. 2. n. 4. et Salm. tr. 18. cap. 1. n. 92. cum caslr. Lez. Pelliz. Bordovio, Soss. et aliis contra paucos — (6) Castrop. disl. 4. §. 9. n. 2. et Salm. c. i. n. 100. cum Pelliz. Lez. Portet. Tamb. Barb.

etiam Praelatis superioribus concessa intelliguntur, si militer privilegia concessa alicui conventui aut ecclesiae aut particularibus alicujus conventus sed tamquam membra illius intelliguntur quoque concessa caeteris Religiosis tam illius ordinis quam aliorum qui communicationem habent quando scilicet eadem vel similis ratio militat. Sed hoc non est intelligendum de privilegiis quae conceduntur alicui congregationi ad tempus determinatum vel per Brevia particularia sunt concessa alicui monasterio ob specialem aliquam causam vel quando agitur de rebus quae difficili solent concedi.

¶ VII Certum est ut habetur ex prop. ³ damnata ab Alexand. VII Religiosos non posse amplius uti privilegiis jam revocatis per Concilium Tridentinum Verum hoc non obstante attendendae sunt quaedam Declarationes Concilii factae per s. Pium V in sua Bulla. Etsi mendicantium Hae sunt quod saeculares possunt audire Sacrum et conciones in ecclesiis Regularium Quod Episcopus nequeat impertiri licentiam ingrediendi monasteria Monialium exemptarum Quod quarta funerum non intelligitur nisi de eo quod affertur. Quod confessarii Monialium exemptarum et concionatores regulares in propriis ecclesiis non examinentur ab Ordinario verum quod attinet ad confessarios hoc privilegium abrogatum est per varias apostolicas constitutiones et praesertim per Bullam Apostolici ministerii emanatam ab Inno. XIII anno 7 et confirmatam per Bened. XIII die 7 Sept. an 7 Ibi in § declaratur quod confessarii Monialium exemptarum debeant examinari et approbari ab Episcopo dioecesis remota quacumque contraria consuetudine etiam immemorabili.

¶ VIII Distinguendum est rescriptum gratiae ut esset absolvendi dispensandi etq. k rescripto justitiae ut exercendi jurisdictionem appellandi etq. In rescripto gratiae dicitur gratia facta quando delegatus habetur tanquam merus necessarius executor. Gratia facienda quando conceditur facultas dispensandi et relinquitur arbitrio delegati. Rescriptum justitiae expirat morte principis dummodo res adhuc sit integra et idem de rescripto gratiae faciendae. Oppositum vero dicendum de rescripto gratiae factae ut absolvendi recipiendi ordines

Salm. c. 74. et 1. Sahnant. ibi cum Pelliz Garcia Quintan. Tamb. etc. 1. Salm. c. 74. § cum Peyrin Tamb. Merula etc. 1. vide Salm. t. 2. c. 74. 2.

extra tempora de oratorio privato, etc. (1). Privilegium concessum cum clausula Donec voluero probabiliter non expirat post mortem concedentis (2). vide quod dictum est Tr. XVI. n. 82. Qu6d si in concessione exprimitur oflicium delegati, mortuo delegato, transit etiam ad successorem. (3).

14. — IX. Privilegium multis modis cessare potest, et j. per decursum termini constituti. 2. Per cessationem causae finalis: intellige quando privilegium est concessum sub conditione dictae causae, sed quando concessum esset absolute, adest opinio valde probabilis, quod etiamsi cessaret causa finalis, non cesset tamen privilegium, neque cessat, quamvis semel privilegio usi fuerimus (4), juxta id quod diximus de Dispensatione Tr. II. punct. 2. cap. 6. n. 66. in fin. 3. Ob renuntiationem privilegiati, in quo notandum est quod particulares nequeunt renuntiare privilegiis communitatis, et ut valida sit renuntiatio, fieri debet in manu illius qui privilegium concessit, et ab eodem acceptari (5). 4. Per usum contrarium, vel per non usum, in dubio tamen praesumptio semper est pro usu. Sed in hoc advertendum est quod privilegia gratiosa, quae non sunt aliis gravamini, ut absolvendi, dispensandi, vel jejunandi, et his similia, haec numquam amittuntur per non usum, et etiam per usum contrarium, quamvis temporis longissimi (6). Privilegia contrei quae tertio sunt onerosa, ut non solvendi Decimas, et similia, haec praescribuntur per usum contrarium, et etiam per non usum privativum (non ver6 dumtaxat negativum) quod accidit quando privilegiatus conscius jam sui privilegii, occasionibus oblatis, sponte uti recusavit. Hoc autem currit, dummodo in privilegio non sit clausula utendi ad sui arbitrium. (7). Insuper hoc intelligitur pro foro externo, nam in conscientia non amittit privilegium qui animum non habet renuntiandi (8). Potest cessare etiam privilegium per abqsum sive in totum, sive in partem (9).

15. — Cessat 5. privilegium ob revocationem principis. In hoc autem distinguere oportet privilegia gratuita a remunerativis, et ab onerosis, si privilegium est mer6

(1) Castr. d. 3. p. 16. §. 4. n. 11. Sanch. de Matr. l. 8. disp. 38. n. 43. Salm* tr. 18. c. 1. a n. 141. ad 146. cum Suar. — § Salm. tr. 18. c. 1. n. 14.9. —

(3) Ibid. n. 150. — (4) Ibid. c. 2. n. 3. et 4. — 15. Ibid. n. 5. ad 8, — (6) Suar, de leg. l. 8. c. 34. n. 17. Bonae. D. 1. q. 3. p. 8. §. 5. n. 4. Castr. tr. 3. (1). 4. p. 18. n. Z. etp. 19, n. 1. et Salm. c. 2. n. 13. cum Laym. Pont. Ltz. Garcia, etc. — (7) Castr. p. 18. n. 4. Bonae loc cit. n. 3. et Salm. n. 14. cum Laym. Garc. Lez., etc. — (8) vide Salm. tr. 18. c. 2. n. 18. — (9) Ibid. it. 17.

gratuitum, revocari potest validi etiam sine justa causa, quamvis hoc non excusatur saltem & culpa veniali, si scandalum absit (1). Si verò cum privilegio translatus fuisset dominium alicujus rei in privilegiatum, illud revocari nequit nec licite, nec valide, nisi ob causam urgentissimam boni communis vel gravis delicti, vel ob illas causas, ob quas revocari potest quaelibet donatio (2). Sed si privilegium est remuneratorium, vel ob justitiam, vel ob gratitudinem, semper requiritur justa causa ut valide revocetur. Et si insuper est onerosum, ut exempli causa concessum ob pretium acceptum, vel ob aliquod onus privilegiato impositum, tunc ut revocetur (ultra justam causam) requiritur compensatio. Et hoc aicendum de privilegiis remuneratoriis ob justitiam, ut dicunt communiter DD. (3).

16. — Revocatio verò privilegiorum alia est expressa alia vero tacita: quoad expressam regulariter loquendo sufficit clausula generalis, non obstantibus privilegiis etc. ut revocentur omnia privilegia in contrarium. Excipiuntur tamen 1. privilegia concessa per modum contractus, sive onerosa sint, sive remunerativa ob justitiam (ut supra dictum est), in quibus mentio specialis fiat meritorum in particulari. 2. Privilegia quae clausulam habent, quod non intelligantur derogata, nisi mentio particularis fiat. 3. Privilegia Regularium, quae etiam specialem mentionem requirunt, qui sunt remunerativa, et videntur clausulam habere derogatoriam fuisse revocationis, nisi eorum mentio specialis fiat, ut affirmant* Rodr. Portel. et Miranda apud P. Mazzotta 4. Privilegia inserta in corpore juris, quia tunc sunt verae leges, et ut revocentur, requiritur clausula specialis, non obstantibus legibus in contrarium, etc. (4). Idem asserunt Bon. Sanch. Castr. et Salm. cum Molin. Pelliz. aliisque quamplurimis, (contra Pontium) de privilegiis concessis ab aliquo Concilio generali, quae non censentur revocata, nisi par clausulam expressam, non obstante quacumque Constitutione, etiam d Concilio generali edita, ut colligitur ex cap. Ex parte et' cap. ult. de Cupell. Mon. (5). Opponit Pontius Ecclesiae praxim, et

(1) Pontius 1. 8. dedispens. c. 19. n. 15. Castr. p. 21. §. 3. n.o. et Salm. tr. 18. c. 2. r. 37. cum Suar. Sanch. Bon. etc.—(2) Castr. p. 21. §. 2. n. 2. Bonae. dei q. 3. r. 8. §. 3. n. 5. Suar. de leg. 1. 8. c. 57. n. 7. et Salm. c. 2. n. 29. cum Pont. Garc. Iez. etc.—'o, Suar. loco at. n. 6. et 7. Pont n. 13. et Salm. tr. 18. c. 2. n. 30. et 85 cum aliis.—(4) Suar. 1. 8. c. 38. n. 3. et c. 14. n. 8. Bonae. 7) 1. q. 3. p. 8. §. 3. n. II. Castr. tr. 3. 1) 4. p. 21. §. 3. a n. 2. Pont. 1. 8. c. 19. n. 16 Mazzotta. t. i. de Primi, q. 2. c. 1. p. 251 et Salm. c. § n. 59. et 40. — 5. Bonae, disp. 1. 7. 3. p. 8. §. 3. n. 13. r. Tertw Castr. §. 4.

quamdam Declarationem s. Pii V. Sed Castropalaus cum Garcia respondet gratis id asseri tantum, inquit, et Garcia referri quemdam motum proprium s. Pii in quo dicitur quod concessionem propria Pontificis manu signatam non egent aliqui Tridentini revocatione, neque generali, neque speciali. Omnes vero praefatae limitationes intelliguntur locum habere si non constet de contraria mente derogantis, quemadmodum omnes praefati DD. communiter affirmant; unde si in lege revocatoria adsit clausula ea? certa scientia aut ex motu proprio aut de potestatis plenitudine, tunc revocatur omne privilegium quantumcumque qualificatum, exceptis onerosis; aut quando revocatio praepjudicaret juri & tertio acquisito (1).

17. — Quod attinet ad revocationem tacitam, privilegia ante concessa intelliguntur revocata per quamcumque legem universalem in contrarium, etiamsi in ea non adsit, clausula revocatoria, quando ipsa lex, vel novum privilegium aliis concessum non posset effectum intentum sortiri, nisi revocatis privilegiis antea concessis; non praesumitur enim legislator velle condere legem inutilem, aut concedere privilegium elusorium, sive generale, sive particulare illud scilicet. Hoc tamen intelligendum est, quando privilegia prius concessa nota sunt principi, quemadmodum praesumitur de omnibus privilegiis insertis in corpore juris. Quod contrae non praesumitur de aliis quae existunt extra jus; unde horum specialis mentio est facienda (2). Affirmant aliqui, ut Sotus, Henriquez. et Quintanad. quibus adhaerent Salm. in quodam loco (3), quod privilegium remanet in suo vigore, quousque revocatio non intimetur civitati, vel religioni. Verum ipsimet Salm. postea in alio loco (4) se retractant, et merito, asserentes cum Laym. Suar. Portel. et Lezan. quod sufficit ad invalidandum privilegium (ut diximus loquendo de Legibus, Tom. I. Tr. 2. a an. 5. ad S.) ut publicetur revocatio, et ut transeant duo menses & publicatione, ita ut pervenire possit notitia ad privilegiatos, quamvis de facto non perveniat.

Actum est usque adhuc de privilegiis in communi, in sequentibus capitulis agatur de privilegiis in particulari Ecclesiasticorum, Episcoporum, et Religiosorum,

n. 6. Sanch. de Mair. 1. 3. D. 26. post n. 6. v. Sed heee. et Salm. tr. 18. c. 2. n. 41. cum Pelliz. Bass. etc. contra Pontium 1. S. de dispens. c. 19. n. 19. — (1) Videt Salm. c. 1. n. 40. et 42. — (2) Suar, deleg. lib. 8. c. 39. n. 2. Pon'. de dispens. 1. 8. c. 19. n. 19. Castrop. D. 4. p. 21. §. 4. n. 10. Bon. d. 5. p. 8. §. 3. n. 14. Salm. tr. 18. r. 2. n. 43. et 44. cum aliis communiter. — (3) Salm. tr. 19. de Cena. c. 2. n. 81. — (4) Tr. de privi. c. 2, n. 45.

CAPUT II.

DE PRIVILEGIIS ECCLESIASTICORUM.

Quibus in rebus Ecclesiastici sint exempti a potestate laicali. 18. De privilegiis Canonis et fori quoad personas 19. Quoad bona 20. Quis gaudeat hujusmodi privilegiis 21. De beneficiatis 22. De tonsuratis 23. De illis qui deposuerunt habitum 24. De immunitate piorum locorum 25. ad 28.

18. — Ecclesiastici jure divino exempti sunt a potestate saeculari quoad materias spirituales, vel mere ecclesiasticas, sicut sunt ordinationes, electiones Praelatorum, etc. ut constat ex can. 3. Concilii romani. Quoad personas verò, et loca Ecclesiasticorum, quaestio est utrum sint vel ne exempti jure divino? Multi negant, ut Lessius, Cajetanus Becanus et Salm. (4). Multi alii affirmant, ut Suarez Azorius, Laym., etc., et probant ex pluribus textibus, et praesertim ex cap. *Quamquam*, de Gentibus in 6., et ex Trident. sess. 25. cap. 20. de Ref.: Ecclesiae, et personarum ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus esse constitutam. Certum tamen est Ecclesiasticos tum jure canonico, tum civili non esse subjectos foro laicali (2). Caeterum tenentur in conscientia illis legibus civilibus, quae non repugnant eorum statui, non vi coercitiva ut dicitur, sed directiva, ut uniformentur communitati (3).

19. — Ecclesiastici ergo gaudent 1. exemptione circa suas personas. Praeter privilegium Canonis, cujus vigore incurrunt excommunicationem qui injuste illos percutiunt (de quo actum est Tr. XIX. n. 48. et sequent.) gaudent clerici immunitate, ne puniantur a curia laicali, ut patet ex legibus & Recano relatis (4). Et quamvis jus civile eos eximat tantum in causis civilibus, et in criminalibus eas recognoscendi sibi jus reservaverit, nullatenus clericos condemnando nisi post degradationem, nihilominus jus canonicum totaliter eos exemit (5). Verum his non obstantibus, in aliquibus casibus potest potestas laicalis ad clericorum carcerationem procedere, ut si e. c. aliquem noctis tempore inveniret deferentem arma prohibita, vel sine veste clericali, vel inveniret in flagranti patranlem aliquod delictum, tunc enim potest ad ejus carcerationem

(1) Tr. 8. de Ord. c. 7. n. 6. — (2) Vide Jvraap. Less. de Just. 1. 2. c. 33. dub. 3. — (3) Est commune cum Snlm. tr. 8. c. 7. n. 16. — (4) De Sacram. c. 26. q. 9 — (5) Vide Salm. tr. 8. c. 7. ix n. 21.

procedere, ut postea remittat curiae ecclesiasticae, quod si interdiu illum invenerit, potest armis prohibitis spoliare. Potest etiam in quibusdam casibus illum castigare (sed non poena mortis), si ille rebellionem adversus principem moliretur, aut populum ad seditionem excitaret, et a proprio Episcopo de hoc non esset punitus. Insuper probabiliter potest supplicio afficere clericos notorie sodomitas; hi enim a Leone X. et s. Pio V., omni clericali privilegio spoliati sunt (1). Caeterum pro quocumque alio crimine clerici nequeunt puniri & curia saeculari, c. fin. de vita et hon. Cler. et cap. In audientia 25. de sent. excom

20. — II. Gaudent Ecclesiastici exemptione h foro baccali quoad propria bonatam ecclesiastica, quam quocumque alio modo acquisita, und& respectu illorum non tenentur solvere ullum vectigal, ut habetur ex cap. Quia et ex cap. Cler. de Immunit, eccl. in 6. et ex 1. Sancimus 22. c. de Sacros. Eccl. (2). Clerici ver6 negotiatores circa bona mere ecclesiastica negotiationi jam destinata, spoliantur omni exemptione c. Quamquam 4. de Censib. in 6. Quoad ver6 reliqua bona propria, privantur post tertiam monitionem (3). Insuper notandum hic est, quod in casu urgentis necessitatis, potest princeps extrahere b domibus, et vendere frumentum Ecclesiasticorum (4).

— II qui gaudent praefatis exemptionibus tam quoad personas, quam quoad bona, sunt primb omnes Regulares cum suis novitiis et Tertiariis, et etiam beatae Franciscanae tertii ordinis, Carmelitanae, etc., quae deferunt habitum unk cum voto castitatis, quemadmodum declaravit s. C. Insuper Equites s. Joannis, s. Jacobi, Alcantarae, et Calatravae, iit probant Bonacina, Filliuccius et Diana (5). Insuper omnes clerici in Sacris constituti. De aliis vero in minoribus, vel simpliciter tonsuratis, ita loquitur Trid. sess. 23. cap. 6. deref. Fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum et tonsuram deferens, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur. Atque hoc privilegio gaudent etiam clerici conjugati qui deferunt habitum et tonsuram, et Ecclesiae inserviunt, verum in cap. ult. de Temp. Ord. in 6. prohibetur conjugatis tonsura, nisi velint

(1) lixd. a n. 27. ad 29. et a n. 18. ad 20. — 2. lbid. n. 35. et 55. — 5. Salm. n. 54. cum Less. Mol. etc. — 4. Salm. Ir. 8. q. 7. n. 17. cum Diana, Molf. — 5. Vide Salm. c. 7. u n. 56. ad 58.

religionem ingredi, vel in Sacris ordinari praevia uxoris licentia (1).

22. — Igitur privilegio fori gaudenti, beneficiati, etiamsi nulli Ecclesiae inserviant, neque deferant habitum et tonsuram, ut probabiliter infertur ex Concilio, ite volunt Salm. Cum Filliuc. Dian. et Rodriq. adversus Suarez. Et etiamsi non percipiant fructus beneficii, neque possideant, sufficit²³ enim quod solum titulum habeant, ut ajunt Garc. Fili, et Diana contra Salm. Sufficit etiam capellania, vel praestimonium, quae censentur tamquam vera beneficia, sed non sufficit pensio (2).

— Gaudent 2. clerici in minoribus et tonsurati, dummodo habitum simul et tonsuram deferant, juxta id quod affirmat Concilium. Clericalem habitum, et tonsuram deferens e; fit probabilius existimant multi DD. Cum Castr. et Barb. contra Salm., qui interpretantur particulam et pro particula vel, ita ut sufficere dicant alterutrum (3), dummodo Ecclesiae similiter inserviant: sed quoad Ecclesiae servitium (dummodo spirituale sit, quia temporale non sufficit) satis est, ut alicui Ecclesiarum serviant, etiamsi haec destinata non sit ab Episcopo, ut declaravit s. c. apud Card. Lambertini (4).

24. — Ut vero clerici in minoribus constituti foro priventur (nam aliud de Canonis privilegio dicendum) non requiritur trina monitio, quia haec requiritur tantum pro beneficiatis, et pro ordinatis in Sacris, ut deducitur ex cap. Contingit, de sent. exc., vel pro minoristis quilibet saecularibus se addicunt, ut habetur ex cap. Ex litteris de vit. et hon. Cleric. (5), sed sufficit quod habitum et tonsuram dimiserint, quemadmodum pluries declaravit s. c. et quemadmodum communiter affirmant DD. (6). Dummodo perlongum tempus dimiserint, ut notant Salm. cum Bon Suarez, Barbos, et aliis. Quamvis vero praefati clerici nequeant allegare forum, potest nihilominus Episcopus eos h foro saeculari resumere juxta declarationem s. c. ab hodierno Summo Pontifice approbatam (7). Illi vero clerici qui habitum resumunt, jure gaudent privilegio, dummodo id in fraudem non faciant, quae fraus tunc supponitur, cum aliquis in aliqua causa civili jam citatus fuisset ad forum laicale; aut pro causa criminali jam fuisset in carcerem conjectus, aut vero e carcere sub cau-

(1) Vide nostrum Opus morale lib. 6. n. 827. v. Eodem. — (2) Vide Salm. tr. 8. c. 7. n. 62 et 63. cum aliis. — (3) Vide nostrum Opus lib. 6. n. 827. — (4) de Synodo 1. 7. c. 69. n. 4. — (5) Vide Opus nostrum 1. 6. n. 827. — (6) Apud Card. Lambertini de Synodo 1. 5. c. 11. ex n. 1, et apud Salm. tr. 8. c. 7. n. 65, — (7) Vide Lamb. loco cit.

tione egressus; ht ajunt Salm. CUM Bonae, (adversus Gutierrez et Ceballos), et Cardinalis Lambertini CUM pluribus Decretalibus s-c. (1). Magna vero quaestio est, utrum potestas laicalis possit cognoscere causas innocentium adversus Ecclesiasticos. Quidam theologi absolute affirmant, sed quidam alii magis communiter tantummodo admittunt, quando aut nullo modo, aut difficulter potest haberi recursus ad Superiores ecclesiasticos majores (2).

25. — Immunitas autem ecclesiastica locorum quoad asylum delinquentium, competit jure ecclesiastico et civili omnibus ecclesiis quamvis interdicto subjectis, sive pollutis, et etiam dirutis (nisi omnino Praesulis auctoritate fuerint profanatae), earumque capellis, sacristiis, coemeteriis, etiam ab ecclesia separatis, muris, campanilibus, tectis, atriis, atriorum gradibus, CUM quadraginta passibus ultra pro ecclesiis cathedralibus, et triginhipro aliis ecclesiis (sed hoc intelligendum de illis quae sunt posita extra moenia urbis, vel loci), dummodo non intercedat via publica, aut aliqua saecularium domus, aliud vero est si domus sit alicujus clerici (3). Gaudent eadem immunitate hospitalia in quibus extat aliqua capella publica, oratoria ab Episcopis erecta, palatium episcopale, et domus Regularium CUM suis dormitoriis, claustris, hortis, et porticibus ante ecclesias, vel monasteria (4).

26. — Omnes vero delinquentes, dummodo sint Christiani, licet haeretici, aut interdicti, aut in carcere inclusi, qui ruptis carceribus ad praedicta sacra loca confugerint, hac gaudent immunitate. Et in hoc reprobatur quaelibet consuetudo in contrarium, c. Noverint, de sent. excom. et Authent. de sacros. Eccles. (5). Excipiuntur tamen in Bulla Greg. XIV. latrones publici, depopulatores agrorum qui committunt homicidium per proditorium, vel per assassinium (sed regnans Summus Pontifex except omnia homicidia pro tota Ecclesia), vel in ipsa ecclesia, vel coemeterio; insuper haeretici, et rebelles contra eandem personam principis (6). Et in casibus clare exceptis potest judex saecularis ex se extrahere ab ecclesia delinquentes juxta communem praxim. In dubio autem judicium exceptionis spectat ad Episcopum*; ita Salm, et alii (7). Praeter delinquentes exceptos, omnes alii gaudent

(1) Salm. lococii. n. 67. et Cards Lamb. de Syn. r. 67 n. 1. — (2) Vide Salm. tr. 8. 7. n. 76. — (3) Vide Salm. tr. 18. c. 3. exn. 86. — (4) Ibid. a n. 84. ad 88.

— (5) Ibid. n. 89> — (tr) Ibid. n. 9j. CUM Suar, Castr. l'elliz. Gultier. etc.

(7) Vide Salm. exm.V6,

immunitate quemadmodum gaudent debitores ad ecclesiam confugientes ⁽¹⁾.

27. — Quaestio est, ufrum clerici et Religiosi gaudeant e&dem immunitate respectu suorum Praesulum. affirmant multi, iit Barb. Bordon. Guttier. quibus suffragatur quaedam declar. s. C. atque haec sententia est probabilissima, ut ajunt Salm. Nihilominus ipsi Cum sententia communissima Suar. Cast. Layrn. Bon. Sylvestri aliorumque negant tam vigore Bullae Gregorii XIV., quae respectu praefatae immunitatis loquitur tantummodo de laicis. Ut laicis ad ecclesiam confugientibus etc. quam vigore communis, et jam receptae consuetudinis, alias enim Religiosi sernperin monasterio commorantes difficulter possent puniri. Sicut vero possunt Superiores ecclesiastici (Episcopi et eorundem Vicarii) extrahere proprios subditos ab ecclesia, ita quoque si opus sit, possunt eandem extrahendi licentiam curiae saeculari concedere ⁽²⁾. Episcopus vero nequit extrahere suos clericos ab Ecclesiis Regularium, non raitione immunitatis, sed quia illa sunt loca & sua jurisdictione exempta ⁽³⁾.

28. — Extrahentes vero, aut illi qui tentaverunt extractionem, incurrunt excommunicationem ipso facto, a qua nequeunt absolvi nisi a Pontifice, aut ab Episcopo; Decretum enim Clementis VIII. aufert facultatem tantum simplicibus confessariis, quamvis regularibus ⁽⁴⁾. Advertendum hic est quod Religiosi qui expellerent a suis ecclesiis aut monasteriis aliquem delinquentem, ad evitandum aliquod incommodum seu periculum, hi non violant immunitatem, et rite id facere possunt ⁽⁵⁾.

(1) Ibid. v. 95. — (2) Salm. tr. 18. c. 3. n. 120. — (3) Ibid. n. 123. — (4) lixd. n. 117. — 5 Ibid. n. 118.

CAPUT III.

DE PRIVILEGIIS EPISCOPORUM.

3. De facultate cap. Liceat. Dirum valeat Episcopus dispensare in irregularitate ex delicto, et ex delectu dubia 29. Quibus in locis non est receptum Trⁱdentinum, etc. 50. Qui veniat nomine Episcopi 31. De peregrinis Et utrum Episcopus absolvere possit a casibus papalibus extra confessionem 32. Quomodo delictum intelligatur occultum 55. Utrum Episcopus valeat hanc facultatem delegare 34. Utrum de casibus ab aliis Episcopis reservatis, etc. 35. Si de casibus post Concilium, etc. 56. Utrum Episcopus possit absolvere confessarium absolventem complicem in peccato turpi 57. Utrum Episcopi de casibus Dulice cence, etc. 58. Utrum valeant dispensare in irregularitate, quae per heresim incurritur 39. Utrum valeant absolvere impeditos 40. Et utrum per alios 41. Qui dicantur impediti 42. De perpetuo impeditis 43. Utrum hi teneantur per epistolam, etc. 44. Utrum teneantur saltem recursum habere ad Episcopum? Quid si recurrere nequeant, etc. Quidsi sint in mortis articulo? 45. II. De sex casibus episcopalibus, et praesertim de absolutione censurae propter percussionem clerici 46. 47. et 48. III. De dispensatione cum illegitimis 49. Cum bigamis 50. IV. Circa irregularitates ob delictum occultum; et quid si homicidium sit omnino occultum 51. De homicidio casuali 52. V. Circa inhabilitates 53. VI. De facultatibus Episcoporum circa matrimonia 54. De dispensatione circa publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum, remissive. Circa impedimenta dirimentia dubia 55. Circa dirimentia certa, si matrimonium sit contractum 56. Si non sit contractum 57. Utrum Episcopus possit hanc facultatem delegare 58. VII. De dispensatione interstitiorum 59. VIII. De dispensatione capellani, ut celebrare valeat in alia ecclesia 60. IX. De celebratione post meridiem 61. X. De oratoriis 62. Quibus in locis possit celebrare Episcopus 63. Utrum valeat dispensare ad celebrandum domi 64. XI. De facultate Episcoporum, et Prelatorum circa electionem proprii confessorii 65. XII. Circa clausuram Monialium 66. De approbatione confessoriorum Monialium 67. XIII. Utrum valeant commutare ultimas voluntates 68. XIV. De compositione in restitutionibus incertis 69. XV. De reductione Missarum 70. Quoad iuramenta, et vota (remissive ad Tom. I. Tract. V. n. 19. et 42.). De unione beneficiorum, novarum parochiarum erectione, etc. 71.

29. — Episcopi vigore Trident. sess. 24. de Ref. cap. 6. Liceat, sequentes habent facultates. Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus, et ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque casibus occultis, etiam

Sedi apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque ^{sil)} subditos in dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, huiusmodi poenitentia salutari. Idem et in haerese crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum. Quare Episcopi vigore dicti cap. Liceat, dispensare possunt in omnibus irregularitatibus et suspensionibus papalibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario, aliisque deductis ad aliorum contentiosum. Diximus ob delictum occultum; unde ben& ajunt Bon. Castr. Salm. etc. quod non potest Episcopus, vigore praedictae facultatis, dispensare in aliqua irregularitate occulta ex defectu ⁽¹⁾, nisi esset dubia, ut probabiliter tenent Fagnanus et Tourn. cum Gibert aliisque deducentes ex cap. Nuper, de sent. excom. ⁽²⁾, juxta ea quae diximus Toni. I. Tract. II. n. 57. Sed insuper absolvere possunt proprios subditos vel per se, vel per alium sacerdotem ad id specialiter deputatum, a casibus papalibus occultis, quinimmo juxta Concilium poterant antea etiam ab haeresi absolvere (per se, non per alios), sed vide dicenda n. 38.

30. — Quoad hanc Concilii facultatem plura notatu digna consideranda sunt. Notandum 1. quod in iis locis, in quibus Tridentinum non est receptum, nequeunt Episcopi uti praefata facultate cap. Liceat, ut notant Comm. DD. ⁽³⁾; et merito, facultas enim Concilii non recipitur ab Episcopis, nisi per acceptationem illius, et valde incongruum esset ut Concilium gauderet privilegiis, qui onera subire recusaret.

31. — Notandum 2. sub nomine Episcoporum communi sententia venire etiam Vicarios capitulares Sede vacante, non vero Vicarios Episcoporum ex generali eorum commissione vicariatus, nam Vicarius bene potest quod potest Episcopus potestate ordinaria propria (ut dicitur n. 47.), non vero id quod potest Episcopus potestate delegata, quamvis ordinaria, utpote annexi officio, ut dicitur n. 34. et 47. Praeterquam quod in hac facultate requirit Concilium expresse delegationem specialem ^{p4)}. Utrum verò veniant Abbates, et alii qui jurisdictionem episcopalem

⁽¹⁾ Lib. 7. n. 469. — ⁽²⁾ Fagnan. in 2. part. 1. Decretal. c. Veniens, de Fil. Presbyt. n. 7. et 8. Tournely cum aliis tr. de leg. c. 6. art. 2. et de disp. in irreg. port. 2. c. ult. — ⁽³⁾ Suar. tno. D. Thom. part. de Censur. dist. 41. sect. 1. n. 6. Sanch. 11ec. 11b. 2. cap. 1. n. 3. Salm. de Pœnit. tr. 6. c. 13. n. 3. cum Alter. Castr. lom. 1. tr. 4. dist. 4. p. 3. §. 1. n. 2. c. Ann. Barbos. et Gure. — ⁽⁴⁾ Vide Sanch. de Mulrim. 11b. 2. disp. 40. n. 13. et seqq

habent: negant Coninch. Barb. etc. CUM P. Suar., qui affert etiam quamdam declarationem s. c., affirmant ver6 communiis Fagnan. Sanch. Caslrop. Saprus, Ayila, Salm La-Croix, etc. dicentes, qu6d quando concessio facta est injure, habet rationem legis quae extenditur ad omnes casus, in quibus currit eadem ratio: alias, ajunt, talium Praelatorum subditi ad quem recurrerent non haberent (1).

32. — Notandum 3. nomine subditorum venire etiam peregrinos, qui ab Episcopo loci absolvi possunt ab omnibus casibus papalibus occultis, fit docent Suar. Sanch. Bonae. Navar. Barb. Trullench. Boss. aliique; quia etsi Tridentinum concedat Episcopis absolvere tantummodi delinquentes sibi subditos, nihilominus, ajunt praefati AA. qu6d exteri subjiciendo se foro sacramentali jam fiunt illorum subditi; et P. Suarez affert etiam quamdam declarationem s. c. in qua dicitur peregrinus posse quidem absolvi a praefatis casibus occultis ab Episcopo loci, non ver6 a suo proprio, quia absolutio sacramentalis, de qua loquitur Concilium, requirit praesentiam (2). Et ideb in eadem declaratione dictum fuit quod Episcopi extra Sacramentum nequeunt a casibus jam dictis absolvere, contra id quod asserunt Salm. CUM Bonae., aliisque imm6 Fagnan. tradit (3), hoc idem declaratum etiam fuisse a Gregorio XIII. Hoc currit quoad absolutionem casuum, quoad vero dispensationem ab irregularitatibus et suspensionibus propter delictum occultum, idem Gregorius XIII. declaravit, non posse illam concedi ab Episcopis loci, nec etiam iis qui ibidem officium praetoris, vel medici exercendo commorarentur, ut refert Fagnanus loc. cit. Utrum vero proprius Episcopus valeat dispensare in irregularitate CUM subdito absenti in aliena dioecesi? negant Avila aliique; sed communiis et probabilius affirmant Bonae. Tourn. Suar. Barb. Sanch. Salm., etc., quia dispensatio potest etiam absentibus dari, et jurisdictio voluntaria potest etiam extra proprium territorium exerceri. Neque obstant verba illa in dioecesi sua praefati cap. Liceat; quoniam ajunt Salm. et Tourn. illa sufficienter verificari, quando Episcopus dispensat in sua dioecesi. Immfi valdf probabiliter dicunt Suarez, Sanch. La-Croix, et Holz. CUM Castr. et Pignat. praefata verba non referri ad primam partem dispensationis irregularitatis sed tantummodo ad secundam (in qua sunt posita) de absolutione casuum, unde concludunt posse Episcopum dispensare

(1) Vide Opus nostrum Ub. 6. n. 593. v. Eadem, et lib. 7. n. 79. — (2) Lib. (>. n. 594. — (5) In 2. pari. primi Decretal. cap. Dilectus, de lemp. Ord. n. 55>.

etiamsi ipse et subditus maneant extra propriam dioecesium ⁽¹⁾.

33. — Notandum 4. nomine delicti occulti non intelligendum illud quod potest in iudicio probari per duos testes, ut quidam volunt, ratione cujusdam declarationis s. c. apud Fagnanum, in qua dicitur quod tutus non sit in conscientia qui in tali casu absolutus, vel dispensatus sit. Sed, ut vult communior sententia, nomine delicti occulti intelligendum quodcumque delictum quod aliquo modo possit celari, etiamsi in iudicio probari possit. Unde dicunt Azor, Sanch. Tourn. Bon. Castr. Salm. aliique, tunc delictum non censi occulta, quando innotuit majori parti oppidi, vel vicinia?, vel collegii, dummodo ibi decem saltem commorentur personae ⁽²⁾. Et Cardin. Lambertinus ⁽³⁾ cum Tiburtio, Nav. Siro etc. (loquendo de impedimentis occultis matrimonii*, ubi currit eadem regula) asserit haberi pro occulto impedimentum illud quod innotuit septem vel octo in aliqua civitate, et sex in aliquo oppido. Et idem Fagnan. ini. part. tertii Decretal. cap. Vestra, de cohab. Cler. etc. n. 118. testatur s. Poenitentiariam habere pro impedimento occulto illud quod quatuor, aut quinque tantum personis sit notum. Immo mihi constat s. Poenitentiariam dispensasse in quodam impedimento quod decem circiter personis innotuerat ⁽⁴⁾. Praeterquam quod (ut diximus Tom. II. Tract. XVII. n. 77.) idem Fagnanus affirmat tunc delictum vel impedimentum non censi occulta, quamvis duobus testibus notum quando in concessione absolvendi, aut dispensandi extat clausula, dummodo sit omnino occultum.

v34. — Dubitatur hic 1. utrum Episcopus possit generaliter delegare aliis sacerdotibus hanc Tridentini facultatem? Quoad dispensationem irregularitatum, sufficit (ut dicunt Suar. Barb. Sanchez, aliique) quod Episcopus simpliciter aliis suam facultatem committat, sine ulla speciali deputatione, quoniam praefata dispensandi facultas vigdre Concilii competit hodie Episcopis de potestate ordinaria, cura ea annexa sit officio Episcopi, non vero industria? personae. Quantum autem ad absolutionem casuum, quidam affirmant requiri specialem deputationem pro quocumque casu particulari, attentis verbis Tridentini, per se, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. Verum lioc non obstante, communissima sententia est et probabi-

1) Lib. 7. v. 81. — (2) TAh. 6. n. 593. ?? Hic autem. — (3) Nclif. 87. n. 4b. in pn. — (4) Lib. 6. n. 1111.

lior cum Suar. Sanch. BarSNavar. Lciym. La-Croix, Stilm etc. posse Episcopum etiam generaliter delegare alicui sacerdoti hanc facultatem cap. Liceat, dummodo expresse illam specifllet: quoniam specificando jam habetur ut facta specialis deputatio, quae recte quidem poterit inde generalis esse pro cunctis casibus occurrentibus, nam, ut diximus, haec facultas hodie competit Episcopis de jure ordinario utpote annexa dignitati Episcopali (1).

35. — Dubitatur 2. utrum Episcopus absolvere possit aut delegare vigore cap. 6. Liceat, facultatem absolvendi etiam i casibus reservatis cum censuris ab aliis Episcopis, quando sunt occulti? Bonae, et alii affirmant ob particulam etiam quae in eodem capite legitur. In quibuscumque casibus occultis ETIAM Sedi apostolicce reservatis Unde ajunt, ne particula Etiam inutiliter videatur apposita, intelligendam esse concessam Episcopis facultatem absolvendi etiam censuras occultas ab aliis Episcopis sibi reservatas (2). Sed nos negamus ob duas declarationes S. C. Concil. quarum una est 19. Nov. 1712, altera 24. Januar. 1711. apud Thesaur. Resol. S. C. (tom. 1. pag. 392.). Praecipui vero vigore cujusdam declarationis in simili casu per Benedictum XIV. emanatae die 21. August. 1752. quae incipit: Pias Christifidelium in qua dicitur: Hujusmodi... absolvendi facultatem, et praeterquam in casibus Nobis, et Sedi apostolicce dumtaxat, non vero Ordinariis locorum reservatis... Et consequenter absolutiones contra praesentis declarationis nostree tenorem, forsitan de praeterito impertitas, aut in posterum impertiendas, nemini suffragari potuisse, sive posse decernimus, et declaramus (3).

36. — Dubitatur 3. utrum facultas Tridentini intelligatur concessa Episcopis etiam pro casibus et irregularitatibus post Concilium reservatis? Garcia et Floronus apud Dianam negant, et inferunt ex quadam declaratione Gregor. XIII. in qua cum dubitatum fuisset utrum Episcopus posset absolvere Monialem frangentem clausuram ab excommunicatione, quando est occulta, & s. Pio Y. reservata, Pontifex declaravit non posse. Attamen sententia communissima cum Sanch. Bonae. Suarez, Bossio, Dian. Vega, aliisque jure affirmat; in cap. enim Liceat conceditur facultas indefinite, et secundum axioma generale, ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Neque obstat laudata declaratio, quia in Bulla s. Pii extabat clausula,

(1) N. 594. Dubit. 9. — (2) Lib. 6. n. 594. Dubit. 8. — (3) Vide in opere de Synod lib. 5. c. 5. n. 9.

a qua praeterquam a romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeat. Unde prorsus non dubitamus cum Diana, quod per illas Bullas in quibus extat aliqua clausula derogatoria, ut est illa nisi in mortis articulo, intelligitur ablata Episcopis facultas ⁽¹⁾.

Sic alias scripseram; sed postea, re maturius perpensa inveni id communius ab aliis non approbari. Quapropter hic expono ambas sententias, quas adsunt super hoc punctum.

Dubitatum fuit, an Episcopi possint absolvere ab excommunicationibus Papai reservatis occultis, si in Bulla reservationis absit clausula, a qua praeterquam a romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeant? Negat Fagnanus in 2. part. 1. Decretal. cap. Dilectus 15. de Temp. Oram, n. 30. ad 34. quem sequuntur Mattheucci Offic. Cur. cap. 11. n. 21. Santarell. de Heresi cap. 5. dub. 1. n. 1. Cum aliis. Hoc dicunt ex quodam Decreto s. Cong. approbato a Greg. XIII. stante Bulla s. Pii V. Decoris, etc. ubi reservata fuit excommunicatio violatae clausurae per illicitum egressum Monialis, cum clausula praedicta, nisi in mortis articulo, etc. Affirmant vero Nav. tom. 3. lib. 5. de Sent. Exc. Consil. 43. Diana part 7. tr. 2. de potest. Episcop. resol. 20. Sanchez in Decalog. lib. 6. c. 15. n. 76. Suarez de Cens. tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 8. et seq. Bonae, de Cens. disp. 1. queest. 22. punct. 2. n. 2. ubi late de decreto Tridentini, et tract. de Clausura q. 1. punct. 5. n. 1. Thesaurus de poenis 2. p. praxis verb. Clausuram violans cap. 8. verb. Absolvere; Tamb. de Jure Abbatissar. disp. 19. q. 5. n. 1. Pelliz. de Monialibus c. 5. sect. 2. n. 28, Pignatelli tom. 10. consult. 100. n. 25. Monacell. part. 1. in Append. annotat, ad Constit. 8. Pii V. n. 4. Felix Potestas tom. 1. part. 4. [n. 3511. Roder. tom. 1. q. 24. art. 19. Toletus in Summa lib. 1. cap. 41. n. 7, Vincentius Candidus Magister sacri Palatii tom. 1. disquisit. 3. art. 28. Donatus prax. rer. Begul. tom. 4. tr. 4. q. 8. n. 9. Lezana verb. Clausura n. 20. et plurimi alii, qui dicunt quod si casus sit occultus, bene potest absolvere Episcopus, vel alius ab eo facultatem habens absolvendi, ex praefato cap. Liceat 6, tum quia de Decreto allato s. c. et Declaratione Greg. XIII. non constat authentici; tum quia testantur auctores citati in praxi oppositum servari, cum revera Episcopi passim absolvant ab hujusmodi excommunicationibus occultis. Haec omnia notavi ex Bibliotheca P. Ferraris. T. V. verb. Moniales, art. III. n. 20.

(1) Lib. 6. n. 504.

37. Dubitatur 4. utrum Episcopus vigore c. Liceat possit absolvere ab excommunicatione papali quam per Bullam N. ss. P. Benedicti XIV. Sacramentum incurrunt confessarii absolventes suos complices in peccato turpi? Ex parte una videtur quod non possit, quia cum casus iste per se sit occultus, si Episcopi possent ab illo absolvere, evaderet inutilis Pontificis reservatio, et jam diximus n. 17. quod intelligitur tacite revocatum omne privilegium, quando aliter lex emanata post privilegii concessionem non posset suum effectum sortiri. Ex alia posset quis respondere, quod salvat Episcopis jam dicta facultate, memorata reservatio non remaneret prorsus inutilis, tum quia evenire potest quod casus aliquando publicus fiat, tum quia reservatio ista saltem Romae suum semper sortietur effectum, et in omnibus aliis locis, in quibus Trid. non est receptum, et in quibus (ut diximus n. 30.) nequeunt Episcopi hoc privilegio gaudere.

38. — Dubitatur 5. utrum Episcopis vigore Bullae Coenae ablata fuerit praefata Tridentini facultas respectu heresis occultae, et respectu aliorum casuum per ipsam reservatorum? Negant Nav. Coninc. alique, a quibus non dissentiunt Milante, Concin. et Salm., dicentes quod in Bulla non fuerit expresse revocata concessio Tridentini quemadmodum oportebat ex cap. Nonnulli, de Rescript. Sed nos cum sententia communiori affirmamus, et ob plures s. c. Declarationes, tam vigore clausulae derogatoriae, nisi in mortis articulo, quae in Bulla jam legitur, ut diximus antecedenti n. 36, quoniam vigore alterius clausulae qua prohibetur ab aliis absolvere, praetextu quorumvis indultorum per nos, ac cujusvis Concilii decreta concessorum. Hac de re plures a Fagnano, et Card. Lambertino ⁽¹⁾ afferuntur declarationes etiam s. Pii V. et Greg. XIII. Insuper ab Alex. VII. damnata fuit proposit. 3. quae dicebat quod prior sententia a s. c. fuerat visa et tolerata. Quae damnatio, ut recte dicunt Viva, Holz. Elbel et prae laudatus Card. Lambertinus ⁽²⁾, certe reddit improbabilem contrariorum sententiam, nam cum Pontifex declaraverit nunquam illam fuisse tolerantam, implicite quoque declaravit non esse tolerandam, unde Lambertinus concludit, quod non sine temeritatis nota quis ea hodie uti possit.

— Advertendum tamen hic est, quod licet Episcopus in foro interno nequeat ab haeresi occulta absolvere, potest nihilominus tanquam delegatus apostolicus dispen-

(1) T^{he} Synodo lib. 7. cap. 32. — (2) Ibid.

sare in irregularitate incursa ob dictam haeresim occultam, tit dicunt Salm. et Felix Potestas (1). Insuper bene potest Episcopus, ut delegatus apostolicus, absolvere haeticum etiam notorium quoad forum externum, facta prius abjuratone coram notario et testibus, et postquam absolutus fuerit ab Episcopo delinquens, tunc poterit ipse absolvi a peccato haeresis a quolibet confessario, ita affirmant comm. DD. (2).

40. — Dubitatur 6. utrum Episcopus absolvere possit ab haeresi, et ab aliis casibus Bullae Coense, impeditos ire Romam? Alii absolute negant, alii negant tantum in haeresi. Sed nos affirmamus communiter posse cum communi sententia theologorum et canonistarum, quam tenent Lug. Laym. Cone. Ronc. Castr. Milant. Salm. Coninc. Avii. Potestas, Viva, Pelliz. etc. quia stante impedimento, restituitur Episcopis potestas ordinaria, quam prius habebant super dictis casibus vigore c. 23., 29., et 58. de sent. excofn., ubi quamvis sermo habeatur tantum de censura ex percussione clerici, tamen commun. DD. extendunt ad omnes alias censuras, et specialiter ex c. Eos qui 22. eodem tit., ubi generaliter sermo habetur de omni censura Canonis, vel hominis, et dicitur, cum ad illum, in quo fuerant absolventi, nequeunt propter impedimentum, habere recursum, ab alio absolvantur (3).

41. — Et notandum hic 1. quod in tali casu impedimenti Episcopus non solum absolvere potest haeresim per seipsum, sed etiam per alios generaliter delegatos. Nec obstat Tridentinum in quo dicitur, quod eis tantum non Vicariis sit permissum, quia tunc Episcopus non absolvit in virtute Concilii, sed juris communis, juxta quod ex potestate ordinaria conceditur Episcopis absolvere, et delegare ut in aliis casibus (4).

42. — Notetur 2. quod respectu eorum qui sunt impediti, veniunt senes, mulieres infirmi, impuberes, pauperes, et illi qui aliquam habent inimicitiam, et omnes alii qui habent alias justas excusationes, quibus ab itinere rationaliter excusenter tit habetur ex c. De extero, de sent. excommun., et ex c. Ea noscitur, et c. Quamvis, eod. tit. In hoc autem advertatur, quod si impedimentum sit temporale, et est notabile (durans, exempli causâ, sex vel septem mensibus), tunc impediti possunt bene absolvi, sed

(1) Lib. 7. n. 76. — (2) Ronc. lr 4. q. 1. c. 6. q. 4 p. 81. Cum Farinae, et Castr. de Fidei. 4. d. 4. pag. o. §. 2. n. 1. et 2. tum Suuch. Nar. Bannez. Gutti Comit. Vivald. etc. ex Bulla, Cum sicut Cl. VII. edita an. 1550. — (3) Lib. 7. n. Si. — (4) n. 90.

ipsi, exceptis mulieribus et pueris, debent iuramentum praestare se praesentandi, cessante impedimento. Sedi apostolicae, saltem per procuratorem, ut ab illa directe absolvantur, et non se praesentantes reincident in eandem censuram, ut habetur ex cap. Eos qui, de sent. excomm. in 6. Et hoc currit, etiamsi emendati [sint, et partibus offensis satisfecerint (1).

43. — si vero impedimentum sit perpetuum (id est, duraturum per decem annos, vel saltem quinque, ut dicunt Ronc., Viva, et Tamb.) absoluti remanent penitus liberi ab obligatione se praesentandi. Sed generaliter loquendo, impediti in perpetuum dicuntur 1. filiifamilias. 2. Religiosi, etiamsi incurrerint censuram ante ingressum. 3. Senes septuagenarii. 4. Servi. 5. Pauperes. 6. Dammati in vita ad triremes, vel carceres. 7. Infirmi morbo gravi et diuturno, ut quartana, et simili. 8. Qui alere tenentur, vel ministrare bona familiae. 9. Omnes mulieres, etiamsi non Moniales (quae excommunicatione quae incurritur a Monialibus ob fractionem clausurae, quamvis occultam, quae semper reservatur Papae ex declaratione Gregorii XIII. ut diximus n. 36.). 10. Impuberes, etiamsi peterent absolvi post pubertatem. 11. Qui convivunt in loco aliquo unde egredi nequeant, ut milites seminaristae. Et tandem ceteri omnes qui nequeunt Romam ire sine gravi damno vel spirituali, vel temporali (2).

44. — Notandum 3. quod taliter impediti secundum probabiliorem communemque sententiam Castr. Avilce, Coninch. Milcint. Ronc. Salm. Vivae, Spor. Dic., aliorumque (contra Bon. et Potestatem) non tenentur recurrere Romam per procuratorem, aut per epistolam, quia stante impedimento (ut diximus n. 40.), restituitur Episcopis potestas ordinaria absolvendi, quae ipsis per pontificiam reservationem fuerat ablata. Eo magis quia lex ad aliud non obligat, nisi ad recursum personalem: unde qui personaliter Romam ire impeditur, solvitur omni alicui obligatione (3).

43. — Notandum 4. quod quando poenitens nequit se Pontifici praesentare, tenetur necessario ad Episcopum habere recursum, ut absolvatur a censura papali, ut habetur ex c. De ceteris 1. et c. Ea noscitur, de sent. excomm. (quid vero dicendum sit in mortis articulo, vide Tom. il. Tr. XVI. n. 97.). Quando vero nec etiam se potest Episcopo praesentare (etiam extra mortis periculum) est valde pro-

11) I ib. 7. n. 85 ad 87. — 2, n. 85. — 3, Lib. 7. n. 89.

babiie Cum Soto, Nav. Suar. Castr. Laym. Ronc. Salm. La-Croix etc. quod absolvi possit a quocumque simplici confessario (cum obligatione tamen se praesentandi Episcopo cessante impedimento) ut deducitur ex textu in c. Nuper eod. tit. (1). Et tunc dicimus quod poenitens probabiliter per se loquendo ut dicunt Castr. Gers. Sot. S. Antonia. Lug. Salas etc. non tenetur confiteri peccata reservata nisi quando in illis est recidivus aut ratione illorum extet in occasione proxima, adeo ut necesse sit illam manifestare ut confessarius recte judicare valeat de sua dispositione. Vide quod diximus Tom. II. Tr. XV. n. 27. et 28. et Tr. XVI. n. 133. in fine (2), Et quando poenitens est in mortis articulo, probabiliter etiam praesente »Episcopo absolvi potest a casibus papalibus & quocumque confessario; in mGrte enim (ut diximus) cessat quaecumque reservatio. Vide quae diximus Tr. XVI. n. 96. et 97. Dicimus a casibus papalibus; sed non a casibus reservatis cum censura ab Episcopo quoniam confessarius etiam moribundo injungere debet quod se praesentet suo Superiori casu quo convalescat ut accipiat ab eodem tam convenientem admonitionem quam poenitentiam ob censuras reservatas quamvis absolutas, juxta communem sententiam unde quo modo potest inde absolvere* Superiore praesente? (3). Sed transeamus ad reliqua privilegia et facultates quibus gaudent Episcopi.

46. — II. Extant in jure quaedam excommunicationes, quarum absolutio tantummodo Episcopis est reservata. Et sunt 1. contra percutientes clericum vel monachum vel aliam personam habentem privilegium Canonis. 2. Contra procurantes abortum foetus animati. 3. Contra eos qui absolvuntur in mortis articulo a censura Episcopo reservata, et postea recuperata sanitate non curant se eidem praesentare. 4. Contra fratres Minores admittentes in suis ecclesiis ad divina officia fratres Tertii Ordinis. 5. Contra communicantes in eodem delicto cum excommunicatis ab Episcopo. 6. Reservantur tandem omnes excommunicationes quas Episcopus sibi reservat (4). Adnotanda autem hic sunt quaedam specialia circa absolutionem excommunicationis ob percussione[m] clerici. Ante omnia distinguenda est percussio levis a gravi (seu mediocri) et ab enormi. Ad incurrendam excommunicationem, semper requiritur peccatum mortale. Percussio levis ut habemus ex Extrav. Perlectis, quam per extensum refert Navarr. (5), est quando

(1. N. 92. — (2) L. b. 6. 77. 2G5. Quaer. II. — (5) Lib. 7. n. 92. — (4) L'b. 7. r. 21.3. — (5) Manu II. nap. 27. n. 92.

intercedit simplex percussio quae fit manu, pede, baculo et his similibus. Gravis quando eruitur dens, quantitas notabilis capillorum, aut quando intervenit aliqua percussio relinquens maculam, aut contusionem in carne, aut quando adest effusio sanguinis pugnīs, vel ungulis causata. Enormis vero est, quando mutilatur aliquod membrum, aut fit aliquod magnum vulnus, aut vulnus fiat instrumento aliquo, aut adsit magna effusio sanguinis, aut quando irrogatur magna quaedam injuria. Unde saep̄ vulnus ex levi potest evadere grave, aut enorme, ratione, aut dignitatis personae offensae, aut scandali ut si Religiosus clericum percuteret, aut ratione loci sacri, aut publici, aut ratione temporis, ut si e. c. dum fiunt sacrae aliquae functiones, aut tandem si injuria ipsa per se sit enormis (1).

47. — His positis, habetur ex Extravag. Perlectis supra cit. quod si excommunicatio incurritur ob percussione[m] levem potest absolvi ab Episcopo. immo etiam a suo Vicario; haec enim facultas competit Episcopo de jure ordinario, ut dicunt Sanchez, Bonae. Molina, alique, et. juxta regulam generalem (ut diximus, num. 31.) quidquid potest Episcopus ex jurisdictione ordinaria, non vero delegata, idem potest Vicarius, qui cum Episcopo constituit unum idemque tribunal, ut probant Fagnanus, Sanch. alique (2). Eadem excommunicatio probabiliter absolvi potest etiam ab iis qui habent jurisdictionem quasi episcopalem, quique veniunt sub nomine Episcopi, ut diximus num. 31. Quod si percussio fuerit publica excommunicatio tantum h Pontifice, aut a suo legato potest absolvi (potest etiam haberi recursus ad s. Poenitentiarium ut notavimus Tom. II. Tr. XIX. n. 148. ad 1.), sed non ab Episcopo excipe si fuerit occulta, aut si percutientes essent impuberes, aut mulieres, ut ex c. Pueri et c. Mulieres, de sent. excomm. aut si impedirentur Romam ire juxta eti quae diximus n. 40. Collegialiter conviventes possunt absolvi ab Episcopo si percussio fuerit gravis non vero si fuerit enormis, ut ex cap. Quoniam, de, vita et hon. cler. (3).

— Notandum hic 1. quod indubio utrum percussio fuerit levis, an gravis, judicatur gravis ut habemus ex memorata Extravag. Perlectis in qua dicitur: Potius in dubio esse percussione[m] gravem. et ab ea non posse absolvere. Notandum 2. quod juxta sententiam communiorē et probabiliorem si aliquis det venenum clerico,

(1) Lib. 7. n. 277. et 278 — (2) lib. 7. n. 273. — (3) Ibid.

tunc incurrit censuram, quando venenum coepit nocere, quia tunc adest jam violentia. E contra priusquam noceat, non adest violentia effectiva, sed solum actio apta ad causandam violentiam; ita Bonacina, Viva, Diana, eic. (1).

49. — III. Quoad irregularitates non occultas. Episcopus ex c. 1. cap. de Filiis Presbyter. potest dispensare cum illegitimis tantum ad recipiendos Ordines minores, et beneficia simplicia, et canonicatus in collegiatis, ut etiam portiones non integras in ecclesiis cathedralibus, aut alia beneficia quibus sacer Ordo non est annexus; sed non ad beneficia curata, ut ex cap. Is qui, eod. Ut. In hoc conveniunt omnes. Dubitatur autem 1. utrum Episcopus possit dispensare ad canonicatum in ecclesiis cathedralibus? Et quidem cum probabiliori sententia, et communiori Bossii, Castropal. Barbosce, Concince, Salmanticensium etc. (contra Pontas et Tournely cum Gibert, dicimus non posse, quamvis enim canonicatus in se sit simplex beneficium, tamen vigore Tridentini sess. 24. c. 12. est annexus Ordini sacro, unde liodie de sua natura Ordinem sacrum requirit (2). Dubitatur 2. utrum Episcopus possit generaliter dispensare in hujusmodi irregularitatibus cum illegitimis occultis? Admittunt Diana, Avila Barbosa, etc. dicentes Tridentinum jam permittere Episcopis posse dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Sed nos negamus cum Suar. Laym. Bonae. Castrop. Tournel. aliisque, quin et ipse Diana quoad hoc se retractavit, ex eo quia hujusmodi irregularitas non oritur ex delicto, sed ex defectu; et etiamsi oriretur ex delicto, eap. Liceat intelligitur de delicto proprio, non alieno (3). Dubitatur 3. utrum Episcopus valeat dispensare cum illegitimo occulto, saltem ad ministrandum in Ordinibus majoribus jam susceptis? Affirmant Laym. Castr. et Diana, non solum si ille susceperit Ordines bonae fide, sed etiam mala fide, et inferunt ex cap. Nisi §. Personae de Benunt., ubi dicitur posse Episcopum dispensare cum illegitimo occulto qui culpabiliter est ordinatus. Verum omnino negandum est cum Suar. Fili. Salm. etc. ex rationibus supra allatis, quod Episcopus nequeat dispensare circa Ordines majores. Neque obstat citatus textus, quia illud posse dispensare intelligitur omnino de Papa, ibi enim sermo est de quodam Episcopo hoc modo perperam ordinato (4).

(1), N. 280. — (2), Lib. 7. n. 428. et 429. — (3), n. 430. — (4), n. 451.

50. — Asserunt Navarrus, Sanchez, Concina aliique cum D. Thoma posse Episcopum dispensare etiam cum bigamo ad suscipiendos Ordines majores et beneficia simplicia. Sed nos negamus cum Suarsz, Layrnan, Castr/Tournely, Barbosa, Bonae etc. vigore cujusdam declarationis Sixti V. in qua Pontifex declaravit suspensum quemdam Episcopum ex eo quia contulerat beneficium cuidam bigamo, addiditque Ordinatam incurrisse poenas, utpoffi perperam promotum ⁽¹⁾. Si vero bigamia sit similitudinaria, quamvis ea sit publica, communissima est sententia cum Toletio, Suarez, Castropal. Sanchez, Salmanticens. Tournely aliisque compluribus posse Episcopum dispensare etiam quoad susceptionem majorum Ordinum, et probatur e\cap. 4. de Cler. conjugat, et cap. 1. Qui Cler. vel Vov. Excipiendum verd communiter si clericus habuerit in uxorem viduam aliquam, aut aliam non virginem, aut si habuerit aliam uxorem ante Ordinationem ⁽²⁾.

51. — IV. Ut diximus ab initio, potest Episcopus dispensare in irregularitatibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario. Circa hoc ajunt quidam doctores, quod his non obstantibus, si homicidium esset taliter occultum, ut nullo modo in judicio probari posset, tunc posse Episcopum dispensare. Verum hsec sententia jure fuit a Salm. reprobata, k Roncaglia etc. quia ex parte una Episcopi nihil possunt super irregularitatibus praeter id quod ipsis a Tridentino concessum est in eodem cap. Liceat, in quo expresse excipitur homicidium voluntarium occultum. Quod vero nomine occulti intelligatur, ut volunt contrarii, id quod in judicio probari potest, licet non adhuc probatum sit: id gratis omnino asseritur ⁽³⁾. Atque ita declaravit S. C. Concilii die 21. Maji 1718. In ea enim cum propositum esset utrum Episcopus posset dispensare in quodam homicidio perpetrato « quodam puero qui ludens cum alio puero, istum parvo gladiolo vulneraverat, et qui post quadraginta dies ex eodem vulnere mortuus est, ea scilicet ratione, quia delictum istud per decernet octo annorum spatium fuerat occultum; et quia erat moraliter impossibile ut ad forum deduceretur, S. C. respondit Negative. In thesaur. Declarat. S. C. pag. 85. Ceterum communis sententia est posse Episcopum dispensare, quando immineret periculum animae, aut alia causa gravissima, et difficile esset ad

⁽¹⁾ Apud Fagnan. in c. Quoniam, de consl. r.22. — ⁽²⁾ Lit. 7. 2.
⁽³⁾ n. 392.

Pontificem habere recursum ⁽¹⁾. Insuper communiter asserunt Suarez, Cast7'op. Bonacina, Salmanticenses alique, posse Episcopum dispensare in irregularitate per mutilationem occultam ⁽²⁾. Insuper est sententia communissima cum Navarro, Layman, Silvestro, Barbosa etc., posse Episcopum dispensare in irregularitate ob homicidium casuale non mod6 occultum, sed etiam notorium, ad suscipiendos Ordines minores, et beneficia simplicia, hoc enim antiquitus jam poterant Episcopi, ut plures DD. testantur; et Tridentinum excepit tantummodo homicidium voluntarium, non casuale, quamvis publicum ⁽³⁾.

52. — Homicidium vero casuale e. c. est, si aliquis volens simpliciter percutere, ob negligentiam occidat, aut si chirurgus ob negligentiam sit causa mortis, et his similia. Dubitatur inde utrum reputetur casuale homicidium commissum in rixa? Multi affirmant, ut Diana, Salmant cum aliis, sed nos negamus cum sententia communiori Suarez, Navarri, Cone. Tamb. Spor. aliorumque cum eodem Diana qui se retractat; nam qui in rixa perpetrat homicidium, jam voluntarii occidit ⁽⁴⁾. Yde quae diximus Tract. XIX. n. 108. Attamen est valde probabilis, et communissima sententia cum Suar. Laym. Nav. Tourn. Bonae. et La-Croix (qui eam communem vocat) posse Episcopum dispensare cum eo qui occidit ob propriam defensionem, sed in defensione aliquantum excedit, nam huiusmodi homicidium nequit dici absolute voluntarium.

53. — Y. Quoad inhabilitates injunctas ei Pontificibus in pccenam, dubitatur utrum Episcopus possit dispensare; talis v. g. est inhabilitas ad recipienda beneficia, imposita a Sixto V. in sua Bulla Effrccenatum procurantibus abortum, et inhabilitas ad celebrandum a Benedicto XII. injuncta confessoribus sollicitantibus, in sua Bulla, In generali Congregatione. Negat Anacletus, et dubitat Roncag. loquendo de abortu, verum Elbel. et Spor. admittunt absolute ob regulam communiter receptam (ut dicunt) a Scoto, s. Bonav. aliisque, quod dispensatio ab omnibus poenis impositis h jure communi, et Pontifici specialiter non reservatis, intelligitur concessa Episcopis, ut colligitur ex cap. Nuper 27. de sent. exc. Yde quae diximus Tom. I. Tract. II. de Lege. n. 58. ⁽⁵⁾.

54. — VI. Circa materiam matrimonii Episcopus habet varias dispensandi facultates. Dispensare enim potest in

⁽¹⁾ N. 591. — ⁽²⁾ xp. 381. — ⁽³⁾ 71. 396. — ⁽⁴⁾ LiK 7. xj. 394. — ⁽⁵⁾ Vide lib. 1. app. II. 77. LUI. ei l. 6 n. 705. in fin. et / . 7. n. 353.

publicationibus, sed de hoc jam dictum est Tom. II. Tr. XVIII. (cum sermo fuit de matrimonio) n. 58. Insuper dispensare potest in voto castitatis emisso a conjugibus, de quo jam satis ibidem n. 54. Videndum nunc superest utrum Episcopi habeant aliquam facultatem circa impedimenta dirimentia.

55. — In impedimentis dirimentibus solum Pontifex potest dispensare. Quod si impedimentum esset dubium, communissima est sententia posse etiam Episcopum dispensare, ita dicunt Sa, Merbes. Tourn. Diana, Pichler etc., et quamvis Sanch. in Tract. de matrimonio ⁽¹⁾ id neget; tamen in Decalogo ⁽²⁾ videtur se retractasse; ibi enim ait tanquam ex regula generali. Cum dispensationis reservatio sit odiosa, est restringenda ad casus certos; dubii enim non comprehenduntur sub reservatione ut asserit probasse antea lib. 1. c. 40. n. 74. ⁽³⁾

56. — E contrario quando impedimentum dirimens esset certum, et matrimonium jam fuisset contractum, est communis sententia posse Episcopum in eo dispensare quoties non facile possit haberi recursus ad Pontificem, et quoties immineret periculum scandali, aut infamiae si conjuges separarentur, aut incontinentiae, si non separarentur, ita Sanch. Castr. Cone. Merbes. Tourn. Cabass. Nat. ab Alex." Bonae. Barb. Salmant., etc. contra quosdam paucos ⁽⁴⁾. Sed advertunt hic La-Croix et Felix Potestas, quod si dispensatio potest commode obtineri a s. Pcenitentiaria, et conjuges essent in bona fide, tunc illa est expectanda, et interim sponsi sunt relinquendi in sua bona fide juxta id quod diximus IFact. XVI. n. 113. Insuper advertendum est cum Pontio, Castr. Barb. Escob. Sanch. Salm. aliisque communiter, non posse Episcopum, si ambo conjuges mala fide contraxerint, tunc enim, si daretur locus hujusmodi dispensationi, daretur ansa celebrandi quotidie matrimonia nulla sub spe dispensationis. Praeterquam quod Tridentinum, sess. 24. c. 5. vult omnino privari quacumque spe dispensationis quicumque scienter contrahit in gradu prohibito. Notandum tamen cum Sanch. Salm. Bann. Cone. Aversa etc. quod ad constituendam in hoc casu malam fidem, oportet ut contrahens non modo scienter factum commiserit, quod scilicet cum conjuncta contraxerit, sed insuper quod sciverit extitisse impedimentum, imo quod de eo veram notitiam habuerit

(1) Sanch. lib. 8. T. 6. n. 18. — (2) Lib. 4. r. 40. n. 20. — (3) Vide Opus nostrum lib. 6. n. 902. v. Caetrum. — (4) n. 1123.

Concilium enim inquit Scienter pcesumpserit. UnJ6 cum ignorantia crassa potest quidem dispensari. Deneganda est insuper dispensatio ei qui contraxit, sed ex malitia publicationes praetermisit, ut habetur ex eodem Concilio loco cit. (1).

57. — si vero matrimonium non adhuc contracturas sit, probabilissima quoque adest sententia, et est communis quod possit tunc Episcopus dispensare in impedimento dirimenti, quando imminet periculum infamiae, et facilis non est recursus ad Pontificem, ita Saar. Pign. Pont. Cone. Cabass. Castr. Salm. Bonae. Card. Sylvius, La-Croix, Viva, etc. Cum Benedicto XIV. (2), contra rigidissimum Fagnan. qui id negat etiam in mortis articulo, et in necessitate legitimandi prolem, sed alii communiter ajunt tunc praesumi aut quod Pontifex deleget Episcopo suam dispensandi facultatem, vel quod in casu tantae necessitatis cesset dispensationis reservatio, et quod tunc Episcopus dispenses ex potestate sua ordinaria (3). Irnmb asserit Pignatel. probatque (4) in tali casu cessare non modo reservationem, sed etiam legem impedimenti, utpote eam, quae jam perniciosa evaserit, cum certum omnino sit legem nocivam non obligare, ut docent omnes cum 1). Thonia. Et ex hoc inferunt Boneagl. et Instructor nov. Conf. (ut jam diximus Tract. XVI. n. 114.) quod adveniente casu quo sponsi jam ad ecclesiam pervenerint et unus ex ipsis manifestaret confessario impedimentum occultum jam contractum tamquam peccatum, et sine scandalo, aut infamia matrimonium differri non posset potest tunc confessarius declarare eo casu non obligare legem impedimenti, et posse licite contrahi. Yerum ad majorem cautelam consulunt, ut obtineatur inde dispensatio a S. Poenitentiaria (5). Sed advertendum est hoc currere, quando Episcopus esset absens, quando etenim fieri potest, necessario ad ipsum est recurrendum ut dispenses, juxta ea quae diximus n. 45. Dicunt autem Sambovius et Gibert quod si contrahentes sint diversarum dicecesum, quisque sponsus debet a proprio Episcopo dispensari. Yerum probabiliter id negat Honoratus Tourn. Cum aliis, quia sublato per Episcopum impedimento sui subditi jam hoc ipso "reddit habilem ad contrahendum cum alio impedito; quemadmodum qui habet facultatem dispen-

(1) Lib. 6. n. \\H, — (2) De Synodo lib. 19. c. 2. n. 2. — J5 Videltb 6. n. 1122. et fusius eodem libro n. 615. — (4) Tom. 5. consult., 55. n. 1. — (5) Lib. 0. 21, 013

sandi in aliquo gradu, eo ipso quod dispensat cum uno ex sponsis, dispensat etiam cum alio (1).

58. — Quœritur utrum Episcopus possit aliis delegare hanc facultatem dispensandi in impedimentis dirimentibus in suprâ narratis casibus? Quidam pauci negant, sed communiter affirmant Castropal. Bonae. Barbosa, Silvest. Sa?ichez, Pontius, Coninchius, Salmant. Escob., etc. Et potest eam delegare non modo in particulari, sed etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, ut ajunt Sartchez, Castrop. Salmant. Bonae. Elbel, Valentia, Vasq. Salas, Henriq. Coninch. Guttier., etc. Cum enim hujusmodi potestas non industriae personali, sed episcopali officio sit annexa, ipsa jam reputatur ordinaria, et ideo recte potest delegari, ut notavimus num. 34. Et tanto magis idem dicendum de omnibus aliis facultatibus quas habent Episcopi circa publicationes, et impedimenta impediencia. Advertendum tamen quod hanc facultatem dispensandi non habent vicarii Episcoporum sine ejusdem speciali commissione, diximus enim n. 31. quod in generali commissione vicariatus, non committitur facultas illa, quam habent Episcopi dispensandi in hujusmodi casibus, ob praesumptam Pontificis voluntatem (2).

59. — VII. Episcopus dispensare potest in interstitiis k Tridentino praescriptis quoad Ordinationem clericorum. Et 1. quoad Ordines minores, Concilium remittit prudentiae Episcopi hujusmodi dispensationem, dicens: Minores Ordines... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur, sess. 23. c. 11. de Reform. Quare etiam inter Ordines minores (per se loquendo) debet aliquid temporis intercedere, scilicet vel ab una generali ordinatione ad aliam, ut quidam asserunt, vel ab uno die festo ad alium, ut quidam alii affirmant. Caeterum, ut dispensetur in hujusmodi interstitiis, quaevis sufficit causa, plurimi DD. docent. Inter primam vero Tonsuram et Ordines minores probabilius nullum requiritur intervallum, quia probabilius prima Tonsura non est Ordo. II. Quoad subdiaconatum, Concilium requirit annum intervalli a susceptis minoribus Ordinibus, sed subdit indè, Nisi necessitas, aut ecclesiae utilitas, judicio Episc. aliud exposcat, cit. c. 11. To ecclesie intelligendum de ecclesia in qua clericus est adscriptus, ut constat ex cap. 11. III. A subdiaconatu ad diaconatum etiam annus requiritur, sed in hoc potest Episco-

(1) Ltb. 1M2. — (2) n. 610. et fusius n. 1125.

pus ex quacumque rationabili causa dispensare: inquit enim Concilium. Nisi aliud Episcopo videatur, sess. 23. cap. 13. 1Y. Tandem & diaconatu ad sacerdotium annus item requiritur, sed magis rigore, exigit enim Concilium non modo ecclesiae utilitatem, sed etiam necessitatem, dicens. Ad miniis annum integrum, nisi ob ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur. ibid.c. 14.(1).

60. — VIII. Episcopus potest etiam dispensare ad celebrandum in alio altari, aut ecclesia non destinata a fundatore, quando adest aliqua justa causa, e. c. si hoc ad ejusdem ecclesiae utilitatem redundaret, aut si capellanus morbo detineretur, aut studiis operam daret, vel aliis negotiis, aut si sine magna molestia ad ecclesiam destinatam se conferre nequiret, aut ex similibus aliis rationabilibus causis, ita communiter asserunt Castropal. Concina, La-Croix, Salmant. Barbosa, Roncaglia, Passerinus, Henriq. Tambur. Mazz., aliique; tunc enim Episcopus (recte potest, juxta ea quae dicemus n. 68.) fundatoris voluntatem interpretatur. Merito tamen excipit La-Croix cum Pasqualigo si fundator ecclesiam designasset et horam ob commodum speciale familiae, vel populi vel ad cultum alicujus Sancti peculiarem, contra de Lugo et Tournely ajunt, quod si fundator nullum circa hoc finem habuerit, aut si finis jam cessaverit, sacerdos alibi celebrans non nisi venialiter peccat, imo excusatur ab omni culpa si celebret in altari privilegiato, quia tunc redundat in majus bonum ejusdem fundatoris (2).

61. — IX. Potest insuper Episcopus dispensare justis de causis tam secum, quam cum aliis ad celebrandum post meridiem, ut dicunt Lugo, Wigandt, Navarr. Castrop. Layman, Salm. etc. (3).

62. — X. Olim ex can. Missarum 11. de Consecr. Dist. 1. poterant etiam Episcopi celebrare vel per se, vel per alios sacerdotes in quocumque loco, etiam in privatis domibus. Sed postea a Tridentino, sess. 22. in Decr. de celebr. Miss. etc. vetitum fuit Episcopis celebrandi licentiam impertiri in aliis locis, praeterquam in oratoriis ab eisdem benedictis, et ad sacros usus destinatis, quae censentur tanquam publica; unde ibidem potest quotidie celebrari. Hujusmodi oratoria debent habere januam ad viam publicam, sed hoc non est intelligendum de illis quae in Regularium domibus sunt erecta, aut alicujus communitatis, ut esset

(1) Vide lib. 6. n. 795. — (2) n. 329. — (3) n. 344. in fin.

in seminariis, conservatoriis, hospitalibus, vel in carceribus, quae non requirunt januam secus viam, et rite potest in diebus solemnibus, quemadmodum s. c. tdeclaravit. Idem dicendum de oratoriis quae habent Episcopi in suis domibus etiam campestribus extra proprias dioeceses (1).

63. — Insuper Episcopi olim ex cap. ult. de privil. in 6. cum i suis dioecesibus essent absentes, poterant celebrare per se vel per alios in quacumque domo extra propriam habitationem. Sed Clemens-XI. abstulit ipsis hujusmodi facultatem: verum Innocentius XIII. iterum illam restituit in sua Bulla Apostolici ministerii* sub die 3. Maji 1723. in qua dixit quod prohibitio non erat intelligenda de domibus in quibus morarentur Episcopi occasione visitationis vel itineris, ut nec etiam quando Episcopi in casibus d jure permissis absentes moram faciunt in aliena domo. Atque hoc confirmatum fuit per aliam Bullam Benedicti XIII. Sed cum hoc privilegium sit personale Episcopi, ideo advertit Tamburinus alios sacerdotes, absentibus Episcopis, non posse in dictis domibus celebrare (2).

64. — Dubitatur utrum Episcopus possit aliquando dispensare, ut celebretur Missa in domibus privatis? De jure ordinario nec est, nec fuit unquam permissum celebrare, nisi in locis sacratiss, juxta can. Sicut 11. Dist. 1. de Consecr. Excipitur tamen primo casus necessitatis, ut in eodem textu habetur. Casus autem hi necessitatis sunt I. Si ecclesiae sunt dirutae, ut dicitur in c. Concedimus, Dist. 1. de Cons. II. si, aliquis sacerdos diu peregrinetur per loca deserta, aut infidelium, ut ex eod. c. Concedimus. III. Quando ecclesia populum non capit. IV. In castris, et in littore maris, si aliter plures carere deberent Sacro. Ita communiter DD. qui citantur a Card. Petra, et a Salm. (3). Et hisce casibus quisque sacerdos celebrare potest in altari portatili extra ecclesiam. Advertit tamen Laijman (4) cum Suarez et Soto, quod si Episcopus non adest, decet ab ipso licentiam impetrare. Insuper advertit Castr. (5) quod cum casus necessitatis est dubius, potest Episcopus dispensare, juxta dicta Tom. 1. Tr. II. n. 57.

Praeterea excipitur cum Episcopus dispensat ad celebrandum extra ecclesiam in aliquo casu particulari ex justa causa: nam licet hodie Episcopi careant facultate impertiendi hanc licentiam eorum arbitrio, quam olim

(1) Lib. 6 n. 557. — (2) n. 558. — (5) Pelrn tom. IV. in Consi. 2. Urh. v. 51. Salm. tr. 5. de Miss. Sae. c. 4. ex n. 50. et seqq. — (5) Laym. 1. 5. Tr. 5. c. 5. n. 5. — 5j Casi. tom. 22. de Sacr. Miss. D. 1. p. 8. n. 5.

habebant, ut apparet ex c. Missarum, List. 1. de Cons. ubi permittebatur celebrari in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit et ex c. Hic ego ibid. ubi: In locis in quibus Episcopus proprius jusserit. Et clarids expressum fuit cap. In his 30. de Privil ubi Honorius III. decrevit fratres Franciscanos et Dominicanos vigore privilegii apostolici bene posse facere Sacrum in altari portatili sine licentia Episcopi loci, ratione adducta, quia alioquin inutile privilegium evasisset, cum sine ipso bene celebrare potuissent extra ecclesiam solo Ordinarii permissu. Cum autem (verba Pontificis) nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id, Praelatis annuentibus, liceret. Unde merito asserit P. Suarez ⁽¹⁾ cum Silvestro, Soto, et Navarro, olim Episcopos hac facultate pollere indulgendi, ut in privatis sedibus celebraretur permanentemente et sine ulla necessitate: Quia illa (ait Suarez, non erat dispensatio, sed usus proprie potestatis. Licet, dico, haec facultas ablata est Episcopis a Tridentino, sess. 22. in Decr. de observ. in cel. Miss. ubi dictum fuit: Neve patiantur (Episcopi) privatis in domibus, atque omnino extra ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc Sacrificium a saecularibus aut Regularibus quibuscumque peragi Attamen communiter DD. consentiunt id intelligi quoad licentiam celebrandi permanentemente per modum habitus juxta facultatem quam prius habebant, sed minime ipsis vetitum fuit hanc licentiam concedere ad tempus per modum actus, si justa adsit causa; ita P. Suarez loco cit. vers. Secundo in fine ubi post casum exceptum necessitatis, sic ait: Item, quia facultas haec est per modum dispensationis; Concilium autem ab Episcopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi, quam habet in hujusmodi rebus maxime cum revera sit moraliter necessaria. Demum addit: Tandem usus hoc confirmat, quia ita fit sine ullo scrupulo. Idem dicit Bonacina ⁽²⁾; Episcopus potest in casu aliquo, justa concurrente causa, dispensare ut Missa extra ecclesiam in loco honesto celebretur, ita Reginald. Beja, et Cenedo. Deinde se remittit ad dicta alibi ⁽³⁾, ubi scripsit bene posse Episcopum dispensare in legibus canonicis quoad res quae frequenter eveniunt, et dispensatione indigent, vel cum occurrit aliqua gravis necessitas, vel gravis utilitas nec

⁽¹⁾ Suarez torri. 3. in 3. D. Thom. part. disput. LXXXI. SPct., 5. vers. Secundo — ⁽²⁾ Bonae. de Ehch. D.i.q. ult. punct. 9. n. 11. — ⁽³⁾ Bon. de Leg. D. 1. q. 2. n. 19. v. Stcundo et tertio.

de facili Sedes apostolica adiri potest. Idque conforme est ad ea quae diximus Tom. I. 7V.11. n. 58. Idem scribit Barbosa (1); Concilium loquitur de communi modo celebrandi, non vero abstulit Episcopis potestatem rationabiliter dispensandi stante necessitate, vel justa causa. Idem scribit Escobar. (2) Talis autem dispensatio cum rationabili causa non debet inter abusum recenseri: unde potest Episcopus hanc concedere facultatem celebrandi extra locum sacrum, quando persona nobilis ratione senectutis vel infirmitatis nequit adire ecclesiam ut Missam audiat, et Eucharistiam recipiat. Idem scribit Laym. (3) Non videtur haec potestas ablata (Episcopis), occurrente casu necessitatis dispensandi, aut semel, aut saepius, quatenus rationabilis causa suaserit, in loco honesto profanis usibus destinato, super altari sacro Missam celebrare liceat. Idem scribit Holzman (4); Excipiendus est praeterea casus, quo Episcopus rationabili ex causa dispensat, ut in privatis cedibus, v. gr. alicujus infirmi, super altari portatim celebrari possit. Idem scribunt alii plures; ut Salmanticenses, Elbel et La-Croix (5) cum Coninch Rodriq Pasq. Quarti, Diana, Mareant. Hurtado et Fagund. Itaque praefata sententia merito quidem communis dici potest. Et advertatur quod, cum a citatis DD. nominetur necessitas respectu ad dispensationem hanc, non sumitur pro necessitate celebrandi, talis enim necessitas non eget dispensatione, ut scripsimus supra in prima exceptione notata, sed intelligitur necessitas celebrandi, vel audiendi Missam extra ecclesiam, cum subsit justa causa celebrandi.

Neque hic obstat Decretum Clementis XI. quod opponit P. Mazzotta sicut nec etiam obstant Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quibus praefata dispensatio vetatur Episcopis; quia illa intelliguntur prout intelligitur Decretum Tridentini, ubi inquiunt Escobar. et Salm. n. 58. cum Philiberto, Hurtado, Nav. Quintanad. Diana, Fagund. id est, de dispensatione per modum habitus, non jam per modum actus ad tempus pro aliquo casu particulari, existente justa causa dispensandi. Et quoniam post Concilii Decretum non defuerunt AA. ut Soto et Emmanuel scilicet, qui dixerunt non esse gravem culpam celebrare extra ecclesiam, si celebretur in loco honesto; imo Soto scripsit

¹ Barbosa de Pol. Ep. Allr. 23. n. 9. — ⁽²⁾ Escob. lom. 3. de Euch. cap. 6. n. 85. — ⁽³⁾ Laym. 1. 5. c. 5. n. 4. v. Secundo. — ⁽⁴⁾ Holzw. lom. 2. de Eur. h. c. 2. n. 370. v. Exc. O. praei. — ⁽⁵⁾ Salm. de Sacrif. Miss. tr. 5. cap. 4. n. 53. Elbel Th. Hior. eod. 11. pig. 136. n. 253. Croix 1. 6. p. 2. n. 263.

ut refert P. Suarez ⁽¹⁾, nullam in eo adesse culpam, semper ac Missa clam dicitur, ita ut omne scandalum absit ideo censeo relatos Pontifices id prohibuisse Episcopis Decretis clarioribus et urgentioribus.

Deinde dubitatur per quot vices haec dispensatio concedi possit. Salm. dicunt semel, vel bis; sed alii, ut Suarez, Laym. Bon. Escob. Holzm. et Elbel Cum Pasq., etc. indefinite loquuntur, et intelligunt posse dari, durante illa infirmitate, aut alia causa accidentali. Et non sine ratione indefinite loquuntur, Cum prohibitio dispensandi intelligitur facta, tunc supert ostensum est, tantum quoad dispensationes permanentes, non vero ad illas, quae impertiuntur ad tempus propter aliquam causam transeuntem, et certum, est prohibitiones tanquam odiosas stricte esse interpretandas. Accedit insuper quaedam declaratio, quam affert de hoc Gallemarte ⁽²⁾ ubi sic dictum fuit. Permittit Pontifex Ordinarii arbitrio, necessitate personarum, et infirmitatis qualitate pensata, ut pro infirmorum commoditate etiam in privato oratorio, vel altari ad hoc deputato facultatem celebrandi concedat. Idemque admittit Card. Petra ⁽³⁾ dicens, licere Episcopo licentiam concedere celebrandi domi alicujus insignis personae aegrotantis, ut Missam audiat, et Communionem fruatur. Accedit quod Honorius III. in cit. cap. In his 30. de Privil. loquens de facultate celebrandi, dixit in hac re, benignam potius interpretationem faciendam. Atqui si hujusmodi licentia impertiri potest ab Episcopis pro saccularibus infirmis, ne Missa careant, ut supra dictum est, tanto magis concedi potest sacerdotibus, qui habent quamdam necessitatem saepe celebrandi, ut infertur ex Tridentino sess. 23 cap. 14. de Reform. ubi dicitur: Curet Episcopus, ut saltem diebus dominicis, et festis solemnibus missas celebrent. Quapropter nescirem ipse a veniali culpa excusare sacerdotem, qui valens quotidie celebrare (praeter unum diem in hebdomada ob reverentiam) omitteret ea pigritia Sacrum facere; quandoquidem sacerdos non tantum celebrat pro se, sed etiam pro tota Ecclesia cujus minister est constitutus, et pro toto populo Christiano, pro quo in altari intercessor adest, ut declaravit Apostolus: Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum, ut

¹, Suarpz in 5. p. fo. 2. dis. 81. srcl.o. in prine. — ² Gnllrm. in Trid. sess. 22. Derr. deolserv, etc. n. 6. — ³, Card. Pelr. tom. 4. in Const. 2. Urbani II. n. 32.

offerai dona, et Sacrificia pro peccatis. Hebr. 5. 1. Hinc oritur, prout dicebam, quaedam necessitas, quam sacerdos luibet celebrandi, ac propterea facilius Episcopi concedere possunt sacerdotibus in sedibus propriis licentiam celebrandi, durante eorum acritudine,

65. — XI. Satis sit quod super hoc puncto dictum est. Ad alia transeamus. In cap. *fxn.* Ne pro dilatione, de pcen. et remis. legitur concessum Episcopis extra propriam dioecesim commorantibus, Praelatisque minoribus exemptis, quo nomine veniunt Abbates et Superiores locales, et etiam Praelati romance Curiae, ut protonotarii, auditores Rotae, etc. (ut dicunt Suar. Lugo, Diana, etc.) posse sibi eligere confessarium, sine aliqua Ordinarii illius licentia. Sed s. c. declaravit (quod confirmatum est « Greg. XIII, apud Fagnanum hoc intelligendum esse quod valeant sibi eligere aliquem sacerdotem sibi subditum, vel aliquem non subditum, sed a proprio Ordinario approbatum, id est ab Ordinario domicilii ejusdem sacerdotis, iit explicat Lugo (1). Eodem privilegio gaudent Cardinales, sed non alibi nisi Romae, ut inquit Fagnanus: et valent eligere in confessarium, quemlibet sacerdotem tam pro se, quam pro sua familia, quem possunt etiam extra Romam perducere; quod etiam Episcopis est concessum (2).

— XII. Episcopi sunt delegati Sedis apostolicae ad tuendam clausuram monasteriorum Monialium etiam exemptarum. earumque quae Regularibus sunt subjectae, ut demonstrabimus n. 87. Ex hoc inferunt de Alepc. Bautrius, Clericatus Pelliz., etc. (contra Dianam, et Pasq.) quod bene quidem possunt Episcopi reservare sibi casus circa clausuram, atque ita declaravit S. G. Concilii die 16. Nov. 1720. Quod est intelligendum etiam respectu Jesuitarum, etc. quidquid dictum fuerit Tr. XIX. n. 43. vide inferitis n. 80.

67. — Omnes confessarii Monialium etiam exemptarum debent ab Episcopo approbari, ut praescripsit Greg. XV. in Bulla Inscrutabile quam confirmavit in omnibus Clem. X. Cum alia Bulla Inscrutabili 7. Benedictus XIII. et puper Clem. XII. qui in omnibus Gregorii Bullam innovavit (de qua infra n. 80.) etiam quoad ea quae Bened. XIII. contra Gregorii Bullam concesserat (3). Et ideo ait Tamburinus etiam Moniales exemptas incurrere casus ab Episcopo reservatos, quia sicut ille in approbatione limitare potest tempus, et personas, ita etiam casus. Sed alii communius et probabilius (Pelliz. Quintanad. et de Alexand.) id ne-

ri) Vide lib. 6. n. 565. r. Dubitatur hic. 1, — (2) ibici, v. Dubit. 2. — 3, n. 577.

gant, quia Moniales exemptae suut extra jurisdictionem Episcopi; et approbatio confessarii respicit tantum ejusdem idoneitatem; tanto magis, quia in Bulla Clem. X. Superna dicitur Episcopus posse limitare tempus, locum et personas, et nulla est mentio casuum ⁽¹⁾. Verum hoc non currit quoad clausuram, circa quam bene potest Episcopus tam casum, quam censuram sibi reservare, ut diximus Tr.XfX. n. 43, et juxta quae dicemus n.80. Insuper advertendum est, quod per Bullam Pastoralis Bened. XIV. potest Episcopus assignare confessarium extraordinarium Monialibus exemptis, si illarum Praelatus regularis illum concedere recusaret (qui esse debet alterius Ordinis, vel secularis), et hoc non solum in morte, sed etiam in vita singulis annis ⁽²⁾.

—XIII. Plures DD. asserunt, ut Angelus, Silvester Armilla, Tabiena, alique CUM Croix (qui illis adhaeret) posse Episcopum ex justa causa commutare pias testatorum dispositiones, ex eo quia ipsi habent dispensandi potestatem in lege quae jubet impleri ultimas voluntates, quoties adsit justa causa; idque confirmant ex Tridentino, sess. 22. c. 6. Sed hoc negamus CUM sententia probabiliori Molinas, Layman, Sanchez etc., quia in cap. Tua, de Test. et in cap. 8. ejusdem sess. 22. a Concilio jubentur Episcopi adamussim exequi ultimas voluntates. Neque obstat quod opponunt, et quod legitur in eodem cap. 8., quia ibi tantummodo committitur Episcopis ut examinent causas utrum verae sint nec ne, quando ultimae voluntates & Sede apostolica commutantur. Tanto magis quia in Clem. Quia contingit, de Relig. dom. dicitur bona in aliquem usum applicanda, non posse in alio nisi a Sede apostolica applicari. Caeterum est valde probabile quod dicunt Laym. Bon. Salm. Coninch. et Trull, quod sive superveniat aliqua causa, sive testator ignoraverit aliquam causam, quam si cognovisset, aliter disposuisset, tunc Episcopus potest opus commutare, sed una CUM haerede; quamvis, si haeres contradicat, asserant plures DD. posse id facere Episcopum illo contradicente ⁽³⁾.

69. —XIV. Dicunt insuper DD. ut Viva, Diana, Trullenchi, Busenbaum alique, posse ab Episcopo fieri compositionem incertarum restitutionum (illarum scilicet quarum dominus est incertus) quae pauperibus sunt erogandae, quoniam (ut ipsi dicunt) hujusmodi compositio nulla lege

fl)A\ 602. Quaer, VI.—2 Lib. 6. n. 576.—3- Vid* plura de hoc lib. 3. n. 391. Quaer. 11.

Episcopis reservatur; et contrari ipsa est juxta praesumptam creditorum voluntatem. Sed magis rationabiliter contradicunt Lugo, Molina, Turrianus, Corduba, et alii, quia talium bonorum administratio pertinet tantummodum ad Pontificem, vel ad principem (1). Et re quidem vera Pontifex Benedictus XIV. in Bulla Pastor bonus (23. Aprilis 1744.), hujusmodi facultatem s. Poenitentiariee concedit (2). Vide Tract. XIX. n. 148. ad X.

70. — XV. Affirmant quoque La-Croix, Tamburinus et Pasqualigus posse ab Episcopo minui numerum Missarum a testatore relictarum, quoties ob eleemosynae parvitatem, qui Missas celebraret, non inveniretur. Sed hic se opponit P. Concina, et quidem rationaliter; nam Decretum s. c. emanatum jussu Urbani VIII. et confirmatum ab Innoc. XII., prohibet districta Episcopis reductionem, moderationem, aut commutationem onerum Missarum impositarum in limine foundationis et post Tridentinum, volens quoad hoc omnino ad Sedem apostolicam recursum haberi. Quia recte ibidem declaratum fuit, quod facultas concessa Episcopis, aliisque a Concilio, sess. 25. c. 4. de Reform. intelligenda est pro reductione Missarum relictarum ante Concilium. Caeterum ait Fagnanus cum Felino quod si ab initio redditus erant sufficientes, et deinde taliter fuerint imminuti, ut nullo modo sufficiant, tunc non videri ablatam facultatem quam habent Episcopi de jure communi moderandi Missas juxta c. Non quidem de Testam. (3).

71. — Jam superius dictum est n. 53. posse probabiliter Episcopum dispensare in omnibus in quibus dispensatio non est specialiter Pontifici reservata. Quid verò possint Episcopi circa relaxationem juramenti, et circa commutationem, aut dispensationem votorum, diximus Tom. I. Tract. v. num. 19. 42. et seq. Notandum hic denique posse ab Episcopo, juxta Trident. sess. 21. c. 7. uniri, aut transferri ad aliam ecclesiam beneficia simplicia jam ad tenuitatem redacta, aut fundata in aliqua ecclesia quae lapsu temporis jam corruerit, adeo ut nequeat amplius reparari, vide Barbosam (4). Insuper Episcopus potest unire seminariis beneficia simplicia etiam reservata, aut affecta, aut vacantia in curia Romana; Trid. sess. 23. c. 18. Insuper tempore visitationis potest Episcopus cogere parochianos ad necessaria parochia subministranda, Trid. sess. 21. c. 4. Potest etiam novas parochias erigere, et de matricis fru**

(1) Lib. 6. v. §92. v. Notat autem. (2) Lib. 7. n. 470. de fqcullat. s. Pcenitentiarie ad X. — (3) Vide lib. 0. n. 331. v. Dubit. 1. — (4) Barb. de Potest. Episc. Ali. §(3. ex n. 15.

ctibns dolare si haec abundet, sed sine praejudicio possessoris; Trid. eoi. loco. Potest etiam duas parochias unire, si divisae nequeant singulae suum parochum sustentare, dummodo populus non aded distet, ut non sutliciat unius parochi assistentia; ibid c. 5.

CAPUT IV.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM.

PUNCTUM I

De privilegiis spectantibus ad omnes Regulares in communi.

1. De exemptione a jurisdictione Episcoporum 72. 73. 74. Casus excepti, praecipue circa celebrationem Missarum 73. Declaratio is. C. 76. Quibus casibus potest Episcopus obligare Regulares, etc. 77. Utrum Regulares teneantur praeceptis Episcoporum. 78. Utrum Episcopus possit eos visitare 79. Utrum visitare clausuram Monialium 80. Utrum petere rationem Missarum relictarum, etc. 81. Quibus casibus possit criminaliter procedere, etc. 82. et 83. 11. De obligatione decimarum 84. ad 87. 111. Circa fundationes 88. De monasteriis Episcopo subjectis 89. IV. De iudice conservatore 90. De sepultura 91. et 92. De portione canonica, etc 93. et 94.

72. — I. Regulares habent privilegium exemptionis a jurisdictione Episcoporum, nam Praelati regulares habent in suis ecclesiis et monasteriis jurisdictionem quasi episcopalem, tam quoad personas, quam loca, sicut probant Salmanticenses, qui agunt fusius de omnibus privilegiis praedictis in hoc puncto, sed vios solum adnotabimus hic res magis principales (1).

73. — Itaque quoad praedictam exemptionem adnotandum primò, quod in dubio alicujus privilegii, decisio spectat ad summum Pontificem, quemadmodum declaratum fuit a Clemente IV., et ab aliis Pontificibus (2). Adnotandum secundo quod huic privilegio exemptionis Regulares cedere non possunt; sicuti habetur ex cop. Cum tempore, de arbitris quia id redundaret in damnum religionis, quare nulla consuetudo in contrarium potest in hoc praevalere (3).

(1) Salm. tr. 18. c. 3. n. 3. — (2) Salm. tr. 18. c. 3. n. 6. — (3) Ibid. n. 7.

74. — Notandum tertib, hoc privilegio gaudere, non solum professos et conversos, sed etiam novitios, qui in favorabilibus veniunt sub nomine Religiosorum, et etiam Tertiarios et beatos, sicuti dictum est numero 8. Servi etiam Regularium qui actu famulantur, et resident intra claustra monasteriorum et vivunt sub obedientia, juxta Tridentinum, sess. 24. c. 41. eximuntur k jurisdictione Episcoporum, tam quoad censuras (juxta Bullam Alexandri IV. apud Salmanticenses, quam etiam quoad Communionem paschalem ⁽¹⁾. Notandum quartd quod apostatae et fugitivi possint capi ab Episcopis, sed solummodd ut consignentur suis Superioribus. Episcopus solum eos posset punire in casu, quo eorum monasteria essent in longinquo posita, et ipsi moniti nollent regredi juxta Tridentinum, sess. 7. c. 13. ⁽²⁾. Vide alia, quae de hac re dicuntur num. 82. et 83. Notandum quinto qu6d Saeculares in monasteriis existentes si ibi patrent aliquod delictum, non incurrunt poenas ab Episcopo impositas ⁽³⁾. Excipiatur, si contravenirent ordinibus Episcopi circa Missarum celebrationem, sicuti dicitur in fine sequentis numeri.

75. — Sext6 adnotantur & contrario multa hoc in loco, in quibus Regulares non eximuntur ab Episcoporum jurisdictione. Et primd sine Episcoporum licentia nequeunt Regulares aedificare monasteria juxta Bullam Urbani VIII. die 28 Augusti 1614. Et animadvertatur quod in Bulla Gregorii XV. Alias prohibetur Episcopis dare hanc licentiam, si in monasterio nequeant ali redditibus, aut elemosynis saltem duodecim Religiosi, sed hoc non intelligitur quoad hospitia, ut dicunt Carbosa, Peirinus et caeteri. Secundo Regulares non possunt in lucem libros edere sine Episcopi licentia, ul ex Trideritino, sess. 4. Decr. de Edit, librorum ⁽⁴⁾. 3. Episcopus potest cogere Religiosos ad restituendum novitiis, qui nolunt professionem emittere, totum id quod attulerunt in ingressu ⁽⁵⁾. 4. Dispositio facienda & novitio, nisi ante duos menses, quam profiteatur, fieri non potest (juxta Tridentinum, sess. 25. c. 16.) absque licentia Episcopi, aut Vicarii. 5. Episcopus habet potestatem cognoscendi simul cum Superiore Religiosi de causa nullitatis professionis ⁽⁶⁾. 6. Episcopus, aut alius ab

⁽¹⁾ Ibid. n. 8. et vide Opus nostrum tom. 9. append. 11. cap. 4. de privil. n. 73.

⁽²⁾ Salm. eodem n. 8. — ⁽³⁾ Salmant. ibid. n. 9. et tract. 10. de censar cap. 5. n. 113. cum Laym. Avila. Peirin Garcia, et aliis pluribus. — ⁽⁴⁾ Salmant. ir. 18. cap. 3. n. 10. 11. et 12 -'5; vide Salmant. tract. 15. cap. 3. n. 76. — 6; Ibid. cap. 5. n. 15.

co deputatus, debet scrutari voluntatem virginum, quando ingrediuntur aut profitentur in monasteriis; ex Trident. sess. 25. mp. 17. Sed id debet efficere infra quindecim dierum spatium, aliter non potest hac in re se amplius ingerere. 7. Episcopus potest prohibere, ne in monasteria Monialium, etiam exemptarum, suscipiatur ultra numerum earum quae possint inibi alii juxta reddituum facultatem, sicuti statutum fuit in Bulla S. Pii V. (1). 8. Episcopus potest cogere Monachos, qui permanentes degunt extra monasteriorum claustra, propter debita ab ipsis contracta cum pauperibus personis, ut siint pupilli, viduae, etc, (2). 9. Episcopus potest adstringere Religiosos, ut processionibus intersint, juxta Trid. sess. 25. cap. 13., dummodo eos vocet non per publicum Edictum, sed medio aliquo nuntio personaliter (3). 10. Episcopus habet jurisdictionem supra monasteria, in quibus non possunt alii 12. Religiosi ut dicetur num. 88. ad 3. Denique excipiuntur Episcoporum Ordinationes circa Missarum celebrationes: etenim quoad hoc statuit Tridentinum, sess. 22. de Observat. in Celest. ut Episcopi se gerant velut delegatos apostolicos, dicens: Ut non solum ea ipsi, sed quaecumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi.... vel delegati Sedis apostolicae prohibeant, mandent, etc.: atque ad ea inviolate servanda censuris ecclesiasticis, aliisque poenis.... fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, ac consuetudinibus quibuscumque. Idem hic notandum quod adest resp. s. c. ad Episcop. Nebiens. 7. Febr. 1632. (lib. 14. Decr. p. 561. a tergo), ubi generaliter loquendo dictum fuit: In his in quibus a jure communi, a s. Concilio Trident. a Constit. apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares, potest illos etiam per censuras ecclesiasticas compellere. Et idem decisum fuit die 4. Junii 1672. (lib. 27. Decret. pag. 406.). Quare, sicut bene advertit Benedictus XIY. (4) Episcopi quoad celebrandas Missas possunt adigere omnes, quamvis Regulares, ad observandum non solum ea, quae statuuntur a Concilio, sed etiam quae statuuntur et seipsis. Quare reverendissimus Cardinalis Spinelli, cum esset Archiepiscopus Neapolis, die quinta Januarii 1713. praecepit sub poena suspensionis a Divinis, etiam Regularibus, ne admitterent ad celebrandum in suis ecclesiis aliquem sacerdotem* advenam sine licentia Ordinarii.

u

1, Salm. tr. 18 cap. o. n. 14. — 2 Ibi, n. 15. — (5, Ibi, n. 16. et 16.
4. T) s Synod. lib. 9. c. 15. n. 5.

76. — Adnotantur 'alia, quae declarata fuere a S. C. in Decreto die secundo Julii 1520. Et 1. Regulares possunt recipere, quae & devotis offeruntur, sed non mendicando per ecclesiam. 2. Non possunt uti pallio, aut pluviali per parochiam extra eorum ecclesias, aut earum recinctum, neque possunt facere processiones, dummodò non habeant pro se consuetudinem in contrarium, ut dicunt Bordon., et Villedobos (1). 3. Vocati ad funeralia debent ire ad ecclesiam, ubi manet clerus jam coactus; sed in hoc dicunt Salmanticenses cum Lezana, esse consuetudinem in contrarium (2). 4. Non potest vetari Regularibus ne celebrent Missam in suis ecclesiis ante Missam parochialem, et ne pulsant campanas, uti declaravit S. Pius V. in Const. Etsi Mendicantium, §. 2. 5. Regulares nequeunt publicare matrimonia. 6. Possunt ipsi coneionari in suis ecclesiis, tempore Adventus et Quadragesimae, quamvis in parochia sermocinetur (3).

77. — In tribus casibus potest Episcopus cogere Regulares ad obediendum, etiam adhibitis censuris: I. est ad restituendas res novitias, ut dictum est juxta Tridentinum, sess. 25. c. 16.; II. ad observandam clausuram, loquendo de Monialibus, Trid. ib. c. 5.; III. ad observandum totum id, quod ab Episcopo statutum est quoad Missarum celebrationem, ut dictum est n. 75. Et circa id refert Bened. XIV. (4) duo Decreta S. C. Concilii, in quibus dictum fuit, quod Episcopi ut delegati apostolici possint etiam censuris cogere Religiosos, et procedere adversus eosdem, si admittant ad celebrandum in suis ecclesiis advenas sine Episcopi licentia, juxta Tridentinum, sess. 22. Decr. de Obs. in cel., ubi praeceptum fuit, praesertim Episcopis Interdicant, ne cui vago, vel ignoto sacerdoti Missas celebrari liceat. An deinde in aliis casibus supracitatis possit Episcopus cogere censura Regulares, affirmant Barbosa. Garcia, et alii; sed communius negant Sanchez Lezana et Salmanticenses, cum aliis, propter multa privilegia papalia, quae hac de re afferunt, et addunt cum Barbosa, Diana, Lezana (contra alios) quod Episcopus ne denunciare quidem potest Regulares excommunicatos, etiam ob publicum delictum (5).

78. — Quaeritur primo utrum Regulares obligentur Decretis synodorum provincialium, aut dioecesanarum, aut

(1) Vide Salmant. tr. 18. c. 3. n. 18. et 19. — (2) Jhid. n. 19. — (3) Ibid —

(4) Ve Synod. lib. 9. c. 15. n. 5. — (5) Salmant. cap. 3. §. 3. per totum.

aliis Episcopi praeceptis? Certum est Regulares non teneri interesse dictis synodis, dummodo non essent parochi, sicut habetur ex Tridentino, sess. 24. c. 2. et ex pluribus Decretis s. c. Deinde quoad quaesitum Vasq. Sanch. Becnus aliique dicunt eos obligari ad eorum omnium observantiam, quae non praejudicant observantiae regulari, sed non intelligitur quoad vim coactivam, ita ut contraveniendo non incurrant aliquam poenam, sed solummodo quoad vim directivam, id est, ut se conforment reipublicae, cujus sunt partes. Alii tamen, ut Suarezius, Lezana, Salmanticenses etc. id negant (dummodd hoc necessarium non sit ad evitandum scandalum, aut casus non esset, in quo Religiosus aliquis haberet aliquod munus dependens ab Episcopo, ut munus parochi, confessoris, concionatoris, etc.). Et id probant ex cap. 1. de Privil. in 6v ubi dicitur Regulares eximi h praeceptis Episcoporum, exceptis casibus injure expressis. Rationem deinde adversariorum dicunt valere, quando partes sunt homogeneae, non autem, cum sunt heterogeneae, ut sunt Religiosi, qui non perinde ac saeculares multa alia onera particularia habent. Caeterum in duobus ulla sine haesitatione ipsi obligantur ad obediendum, ut dicitur in Tridentino, sess. 25. c. 12. I. quoad observantiam interdicti positi ab Episcopo semper ac observatur ab Ecclesia matrice; II. quoad observanda festa ab Episcopo statuta (1); praeter ordinationes circa Missarum celebrationem, ut dictum est superius n. 75. circa finem. Praeterea notetur Episcopum posse Regularibus interdicare auditum confessionum in propriis aedibus sive cellis, juxta Decretum s. c. emanatum an. 1617. 15. Sept. et videri potest apud P. Fervaris (2). Potest etiam vetare omnibus confessariis audientiam confessionum mulierum, aut puellarum extra confessionarium sub poena suspensionis ab audiendis confessionibus ex Decreto s. Congr. 18. Decemb. 1693. apudeundem Verraris (3).

79. — Quaeritur secundo utrum Episcopi possint visitare personas et monasteria Regularium? Communiter loquendo, certum est ex c. Nulli lio. quces. 1., et ex Tridentino, sess. 25. c. 8., exemptas esse a visitatione Episcopi, tam personas, quam monasteria et ecclesias Regularium (dummodo in illis degant duodecim Religiosi. Vide num. 88.). Et juxta plures declarationes sacrae Congregationis etiam ecclesias parochiales Saecularium, quae subduntur Regu-

(1) Vide Salmanf. fracf. 18. cap. 3. 4. per totum. — 2) Ferr. Bibi. v. Confessarius art. 4. n. S. (3) Idem loc. cil. n. 10.

laribus, et ubi parochus est lileligiosus, qui si delinqueret etiam circa suum officium, non potest ab Episcopo puniri. Sed hoc non obstante nunc praeter Bullam Gregor. XV. Inscrutabili a Bened. XIV. declaratum atque definitum est in Bulla Cum nuper edita 8. Nov. an. 1751. hujusmodi subjectos esse Episcopo in his quae, vel ad ipsum spectant exercitium curae animarum, vel etiam ad eorum vitam et mores pertinent. Sed fusius idem Bened. XIV. de hac re agit in quadam Bulla peculiari Firmandis edita die 6. Novemb. 1744. ubi plura statuit, 1. Quid parochi regulares omnimodi subsunt jurisdictioni, correctioni eLvisitationi Episcopi, in iis quae concernunt curam animarum et proprios mores. 2. Quoad visitationem localem, possunt visitari altare, in quo SS. Eucharistiae Sacramentum asservatur, sacrum tabernaculum, fons baptismatis, confessionale in quo residet parochus, pulpitum k quo parochus condonatur, sacrarium ad inspiciendam sacram supellectilem, sepulchrum parochianorum, eorumque coemeterium, turris campanaria, si adsint ibi campanae parochiales et omnia sacra vasa. 3. Quoad personalem, debet scrutari vitam ac mores curati, quatenus ea quae extra claustrum prodierint, item examinare an titulo legitimo eam curam exerceat, resideat, an ad Synodum vocatus iverit, an conferentias casuum conscientiae habeat frequenter, an onera curae adimpleverit, an Missam pro populo applicaverit, an festis diebus concionatus fuerit, etc., an vacet confessionibus audiendis an aegrotantibus assistentiam praestiterit, an pueros ante Confirmationem et Communionem instruxerit, an de matrimonii impedimentis inquisiverit, et an sponsi in rebus Fidei sint edocti, et an reeffi ordinatus habeat, libros parochiales. 4. Quod licet Superiores regulares non possint deputare aliquem ad curam sine Episcopi approbatione, possunt tamen eum remove illo inscio, et ita pariter Episcopus potest cura illum privare sine consensu Superioris, si id justa causa expostulet, etc.' Potest etiam visitare ecclesias annexas, et subditas monasteriis, earum administratio sit penes parochos saeculares, prout pluries declaravit s. Congreg. apud Bellarminum et Barbosam excipe, si incorporatae essent monasteriis, aut nullius essent dioecesis. Possunt praeterea Episcopi visitare confraternitates Saecularium fundatas in monasteriis, sed duntaxat quoad administrationem bonorum, non quoad altaria, ut ex Trident. sess. 25. c. 20., et ex pluribus Decretis sacrae Congregationis. Excipiuntur insuper illae quarum Praefectus est Religiosus

ex privilegio Gregorii XIII. cui nulla contraria consuetudo potest obstare ⁽¹⁾.

80. — Quaeritur tertio utrum Episcopi possint visitare claustra monialium exemptarum? Negant Salmanlicenses cum Navarro, Sanchez, Bonae. Peliz., etc. ex cap. Periculoso, de statu Monach. in 6. ubi cura claustrum Monialium exemptarum manifeste conceditur Superioribus regularibus. Neque obstat (ut ajunt) Tridentinum, sess. 24. c. 5^v ex quo contendunt patroni adversae sententiae., Episcopos esse delegatos apostolicos quoad claustrum Monialium exemptarum, cum ibi statuatur, ut ipsi curent, ut restituatur aut conservetur claustrum in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero Sedis apostolicos auctoritate. Etenim respondent, quod pro illo in aliis etc. non intelligantur monasteria Regularibus subjecta sed subjecta immediate Pontifici, quod asserunt declaratum fuisse per Pium V. in sua Bulla Circa Pastoralis e6 magis quia Concilium in loco praedicto renovat, non revocat citatum textum Periculoso. His non obstantibus contraria sententia amplectenda est cum Barbo. Gavant. Lezan. etc. quia licet non obstaret Tridentinum, nihilominus obstat equidem Bulla Gregorii XY. Inscrutabilis anni 1622. in qua dictum fuit, 1. Ut regulares nequeant destinare alium ad audiendas Monialium confessiones, praeter eum, qui fuerit approbatus ab Ordinario (et in hoc animadvertendum est quod praeterea statuit Benedictus XIY. in Bulla Pastoralis die 5. Augusti 1748, confirmans Bullam, Apostolici ministerii Benedicti XIII. quod scilicet, si regularis Superior negligeret assignare saltem semel in anno confessarium extraordinarium, aut saecularem, aut alterius Ordinis, quemadmodum Pontifex praecepit, possit illum assignare dioecesis Episcopus). 2. Statuit Gregorius XY. ut administratores monasteriorum dictarum Monialium debeant rationem reddere Episcopo administrationis bonorum. 3. Ut Episcopus valeat removeere confessarium, aut alium administratorem monasterii, si Superior monitus illum non removeat. 4. Ut Episcopus praesidere possit electioni Abbatisae. Ac quinto specialiter fuit statutum, ut Episcopus possit corrigere et punire, veluti delegatus apostolicae Sedis, eos omnes qui aliquid admittunt adversus claustrum Monialium, etiam exemptarum. Placet hic adnotare verba Bullae: Tam saeculares quam Regulares nullis privilegiis tueri se possint, quomi-

(1) SaJm. Ir. 18. c. o. n. 51. adO.

nus, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram Monialium, etiam Regularibus subjectarum, ab Episcopo tamquam ad hoc Sedis apostolicce delegato, puniri et corrigi valeant ⁽¹⁾. Et ibidem refert Barbosa Decretum quoddam sacre Congregationis, ubi statuitur, quod nullimodò possit impediri Episcopis, quin visitent monasteria exempta, et Regularibus subjecta quoad observantiam clausurae, et qui praesumit impedire, post tertiam monitionem incurrit excommunicationem ipso facto ex Clem. Attendentes, de statu Mon. ⁽²⁾. Praeterea hoc in loco adnotandum est, quod Clemens X. et Clemens XII. praeceperunt, ut observaretur Bulla Gregorii XV. non obstante quacumque contraria consuetudine.

81. — Quaeritur 4. utrum Episcopi exigere queant a Regularibus rationem haereditatis relictæ cum onere Missarum, aut legatorum satisfaciendorum saecularibus? Videntur posse, ex eo quod eruitur ex Tridentino, sess. 22. c. 8., ubi praebetur Episcopis potestas visitandi omnia legata pia, non obstante quocumque privilegio in contrarium. Et dicunt Salmanticenses quod ex hoc recte sententia ista redderetur probabilis. Sed ipsi deinde id negant ob multa privilegia Regularibus concessa, praesertim per Pium V. in quibus declarantur exempta Religiosorum bona a quacumque Episcopi jurisdictione, non obstantibus quibuscumque Constitutionibus apostolicis et Conciliis ⁽³⁾.

82. — Quaeritur 5. utrum Episcopus in alia causa possit procedere criminaliter contra Regulares? Dictum est Regulares exemptos esse ab Episcoporum jurisdictione, praeterquam in casibus in jure expressis. Praeter id, quod spectat ad Missarum celebrationem et clausuram Monialium, in duobus aliis casibus possunt ex Tridentino Episcopi contra eos procedere. 1. Si Regularis aliquis patraret delictum, degendo extra monasterium, Trid. sess. 6. c. 3. Sed hoc intelligitur eorum respectu, qui permanenter extra monasterium habitant., non vero quoad illum Religiosum, qui extra maneret causa confessionum excipien-
darum, aut condonandi aut alterius negotii ad tempus, aut incoleret pagum, aut locum alium dependentem a monasterio ob negotia religionis. Sed hic oritur dubitatio, utrum possit Episcopus punire illum delinquentem, qui habitaret alium locum ob longum tempus ex licentia sui

⁽¹⁾ Vide Barbosam *dc potest. Episc. AU. 102. v. 7. elSalm. tr. 18. c. c.

37. ad 30. — ⁽²⁾ Vide de Alex, de Monial. c. 6. §. 4. n. 3. — ⁽³⁾ Salm. tr. IS. c. 3. «. 40. arf42.

Superioris? Alii affirmant, veluli Tambur. Barbosa, Lezana, etc. pluribus innixi declarationibus sacrae Congregationis, Alii, quemadmodum Salmanticenses cum Sanchez, Silvest. Peyrino, Bordono etc. negant ex cap. **EX** Rescripto, de jurejur. ubi dicitur, quod qui manet extra monasterium ex licentia Superioris, judicetur in monasterio manere. Quare ajunt, quod tam Concilium quam praedictae declarationes vigere intelligantur in eos qui extra monasterium morantur sine licentia aut in loco adeb remoto ab eorum Superiore, ut puniri non possint, nisi post longissimum tempus (1).

83. — Secundus casus est Cum Religiosus, etiam degens in monasterio extra illud delinqueret Cum publico populi scandalo et Superior eum non puniret. Trident. sess. 25. c. 14. Et quia Superiores quidam transmittabant hujusmodi delinquentes extra dicecesim ut immunes essent a poena, statuit Clemens VIII anno 1596. in Bulla Suscepti oneris ut in tali casu instante Episcopo, Superior intra tempus ab Episcopo praescriptum revocare debeat delinquentem et punire alias possit eum castigare Episcopus loci quo ipse transmissus est (2). Adnotant deinde Sa'manticenses cum aliis 1. ut hujusmodi Concilii Recretum vigere debeat cum delictum est notorium etiam facti publicitate. 2. Ut non valeat adversus Superiores delinquentes, qui in odiosis non includuntur sub nomine Regularium quemadmodum ait Concilium. 3. Ut Episcopus procedere non possit, nisi postquam pluries monuerit Superiorem ut delinquentem puniret, et ille neglexerit. Si tamen Episcopus delinquentem in actuali delicto interciperet potest illum capere (sicut dictum fuit) sed ut statim eum transmittat ad Superiorem et quando crimen fuisset gravis scandali potest etiam eundem retinere in carcere ut transmittat infra 25. saltem horarum spatium. Superior deinde praebere Episcopo debet sufficientia argumenta secutae punitionis. Episcopus licet capere possit summariam informationem, in eam ad Superiorem transferat non potest tamen juridicum eflormare processum adversus reum sed si forte etiennasset probabiie est eo Superiorem uti posse ad procedendum in suum Religiosum ut ajunt Salmanticenses cum aliis (3).

84. — Secundo. Regulares privilegium habent exemptionis a contributione Decimarum. Arrepta occasione, opportune hoc in loco adnotantur quaedam* circa Decimas.

(1) Salm tr. 18. c. n. 40. ad 46, — (2) Salw. ibid. — (3) Ibid. n. 50. et 51.

Decimae dicuntur *ifla* fructuum portio, aut industriarum personalium, quae a fidelibus tribuenda est Ecclesiae ministris, pro eorum sustentatione. Reveri Decimae debentur ex jure divino naturali; sed quoad quantitatem, id est decimam partem, sunt ex jure ecclesiastico, cum cessaverit jus antiquum divinum, *iit* judiciale. Hinc fit 1. Pontificem posse quemlibet eximere ex onere Decimarum Pontificem, inquam, non Episcopos, ipsi dumtaxat possunt ex Trident. sess. 21. c. 5. 6. et 7. applicare Decimas unius loci ad alium, et unire ac separare beneficia (1). Infertur 2. quod consuetudo *rit6* potest aliquos eximere a solvendis Decimis, dummodb remaneat id quod sufficit ad congruam Ecclesiasticorum sustentationem, sed hujusmodi consuetudo praescriptionem quadraginta annorum non interruptorum habere debet, licet ab initio, nec titulus, nec bona fides interfuerint, ad praescriptionem deinde (accipiendo *vocem* prout sonat praescriptio, non ut consuetudo) necessaria sunt bona fides, et quadraginta anni cum titulo, sine autem titulo requiritur tempus immemorabile. Pro futuris Decimis fieri potest compositio, sed etiam solummodo a Pontifice, non ab Episcopo, nisi fieret inter unam et aliam ecclesiam. Dictum est pro futuris, quia praeteritas remittere potest etiam ille, cui debentur (2).

80. — Olim Decimae debebantur, *iit* dictum est, tam ex fructibus, bonorum, qu&m ex personarum industria. Sed juxta praesentem consuetudinem pene universalem solvuntur solum ex fructibus bonorum tam stabilium, quam mobilium, juxta cap. Non est, de Decim. Et debentur ex fructibus integris non deductis expensis et oneribus contributionum, ut ait S. Thom. (3) et alii communiter ex cap. Cum non sit, de Decim. (4).

86. — Decimae praeterea solvi debent ab omnibus fidelibus, etiam & principibus, sed non a pauperibus, isti tamen, nisi sint *irr* extrema necessitate, sed solum in gravi, si pervenirent ad meliorem fortunam, tenentur solvere praeteritas Decimas, ut dicunt Suarez, Layman, Castr., et alii, cum Salm. (5). De jure autem communi tam clerici quam Religiosi, et etiam parochi tenentur solvere Decimas suorum bonorum patrimonialium, licet assignata fuissent ad titulum Ordinationis, non autem bonorum beneficialium, ut docet D. Th. (6). Quoad eos vero,

1) Salm. tr. 18. c. 3. n. 52. et 54. — (2) Ibid. n. 55. — (3) 2. 2. 7. 87. lart. 3. nd. — (4) Salm. tr. 18. c. 3. n. 58. — (5) Salm. tr. 18. c. 3. n. 59. — (6) Loc. cil. n. rt. 4. in corp. et ad i. ex c. Si quis laxus 16. 7. 1

qui deficiunt in solvendis Decimis, haec statuit Trid. se§6. 25. c. 12. de Reform. Qui vero eas [decimas] aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur (1).

87. — Sed quidquid sit de jure antiquo, hodie ex multis privilegiis pontificiis omnes Regulares, etiam Moniales cujuscumque Ordinis (et etiam Equites Hierosolymitani) eximuntur a Decimis non solum personalibus, sed etiam stabilium, tam priorum (etsi colantur a colonis), quàm conductorum, ut emphitheuticarum (2). Si tamen transeunt ad Regulares bona prius subjecta Decimis, tenentur ad illas, uti constat ex pluribus Decret. sacrae Congreg. Rotae apud Pignatelli (3).

88. — Tertio. Olim Regularibus vetitum erat, ne nova aedificarent monasteria aut derelinquerent aedificata sine expressa licentia Summi Pontificis cap. 1. de Excess. Prælat. in 6. ex cap. un. de Bel. Dom. in 7. Tractu deinde temporis obtinuerunt diversa privilegia, sed haec omnia anno 1624. limitata fuere ab Urbano VIII. in Bulla Romanus Pontifex, ubi statutum fuit, non posse acceptari nova monasteria, nisi observata forma Canonum Tridentini, et Bullae Clementis VIII. Quoniam ad institutum. Quare hodie ad fundandum novum monasterium tria requiruntur. 1. Licentia Episcopi. Utrum vero requiratur etiam licentia Pontificis alii alitermant, ut Barbosa, Tamb. Pelliz. ex Declaratione s. c., negant vero Salm. cum Lezana, Suarez Rodriquez et aliis. 2. Ut adsit consensus eorum, quorum interest, et praesertim omnium monasteriorum existentium intra quatuor milliariorum spatium, aliter Episcopus concedere non potest dictam licentiam, nisi quando illi injuste contradicerent (4). Carmelitae tamen privilegium habent, ut alii ordines fundare non possint, ubi ipsi habent monasterium infra spatium 560. ulnarum Florentinarum, et Minores infra spatium 1200. ulnarum, etc. Contrà Minimi et Jesuitae privilegium habent fundandi in locis etiam non remotis intra spatium 560. ulnarum praedictarum. Et in omnibus his privilegiis conceditur communicatio. At praedicta privilegia circa ulnas juxta consuetudinem non intelliguntur quoad monasteria, quae fundantur in civitatibus (5). 3. Requiritur, ut novum monasterium possit commode redditibus, aut eleemosynis sustentare duodecim Religiosos, sufficit tamen, ut adsit intra breve tempus

(1) VhleSalm. 1. 62. — (2) Ibiid. n. 72. ad 79. — (3) Pignat. l. 1. cons. 355, (4) ium. 8. v. 9. — (5) Salm tr. 18. c. 3. n. 124. ad 151. — (5) Ibiid. n. 157. ad 140.

probabilis spes praedictae sufficientis sustentationis. Quod si monasterium fintelligitur de monasteriis fundatis post citatam Bullam Urbani VIII. emanatam anno 1624.) non valeret sustentare duodecim Religiosos, qui revera in illo non habitarent, statutum fuit per sacram Cong. pluribus Decretis, confirmatis a Gregorio XV. et Urbano VIII. ut hujusmodi monasterium omnino subjectum esset Episcopo per haec verba. Ordinarii loci visitationi, correctioni atque omnimodae jurisdictioni talia monasteria erecta absque eo, quod 12. fratres in eis valeant habitare, et de facto habitent, subjecta esse inteUiganlur ⁽¹⁾. Eaedem conditiones requiruntur in fundandis Monialium monasteriis. Et advertendum hic quod ex Tridentino et s. c. prohibetur, ne fundentur Monialium monasteria extra habitatum ⁽²⁾.

89. — Praedictae conditiones non requiruntur in fundandis hospitiiis Religiosorum, ut notant Petrinus, Tamb>. etc., saltem (ht limitat Lezana) si ibi non recipiant Missas, et non habeant ecclesiam ⁽³⁾. Neque requiruntur in translationibus monasteriorum, quae possunt fundari (ht probant Salmanticenses cum Navarvo, Barbosa, Peyrino, Lezana, etc.) sine consensu Pontificis, Episcopi, vel aliorum monasteriorum, dummodb translatio non afferat iis praepjudicium: etenim dicunt, quod jam antei habebant tale privilegium i pluribus Pontificibus concessum, et quod illud limitatum est tanttim quoad novas fundationes, quales non vocantur translationes monasteriorum ex uno situ ad alium commodiorem ejusdem terrae (fit intelligitur), aut prope illam, derelinquendo antiquum monasterium. Et in tali casu Religiosi retinent omnia bona, et jura monasterii derelicti ⁽⁴⁾. Possunt praeterea Religiosi ex concessione Urbani VIII., et Innoc. VIII., quando deficerent redditus, et eleemosynae unius monasterii, illud unire et incorporare alteri ⁽⁵⁾. Insuper possunt ad libitum redire ad monasteria derelicta, dummodo redditus non afferret ali-quod novum praepjudicium aliis monasteriis ⁽⁶⁾. Possunt insuper Generales Religionum superiores ex concessione Sixti IV. etejusdem Urbani VIII. suppressere monasteria miserialia, transferendo eorum bona ad majora monasteria. Adpotetur hic, qubd monasteria concessa ab universitatibus,, cum derelinquuntur, in manu Ordinarii derelinqui debeant at si propriis redditibus, et eleemosynis aedificata fuerint, remanent in dominio Religiosorum, ut de iis possint libere-disponere ⁽⁷⁾.

(1) lbid. n. 129. et 130. — \& lbid. n. m — (3) /b>'d v 132v — (4) Sa/m. tr. 18. c. S. n. 133. ad 134. — .s lbid. n. 130. — (6) num. 148. — 1 lbid. 147

90. — IV. Regulares habent privilegium eligendi iudicem conservatorem qui iudicet de omnibus illis casibus, in quibus Religiosi sunt rei, et etiam in quibus sunt actores, sed quando sunt actores, solum propter injurias et manifestas violentias ipsis irrogatas (1).

91. — V. Regulares habent privilegium admittendi eos omnes, qui volunt sepeliri in eorum ecclesiis. Adnotamus hic praecipua quaedam circa sepulturam, de qua fusiliter tractant Salm. (2). Quicumque ad pubertatem pervenerit, sibi eligere valet sepulturam ubicumque, etiam Episcopi; nisi autem illam sibi eligant, sepeliri in cathedrali debeant (3). Religiosi tamen debent sepeliri in monasterio, etsi morentur extra illud, dummodo locus non esset nimis remotus. Novitii valent sibi eligere sepulturam extra monasterium; quod si non faciant, sepeliri debent in illo, licet obirent, dum alia in domo manerent ex licentia sui Superioris (4). Idem intelligitur quoad commensales, et familiares, qui actu serviunt, et resident in monasterio sub obedientia Superioris. Et hi valent recipere omnia Sacramenta a Religiosis, Baptismo excepto, et matrimonio (5). Gravissimas incurrunt poenas clerici et Religiosi inducentes alios ad promittendum juramento, voto, aut fide data, se electuros sepulturam in propria ecclesia (6). Privandi sunt sepultura, qui moriuntur impenitentes, et publici constat non fuisse confessos in anno, nec communicasse paschali tempore, et ita etiam haeretici, excommunicati, qui sibi ex ira mortem intulerunt, si deinde poenitentiae indicia non praeberint, uti habetur in Rituali romano. Peccatores publici cumque peccati, et qui moriuntur in flagranti crimine (ut ex cap. Fures, de furto) nullo dato signo poenitentiae, etenim tunc praesumuntur et in peccato obiisse, ut dicunt communiter DD. cum Rituali, quidquid dicant Lezana et Sancius (7). Qui huiusmodi defunctos sepelit, lethaliter peccat; et qui sepelit haereticum, aut haeticorum fautorem, aut publici excommunicatum, aut usurarium, etiam excommunicationem incurrit; et huiusmodi defuncti, si fieri possit, ex sepultura extrahendi sunt. Caeterum nemo sepultura, privandus in quocumque casu sine sententia Episcopi, aut Superioris, si cadaver est Religiosi (8).

92. — Sed ad rem nostram, ad Regulares videlicet redeamus. Plura sunt notanda. 1. Quilibet clericus, aut

(1) Ibid. a n. 152. ad 178. — (2) Ibid. punct. 6. — (5) Ibid. n. 185. — (4) n. 187. — (5) Salm. tr. 18. r. 3. n. 188. 214., et 215. — (6) Ibid. n. 191. — (7) Ibid. n. 199. —

Saecularis sibi eligere potest sepulturam in ecclesia Regularium. Et quando aliquis haberet sepulturam suorum Majorum in illa, et non elegisset aliam ecclesiam, possunt Regulares illic eum sepelire (1). 2. Parochi qui in associatione ad ecclesiam Regularium plus exigunt, quam exigent in sepeliendo defunctos in parochia, ut retraherent fideles ab eligenda alibi sibi sepultura, papalem excommunicationem incurrunt, ex Bulla Clementis VIII. apud Salrntanticenses et licet Bulla edita fuit pro Indiarum parochis, tamen Lezana, Peyrinus et Salrntanticenses cum aliis intelligunt eam editam fuisse universaliter pro omnibus (2). 3. Chm sepeliendus est defunctus in Regularium ecclesia, debent ipsi vocare et attendere parochum, sed si ille renuit venire, aut nimis moratur, possunt ipsi extollere cadaver, et illud in suam ecclesiam asportare, ita communiter Barbosa, Lezana, Peyrinus, & alii cum Salmanticensibus ex pluribus Decretis s. c. (3). Officium supra cadaver tum celebrandum est, non & parcho, aut canonicis, sed ab iisdem Regularibus. Nec parochus exercere potest illum actum in eorum ecclesia, nec cogere haeredes ad celebrandas Missas, aut earum partem in parochia, ex pluribus Decretis etiam s. g. Et idem observandum est etiam pro monasteriis Monialium exemptarum (4). Adnotandum tamen, in Monialium ecclesiis sepeliri non posse laicos sine licentia s. c. dummodb aliquis non haberet in eo jus sepulturae (5).

93. — Quaeritur utrum Regulares teneantur ad solvendam canonicam portionem Ordinario, aut parcho? Alia est portio canonica episcopalis et est illa, quae debetur Episcopis pro omnibus donationibus causa mortis et pro legatis ecclesiis relictis, aut locis piis eorum dioecesum ut ex Clem. Dudum, de sepult. Haec portio quandoque fuit tertia, quandoque quarta pars; iit Innocentius III. cap. Requisitis, de Testam, statuit, ut quoad quantitatem attenderetur consuetudo (6). Alia est parochialis quae proprii vocatur quarta funeralis et est illa portio, quae parcho lebetur ex funeralibus, legatis piis, et omnibus, quae perveniunt ad ecclesiam, in qua sepeliendum se defunctus statuerat. Et ista etiam fuit diversa, sed quoad eandem etiam consuetudo attendenda est (7).

94. — Sed quoad Regulares, eximuntur ex solvenda portione episcopali eorum monasteria tam hominum, quam

(1) Ibid. n. 205. — (2) Ibid. 206. — (3) Salm. tr. 18. c. 3. n. 208. et 209. —

(4) Ibid. n. 212. et 215. — (5) Vide Opus nostrum lib. 4. n. 62. — (6) Salm. tr. 18. c. 3. n. 216. — (7) Ibid. n. 218.

foeminarum, ex Extravaganti Intereundas, s. Quibuscumque, de privilegiis, et ex aliis privilegiis apud Salmanticenses ⁽¹⁾. Quæ vero ad quartam funeralem, ex jure communi olim Regulares tenebantur ad illam solvendam, sed hodie attentis eorum privilegiis, et Trident. sess. 25. c. 13. et **BuM** Pii V. Etsi Mendicantium anni 1567, tenentur ad illam solvendam ea monasteria dumtaxat, quæ ultra 40. annos, antequam Concilium confirmaretur, solebant solvere, ita probant Salmanticenses cum sententia communi, et pluribus Decretis s. c. ex multis privilegiis pontificiis, et praesertim Sixti IV. qui imposuit poenam excommunicationis, et privationis beneficiorum parochis, qui vellent exigere praedictam quartam ⁽²⁾. Excipiuntur tamen illa monasteria, quæ solverent praefatam quartam ex contractu inito, aut ex consuetudine immemorabili ⁽³⁾.

PUNCTUM II.

De privilegiis Regularium in particulari.

- i. De facultate absolvendi subditos a casibus et censuris 95. 96. et 97. I. De reservatione casuum, etc. 98. De facultatibus quoad Saeculares 99. Utrum Regulares possint absolvere d casibus Episcopis reservatis d jure, vel consuetudine 100. Utrum d casibus papalibus 101. Utrum in itinere, aut ex bulla Cruciatæ, etc. 102. Utrum confessarii Regulares possint d(nud examinari ab Episcopo 103. II. Circa dispensationem in irregularitatibus 104. et 105. III. De dispensatione in preceptis ecclesiasticis, etc. 106. IV. Circa officium divinum 107. V. Circa dispensationem votorum, et juramentorum 108. Circa votum castitatis conjugum, et sponsorum 109. VI. De privilegio Religiosorum, novitiorum, et famulorum confitendi cuicumque sacerdoti, etc. 110. De Religiosis peregrinantibus 111. Utrum in jubilaæ, etc. 112. VII. Circa Ordinum receptionem 113. ad 116. Circa Ordinum collationem 117. ad 120. Circa celebrationem Missarum 121. et 122. Circa Communionis ministrationem 125. Circa condonandum 124. ad 128.

95. — i. Quoad facultatem, quam habent Superiores regulares circa absolutionem casuum reservatorum, et censurarum, oportet hic distinguere potestatem erga subditos ab illa, quam habent erga Saeculares. Sub nomine Superiorum regularium veniunt non solum Generales, et Provinciales, et eorum Vicarii subrogati in eorum locum

(1) N. 217. — (2) Vide Sa'm. tr. 18. c. 3. a n. 218. ad 228. (3) Ibidem n. 228. a /255.

sed etiam omnes locales Superiores, fit Priores, Guardiani, rectores, et etiam eorum Vicarii, quando ipsi ab-sunt, saltem perintegrum diem. Ita communiter doctores (1) ex cap. Abbatis, de privileg. in 0. Omnes isti absolvere possunt suos subditos primfi ab omnibus casibus et cen-suris non reservatis Pontifici, licet fulminatae essent ab homine per specialem sententiam, ut dicunt Salmantic. cum Lezana, Candido, Pelliz. etc. ex privilegiis Pauli V., Sixti IV. et Eugenii IV. (2). Et id quod currit pro pro-fessis, valet et pro novitiis, ita ut iidem absolvi possint a Superioribus regularibus k casibus Episcopis reservatis incursis, non solum post ingressum, sed etiam ante, At dicunt Salmantic. cum Bonae. Pelliz., etc. et P. Mazzotta cum Sanchez, Tamb., etc. (3). Et idem dicunt Salmantic. et Mazzotta cum Peyrino et Tambur. (4) quoad illos qui proximi sunt, qui recipiantur, v. gr. si manent in proba-tione in monasterio, ut assumant habitum, et id ex Bulla Clementis VII. relata k Candido, Rodriq. et Salmant. (5) in qua fuit concessum Provincialibus regularibus, et eo-rum Vicariis, aut aliis deputatis absolvere novitios Ordinis ab omnibus casibus reservatis (exceptis illis Bullae Cence) incursis ante ingressum, et censuris quae illis sunt an-nexae. His posset aliquis objicere Decretum Urbani VIII. allatum in Opere nostro (6), in quo fuit statutum, qu6d per confirmationem privilegiorum obtentorum Regularibus post Tridentinum non intelligebantur rursfis con-cessa ipsis privilegia ipsis ablata tam a Concilio, qufim a s. c. absolvendi & casibus reservatis Ordinario. Multi-pliciter respondent Salmanticenses huic oppositioni loco citato, sed eorum responsiones non suadent, ut diximus in Opere (7). Responsio eongruentior videtur esse ita, scili-cet qufid Decretum Urbani loquitur de Saecularibus, sicut etiam loquebatur propos. 12. damnata ab Alexandro VII sed non de novitiis, qui in favorabilibus communiter DD. reputantur ut Religiosi, ita Sanchez, Suar. Castrop. Lezana cum iisdem Salmant. (8), et aliis. Eo magis quia Clem. VIII. ita declaravit, et Diana (9) refert privilegium concessum Jesuitis, quod ex communicatione extenditur ad omnes religiones, quo possint communicare novitiis omnia privilegia Societatis. Excipiunt tamen Bonae. Pelliz.

(1) Vide Salm. tr. 18. c. 4. n. 1. — (2) Ibidem n. 2. — (3) Salm. tr. 15. c. 3. n. 87. et Mazzotta (om. 3. de Res. Cas. cap. 2. quest. 5. — (4) Salm. ibid. n. 88. et Mazzotta loco citato. — (5) Salm. tr. 10. de Censur. c. 2. n. 80. — (6) Lib. 7. n. 95. — (7) n. 103. — (8) Salm. tr. 15. c. 3. n. 85. — (9) Part. 3. tr. 2. R-sp. 73.

et Salmant. (1) casum, quo jam inceptum esset iudicium Episcopi contra novitium, antequam intraret; quia tunc (ht ajunt) posset Episcopus eum extrahere, et punire. Quod dictum est de novitiis, idem dicit P. Mazzotta loco citato Cum Peyrino de familiaribus monasteriorum, dummodfr inibi sint quasi de familia, et continui commensales iit dicitur in Bulla Superna Clementis X.

96. — Possunt secundo Regulares absolvere suos subditos professos, et novitios etiam; sicut superius dictum est (2), ab omnibus casibus papalibus occultis eodem modo, quo Episcopi valent absolvere suos subditos ex cap. Liceat. Atque hoc ex privilegio Pii Y. relato per extensum a Salmanticensibus et P. Concina, confirmato & Benedicto XIII. in Bulla Pretiosus anno 1727, in qua fuit concessa Regularibus potestas absolvendi etiam ii casibus Bullce Ccence excepto relapsu in haeresim, falsificatione litterarum apostolicarum, et translatione rerum prohibitarum ad infideles. Ac obiter hic notandum, quod in dicta Bulla fuit etiam concessa Generali Dominicanorum potestas dispensandrhb irregularitate ob homicidium commissum a subditis, dummodb patratum non fuerit dat& opera, et secutum intra claustra monasterii (3), Sed postquam ha3C scripsi, invenio qubd Clemens XII. in Bulla Romanus edita die 30. Maji 1732, revocavit omnes litteras et constitutiones Cum omnibus privilegiis et facultatibus concessis a Benedicto XIII. omnia reducendo ad primaevum statum, ac si praefatae confirmationes nunquam emanatae fuissent. Insuper hic notandum quod facto dubio, an revocatio privilegii pro Regularibus absolvendi in haeresim lapsos indicta a Tridentino, intelligenda tanthm esset respectu aliorum, non autem Religiosorum. s. c. decrevit intelligi respectu omnium, ut refert P. Ferraris (4).

97. — Possunt tertib Regulares absolvere suos subditos ab excommunicatione ob percussione etiam gravem, et enormem, et publicam, inflictam non soliim Religiosis ejusdem Ordinis, sed etiam alterius, et etiam clericis saecularibus Castrop. Ronc. Salm. et Croix ex privilegiis Bonifacii IV. et Clementis VIII. Atque hic adnotandum, quod si percussio sit levis, aut occulta, Religiosus percussor (si velit) potest petere absolutionem etiam ab Episcopo, sed obtenta sui Superioris licentia (5). Dictum est subditos, quia nequeunt absolvere Saeculares, Clim hic ca-

ti, .S^m. r. c. n. 87. — (2) Vide Opus nostrum l. 6. n. 595. V Eamtle. in fin.

— (3) Ibid. lib. 7. n. 101. — (4) Ferrar. Bibl.verb. Absolvere— (5; Lib. 7. n.107.

sus limitatus sit Regularibus intra Italiam, et extra Romam & Clemenie VIII. fit **MOX** dicetur n. 99.

98. — Adnotandum hic praeterea, Superiores regulares ex concessione Gementis YIII. posse, si ipsis expediens videtur, reservare undecim casus, sed non plures sine consensu Capituli generalis, aut saltem provincialis pro provincia. Casus ab ipsis reservabiles adnotatisunt Tom. 11. Tr. XV. n. 130. si autem Superior deneget licentiam, et utrtim pro prima vice possint Religiosi absolvi a reservatis, vide ibidem n. 134.

99. — Quoad vero Saeculares, olim Mendicantes gaudebant privilegio, quo poterant absolvere Saeculares ab omnibus casibus et censuris reservatis tam a Pontifice, quam ab Episcopis. Sed deinde Decreto Gementis VI. anni 1602, confirmato a Paulo V. anno 1617, et Urbano VII. anno 1627, limitata fuit praedicta potestas, et statuum fuit, ne Regulares existentes extra Romam et intra Italiam, possint absolvere Saeculares nec a casibus Bullae Coevae nec ab aliis sex sequentibus. Scilicet 1. A percussione clericici. 2. A duello. 3. A violatione immunitatis. 4. A violatione clausurae monasteriorum Monialium ob pravum finem. 5. A simonia confidentiali in beneficiis, et denique ab omnibus casibus, quos sibi reservant Episcopi, itaque tam ex dicto Decreto Clementis VIII. quum etiam ex Bulla Gregorii XIII. Cum a Sacra et praesertim ex propositione 12. damnata per Alexandrum VII. quae sic se habebat: Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate; hodie non est in dubium revocandum (quidquid aliqui dicant) quin Saeculares absolvere non possint a casibus ab Episcopis reservatis (1). Ita neque possunt absolvere Saeculares a sex casibus Gementis, etsi occulti sint, contra P. Vivam; potestas enim, quam Regulares habent, ex Bulla s. Pii V. relata, n. 96, qua possunt absolvere casus occultos, quam habent Episcopi ex cap. Liceat, est solum respectu suorum Religiosorum, non autem Saecularium. Id tamen probabile iudicamus cum P. Viva, Comitolo et aliis, quibus adhaeret etiam P. Loncina scilicet quod Regulares possint absolvere & casibus, quos sibi in Synodo Episcopus reservavit, sed deinde non expressit illos in tabella, quia tunc praesumitur se voluisse concedere potestatem ab iis absolvendi omnibus confessariis, modo ab ipso approbatis (2).

1 Vide Ub. 6. n. 599. t. Curium est, et l. 7. «. 95 — 2/ ib. 7. // 100.

ICO, — Dubitatur \ utrum Religiosi possint absolvere Saeculares a casibus non reservatis sibi ab Episcopis, sed injure, aut ex consuetudine reservatis Episcopis, h1 sunt abortus foetus animati, et alii adnotati n. 46. ? Negant Viva, Bord. Cabassut. Milante et alii, e6 quod (ut ajunt) in Decreto Pauli V. et Urbani VIII. prohibetur Regularibus absolvere lalcos & casibus Episcopis reservatis. A casibus eisdem Ordinariis reservatis sunt verba Urbani. Nihilominus probabilius affirmant Cone. La-Croix, Spor. Salmant. Lezana, Sanch. CUM multis aliis, quibus adhaeret etiam (se retractans) P. Viva in sua Morali. Ratio est, quia citata verba Decreti Urbani (et idem de Decreto Pauli V., intelligenda sunt de casibus, quos Episcopi sibimet reservant: CUM talia Decreta, ut diximus n. preee., sint confirmativa Decreti Clementis VIII. in quo fit mentio tantum casuum, qui sibi tñ Episcopis reservantur. Nec d casibus (haec ait Clomens) quos Ordinarii reservarunt, aut in posterum reservabunt. Eo magis, quia, ut ait P. Suarez casus reservati Episcopis in jure debeant potius dici delegati Episcopis, quam reservati. Sed animadvertendum id non valere quoad percussionem clerici, nec quoad omnes alios casus, quos sibi Ordinarius reservaret; etenim quoad istos, sublata fuit omnis facultas Regularibus, ut dictum est n. preeed. (1).

101. — Dubitatur 2. utrum Regulares absolvere valeant Saeulares k casibus papalibus ? Negant pauci quidem, id est, Viva cum Bordone et Florino ex iisdem Decretis Pauli V. et Urbani VIII., quibus etiam vetitum fuit Regularibus absolvere k casibus reservatis Sedi apostolicæ, at communissimi et probabilius affirmant Bonacina, Aversa, Salmant. Pelliv., Rodriguez, Potestas, Peyrinus et ipse Viva in sua Morali (licet id affirmet solummodo quoad casus papales occultos) ex privilegio Pauli III. concesso anno 1545 Jesuitis, quo dictum fuit, quod possent absolvere Saeculares ab omnibus peccatis etiam Sedi apostolicæ reservatis, exceptis contentis in Bulla Cxnce. Nec obstant praedicta Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quia illa (ait dictum est n. anteced.) intelliguntur de casibus Clementis VIII. (quos supradicti Pontifices confirmare voluerunt) in quo solum casus Bullae Coenx et sex alii excepti fuere. Animadvertendum autem est, hanc potestatem valere tantummodò quoad forum internum (2). Observetur

i) Ibid. n. 99. — (2) Lib. 7. w. 96. et 97.

praeterea, quod dictum estw. 31. de Abbatibus habentibus quasi episcopalem jurisdictionem.

102. — Adnotandum hic quod olim confessarii regulares ex concessione Gregorii XIII. et Eugenii IV., in itinere poterant excipere confessiones non modo subditorum dioecesis, ubi approbati erant, sed caeterorum omnium. Et ex Bulla Cruciatæ CUM approbarentur in uno loep, erant approbati pro omnibus ⁽¹⁾. Innocentius autem X. deinde statuit, ne Regulares possent excipere confessiones alicubi sine loci Ordinarii licentia, etiamsi haberent privilegium Cruciatæ it declaravit Innocentius XII. in Bulla Ciim sicut anno 1700. ⁽²⁾.

103. — Animadvertendum praeterea est quod olim ex clern* Dudinn de sepult. Regulares approbati absoluta semel ab Ordinario non poterant obligari ut denub examinarentur. Attamen s. PiusV. in Extrav. Romani Pontificis, dixit quod Episcopus successor pro majori quiete suce conscientie posset rursus illos examinare. Sed postea Grcgorius XIJI. in sua Bulla In tanta negotiorum, etc. (relata & Navar. in fine sui Manualis) ad tollendas lites exortas circa Regulares revocavit omnes Declarationes s. Pii, et prsesertim hanc concernentem approbationem confessoriorum regularium, revocavit inquam ad statum pristinum dispositionis Tridentini, quod sess. 23.mp.15., nihil aliud exegit quoadRegularqs, nisi ut approbarentur ab Ordinario. Hinc inferunt multi DD., ut Aravius, Dicastillus, Villalobos, Delbene etc. apud Salm. ⁽³⁾ quod Regulares approbatos examine ab aliquo Episcopo non possit denuo examinare successor. Attamen contrarium tuentur Diana p. 3. tr. 2. resp. 27. et Lezana, Boss. Borclone, et multi alii ex Decreto s. C. (relato h Lezana et Diana), quo fuit declaratum quôd, non obstante Bulla Greg. XIII. posset Episcopus successor examinare approbatos ab antecessore, et hanc hodiernam esse Episcoporum praxim testantur Diana, et ipsi Salm. Sed q̄arobabiliter dicunt Salm. ⁽⁴⁾ Cum Villalobos quôd tam ex Constitutione s. Pii, quam ex Declaratione s. C. possit Ordinarius successor iterum vocare ad examen aliquem, aut aliquos Regulares, quos notitiam habet non esse idoneos, sed non potest Edicto generali suspendere omnes confessarios regulares, usque dum denuo examinentur. Cseterum animadvertendum est quod revocando generaliter Ordinarius omnes licentias, non comprehendat Regulares, qui in odiosis non comprehen-

di lia apud Silm. tr. 18. mp. 4. n. 71 et 72. — ⁽²⁾ Vide Opus nostrum l. 6. n. 548. v. Terlia. et 549. — ⁽³⁾ Salm. tr. 18. . . 4. n. 119. — ⁽⁴⁾ Ibid. n. 120.

duntur nisi exprimantur ⁽¹⁾. Animadvertatur insuper quod capitularis Vicarius Sede vacante non possit ad examen vocare Regulares ex privilegio iis concesso & Clemente IV. ⁽²⁾. Animadvertendum praeterea, supradicta valere pro approbationibus concessis absolute, non tamen pro concessis ad tempus, e. g. ad sex menses, ut plerumque fit; cum certum sit ex Bulla Innocentii XIII. Apostolici ministerii, confirmata per Benedictum XIII., quod confessarii tam saeculares, quàm regulares non valeant excipere confessiones extra locum, personas, et tempus praescriptum, quocumque privilegio non obstante. Vide Tom. II. Tr. XVI. n. 75.

104. — II. De facultate Regularium dispensandi in irregularitatibus, Regulares valent ex privilegio s. Pii V. relato n. 96 confirmato a Julio II., dispensare cum suis subditis in omnibus irregularitatibus occultis, in quibus possunt Ordinarii dispensare cum suis dioecesanis ex cap. Liceat, ut dictum est n. 29. Et idem possunt cum saecularibus, ut ajunt Suar. Sanch. Pelliz. Sayrus, Salm. Spor. Lezana etc. ex concessionibus Sixtili V., et praedicti Julii II. ⁽³⁾.

105. — Possunt praeterea Regulares dispensare cum subditis in quacumque irregularitate, aut ob delictum, aut ob defectum ex privilegio Martini V. ⁽⁴⁾. Itaque, ut ad particularia descendam, possunt Superiores dispensare cum subditis 1. In irregularitatibus ob homicidium non solum occultum, ut concessum fuit in privilegio Martini V., sed etiam voluntarium notorium ut dictum est n. 96. ex privilegio Benedicti XIII., dummodo data opera patratum non fuerit, et consummatum intra claustra. 2. Quoad defectum animae possunt dispensare cum Religioso ad suscipiendum sacerdotium, licet ipse passus esset permanentem dementia, si deinde medicorum judicio cessavit ejus periculum ⁽⁵⁾. 3. Quoad defectum corporis, ut si alicui pes, >pit oculus desineret, etiam sinister, possunt dispensare, ut probant Salm. ⁽⁶⁾ cum Bordone ex privilegio Sixti IV. Et in dubio possunt etiam declarare, defectum non obstare, ut possunt Ordinarii cum suis subditis ⁽⁷⁾. 4. Quoad defectum natalium, haec irregularitas per se cessat religionem profitendo quoad id, quod spectat ad Ordinum suspensionem, ut habetur ex c. de FU. Presbyt., nam quoad dignitates necessaria est dispensatio. Sed ex pluribus privilegiis (ut dictum est Tom. II. Tr. XIX. n. 87.) possunt

⁽¹⁾ Ibid. n. 115. cum communi. — ²³ lb'd. n. 116. et vide Dianam p. 3. t. 2. resp. 2. — ⁽⁵⁾ L'b. 7. n. 555. — ⁴ Lib. 7. n. 555. et 395. — ¹⁵ n. 400. tn fine. — ⁽⁶⁾ tr. 10. de Cens. c. 9. n. 75. — Vide Opus nostrum lib. 7. num. 4! 4. circa fn.

dispensare CUM suis omnes Superiores regulares Generales, Provinciales, et, etiam Priores (1). Quod ver6 inquit Solus professione cessare quamlibet irregularitatem, id COMMUNITIS negatur (2). 5. Possunt dispensare in bigamia etiam vera, ex privilegio Martini V.; ita Ccistr. Peiliz. Macado Salm. etc. (3). 6. In irregularitate etiam publica ob defectum lenitatis (4). 7. Et ultimo possunt Regulares dispensare CUM suis subditis in omnibus inhabilitatibus, et poenis contractis ratione delicti, ut privationis officii, beneficium, vocis, loci, etc., etsi illae reservatae sint Pontifici ut ajunt Suar. Sanch. Peiliz. ei Salm. CUM aliis ex privilegiis Sixti IV., Pii V. et Gregorii XIV. (5).

106. — III. Praelati regulares habent potestatem dispensandi CUM suis subditis in praeceptis ecclesiasticis, iit possunt Episcopi CUM suis dioecesanis, iit diximus Tom. I. Tr. II. n. 57. Etenim ipsi habent quasi episcopalem jurisdictionem, iit communiter docent DD. ex Glem. Ne Romani, de Flect. (6). Et ideci possunt probabiliter dispensare in omni eo, quod non est specialiter Pontifici reservatum iit dictum fuit pced. Tract. II. n. 58.; et praesertim in dubio, utriusque res dispensatione indigeat, iit diximus (7). Possunt etiam dispensare CUM causa (sicuti semper supponitur) in legibus pontificiis, CUM latae sunt pro aliqua provincia aut monasterio particulari, quia tunc praesumitur data hujusmodi facultas, aut CUM talis est consuetudo aut quando non potest facili recurri ad Superiorem, aut quando agitur de rebus parvi momenti quae non obligant ad lethale peccatum, aut quae frequenter accidunt, iit jejunia, abstinencia & carnibus, festorum observantia, recitatio officii; dummodo non dispensetur per longum tempus, ut dicunt Salm. CUM Cajet. Soto etc. Et idem valet quoad regulas religionis (8). Ita dicunt etiam Azor. Castr. Salm. Trull. Macedo, etc. posse Superiores dispensare ad operandum diebus festis tam CUM Religiosis, quam servis domesticis, sed non CUM extraneis, qui alioqui possunt operari pro monasterio, si monasterium sit pauper, ut ajunt silvester, Fagund. et Salm. CUM Pasq. Leandro, et aliis (9). Vide quoad istud, id quod dictum fuit Tom. I. Tr. VI. n. 14.

107. — Quoad divinum officium notentur hic privilegia,

(1) N. 354. et 426. vide etiam Salm. tr. 10. c. 9. n. 57. et tr. 18. c. 4. n. 28. cum Bord. Peyr. Lez. Peli. etc. — (2) Vide Salm. Jr. 10. c. 7. n. 58. — Vide Opus nost. i. 7. n. 355. et 453. — (4) n. 469. — (5) Salm. tr. 18. c. 4. n. 29. — (6) Salm. tr. 18. c. 4. n. 31. CUM Bonae. Pasq. etc. — (7) Salm. loc. cit. n. 33. — (8) n. 34. et 35. — 9 n. 37.

quae habent Regulares. 1. LEO X. concessit Religiosis, Ut possent recitare Horas privatim omnino mentaliter. (Sed P. Fervaris Bibi. v. Offic. arL 3. n. 100. et 101. citans Sporer, ait hoc privilegium esse adulterinum), praeterea ut possint anticipare officia longiora, et reservare breviora pro diebus majoris occupationis. 2. CLEMENS VII. concessit omnibus Regularibus infirmis (intelligitur de illis infirmis qui per se non excusantur ab officio), et infirmariis posse satisfacere officio recitando 6. aut 7. psalmos (assignandos a Superiore), 7. Pater, et duo Credo. Et MARTINUS V. concessit convalescentibus ut satisfacere possent dicendo illam officii portionem, quam judicaverit eorum confessarius. 3. INNOCENTIUS IV. concessit Monialibus S. Clarae (et ita intelligitur pro omnibus aliis communitatibus) satisfacere officio Conversarum ob quamcumque rationabilem causam, v. g. si religiosa non sit bene instructa juxta iudicium Abbatis, aut confessarii, in officio choristarum, aut si sit scrupulosa, aut ob labores lassata, aut occupata in rebus utilibus, ut esset Religiosis esse applicatum ad excipiendas confessiones, praedicationi, aut studio ecclesiastico pro majori diei parte. Etenim supponitur, quod privilegiis concessis Monialibus gaudeant etiam Religiosi ad invicem ut dictum fuit n° 10. Animadvertunt insuper Sahnanticenses hujusmodi privilegio eos posse uti etiam sine licentia Superiorum, fuit enim concessum sine ista conditione. Animadvertunt praeterea, quod si Moniales omitterent lalcarum officium, utentes hujusmodi privilegio, non peccarent lethaliter, quia tunc reputantur ut laicae, quae sub mortali non tenentur ad sui officii recitationem. Sed hoc non mihi placet, etenim hujusmodi privilegio Monialis NON transit in qualitatem laicae, sed tantum officium ejus choristae transit et commutatur in illud laicae.

108. — V. Confessarii Mendicantium, et caeteri Regulares communicantes potestatem habent irritandi, remittendi et dispensandi juramenta, ac vota. Sed hac de re dictum est Tom* /. Tr. V. n. 42. et seq. Possunt insuper dispensare cum conjugibus quoad impedimentum ad petendum debitum propter incestum commissum cum consanguinea conjugis, ut communiter ajunt Sanchez, Pontius, Salmantic., aique contra Patrem Concinam ex multis privilegiis variorum Pontificum (I). Animadvertendum est autem hic, quod confessarius debet in hoc obtinere licentiam

(1) Videlib. G n. 1076. r. Insuper.

specialem, et saltem A Superiore inferiore sui monasterii (1).

109 — Possunt praeterea confessarii Mendicantes dispensare CUM conjugibus in voto castitatis elicito ante matrimonium, ad petendum debitum, sicuti etiam communiter dicunt Castrop. Pont. Sanchez, Tourn. Wigandt, Salmant. etc. ex privilegio S. Pib V. Et etiam in voto elicito post matrimonium, uti rith existimant Sanch. Salmant, etc. (contra Pontium) ex aliis privilegiis, ex quibus possunt ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus valent de jure ordinario dispensare Episcopi CUM suis subditis (2). Id vero, quod magis ambigitur, est, utrum in casu necessitatis possint dispensare CUM sponsis, ut possunt Episcopi in voto castitatis ad contrahendum matrimonium. Plerique affirmant, ut Anacletus, Vidal, Basseus, Uenriq., etc., quam sententiam probabilem judicant Salm. et Elbel sed communius negant Laym. Barbos. Sanch. et Pont., dicentes, quod Regulares possint dispensare solum in votis, in quibus valent dispensare Episcopi de jure ordinario sed non extraordinario, iit in casu isto. Respondent autem adversarii in casu necessitatis Episcopos etiam de jure ordinario dispensare, CUM sit hujusmodi potestas annexa eorum officio et dignitati, ut dictum fuit n. 34. et 41. Unde non possumus habere ut improbabilem primam sententiam (3).

110. — VI. Cum 'saecularibus conceditur facultas deligendi sibi confessarium, aut h Summo Pontifice, aut ab eorum Ordinario, semper supponitur, quod sit confessarius approbatus ab Episcopo; sed Ptegulares ex expressa, aut tacita sui Superioris licentia possunt confiteri cuicumque simplici sacerdoti: quod communiter existimatur CUM Suar. Lugo, Salm., etc. (4). Quare omnes Superiores regulares possunt sibi eligere in confessarium quemlibet sacerdotem, iit etiam communiter dicunt DD. ex cap. ult. de Poenit., et Rem. Idem vero quod pro Religiosis valet et pro famulis commensalibus monasterii, uti habetur ex Trid. sess. 25. c. 11., ex quo possunt recipere 4 Religiosis Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis. Et idem valet quoad novitios, qui in favorabilibus sub Religiosorum nomine veniunt, ut omnes fatentur, et declaravit s. c. die 14. Augusti 1665. Quare ipsi possunt absolvi ab omnibus casibus ab Episcopo reservatis (5), iit

(1) Ib>d. v An autem. — (2) Lib. 6. c. 1087. r. An autem, et n. 1128. — S
Ibit/. a fin. — 4 Salm. (r. 18. e. i. n. 49. — 5' Iuit. n. d7.

dictam est n. 95. Sed id non valet pro Equitibus s. Jacobi, et similibus, tit dicunt Salmant. cum communiam hujusmodi viget consuetudo ⁽¹⁾.

111. — Adnotandum insuper, quod Religiosi peregrinantes, si habeant socium (dummodo sit idoneus) ejusdem Ordinis, illi confiteri debent. Si vero desit socius, aut alius ejusdem Ordinis sacerdos, tunc confiteri possunt cuilibet sacerdoti idoneo regulari, aut saeculari, quod commune est apud omnes. Sed quaeritur utrum talis sacerdos approbatus in illo loco esse debeat? Ita volunt pauci quidam, ut Wigandt, Cone. etc., sed communissimi, et quidem recte negant Suar. Roncag. Castrop., Salm. Elbel aliique. Et quia talis est consuetudo religionum, quae facit praesumere consensum Ordinariorum, et quia Innocentius VIII. absoluti concessit Religiosis peregrinantibus, ut, cum non possent habere sui Ordinis Confessarium, quemcumque alium presbyterum idoneum religiosum, vel saecularem eligere valeant ⁽²⁾. Vide quae diximus Tom. II. Tract. XVI. num. 88.

112. — Dicunt insuper Lugo ⁽³⁾, et Salmant. ⁽⁴⁾ cum Navarro, Soto, Castrop. Peyrino, Bussio etc. quod tempore generalis jubilaei possint Regulares, et etiam Moniales sine suorum Superiorum licentia confiteri Religiosis alterius Ordinis, licet haberent confessarium Ordinis sibi assignatum, ex pluribus

pore per leges ecclesiasticas statuto. Et praecipit idem Pontifex lioc expresse declarandum esse ut cognoscatur, quodd non sufficit, ut dicatur Episcopus Ordinationem non habiturus, si accedant extra tempora; aliter easdem subito poenas, quas subeunt, qui sine dimissorialibus litteris ordinantur. Insuper vetatur Religioso, ne alibi data opera permaneat, ut eximat se ab examine Episcopi loci, ubi prius morabatur. Religiosi vero morantes in dioecesisbus quae sunt nullius ordinari debent ab Episcopo viciniori' (1).

114. — Quaeritur hic 1. quo debeant ordinari novitii? Dicunt Snarez, et Henriquez, ab Ordinario aut originis, aut domicilii; sed Sanchez, Castrop. Delbene, et Fagnanus cum aliis existimant quod possint ordinari ab Ordinario loci, ubi est novitiatus. Recte dicunt La-Croix, et P. Mazz. utramque sententiam esse probabilem, dummodo (quoad hanc secundam) novitius animum habeat, quantum in se est, perpetuo permanendi in illo monasterio, in quo est, et hac de re iuramentum praebeat, ut praecipitur in Bulla Speculatores (2).

115. — Quaeritur secundum utrum Religiosi possint ordinari extra tempora? Negant Vasquez, Lezana, etc. etenim ajunt, quod etsi Gregorius XIII. hoc concesserit Jesuitis, attamen prohibuit communicationem. Sed hodie non amplius est in dubium revocandum, quin possint tam ex multis privilegiis concessis aliis religionibus, quam ex declaratione nuper facta per Benedictum XIII. in Concilio romano (7YC 5. cap. 2.) in quo statutum fuit, quod talia privilegia in suo robore persistent, nec eis derogatum fuisse constet (3).

— Quaeritur tertio utrum, cum ordinantur Regulares extra tempora valeant ordinari quocumque die in quo fit Officium duplex, etiamsi non sit festum de praecepto? Affirmant Fagunaez, Villalob. Diana, etc., et dicunt esse probabile Suar. alique, quia Alexander VI. cum ageret de hujusmodi privilegio, dixit posse ordinari diebus dominicis, sive festivis duplicibus, at non dixit de praecepto. Hanc opinionem rejicere non audeo; existimo tamen probabiliorē oppositam cum Lugo, Morio, et Escobar, quia Gregorius XII. agens de eodem privilegio declaravit, dicens diebus dominicis, et festivis diebus, et non dixit duplicibus. Dies festivus proprie accipitur ille, in quo vetantur opera: unde intelligitur de praecepto. Et revera usus obtinet quoad

(1) Lib. 6. w. 768. et n. 788. Notand. 8. — (2) p. 765. — (3) n. 707. Dubit. o.

omnes eos, qui dispensatione ordinantur; in tribus diebus festivis pro quibus valet eadem regula ⁽¹⁾.

117. — Quæ verè ad potestatem conferendi Ordines, olim Abbates regulares exconcessione ipsis facta in Synodo VII. (sicuti habetur in can. Quoniam, Dist. 166.) poterant ministrare Tonsuram, et Ordines minores, non solhm suis subditis religiosis, sed omnibus aliis. Attamen per Trid. sess. 23. c. 10. hujusmodi potestas fuit ipsis limitata pro solis regularibus subditis. His lamen non obstantibus plerique DD. sustinuerunt, Abbates, saltem mitratos (ht existimant Salmanticenses et adducunt plura s. c. Decreta), qui possunt pontificalia exercere, posse ordinare etiam saeculares suos subditos, et etiam alios, habentes dimissoriales litteras suorum Ordinariorum, nihilominus omnes istae opiniones locum amplius hodie non obtinent post Decretum s. c. approbatum ab Urbano VIII. die 17. Januarii anno 1642., in quo, rejecta quacumque contraria sententia, prohibitum fuit Abbatibus, ne Ordines conferrent, vel litteras dimissoriales concederent aliis, quæm solis subditis regularibus, iisque contrarium facientibus suspensio imposita fuit. Excipiuntur tamen plerique descripti in Cancellaria rom., qui privilegium habent dimissoriales epistolas concedendi, ut Abbas Montis Cassinensis, Abbas Cavensis, etc. ⁽²⁾.

118. — Quaeritur hic 1. utrum Abbates habentes jurisdictionem pene episcopalem in aliquo territorio separato possint ordinare suos subditos saeculares? Molfesius apud La-Croix ⁽³⁾. affert declarationem affirmativam s. c., sed Benedict. XIV. ⁽⁴⁾ refert alteram contrariam, et idem affert decisum P. Zaccharia apud La-Croix loco citato.

119. — Quaeritur 2. utrum Abbates, qui possunt ordinare subditos professos, valeant et novitios? Negant Castrop. Barbosa, Sayrus, etc., communius autem et probabilius affirmat Suarez, Layman, Sanchez, Escobar, et Salmant. Cum aliis, quoniam in favorabilibus regulariter sub Regularium nomine veniunt etiam novitii (ut diximus n. 110.).

120. — Quaeritur 3. utrum Ordines collati ab hujusmodi Abbatibus, saecularibus, aut regularibus non subditis, sint validi? Negant Suarez, La-Croix, etc., sed affirmandum est cum Sanchez, Salmu Tamb. Pelliz., etc., quia haec facultas (ut diximus) olim fuit concessa Abbatibus, et a Concilio deinde, et a Decreto Urbani vetitum illis fuit

1. Lib. 6. n. 707. Dubit. -4. — 2 n. 703. — ³ Croix lib. 6. p. 2. n. 2236. —

4, De Synod. 1. 2. c. 11. n. 15.

tantum facultatis exercitium unde ipsi illicite, sed validi ordinant. Et quod ita se res habeat, apparet ex eodem Decreto Urbani, in quo ordinatis imponitur suspensio. Pro validi itaque habentur Ordines iis collati. Et ita decisum pluries per s. c. affert Bened. XIV. (1).

121. —VIII. Quoad celebrandam Missam, et ministrandam Eucharistiam, olim ex privilegiis Sixti VI., Alex. VI., et Urbani VIII. poterant celebrare in altari portatili, tam in suis domibus quam in suis ruralibus domibus vulgo Grancie, etiam contradicente Episcopo. Sed Clemens XI. anno 1703. suo Decreto declaravit, quod omnia eorum privilegia celebrandi in altari portatili revocata sint per Tridentinum. Idemque declaravit Ben. XIV. in Bulla Magna, edita 2. Jun. 1751. §. 29.; nec possum assentiri P. Mazzotta dicenti huiusmodi prohibitiones intelligi factas quoad domus privatas, sed non quoad proprias Religiosorum, nam in Decreto Clementis agitur de privilegio celebrandi in locis, in quibus degunt loca autem, in quibus degitur, sunt domus propriae, non alienae. Innocentius insuper XIII. anno 1723. in Bulla Apostolici ministerii, prohibuit, ne in privatis Regularium cellis, seu cubiculis erigatur altare, remota quacumque in contrarium consuetudine (2). Sciatur tamen, quod Greg. XIII. concessit Provincialibus Jesuitarum facultatem deputandi publica oratoria in suis ecclesiis, in quibus omnes possint celebrare, etc. (3).

122. — Ex privilegio Greg. XIII. possunt Regulares celebrare una horti ante auroram, quare valent celebrare Missam tribus horis ante solis ortum; ita Lugo, Suarez, Rodriq. Salm. etc. (4). Imo cum adest aliqua justa causa, possunt celebrare immediate post duas horas post mediam noctem ex privilegiis Alexandri VI. et Clementis VIII. Et huiusmodi privilegia dicunt Lugo, Rodriguez, Diana, Narbona, et Salm. cum aliis non esse revocata per Tridentinum sess. 22. de observand. et evitand. etc. Monent tamen praedicti DD. id valere tantum pro ecclesiis propriis, in quibus tamen (subdunt) possunt huiusmodi privilegio uti etiam sacerdotes saeculares (5). Insuper Eugenius IV. concessit Regularibus licentiam celebrandi tribus horis post meridiem, justa tamen ex causa; attamen Azorius, Fag., alique dicunt, huiusmodi privilegium fuisse revocatum per s. Pium Bulla Amantissimus anno 1566. cujus rei

(1) Vide Opus n. 1. G.n. 766. et deSynod. 1.2. c. 11. n. 13. — (2) Salm. Irac. 15. c. 7. n. 97. — (3) vide Opus nostrum 1. 6. n. 360. et ib. v. Hanc. — (4) Apud Mtrat, p. 1. IU, 15, ad 11. Y. — (5) Salm. tr. 15. c. 7. n. 94.

Lezana affert Declarationem s. c. Sed his non obstantibus, dicunt Lugo, ⁽¹⁾ Salmanticenscs Cum Aversa, Uicastillo Narbona, Diana, etc. authentici non constare de dicta Declaratione, nec de revocatione s. Pii, qui locutus fuit de Missis tantum, quae celebrantur de sero, etiam forsan, circa solis occasum unde dicunt, vigere privilegium Eug. IV., et ut quis illo utatur, sufficere quamcumque medio-crem causam, ut convalescentiae, studii, et similium.

123. — Quo vero ad ministrandam Eucharistiam Paulus III., aliique Pontifices concesserunt Regularibus facultatem ministrandi in suis ecclesiis omnibus fidelibus. Excipitur tamen, 1. Si Episcopus rationabiliter prohiberet alicui, ne Eucharistiam sumeret. Excipitur 2. Communio in mortis articulo, aut periculo, dummodo non adsit extrema aut gravis necessitas, et parochus nequeat, aut nolit ministrare, Lugo, Ronc. etc. (2*). Excipitur tertio Communio paschalis, id est illa, qua praecepto satisfit, ut communiter ajunt Filliuc. Sa, Busemb., etc. Videantur hac de re, quae dicta sunt Tom. I. Tr. XII. n. 41.

124. — IX. Quoad facultatem concionandi, olim Regulares ex Clementina Budam de sepult. poterant libere praedicare in suis ecclesiis, et in plateis, sed Trid. sess. 5. c. 2. de Reform. statuit, ne in alienis ecclesiis praedicare possent sine licentia Ordinarii, et in ecclesiis propriis sui Ordinis, antequam benedictionem petant ab Episcopo. Quare Religiosis, (ut in suis condonentur ecclesiis) sufficit, ut petant benedictionem, etsi illa denegetur, ut dicunt Lez. Pelliz. Bord. et Salm. Cum aliis, adducto Decreto s. C. (3). Sed hujusmodi benedictio, ut dicunt Salm. non requiritur, ut praedicent per plateas, nam Concilium loquitur solum de ecclesiis. Semper tamen debent Regulares habere approbationem suorum Superiorum, qui peccarent, si nullo eorum praehabito examine, iis praedicare permetterent (4). Possunt autem Superiores committere etiam simplicibus clericis tonsuratis ut praedicent, ex privilegio Greg. XIII. licet s. c. generaliter declaraverit, praedicationem posse committi cuicumque tonsurato (5).

123. — Quo vero ad ecclesias alienas, fit dictum est, Regulares ibi praedicare non possunt sine venia Ordinarii, nisi id esset pro duabus aut tribus vicibus, fit dicunt Nav. Barb. Diana, Salm., aliique, aut dummodo Ordinarius non maneret inibi, et Religiosus aliquis transeunter

(1) De Lugo de Euch. D. 20. n. 27. et Salm. ibid. n. 95. — <§ Vide Opus nostrum lib. 6. n. 239. et 240. — (3) Salm. tract. 18. c. 4. n. 178. — (4) Ibid. n. 176. et 177. — (5) Ibid. n. 174.

ibi esset; quia tunc potest ¹¹¹¹ parochus licentiam concedere praedicandi; uti concessit Greg. XIII. ⁽¹⁾. Quando tamen Ordinarius veniam concederet, Religiosus valet concionari in parochiis, etiam contradicente parochus, et quia Ordinarius est parochi Superior, et quia id fuit expresse concessum per Alex. IV. ⁽²⁾.

126. — Quaeritur 1. utrum liceat Regularibus concionari, contradicente Episcopo? Quando sunt alienae ecclesiae, et Episcopus ab initio veniam denegat, proculdubio non licet. Sed si Episcopus jam concessisset licentiam, et deinde vellet eam revocare, aut si ecclesiae essent propriae, dicunt Peyr. Vega, Pelliz et Salm. *Cum* Diana, etc. ⁽³⁾ posse praedicare. Sed huic obstat quod in Tridentino statuitur (sess. 24. c. 4. de Reform.): Nullus autem Saecularis, sive Regularis,.... contradicente Episcopo, praedicare praesumat. Obstat insuper Bulla Greg. XV. Inscrutabile in qua statuitur, Episcopum, ut delegatum apostolicae Sedis, posse punire Religiosos, qui in alienis ecclesiis suorum Ordinum non petita benedictione, aut ipso contradicente, praedicare praesumpserint. Sed respondent Salm. quid tam praedicta Bulla quàm Concilium accipienda sint juxta id, quod statuitur in Clementina Dudiim supracitata, in qua prohibetur praedicare, quando praedicat Episcopus, aut quando solemniter coram ipso praedicatur. Et ita decisum referunt per s. c. Episcoporum et Regularium die 30. Jan. 1629. apud Barb. ⁽⁴⁾. Cum ego tamen observassem Barbosam loc. cit. inveni, quid s. c. declaratio fuerit solummodi quoad conciones in ecclesiis propriis Regularium. Undi quoad ecclesias alienas mihi non videtur probabilis supradicta responsio.

127. — Quaeritur 2. utrum Episcopus valeat examinare Religiosos petentes veniam concionandi in ecclesiis non propriis? s. c. apud Barb. ⁽⁵⁾. die 12. Januar. anno 1628. statuit affirmativi; sed negant Salm. ⁽⁶⁾. *Cum* Pelliz. Bord. Diana, Peyr., etc. ex Bulla Leonis X. superna, in qua statutum fuit, ut nemo ad concionandum admitteretur, nisi prius per Superiores suos respective examinatus; et deindi declaratum fuit ibidem, quod Religiosus approbationem sui Superioris ostendere deberet. Respondent deindi Salm. *Cum* Pelliz. et Granado supradictam contrariam s. c. Declarationem non amplius quam probabilem prae se ferre sententiam, unde non esse praeferendam Bullae Leonis. At

inquam, saltem probabile est ex dicta Declaratione quod Episcopus valeat examinare, et aliter negare possit licentiam. E contrario Bulla Leonis prohibet Episcopis, ne admittant Religiosum, non afferentem approbationem sui Superioris, sed non vetat illum examinare, si velit, et negare veniam, si ipse renuat examinari.

128. — Animadvertendum tandem est, Ordinarium ex Concil. Lateranensi V. posse suspendere et punire concinatos regulares in tribus casibus in quibus immo ipsi ipso facto suspenduntur k condonando. 1. si praedicent miranda, falsa, aut incerta. 2. si praedicent prophetias non fundatas in sacra Scriptura, aut non approbatas a Sede apostolica. 3. si praedicando detrahunt Episcopis, et suis Superioribus. Insuper ex Trid. sess. 5. c. 2. Episcopus potest suspendere et punire Regulares illos, qui praedicant propositiones haereticas, erroneas, aut scandalosas (1). Demum adnotandum quod Urbanus VIII, in Constit. Alias felicis ree,, etc. data 11. April. 1633. (in extensum relata apud P. Fervar. Bibi. tom. 5. verb. Oracula, pag. 342. n. 9.) revocavit omnia privilegia ab antecessoribus regularibus concessa vivee vocis oracido exceptis iis quae testificata fuerint per ministros quibus vi sui officii fides adhiberi v^o solet.

TRACTATUS XXI.

DE CHARITATE ET PRUDENTIA CONFESSARII.

PUNCTUM UNICUM.

De confessarii charitate in excipiendo poenitente \. In eo audiendo.

2. In eo corrigendo. 5. De prudentia in interrogando, admonendo, et disponendo. A. Remedia generalia. 5. Remedia particularia 6.

1. — Quatuor sunt officia quae bonus confessarius exercere debet, patris nempe, medici, doctoris, et iudicis. Quod autem attinet ad doctoris et iudicis officium, sat de eo actum est in Opere in omnibus tractatibus hucusque expositis. Restat nunc agendum de officio patris ad

(1, Salm. ibid. n. 18§.

quod pertinet charitas, et de officio medici ad quod spectat prudentia. Confessarius, ut boni patris partes adimpleat, debet charitate esse plenus. Et primo charitatem adhibere debet in benigni excipiendo omnes sive pauperes, sive rudes, sive peccatores sint. Nonnulli tempus solummodo insumunt in audiendis confessionibus aliquorum devotorum, aut personarum spectabilium, quia, ut has a se repellant, non est eis tantus animus. si tamen ad se aliquis miserabilis peccator accedat, aegre auditur, et conviciis oneratus arcetur; unde fit, ut ille miser, qui postquam sibi maximam vim intulerit, ut ad sua peccata confitenda veniret, se tam aspere acceptum sentiens, odium in Poenitentiae Sacramentum concipiat, et desperans se posse invenire, qui sibi opituletur, et se absolvat a peccatis, in perditre vite lubricum laxi habenis praeceps ruat, et in salutis desperationem incidat. Secus boni confessarii agunt, cum ad se hujusmodi peccatores confluunt; benigne illos accipiunt, et (quasi victor capta praeced) exultant, perpendentes sibi sortem contigisse, animam de manibus daemonis eripere. Sciunt hoc Sacramentum proprie non pro justis fuisse constitutum, sed pro peccatoribus; etenim veniales culpa, ut remittantur, non indigent sacramentali absolutione, cum multis aliis modis deleri possint, sciunt quoque Christum protestatum fuisse his verbis. Non enim Veni vocare justos, sed peccatores. Mare. 2. 17. Propterea confessarius charitatis viscera induens, quo magis animas peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatas reperiatur, eo magis, ut Deo ipsas lucrifaciat, majore charitate eas amplectitur, eisque animum praebet his aut similibus verbis. Eja frater! bono animo esto, noli timere, peccata tua impavide confitere. Aperi omnia confidenter, nullius te pudeat. Nihil refert, si in omnes tue conscientiae sinus non introspexeris, sufficit si ad interrogata respondeas. Age Deo gratias, qui te hucusque ad poenitentiam expectavit. Nunc tibi mutanda est vita. Laetare, quia Deus certe omnia peccata, quantumvis ingentia, tibi remittit, si bonam habes voluntatem, ideoque te expectavit, ut tibi parceret. Igitur hilari animo dic omnia, nihil involucris tegas.

2. ~~aspe~~ Charitatem

exponeret; quia iunc opus habet pro viribus efficere, iit a poenitente quanta sit illorum deformitas, et magnitudo percipiatur, ideoque tunc acrior requiritur correctio, ut ipse & lethali lethargo expergefiat. Verum quidem est qu6d (ut dicunt doctores, intactu confessionis abstinere debent confessarii & correctione facienda; ne fort6 exterriti poenitentes peccata reticeant; nihilominus hoc intelligitur regulariter loquendo, cauterum multoties expedit ad ulteriora non procedere, et statim pœnitentem corripere, praecipue CUM confitetur peccatum vald& enorme, aut si ipse fuerit in aliquo vitio habituatus, ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen, ne eum exasperet, nec perterreat. Quapropter, postquam eum, quantum opus fuerit, correxerit, statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitenda, dicens. Eja frater! vis te ab hoc vitio resipiscere? Niem ita est? Et quoniam hoc facere es paratus, esto animo hilari. Itaque enarra reliqua peccata, nihil reticens. Cave, quaeso, ne sis aliquod sacrilegium commissurus. Hoc enim esset maximum omnium peccatorum, quæ hucusque commisisti. Igitur dic omnia animo forti, vince teipsum, confitere omnia sincere, Deus enim paratus est tibi parcere.

3. — Deinde in fine confessionis oportet, ut confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat, ut pœnitenti percipere faciat gravitatem et multitudinem ejus peccatorum, ac miserum damnationis statum in quo reperitur; sed hoc semper maxima cum charitate fiat. Yerumtamen congruentius est tunc verbis gravioribus uti, ut sic melius ad bonam mentis frugem redire possit; nihilominus efficere debet, ut poenitens intelligat hoc, quod ei dicitur, non ab animo irato, sed ex singulari amore et commiseratione erga suam animam procedere. Quod poterit hoc modo exprimi. Fili mi! considerasne vitam damnati, quam duxisti? Percepisne malum, quod operatus es? Quid tibi mali fecit unquam Deus tuus, quem tu ita perditæ contempsisti? Si Jesu Christo nullus tam fuisset tibi inimicitior, potuisses CUM illo te gerere pejorem? Sed quaeso, animadverte quis sit hic Jesus. Hic est ille qui CUM esset Deus, nullius egens, factus est homo propter te; voluit mori in Cruce, ut te de inferno redimeret. Ah fili, si inierim mortuus esses, si in hac nocte, quo iturus fuisses? ubi nunc esses? esses in aeterno igne inferni. Quid de te factum erit, si vitam hactenus ductam pergas in posterum vivere? Poteris sic salvari? Expergiscere, et vide, quod nisi mores in melius mutes, jam es damnatus. Quid

boni ex tot peccatis tibi collegisti? Nonne consideras, quod duplicem infernum tibi paras, unum lue angoris et miserie, alterum illic poenarum? Age fili, averte d malo, desine peccare, et te totum in Dei brachia, quae ad te suscipiendum sunt extensa, committe, sufficit quantum ei peccasti. Ego totis viribus, et toto corde te adjuvare volo, veni ad me semper ac tibi lubet, quoniam invenies patrem, qui te benigne suscipiet. En firmiter nunc statue te sanctum velle effici. Per te stat; Deus enim semper paratus esi, tepfopterea tibi hoc tempus impertitus est, at avertas a malo, et facias bonum. Oh quam bonum est amicum habere Deum! etc. (S. Franciscus de Sales, ut Deo alliceret peccatores, potissimum curabat, ut ipsi cognoscerent pacem, qua fruuntur illi qui Deo adhaerent, et vitam infelicem, quam ducit qui a Deo alienus est). Postea adjuvabit eum ad doloris actus efformandum, et si dispositus est eum absolvat, et remedia salutaria, quibus possit se h peccatis servare, suggerat, atque ei poenitentiam imponat. (Sed de his in num. sequenti agetur). Si autem fuerit absolutionis incapax, aut expediens videbitur differendam esse absolutionem, assignet ei diem in quo regredi debeat, dicendo ei sic. Eja frater! tali die te expecto, ne praetermittas ad me redire, animo forti magnoque sis, ut tibi dixi; commenda te quotidie beatae Virgini, et veni ad me. Si forte tunc invenies* me aliorum confessiones excipientem, accede, te enim ante alios audiam. Si alibi ero, fac ut me arcessant, omnia deseram, ut tu confitearis. Et sic dulcibus verbis a se dimittat. Haec est via quae peccatores tales allici possunt, nempe cum eis agere auant maxima fieri potest charitate; alioquin, si ipsi in confessarium incident, qui cum eis inclementer agat, a confessione horrebunt, confiteri negligent, et efframat in perditionem ibunt.

4. — Ad medici officium spectat prudentia, quae requirit, ut confessarius ad recte curandum poenitentem suum, prius cognoscat causas et originem omnium infirmitatum spiritualium, interrogando de habitu, de occasionibus peccandi, de loco, tempore, et personis cum quibus peccavit? Et ex his se dirigere debet ad debitas correctiones faciendas, quas nunquam omittere debet cum quibuscumque personis, licet quicumque illustri qualitate fulgeant, nec cum principibus, magistratibus, Praelatis, parochis, aut sacerdotibus, cum ipsi se accusant de culpis gravibus, et sine nimio animi sensu: cum huiusmodi liefet adhiberi debeant correctiones verbis lenioribus et discretioribus, sed majori animi fortitudine et calore

cum ex istorum peccatis propter gravius damnum quod suo malo exemplo aliis afferri potest, perniciosior flagitiorum consequens esse soleat licentia. Propterea cum istis, si suo desunt officio, admonitio non omittenda est, licet in bona fide existant. Cum aliis vero, qui aliqua laborant inculpabili ignorantia, an adhibenda sit admonitio cum profutura non est, vide dicta Tom. II. Tract. XVI. (cum de confessione locuti sumus ex n. 108.). Deinde audita confessione debet confessarius procedere ad disponendum per actus doloris et propositi poenitentem ad absolutionem. Iterum hic advertendum quod diximus Tract. XVI. n. 105. in fine, quod si poenitens esset indispositus, tenetur confessarius, quemadmodum dicunt Suarez, Laym. et alii) pro viribus efficere, ut disponatur, nihil curans quod alii expectent, aut -abeant. In eodem Tr. XVI n. 15. locuti fuimus de prudentia, quam adhibere debet confessarius in injungenda poenitentia pro viribus spiritualibus poenitentis, ne onere majore, quam poenitentis vires patiuntur, illum gravent. Sed maxime confessario intendendum est* ut opportuniore applicentur remedia, quibus poenitens in Dei gratia conservari valeat.

5. — Sermonem autem facturus de remediis, quae, insinuari debent poenitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt 1. Amor erga Deum, cum ipse ad hunc solum finem nos creavit. Et curetur pariter, ut poenitens cognoscat pacem interiori qua donantur, qui Dei amicitia fruuntur, et infernum quem ante tempus experiuntur, qui alieni sunt a Deo, addita perniciem temporali, quam secum trahit peccatum. 2. Saepe se commendare beatae Virgini, Rosarium recitando, se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3. Frequentia Sacramentorum, et si unquam in aliquod peccatum mortale inciderit, statim se confiteri. 4. Veritatum aeternarum consideratio, et prae caeteris consideratio moris, et patribusfamilias insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi, cum familia, aut saltem Rosarium una cum filiis. 5. Dei praesentia, cum urget tentatio, dicendo: Deus me videt... 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari cum animi dolore et proposito. 7. Saecularibus, ut in aliqua congregatione se adscribant, et sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam, et ut perlegant saltem aliquem libellum spirituales ante et post Missam.

6. — Remedia autem particulari assignabuntur pro vi-

tiorum diversitate, v. gr. **iiii** qui aliquo odio tenetur, insinuetur ut quotidie commendet Deo illum, quem odit, recitando pro ipso Orationem dominicalem et Salutationem angelicam, et **chm** se turbari sentit memoria injuriae sibi illata?, reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affecit. **iiii** qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios et occasiones aufugiat, et **iiii** qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solum vitet proximas occasiones, sed etiam quasdam remotas, quae sibi tam debili ad resistendum factae erunt proximae. Huic praecipui imponatur, ne unquam intermittat recitare ter Salutationem angelicam in honorem puritatis beatissimae Virginis, mane et vesperi, repetendo semper coram ejus imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimum autem confessarius curet, ut frequenter hic communicet, **chm** Eucharistia dicatur vinum germinans virgines. **iiii** qui solitus fuit blasphemias proferre, insinuetur ut novies, vel quinquies lingua signet crucem super terra, et ut quotidie saltem semel dicat Orationem dominicalem et Salutationem angelicam in honorem Sanctorum, in quos exeeratus fuit, et ut quolibet mane, diim e cubili surgit, renovet propositum patienter ferendi occasiones indignationis, et ter dicat beata? Virgini quolibet mane: Domina mea, dona patientiam. Et id non solum inserviet, ut sanctissima Maria sibi opituletur, sed etiam, ut in occasionibus reperiatur habitus factus dicendi eadem verba. Aut assuescat dicendo, maledictum sit peccatum meum, maledictus sit daemon, etc. Alia remedia assignabit confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum et munerum.

TRACTATUS ULTIMUS.

QUOMODO SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM POENITENTIBUS DIVERSORUM GENERIUM.

CAPUT UNICUM.

Punct. I. De iis qui in occasione proxima versantur I. ad 7. Punct. II. De habitualis et recidivis 8. ad 15. De Ordinandis pravo habitu irretitis 16. et 17. Punct. III. De interrogationibus Jacientis poenitentibus neglecte conscientie, et I. De interrogationibus faciendis rudibus juxta ordinem praeceptorum 18. ad 50. II. De interrogationibus faciendis poenitentibus diversorum statuum, et conditionum: et I. Sacerdotibus 31. II. Monialibus 52. III. Judicibus. IV. Scribis. V. Medicis 53. VI. Chirurgis et pharmacopolis. VII. Negotiantibus. VIII. Sartoribus 34. IX. Proxenetis, et venditricibus 55. X. Barbitonsoribus, et capillorum fictitiorum (vulgo Perruche) artificibus, et hic fit sermo de juvenibus qui mulieribus aptant caput 36. Punct. IV. De pueris et puellis 37. ad 41. Punct. V. De personis pietati addictis 42. et 43. Punct. VI. De mutis et surdis II. et 45. Punct. VII. De moribundis 46. et 47. Punct. VIII. De capite damnatis 48. et 49. Punct. IX. De a daemonibus vexatis 50. ad 53. Punct. X. De mulieribus 54. et 55.

PUNCTUM I.

Quomodo se gerere debeat confessarius cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi.

1. — Maxima confessarii cura debet esse se bene gerendi cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi, aut in vitiis consuetudinaris sunt, aut recidivi. Hi sunt duo magni scopuli in quos major confessariorum pars impetunt, et delinunt. In capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatis et recidivis, hic de occasionariis. Certum est quod si homines satagerent occasiones fugere, majorum peccatorum pars evitaretur. Satan, remotis occasionibus, parum lucratur, sed cura homo ultra in occasionem proximam se immittit, ut plurimum et fere semper hostis victoriam canit. Occasio, praesertim in materia turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simul mentem obcaecat, ita ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad praxim. Occasio primo dividitur in voluntariam et necessariam. Voluntaria est illa

quoniam facile vitari potest. Necessaria quoniam amoveri nequit sine gravi damno, aut scandalo. Secundum dividitur in proximam et remotam. Remota est illa in qua homo raro peccat, vel illa quae ubique reperitur. Proxima per se loquendo est illa in qua homines communiter ut plurimum deficiunt. Proxima autem per accidens, sed respectiva, est ea quae licet respectu aliorum non sit proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quia hic in tali occasione frequenter est lapsus, vel quia prudenter timeri potest ne labatur propter experientiam cognitam suae fragilitatis. Quidam AA. volunt non esse occasionem proximam nisi eam, in qua homo ferè semper, vel ut plurimum ceciderit, sed communior et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam in qua frequenter quis peccavit ⁽¹⁾. Verum tamen advertendum, quod sicut aliquando occasio quae respectu ad alios communiter est proxima, respectu verò ad aliquem valde pium et cautum potest esse remota ⁽²⁾, ita contra quaedam occasiones quae respectu ad alios communiter per se essent remotae, forte erunt proximae respectu ad aliquem qui propter experimentum relapsuum, et propter pravam inclinationem in quoddam vitium (praesertim si est turpe) factus est valde debilis et facilis ad labendum, et tunc iste tenebitur ad removendas, non tantum occasiones proximae, sed etiam illas remotas, quae respectu sui proximae evadunt.

2. — Caeterum est quidem in occasione proxima 1. Ille qui relinet in propria domo aliquam foeminam cum qua saepè rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludo prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille ejui in aliqua caupona aut domo saepe se inebriaverit, aut ceciderit in rixas vel actus, verba, aut cogitationes obscoenas. Porro omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquam occasionem abstulerint, aut saltem nisi auferre promittant, juxta distinctionem, quae fiet in numero subsequenti. Et ita pariter non potest absolvi qui aliquam domum adeundo, quamvis semel in anno, semper ibi peccavit; talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiam absolvi possunt qui tametsi in occasione positi non labuntur, afferunt tamen aliis grave scandalum ⁽³⁾. Addunt aliqui DD. ⁽⁴⁾ negandam quoque absolutionem illi qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio, seu vehemens passio, quamvis usque

(1) Lib. 6. n. 452. — (2) Ibidem. — (3) Lib. 6. n. 452. v. Ex praemissis. —

(4) Ibid.

tunc in ea occasione nunquam peccaverit, nam facile deinde peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt quod si unquam aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum ad ea domo abscedere tenetur, si commodi potest, alioquin temere praesumeret se securam habere.

3. Et hic caveant confessarii h permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponso in domum admittere, quia raro evenit quod tales sponsi non labentur, saltem in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dum omnes aspectus et colloquia inter sponso sunt incentiva ad peccandum estque moraliter impossibile ipsos invicem conservari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus, qui tempore matrimonii deinde succedere debent. Generaliter autem^{*} loquendo de adolescentibus et puellis qui invicem se adamant, non sunt isti omnes indistincte de gravi culpa damnandi, sed ordinarie puto ipsos difficulter esse extra occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimium experientia patet, nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in ea occasione a mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltem in progressu, tales enim adamantes prius conversantur invicem ob propensionem, deinde propensio fit passio, et passio, postquam radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille crimina ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandola, Episcopus Albanensis, in sua dioecesi per Edictum suos admonuit confessarios, ne tales adamantes absolverent, si postquam ter ab aliis jam fuerint admoniti, ab hujusmodi amore sectando non abstinuissent, praesertim tempore nocturno, aut diu, aut clam, aut intra domos (cum facili periculo osculorum et tactuum), aut contra parentum praeceptum, aut cum altera pars prorumpit in verba obscoena, aut cum scandalo (prout si in ecclesia), aut eum conjugatis, claustratibus, aut clericis in Sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quod ubi agitur de periculo peccati formalis, et praecisi peccati turpis, confessarius quanto magis se rigorosum cum poenitente adhibebit, tanto magis ejus, saluti proderit. Et contra, tanto magis cum illo immanis erit, quanto magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se immittat. s. Thomas de Villanova confessarios in hoc condescendentes vocat eos impie pios. Haec charitas est contra charitatem. Solent in his casibus poenitentes conari, ut confessarii apprehendant, quod occasionem removendo

magnum' oriatur scandalum. Fortis sit confessarius ad huiusmodi timores despiciendos, majus semper erit scandalum, videre quod poenitens nec etiam post confessionem occasionem aufert. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur, aut sciunt, et tunc poenitens famam potius recuperabit, quam amittet, removendo occasionem.

4. — Plures DD. censent primum aut secunda vice bene absolvi posse, qui est in occasione proxima, licet voluntaria, etiam antequam occasio auferatur, modo firmum habeat propositum, et promittat illam statim remove. Sed hic oportet distinguere cum s. Carolo Borromeo (in Instructione confessariis ab eo tradita) occasiones quae sunt in esse, et occasiones quae non sunt in esse. Occasio quae est in esse, est exempli gr. cum aliquis concubinam domi detinet, vel cum aliqua famula consentit quoties tentatur a domino, et similia. Occasio autem quae non est in esse, est ex. gr. cum quis in ludo prorumpit in blasphemias, aut versando in cauponis prolabitur in rixas et ebrietates, aut accedendo ad convivia, incidit in verba et cogitationes turpes. His positis, dicendum quod in occasionibus quae non sunt in esse, recte docet s. Carolus quod poenitenti firmo promittenti ab eis abstinere, potest ei semel, bis et etiam ter absolutio dari, quod si deinde ille occasionem non aufert, et eodem modo peccat, non potest absolvi, nisi prius occasionem removeat. In occasionibus autem quae sunt in esse cum eodem s. Carolo omnino neganda est absolutio, nisi occasio proripue auferatur. Hancque sententiam (ordinarii loquendo) omnino tenendam probavimus in libro (1). Ratio, quia talis poenitens est indispositus ad absolutionem, si petat eam antequam occasionem removeat, etenim eam recipiendo se immittit in proximum periculum frangendi propositum, et sic remanendi in eadem occasione. Clarius rationem hanc explicemus. Porro moraliter peccat qui est in occasione proxima voluntaria, et eam non tollit, cum autem opus tollendi occasionem sit maximi arduum, et non impleatur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi infert qui jam est absolutus, dum ablato timore sine absolutione remanendi, de facili sibi suadebit quod tentationi resistet, quin occasionem auferat, et ita in ea manendo, certe quidem recidet, prout quotidie experimento probatur in pluribus pernitentibus, qui, ca-

1) TAb. 6. n.

pta absolutione ab aliquo confessario pardm cauto, minime postea attendunt ad occasionem removendam, et statim deterius relabuntur. Hinc dicimus quod propter praedictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccat poenitens, qui ante remotionem occasionis absolutionem petit, et gravius peccat confessarius qui illum absolvit.

5. — Diximus ordinarie loquendo nam plures casus excipiuntur a DD. (1), in quibus poenitens absolvi potest, antequam occasionem removerit. Et excipitur 1. casus in quo poenitens talia afferret extraordinaria signa doloris, ut prudenter judicari possit ipse non esse amplius in proximo periculo frangendi propositum de tollenda occasione, tunc enim signa illa indicant poenitentem donatum fuisse uberiori gratia, qua merito speratur quod in removenda occasione constans erit. Yeruntamen, semper ac absolutio commode differri posset, tunc illam etiam ei differrem, usque dum cum effectu occasionem auferat. Excipitur 2. casus, in quo poenitens non possit redire, vel nonnisi posi multum tempus; tunc ben& potest absolvi, si censetur bene dispositus per propositum statim removendi occasionem, quoniam eo casu periculum frangendi propositum, remotum reputatur, causa magni oneris quod poenitens deberet pati, abscedendo sine absolutione aut repetendi confessionem apud alium sacerdotem, aut diu manendi sine gratia Sacramenti. Quapropter, cum ille sit tunc in quadam morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (2), ddm enim hic non potest ante absolutionem occasionem auferre, censetur ac si esset in occasione necessaria. Sed hoc nec etiam admittendum, si poenitens jam ab alio confessario alicis admonitus fuerit de occasione removenda, et non impleverit, quia tunc habetur ut recidivus, et ide6 nequit absolvi, nisi afferret extraordinaria signa doloris, prout in sequenti puncto dicemus n. 12.

6. — Hoc dicemus quoad occasionem proximam voluntariam, at si occasio est necessaria, aut physice, prout si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum ejiciendi concubinam, vel moraliter id est, si occasio non posset auferri sine scandalo, aut gravi damno vitae, famae, aut bonorum, ut communiter docent DD., eo casu poenitens bene absolvi potest, quin occasionem auferat, quia tunc non tenetur

(1) Ibid. v. Dixi. — (2) Lib. 6. n. 451. r. Excipiendus. 2.

eam remove, modo promittat exequi media necessaria ad efficiendum, ut occasio ex proxima evadat remota, prout, sunt, precise in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicitis, et etiam aspectum quantum fieri potest; frequentare Sacramenta, et saepe commendare se Deo, renovando quotidie (prasertim mane ante imaginem Crucifixi propositum non amplius peccandi, et quantum est possibile vitandi occasionem, illatio, quia occasio peccandi non est proprii peccatum in seipsa, neque inducit peccandi necessitatem, unde bene consistere potest cum occasione verus dolor, et propositum non recidendi, et licet quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi,, id intelligitur cum ipse sponte vult tale periculum, sed eam occasio est moraliter necessaria, tunc periculum per remedia opportuna remotum evadit, et Deus tunc non se retrahit ab assistendo sua gratia, qui vere deliberavit ipsum non offendere. Nam non dicit Scriptura, quod peribit qui est in periculo, sed qui amat periculum, sed nequit dici amare periculum, qui invitatus subiacet; unde inquit D. Basilius, Qui urgenti aliqua causa, et necessitate se periculo obicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitatus subire, et ulebit magis providebit Deus, ne ille pereat.

7. — Hinc dicunt DD. bene capaces absolutionis esse, qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in qua soliti fuerunt peccare, ed quidd deserere eam nequeunt sine gravi detrimento, semper ac verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem, tales sunt ex. gr. chirurgi qui in medendis foeminis, aut parochi qui in excipiendis earum confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus relictis, non possent juxta suum statum vivere (1). Sed omnes conveniunt expedire in his et similibus casibus absolutionem differre, ut poenitens sit saltem diligentior in praescriptis remediis exequendis. Verumtamen ego censeo, confessarium non tantum posse, sed etiam teneri ad differendam absolutionem, semper ac commode differre potest, praesertim cum agitur de materia turpi, tenetur enim ipse tamquam medicus animarum opportuniora applicare remedia, et puto remedium magis idoneum non inveniri pro eo qui manet in occasione proxima, quam differre ei absolutionem, dum experientia nimis patet quidd plures post absolutionem

(1) Lib.G.n. 45 .

acceptam negligunt media proscripta exequi, et sic facile recidunt. **¶** converso, Cum alicui differtur absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad obsistendum tentationibus, ob metum ne iterum sine absolutione dimittatur, cilm ad confessarium redibit. Forte in hoc quis me nimium rigidum reputabit, sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis qui sunt in proxima occasione, quamvis necessaria et quamvis extraordinaria signa doloris haberent, semper ac mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multo magis prodesse poenitentium saluti. Utinam et omnes confessarii sic etiam se gererent, oh quot peccata evitarentur, et quot anime salvarentur anima? Repeto quod supra dixi, Ubi qgitur de liberando poenitente & peccato formali, uti debet confessarius opinionibus benignioribus, in quantum Christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignae periculum peccati formalis proximius reddunt, prout in hac materia occasionum proximarum accidit, dico omnino expedire, et quandoque oportere, quod confessarius sententiis rigidioribus utatur, tunc enim lue valde magis prosunt animarum saluti. Quod si autem quis, manendo in occasione necessaria, semper eodem modo relaberetur, etiam remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico omnino huic negandam absolutionem priusquam occasionem tollat (1). Et hic reor instare Evangelii praeceptum, Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum (2), Excepto casu quo poenitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria, ut posset concipi prudens spes emendationis (3).

PUNCTUM II.

Quomodo se gerere debeat confessarius cum habitualis, et recidivis,

8. — Distinguendi sunt habituati a recidivis. Habituali sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, de quo non adhuc sunt confessi. Isti, ut dicunt DD. (4) bene absolvi possunt, prima vice quod confitentur de pravo habitu, vel si de eo confitentur postquam retractaverunt dummodo dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media* efficacia ad emendationem, verum si habitus esset valde radicans, potest etiam Con-

CO Lib. 6. n. 4V7.— (2) Marci 9. 46.— (3) Lib. 6. n. 457. et ibid. v. Secus verum.— (4) n. 459.

fessarius ei differre absolutionem, ad experiendum quomodo sit constans poenitens, in praxim deducendo media praescripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem» Advertatur hic, quod quinque vices in mense jam possunt malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modo inter ipsas aliquod intervallum intercedat. Et in materia fornicationum, sodomiarum, et bestialitatum multo minor numerus habitum potest constituere, qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum, benè hic habitus dici potest.

9. — Recidivi autem sunt qui post confessionem eodem, vel quasi eodem modo sunt relapsi absque emendatione isti, ut communiter docetur (1), nequeunt absolvi, si sola signa ordinaria afferant, nempe si tantum confiteantur, asserendo se poenitere, et proponere, prout habetur ex propos. 60. damnata ab Innocentio XI. Nam habitus contractus, et relapsus praeteriti sine ulla emendatione magnam praestant suspicionem, quod dolor et propositum, quae poenitens asserit habere, nequaquam sint vera» Unde istis differenda est absolutio per aliquod tempus, usque dum appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est animarum ruina, cujus causa sunt tot mali confessarii, indistincta absolvendo tot recidivos, qui cum repererint confessarios qui semper tam facili eos absolvent, amittunt horrorem in peccando, et pergunt ad putrescendum in coeno vitiorum usque ad mortem» Quidam DD. (2) admittunt, recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usque ad tertiam et quartam vicem, sed huic opinioni nunquam potui acquiescere, dum habitus, qui post unam confessionem recidit sine emendatione, jam est verus recidivus, et fundatam proebet suspicionem suae iudispositionis. Et notetur hic quod haec regula procedit, etiam respectu culparum venialium, quamvis enim communiter admittitur facilius absolvi posse eos qui 'prolabuntur in peccata levia, eo quod occasiones eorum frequentiores sint, attamen, cum sit communis sententia (3) grave esse peccatum et sacrilegium, absolutionem recipere super levibus confessis sine vero dolore et proposito, nec sufficere dolere de multitudine, seu de numero excessivo talium culparum, quin dolor habeatur de aliqua in particulari, prout tenuimus Tr. XVI. n. 23», contra quorundam opinionem, facile metuendum est hujusmodi con-

(1) Lih. 6» n. 459. r. Recidivus. — (2) Ibid. v. Prima, et Ratio est. m fine.

(3) ikid* 0.

fessiones sacrilegas esse, aut saltem invalidas. Hinc diligenter satagat confessarius ad non absolvendos indistincte tales poenitentes, tunc etenim etiamsi illi sint in bona fide, ipse tamen non poterit a sacrilegio excusari, absolutionem impertiendo eis qui ad absolutionem non satis dispositi judicari possunt. Propterea curet, si poenitentem sine peccato vult absolvere, aut eum disponere ad dolendum praesertim de aliqua levi culpa, Aqua ille magis horreat; aut ei insinuare, ut confiteatur de aliquo peccato graviore vita³ anteacta? contra aliquod praeceptum (sufficit enim ut confiteatur in generali absque numero) ut habeat materiam certam super qua inniti possit absolutio, alioquin etiam huic poenitenti per aliquod tempus differri oportet absolutio.

10. — Dico per aliquod tempus e⁶ quod recidivis tam levium, quam gravium culparum non est necessarium differre eis absolutionem per annos, aut menses, ut nimis rigida vult Juveninus ⁽¹⁾, sed regulariter satis erit, si peccatum procedit ex fragilitate intrinseca, dilatio octo vel decem dierum, prout ait doctus auctor libri Romae editi, cui titulus, Istruzione per i Novelli Confessori ⁽²⁾, idemque dicit auctor libelli ubique in Italia accepti, cui titulus, Istruz. per i Confessori di Terre e Villagi ⁽³⁾, ubi pro hac doctrina citat Ludovicum Habert ⁽⁴⁾. Adduntque esse excessivam et periculosam dilationem mensis, quia post tantum tempus difficilis redditur reditus hujusmodi poenitentium. Et huic iudicio favet Papa Benedictus XIV. in Bulla Apostolica Constitutio, edita 26 Junii 1749, §. 12. ⁽⁵⁾ ubi loquens de confessariis qui rit⁶ poenitentibus absolutionem differunt, sic deinde eos monet. Illos quanto citius ut revertantur invitent, ut ad sacramentale forum regressi, absolutionis beneficio donentur. Nota verba, quanto citius et donentur. Ad summum (dico) his differri potest absolutio per quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos qui tempore praecepti paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, efim justa suspicio haberi possit, quod hi abstineant a relapsu, potius ut censuram effugiant, quam ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiam excipere eos qui lapsi sunt in occasione proxima extrinseca, isti enim majori egent experientia, cum occasio (ut dictum est in puncto praecedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verum

(1) Vide lib. 6. n. 465. — (2) part. 1. r. 9. n. 225. — (3) Cap. 1. g. 4. — (4) Jn praxi poenit. Tr. 4. pag. 417. — (5) Bull. t. 5. Edit. Mechl. t. 7. pag. 301.

semper sufficiet experientia mensis. Caveat tamen confessarius, ne dicat poenitenti, ut non redeat nisi post mensem, nam hic ob tantam dilationem nimis terrebitur, potius imponat ei, ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam absolutionem in fine mensis.

11. — Ad absolvendos igitur recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria, quae alitis juxta communem sententiam ⁽¹⁾ certe sufficiunt ad absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum fmodti solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quae urget ratione relapsuum. Recte dixerunt Episcopi Belgii, in anno 1697. congregati, in quodam Decreto edito pro directione confessoriorum suarum dicecesum, de hoc puncto loquentes. Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quam doloris ⁽²⁾. Hinc prohibuerunt, ne confessarii stabili lege exigerent a poenitentibus adhuc recidivis experientiam notabilis temporis, antequam eos absolverent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatae voluntatis, dtim voluntas peccatoris mutatur virtute divinae gratiae, quae tempus non requirit, sed aliquando illico operatur; quapropter mutatio voluntatis bene per alia signa cognosci valet sine experientia temporis. Quinimo alia signa dispositionis actualis poenitendum, quandoque voluntatis mutationem manifestant multo melius, qutim probatio temporis: nam talia signa directe dispositionem ostendunt, dtim e converso experientia illam ostendit tanttim indirecte, ctim non raro accidat, quod aliquis diti abstinuerit a peccando, et adhuc sit etiam indispositus. Unde auctor libri citati [Istruz. per a Nov. Confes.] sic ait ⁽³⁾: Se la ricaduta nasce dolia propria fragilita, senz' altra causa eslrinseca voluntaria, & quasi temeritd a dire, clie ogni ricaduto sia indisposto. Et alibi ⁽⁴⁾ dicit quod recidivus propter vim mali habitus absolvi debet, semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo. E giudichiamo, che' i fare altrimenti, sia troppo rigore, e chez 7 Confessore facendolo s'allontanerebbs dallo Spirito della Chiesa, e dei Signore, e della Natura dei Sacramento, a quale non solamente e giudizio ma e medicina salutare.

— ⁽¹⁾ Lib. 6. v. 457. r. fcecidivus, in finp. — ⁽²⁾ Ap. Cr ix l. 6. / 2 c. 2. n. 1825.
⁽³⁾ P. 1. r. 15. n. 556. — ⁽⁴⁾ C. 9. n. 215.

12. — Plura autem sunt haec signa, prout docent DP.

(1). I. Major dolor manifestatus per lacrymas (modo sint verse compunctionis), aut per verba ex corde procedentia, quae aliquando certiora signa quam lacrymae esse possunt. II. Minor numerus peccatorum (intellige eum poenitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi; aut' si poenitens post ultimam confessionem perseveraverit in gratia per notabile tempus, puta per 20. aut 20. dies, ipse qui prius plures in hebdomada prolabi solebat, aut vero si relapsus fuerit post magnam resistantiam, aut etiam si, antequam ad confessionem accederet, diu se abstinuerit a culpis mortalibus, in quas prolabi assuetus erat. III. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset, si poenitens diligenter occasionem vitaverit, media praescripta ei confessario executioni mandaverit, aut si adhibuerit jejunia, preces, eleemosynas, etc. ad vitium extirpandum. IV. Si ipse petit a confessario remedia, aut nova media ad emendationem, item si promittit implere media quae tunc ei suggerit confessarius maxime si nunquam monitus fuerit ad illa adhibenda; sed his promissionibus censeo non omnino fidendum, si alia signa desint; CUM poenitentes, ut absolutionem carpant, facili promittunt, sed postea difficulter attendunt. V. Spontanea confessio, nempe si poenitens accedit, non jam ad implendum praeceptum paschale, neque ex quodam usu pro se confitendo in aliquibus temporibus, prout die Nativitatis Domini, in festivitatibus Deiparae, et similibus: neque accidit impulsus a parentibus, a domino, aut magistro, sed venit omnino sponte, et vere inspiratus a divino lumine, ad solum finem, ut divinam gratiam recipiat. Praesertim si ad se confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinuerit a lucro notabili, grave sustinuerit incommodum aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. VI. Si venerit motus ab aliquo extraordinario impulsu, puta ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminientis flagelli prout terraemotus, pestis, etc. VII. Si poenitens confiteatur peccata antea per verecundiam tacita. VIII. Si poenitens, antequam accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. IX. Si propter monitionem confessarii ostendit apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculi suae damnationis. Alii alia signa addunt, prout si poenitens magnam libenter acceptat poenitentiam, si

asserit poenituisse peccati statim ac illud patravit, si protestatur velle mori potius quam peccare. Sed lanee signa nescio an sola satis esse possint, potius dicerem quod possent deservire ad alia adjuvanda signa, quae sola non sufficerent.

13. — Denique semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari pœnitens mutasse voluntatem, bene absolvi potest; quamvis enim confessarius, ut poenitentem absolvere possit, moraliier certus esse debet ejus dispositionis, attamen advertendum quod in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiam debet esse certitudo, sed in hoc Sacramento Poenitentiae, cum materia sit moralis, prout sunt actus poenitentis, sufficit moralis certitudo, sive respectiva, ut probatum est (1). nimirum satis est quod confessarius prudentem habeat probabilitatem de dispositione poenitentis, sine aliqua prudenti suspicione in oppositum, alioquin difficulter unquam posset ullus peccator absolvi, nam omnia signa poenitentium aliud non fundant quam probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor [deW Istruz. per li Nov. Confess.] sic loquitur. Aon ricercasi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile dulla disposizione dei penitente, onde se le circostanze non fonaano un dubbio prudente, ch' egli non sia sufficientemente disposto, non deve li Confessore inquietare se stesso, ne li penitente, per averne Vevidenza che non è possibile (2); vide Tract. XVI. n. 117. in fin. Et hic notandum circa malum habitum, quod facilius absolvi possunt recidivi in blasphemiiis, quam in aliis peccatis odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortius inhaeret, causa majoris concupiscentiae, sive inclinationis, quae in illis invenitur.

14. — Dictum est, confessarium posse absolutionem impartiri consuetudinario, et recidivo, quando ille per signum extraordinarium dispositus apparet; sed non dicitur teneri, quia potest etiam absolutionem ei differre, si hoc censeat expedire, ut communiter DD. docent (3). Etenim, licet pœnitens post confessionem suorum peccatorum jus habeat ad absolutionem, tamen non habet jus ut statim absolvatur; nam confessarius tanquam medicus bene potest, imo quandoque tenetur absolutionem differre, cum judicat tale remedium necessario prodesse salutis sui poenitentis. An autem expediat ordinarii uti hoc remedio

(1) Lib. 6. n. 57. in fine et n. 461. — (2) p. 1. c. 15. n. 563. — (3) Lib. Q. w. 452.

ani non sine consensu poenitentis? Certum est non expedire, quando dilatio afferre potest magis detrimentum quam profectum; et idem dicunt DD. quando ob dilationem poenitens subire deberet aliquam infamiae notam, aut periculum ⁽¹⁾, Extra autem hos casus, quidam volunt melius esse, quod huiusmodi recidivis differatur absolutio. Alii tamen communius censent id rard expedire, et hoc etiam sentit celeberrimus nostrorum temporum Missionarius R. P. Leonardus de Portu Mauritio in suo docto sermone Romae edito, cui titulus, Discorso Mistico, e Morale. Melius nihilominus dicendum, quod in hoc puncto nequit certa statui regula, sed confessarius juxta occurrentes circumstantias gerere se debet. Deo se commendet, et secundum quod se sentit inspiratum, sic faciat. Ego ita censeo, si poenitens relapsus est ex fragilitate intrinseca, prout accidit in peccatis irae, odii, blasphemiarum, molitierum, aut delectationum morosarum, dico cum sententia communissima doctorum ⁽²⁾ quod raro expedit differre absolutionem recidivo, cum ille est dispositus, nam sperari debet magis gratiam Sacramenti, quam dilationem absolutionis illi prodesse posse.

15. —Dico ex fragilitate intrinseca: aliter enim agendum cum eo qui relapsus est ob occasionem extrinsecam, quamvis necessariam, nam occasio vivaciorem excitat concupiscentiam, et complicitis praesentia vehementiis sensus commovet, et intensiorem reddit affectum ad peccandum, quicquid faciat pravus habitus intrinsecus; et ideo poenitens in occasione extrinseca magnam sibi vim inferre debet, non tantum ad superandam tentationem, sed etiam ad se removendum ex familiaritate et praesentia complicitis, ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tanto magis hoc procedit, si occasio est voluntaria, et omnino auferri debet; quia tunc recipiens absolutionem, antequam occasionem amoverit, remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illa removenda, prout ostendimus in punct. praecedenti. 4. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum, dum ex una parte non adest objectum extrinsecum quod tam violenter eum impellat ad peccandum, et ex altera illi non est voluntaria retentio mali habitus, prout est voluntariam non amovere occasionem cum possit, unde in tali necessitate Deus male habituato magis succurrit, et inde plus quam a dilatione absolutionis, sperari potest

emendatio gratia Sacramenti, quae illum fortio- rem reddet, reddetque efficaciora media quas ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim, reeffi dicunt Salm. (1), magis sperari debet quod peccatori gratia carenti prosit dilatio absolutionis, quam prosit amico Dei absolutio qua gratiam recipit? Et Cardinalis Toletus (2), loquendo preeis de peccato pollutionis, censet ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius quam saepe se munire Sacramento Poenitentiae: subditque hoc Sacramentum maximum esse fraenum huiusmodi peccatum committentibus, et qui eo non utuntur, inquit, non sibi promittant emendationem nisi per miraculum: et in facto s. Philippus Neri (ut legitur in ejus vita) (3) maxime hoc medio frequentis confessionis utebatur pro recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id quod ait Rituale romanum, agendo de poenitentia. In peccata facile addentibus utilissimum fuerit consulere, ut serpe confiteantur: et si expediat, communicent. Et dicendo facile recidentibus certe intelligit loqui de eis qui nondum pravum habitum extirpavere. Aliqui auctores qui per solam rigoris viam videntur velle animas salvas facere, dicunt recidivos peiores fieri, chin ante emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his magistris meis, an omnes recidivi, cum sine absolutione dimittuntur, carentes gratia Sacramenti, evadant fortiores, et omnes emendentur? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum, qui dimissi sine absolutione, vitiis et desperationi se adjecerunt, et per plurimos annos omiserunt confiteri. Ceterum repeto, quisque se dirigere debet, juxta lumen quo domitur a Deo. Hoc certum est, quod in hac materia tam errant qui plus justo sunt faciles, quam qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter nimiam facilitatem sunt causa quod tot animae perdantur (et negari non potest quod isti in majori sint numero, et majus damnum afferant, dum istis in majori numero accedunt peccatores habituatii); sed alii ob nimium rigorem etiam magno sunt damno animarum saluti. Et nescio, an confessarius debeat tantum sibi scrupulum injicere, quando absolvit indispositos, et non etiam quando dispositos sine absolutione dimittit. Concludo hic, et dico. Non nego quidd aliquando bene prodesse potes recidivo disposito dilatio absolutionis.. Dico secundo, Semper proderit quod confessarius huiusmodi recidivos terreat, ostendatque ac si non posset eos absolvere. Dico tertio. Ordinarie loquendo, recidivis ex.

(1) Depeen. v. 5. in fine. — (2) Toi. c. 6. n. 2 — (3) r. 6/?? 2.

fragilitate intrinseca, et per signum extraordinarium jam dispositis, magis absolutionis beneficium proderit, quætrn dilatio. 1. tinam et confessarii recidivos absolverent tum solum ciim signa extraordinaria afferunt. Id cjuod lugendum est quod major, ne dicam maxima, confessariorum pars universali er recidivos absolvunt sine distinctione, sine signo extraordinario, sine admonitione, et sine aliquo saltem remedio præstito ad emendationem, et hinc vere procedit non jam ab absolvendis dispositis, tot animarum universalis perniciies.

16. — Hoc tamen quod dictum est, communiter loquendo de habituatis et recidivis, non procedit jam circa initian-dos in sacris Ordinibus habituatos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi); circa hos enim alia currit ratio. Lai-cus habituatus absolvi potest, semper ac est dispositus ad sus-cipiendum Sacramentum Poenitentiae, sed ordinandus habi-tuatus, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, quod sit dispositus ad Sacramentum Poenitentiae, sed oportet quod etiam dispositus sit ad recipiendum Sacramentum Ordinis, alioquin ad neutrum disposi-tus erit, cum enim sit indignus ascendendi ad al-tare qui vix egreditur e statu peccati, nec habet pro-bitatem positivam, necessariam respectu ad sublimita-tem status in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absque illa vult sacrum Ordinem suscipere, etiamsi po-natur in statu gratiae. Quapropter tunc confessarius nequit eum absolvere, nisi promittat abstinere ab Ordine susci-piendo, ad quem ascendere non poterit, nisi post longi temporis, saltem plurium mensium, probationem. Id plene probatum est in dissertatione Operi inserta (1), Cum com-muni sententia Doctorum (2) ibi relatorum, qui docent quod ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis est bo-nitas communis, id est, simplex immunitas & peccato mor-tali, sed requiritur bonitas specialis, virtute cujus initian-dus sit a pravis habitibus depuratus; ut docuit D. Thomas (3): Ordines sacri preexigunt sanctitatem, unde pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem de-siccatis, id est, ab humore vitiorum. Et ratio est, quia si ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignus est super plebem constitui, ad altissima altaris ministeria exercenda: Sic^t ?7/r(loquitur idem s. Doctor) qui Ordi-nem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis ita et superiores sint merito sanctitatis (4). Et alibi (5) ex-

(1) Lil>. 6. exn. 63. — (2) Ibid. n. 68. v. Si icitur. — 3 2. 2. 7. 189 a. 1. ad 3. — 4, Suppi. 7. 55. a. 1. ad 3. — 5, 2. 2. 7. 184. a. 8.

pressius profatam rationem confirmat, dicens. Quia per sacrum Ordinem deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quam requirit etiam religionis status.

17. — Verumtamen excipitur casus quo a Deo donaretur quis tam extraordinaria compunctione, quae ipsum liberaret ab antiqua fragilitate, nam, ait idem Angelicus (1). Quandoque tanta commotione convertit (Deus) cor hominis, ut subito perfecte consequatur sanctitatem spirituales. Rarae quidem sunt hujusmodi conversiones, et praesertim in ordinandis, licet aliquam petant domum religiosam, ut spiritualia agant exercitia, isti enim ut plurimum non ultro, sed coacti accedunt; sed quando vere quis tantam reciperet gratiam a Deo (cujus admirabiles sunt misericordiae), quae ipsum taliter mutatum redderet quod licet adhuc aliquod pravum motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversus peccatum, et simul notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiae, ita ut a gratia munitus facile jam inciperet tentationibus obsistere, et insuper firme statuisset in posterum non tantum vitare peccata et occasiones, sed etiam media opportuniora suscipere ad vivendum ut sacerdotem decet, et jam simul incoepisset, ad suam conversionem confirmandam, instanter preces effundere pro sua perseverantia, cum magna et tali in Deum fiducia, quae eum redderet moraliter securum de quadam magna mutatione vitae; eo casu bene posset confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post confessionem Ordinem sanctum suscipere. Attamen adhuc in hujusmodi casu quo poenitens magnam habuerit, compunctionem, confessarius quantum potest adhibere se debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc, ut melius a pravo habitu se purget, melius concepta proposita exequatur. Imo ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, potest etiam confessarius tanquam medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi absolutionem, ut initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modo ex tali dilatione non subeat illi periculum alicujus infamiae aut notae; tunc enim (prout notatum est n. 4.) poenitens habet jus, ut statim absolvatur. Caeterum confessarii debent esse difficiles, quantum fieri potest, in absolvendis hujus-

(1) 3. p. q. 86. a. 5. ad 1.

modi ordinandis, qui postmodum ordinarii pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiae perniciem magnam afferunt (1). Hanc meam ratiocinationem integre commendatam reperio a Benedicto XIV. in celebri suo Opere de Synodo. (Lib. 11. c. 2. et 3.).

PUNCTUM III.

De nonnullis peculiaribus interrogationibus faciendis a confessariis parum meticulosae conscientii poenitentibus.

J. De interrogationibus faciendis rudibus.

18. — Jam dictum est Tractatu XVI. n. 102. quod licet debitum conscientiae examinandae sit proprium poenitentis, nihilominus cum confessarius motivum habet credendi poenitentem sufficienter rion se examinasse, tenetur eum interrogare. Et loquendo de rudibus, ibi similiter dictum fuit n. 103. errorem esse eos dimittere, ut diligentius se examinent, sed teneri confessarium eos examinare, interrogando juxta ordinem praeceptorum Decalogi, non autem de omnibus peccatis quae ipsi committere potuerint, sed tantum de magis usualibus, quae ab hujusmodi hominibus committi solent; praesertim si sunt vectuarii, rhedarii milites, satellites, famuli, caupones, et hujusmodi. Quoad 1. praeceptum interrogabit poenitentem 1. an circa Fidei res sit intractus, juxta ea quae diximus Tr. IV. n. 3. Sed hic sapienter animadvertit celebris ille et doctus Missionarius P. Leonardus a Portu Mauritio in suo Discursu mystico et morali, n. 26., teneri confessarium instruere poenitentes rudes in mysteriis Fidei, saltem in quatuor principalibus, quapropter sic subjungit. Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut ab aliis haec doceantur, quia nullus alius sperabitur fructus, nisi ut sic ignari remaneant, ideoque expediens est breviter eos docere praedicta mysteria principalia, efficiendo pariter, ut secum efforment actus Fidei, Spei, Charitatis, et Contritionis, obligando tamen eos, ut imposterum perfecte instrui se faciant circa externa mysteria scitu necessaria de necessitate praecepti. Et idem auctor loquens de personis urbanis salutis propriae negligentibus, quae sibi magno rubori et contumeliae habent se de iis interrogari, ait docere confessarium, ut ipsis

(1) Lib. 6. ex n. 69-.

sic dicat. Eja eliciamus una simul actus Christianos, dic meam: Deus meus, quia es veritas infallibilis, et quia sanctae Ecclesiae tu revelasti, credo quidquid sancta Ecclesia me docet credere, credo praecipui. te esse unum Deum, et tres Personas, credo Filium, cum Deus esset, se fecisse hominem, mortuum esse in cruce, resurrexisse, et ad coelos ascendisse, illinc venturum esse omnes judicaturum, ut boni paradisi gloria fruantur, et mali in aeterno igne crucientur. Notandum hic insuper Bened. XIY. in Const. 42. «de Doctr. Christi §. 12. Vid. Bullarium tom. I. Edit. Mechl. p. 225.) dicere quod est neganda absolutio ei, qui neglexit culpabiliter addiscere scitu necessaria tum necessitate medii ci'im precepti. Sed quoad ea de praecepto dicit, absolvi posse poenitentem, si ex animo promittit conari addicere, hisce verbis. Eo quandoque casu poenitens absolvi potest, quo se vincibilis hujus ignorantiae reum agnoscit.... et promittit operam se impense daturum addiscere necessaria necessitate praecepti. 2. An superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato cooperandum induxerit. Quocirca debet rudes admonere, superstitiones numquam esse licitas, quamvis ex charitate, aut in necessitate liant. Quae autem actiones sint nec ne superstitiones, vide in Opere (1). 3. An unquam olim rubore suffectus in confessione aliquod peccatum reticuerit. Et hac interrogatione ut plurimum curet sciscitari rudes, et mulierculas, qui raro frequentant Sacramenta, dicendo eis. Forsan aliquis vitae anteactae scrupidus te mordet? cura nunc bene confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab anima tua depone etc. H&C interrogatione aiebat quidam diligens Operarius, a) se multas animas & confessionibus sacrilegis fuisse liberatas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget quoties, intra hoc tempus a quo peccare cessavit, confessus sit et communicaverit? et si quotiescumque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertibat? Contingit enim aliquibus interdum sacrilege confiteri, praecipui in pueritia et postea horum oblivisci. Hi enim non tenentur ad repetendas confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utnim sciebant se talibus confessionibus, et Communionibus etiam praeceptum paschale transgressos fuisse? expedit autem ut haec interrogatio de sacrilegiis fiat in principio confessionis, ne si postea fiat, et reperiatur jam

(1), Lib. o. ex n. 17.

commissura sacrilegium, tempus teratur inutiliter in rependa confessione quae forsan nihil habet dissimile a praeteritis. Oportet autem operam dare ut qui peccata reticuerunt cognoscant quam maximum peccatum hoc sit conculcare nempe pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si poenitentiae satisfecerit? Et si omiserit, an hoc accidit propter oblivionem aut quia noluit eam adimplere aut quia distulit in posterum faciendam, aut ut sibi commutare faceret? et si in ea dilatione putabat peccare? 5. Circa scandala, si induxerit alios ad peccandum aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si cooperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis qui soliti fuerunt ebriari ⁽¹⁾? Mulieres interroget, si verbis parum honestis, jocos, saltibus, risu aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunica nimis elevata aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? si munera ab illis ad malum tinem data acceptaverint?

19. — Circa II. praeceptum. Interroget 1. an transgressus sit aliquod votum? 2. An cum mendacio juraverit? Et an juraverit per Sanctos, aut per aliquas res sacras, aut per animam, per conscientiam, aut per Fidem? 3. An blasphemaverit et quid protulerit, an dixerit Male habeat (vulgo Managgia) sive Atta, Potta? Et in quem blasphemaverit, an in Sanctos, an in dies sanctos, an in res sanctas? Et si subjunxerit Si ego feci? Item si blasphemaverit coram filiis, famulis, etc. quia tunc accedit etiam peccatum scandali vide circa blasphemiam quod dictum fuit Tom. I. Tr. V. n. 1. et seq. Sed hic advertendum est Cum Instruet. Confess. etc. non excusari blasphemus a peccato gravi, ex eo quia pravus habitus, aut aliquis vehemens irae motus effecerint, ut ipsi non adverterent, aut non perciperent quod dicebant, quia hi prave habituati, licet cognitionem minus expeditam quam alii habeant, attamen semper habent cognitionem actualem sufficientem ad efficiendum ut actus sit deliberatus et mortalis. Cum enim parvi peccatum faciant, idem in eorum animis non sentitur ille sensibilis stimulus, quem sentiret qui esset conscientiae non adeo depravatae, et hinc evenit quod in eorum memoria ne vestigium quidem relinquitur actualis cognitionis, quam habuerunt quidam de peccato: aut vestigium est adeo leve ut interrogati libenter respondeant quod non animadverterunt. Sed confessarius cautus non debet eis fi-

(t) Vide praer. confess. tom 8. c. 2. n. SI. et seqq.

dem praestare; nec ab hujusmodi sciscitandum est, utrum nec ne animadverterint, sed omnes pro veris blasphemiiis actualibus accipienda» sunt, semper ac illi sciebant esse tales (1).

20. — Circa III. praeceptum. Quoad obligationem audiendi Sacrum diebus festis, interroget poenitentem 1. si aliquoties Sacrum omiserit? et si adverterit ad omissionem? aut dubitaverit tempore quo Sacrum audire poterat; etenim multoties poenitens ad horam tardam Sacrum audire differens, licet casu repperit Sacrum, et illi interfuerit, nihilominus sine justa causa in periculum illud omittendi se iniecit, et de hoc rudes non se accusant. 2. Interroget, an laboraverit die festo? etsi ille affirmet, interrogetur 1. quantum temporis laboravit? et quodnam laboris genus exercuit? Nam secundum communioem sententiam doctores excusant, gravi laborantem duas horas, imo alii admittunt quid amplius, saltem si labor est de se levis, aut adest aliqua causa notabilior. Si autem poenitens confitetur laborasse aliquando plus, aliquando minus, interrogetur quoties laboravit judicans laborare in materia gravi? sed opus est ut eum doceat laborare per longum tempus etiam occulte, et animi solatio, ac gratis, etiam esse peccatum. 3. Interrogetur, quare laboravit, an per regionis consuetudinem, an ob necessitatem? aut jussu patris, aut viri, aut domini?

21. — Circa IV. praeceptum. Si confitentur filii, interrogentur 1. si oderint parentes? quia tunc duplex peccatum patrauerunt, contra charitatem nempe, et contra pietatem. 2. Si aliquid grave fecerint contra eorum praeceptum expressum, et in re justa, sicuti esset ne e domo de nocte egrederentur, ne ludis damnosis luderent, ne cum malis sociis, aut cum personis diversi sexus, et similibus versarentur? Dixi in re justa, quia circa status electionem filii non tenentur parentibus obedire. Imo parentes graviter peccarent, si sine justa causa filios ad statum matrimonialem, aut ad statum ecclesiasticum, aut religiosum cogerent, aut modis injustis retraherent eos a statu religioso, quem illi eligere velint. 3. Interrogetur, si reverentiam adversus parentes non adhibuerint, factis, aut imprecationibus, aut injuriis gravibus coram irrogatis: ut, esset eos appellando ebrios, bestias, fatuos, latrones veneficos, scelestos: aut gestus eorum contumeliose exprimendo, aut aliis verbis proferendo, quibus gravem mo-

(1) Vide prnx. Confiss. lom. 8. cipil. 2. n. 27. et srqq. et 1. 3. n. 127. v. hic advertenti.

lestiam eis exhibuissent. Vocare autem eos senes , ignaros stupidos, etc. non debet absoluta condemnari de peccato mortali , nisi tunc cum illi graviter offenderentur. Notetur quod cum filii parentum debitam rationem non habuerint tenentur laesum honorem eis restituere , veniam ab eis postulando, etiam coram iis, in quorum aspectu filii peccarunt. Nonnulli autem confessarii parum cauti in eo casu pro satisfactione imponunt filiis , ut cum domum pervenerint, pedes parentum deosculentur , et absolutos dimittunt , sed illi postea hoc adimplere non curant , et novum peccatum admittunt. Satius est curare, ut ante absolutionem hanc veniam poscant, quin eis imponatur ut pedes, aut manus deosculentur; quia illi filii quibus hoc faciendi consuetudo numquam fuit , difficillime hoc exequuntur. si autem non possit commode hic actus ab illis exigi, ut veniam postulent ante absolutionem, non imponatur hoc sub gravi obligatione , sed potius ut consilium insinuetur , dum certe praesumuntur, saltem ut plurimum , parentes remittere filiis hanc obligationem, ne illi iterum in Dei offensam incurrant.

22. — si contra confitentur parentes , interrogetur ab eis , I. si negligentes fuerint in filiis educandis , non curando ut doctrinam Christianam illi docerentur , ut Sacro interessent , Sacramenta frequentarent, pravos socios, et personas alterius sexus vitarent. Item eos interroget , si scandalo fuerint illis , in eorum praesentia blasphemando, etc.? si de excessibus eos non corripuerint, et praecipue si aliquid furati sint? si permiserint , ut sponsi suarum filiarum domum accederent? Et potissimum si filios secum in eodem lecto retinuerint , aut permiserint pueros , et puellas simul dormire? Item si omiserint, alimenta necessaria filiis ministrare? si modis injustis coegerint filios ad statum matrimonialem suscipiendum , vel ut Sacris initiarentur, aut aliquam religionem inviti ingrederentur; nam hoc agentes graviter peccant. Sed de hoc parentes plures nullum sibi scrupulum faciunt , et hinc filiis perniciēs , et Ecclesiae maximum detrimentum evenire solet. Interroget etiam dominos , si famulos suos corripuerint, cum blasphemabant , aut praecepto paschali non satisfaciebant, aut Sacro non intererant, aut inhoneste loquebantur, praecipue messis et vindemiae temporibus? Domini enim , cum possunt , tenentur impedire scandala , quae tunc committuntur. Interroget etiam viros , si familiae alimenta ministraverint? Uxores , si viros ad blasphemias provocaverint? et si eos debito matrimoniali

defraudaverint? Plerumque de hoc interrogentur uxores quia multoties propter hoc solum damnantur, et in causa sunt cur etiam viri damnentur, qui cum observent sibi denegari quod debetur, ad mille scelera effraenati decidunt. Nihilominus in hac interrogatione verbis modestioribus, quantum fieri poterit, utetur, v. gr. Et obedis tuo viro etiam in rebus ad matrimonium spectantibus? aut habes forsan aliquem scrupulum, qui te mordet circa matrimonium? sed haec interrogatio, ut plurimum, omittatur cum uxoribus quae vitam spiritualem profitentur.

23. — Circa V. praeceptum. Interroget poenitentem, si aliquod grave damnum proximo, mala ei precando, appetiverit, aut de illius damno se oblectaverit? Et hic notetur, quod si aliquis suo inimico diversa mala exoptaverit, ex. gr. mortem, infamiam, paupertatem, etef tenetur omnia declarare, et sunt diversa peccata numero distincta, cum ea voluit efficaciter illi inferre, aut si speciatim et in particulari optavit, ut haec illi acciderent. Aliter autem, ut dicunt probabiliter multi DD., si optaverit mala illa sub uno genere mali, nempe ut media ad ruinam appetitam inimico. Et hic est confusio confessariorum, in discernendo, an imprecationes, quae rudibus esse solent usuales, fuerint peccata mortalia, an venialia. In hoc oportet interrogare imprimis poenitentem an in illo actu desideraverit deliberate, ut illae succederent? Sed hoc non sufficit ad certum iudicium faciendum, qua de re opus est, ut postea interroget, irprecatusne fuerit in extraneos, an in propinquos, quia in hos (praecipue in filios conjuges aut parentes) raro animus pravus adest. Postremo oportet interrogare de causa, cur eas imprecationes protulerit, dum si causa gravis, aut fervens ira intercesserint, facile est tunc etiam pravum desiderium interfuisse. Caeterum non sufficit poenitenti ad excusandas imprecationes (prout advertit Cajetanus) dicere quod tantum in illo actu, ut evenirent, cupiebat, quia hoc jam sufficit ut in illo actu commissa sit culpa gravis, unde confessarius tunc perquirat de numero, et iudicet de eis saltem ut coram, Deo sunt, et quem recidivum in eo vitio repererit, non absolvat, nisi prius resipuerit, aut extraordinarium doloris signum dederit. Interroget 2. si in proximum intulerit injurias graves, et an coram aliis, quia tunc tenetur coram ipsismet restituere illi honorem ablatum, veniam ab eo petendo, aut aliis reverentiae signis, dummodo prudenter non praesumatur injuriis affectus totum remisisse, aut quod ab illa publica

satisfactione recuset, ne apud se rubor, et apud alios memoria injurise accepta³ renovarentur: aut nisi timeretur, ne illo satisfactionis actu iterum odium excitaretur. si autem injuria illata fuisset secreta, etiam secreto tenetur veniam postulare, secundum veram sententiam, attamen advertendum est injurias, quibus ad invicem se onerant rudes, licet in se essent graves. nihilominus non esse semper graves inter hujus generis personas, ut cum se appellant latrones, veneticas, meretrices; quia ipsaimet non multi haec faciunt, nec qui eas audit, talem praestat, excipe si nominarent res particulares, et complices. Interroget 3. si discordias excitasset, zizania disseminando, et referendo uni quae ab alio audivit. Insuper si confessarius noverit poenitentem aliqua injuria fuisse affectum, interroget an requisitus ab offensore injuriam remiserit? Vide dicta Tom. I. Tract. IV. n. 17. Advertendum hic quod dicit Tourn. (tom 3. pag. 2G9.), nempe quod offensus recte potest velle injuriae satisfactionem, si secus familia infamia notata remaneret. Item advertit S. Thomas ⁽¹⁾ quod juste potest postulare offensoris animadversionem, aut ad cohibendam ejus petulantiam, aut ad consulendum communi tranquillitati. Si verd (ait Sanctus) intentio vindicantis feratur principaliter ad aliquod bonum per poenam peccantis (puta ad emendationem, vel ad cohibitionem ejus et quietem aliorum, et ad justitiae conservationem, potest esse vindictio licita. Sed circa punctum de conservanda justitia (quod plerumque innuunt offensi) magna vigilantia utendum est confessorio, quia in praxi, ut loco cit. diximus, faciliter in eo desiderio justitiae latet propria vindicta. Demum circa hoc V. praeceptum interrogentur rudes, an se inebriaverint usque ad rationis usus amissionem? Vide dicta Tom. I. Tract. VIII. n. 4.

24. — Circa VI. et IX. praeceptum. I. Interrogentur de cogitationibus, nam desideraverint, aut morose delectati fuerint de rebus inhonestis; et an plene ad eas advertent et consenserint? Deinde, num concupierint puellas, aut viduas, aut nuptas, et quid mali cum illis se facturos intenderint? In quo advertendum, quod rustici, communiter loquendo, existimant majus peccatum stuprum, quam simplicem fornicationem, e contrario nesciunt malitiam adulterii. Ideo cum iis qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit eos monere de adulterii malitia, cum praevidetur monitio parum profutura, sed

(1) 2. 2. q. 108. a. t.

tantum effectura, ut poenitens duplici peccato peccet, si carnis concupiscentiis non resistet. De his autem cogitationibus, quibus assentiti sunt poenitentes, sumendus est numerus certus, si haberi potest, sin autem, exquiratur quoties in die, vel hebdomada, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiam id explicare possint, interrogentur, num concupierint singulas mulieres quae sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; aul num habitualiter turpiter de aliqua in particulari cogitarint nunquam pravis consensibus resistendo? Et an semper illam concupierint, vel an tantum quando ipsam aspiciebant? Demum interrogentur etiam, num media apposuerint ad malas cogitationes exequendas? nam (ut diximus eodem Torri. Tract. III. n. 43. in fine) tunc illa media, etsi indifferentia, & malitia interna informantur, et ideo explicanda ut peccata externa, sive opera inempta.

25. — Circa verba obscena interrogentur 1. Coram quibus, et quoties ita locuti sunt, ratione scandali? an coram viris, aut foeminis, uxoratis, aut non? pueris, vel adultis? Facilius enim scandalizantur puelke, et pueri, quam adulti, praesertim qui in hoc vitio sunt liabituati. 2. Quse dixerint verba? an v. gr. nominarint pudenda sexus, et suo diversi? hoc enim difficulter excusatur a mortali. Num verba protulerint ex ira, vel joco? nam ex ira difficilius aderit complacentia, et scandaium. Caveat confessarius ab absolvendis hujusmodi recidivis in colloquiis turpibus, quamvis dicant ealprotulisse ex joco, nisi prius emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant. 4. Num jactaverint se de aliquo peccato? tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet magnum scandalum audientium, jactantia de malo commisso, et complacentia de peccato narrato: ideoqne interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactarint. Interrogentur etiam, an delectati sint audire aiios inhonesta loquentes, et an tunc adverterint ad correctionis praeceptum, putantes eam profuturam?

26. — Circa opera interrogentur, cum qua rem habuerint? Num alias cum eadem peccarint? Ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas)? Quoties peccatum consummatum, et quot actus interrupti adfuerint seorsim a peccato? Num peccato multum ante consenserint? nam tunc actus interni interrumpuntur, juxta dicta cit. Tr. III. n. 58. et tunc expedit formare judicium, toties multiplicata fuisse peccata, quot morulae somni, distractiones, etc. adfuerint, prout sunt coram Deo, tan-

ttim interrogando de temporis duratione in peccato. Sectis si malum propositum fuerit conceptum per duos vel tres dies ante consummationem peccati, et intra illud tempus non fuerit retractatum, quia tunc sumitur pro uno numero peccatum, vide dicta ibid.

27. — Se polluentes interrogentur etiam de tactibus impudicis separatis a pollutionibus, et moneantur eos esse mortalia. Item interrogentur, an concupierint, vel an delectati fuerint de copula cogitata cum aliqua, vel pluribus mulieribus, aut puellis; tunc enim tot ipeccata distincta committunt. Item adverte, quod si quis coiret inter crura aut brachia mulieris, praeter peccatum contra naturam, committeret fornicationem inchoatam, sive affectivam, tit dicunt communiter Fili. Tamb. Holzm. Spor., etc., unde hic duo patraret peccata diversae speciei, unum contra naturam in effectu, alterum fornicationis in affectu. Circa autem peccata conjugum respectu ad debitum maritalle, ordinarie loquendo, confessarius non tenetur nec decet, interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possit, putti, an fuerint obedientes viris in omnibus; de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quae autem liceant, et quae vetantur inter conjuges circa idem debitum, vide quae fuse dicta sunt Tom. II. Tract. XVIii. ex n. 39.

28. — Circa VII, praeceptum interroget, si aliquid ab alio surripuerint? et a quo, et an ab uno, aut pluribus? et an semel, an pluries? an soli, an cum aliis? et an domini erant divites vel pauperes? ut dignosci possit, utrum materia fuerit gravis vel levis; vide Tom. I. Tr. X. ex n. 22. ad 73.

29. — Circa VIII. praeceptum 1. interrogetur poenitens, si aliquem infamaverit? et si id effecerit, falsum delictum ei imponendo, aut verum patefaciendo? et ctim delictum est verum, utrum illud erat occultum, an publicum in aliquo loco, fama aut iudicis sententia? Item si erat occultum, an patefecerit illi cui erat ignotum? et coram quot illud narraverit? item an tanquam certum narraverit, an tit auditum ab aliis obtrektoribus? et an coram aliis? aut si saltem oblectatus sit in audiendis obtrektionibus? insuper interroget, an aliquod malum infamiam inducens alicui exprobraverit coram ipsomet? quia tunc adest etiam contumelia, quae distinguitur detractatione. Quomodo autem se gerere debeat confessarius circa famas et honoris compensationem, vide dicta cit. Tom. I. Tr. XI. n. 3. 4. 18. et seq. Circa hoc octavum

praeceptum non est necesse, ut interrogetur poenitens an temere judicaverit? quia hujusmodi judicia, quae communiter tiunt, difficulter pertingunt ad culpam gravem; dum plerumque non sunt judicia, sed suspiciones, et cum fit aliquod iudicium, id evenit, aut quia habetur sufficiens fundamentum ad sic iudicandum, aut saltem credit quodmotivum sit sufficiens ad tale formandum iudicium. Imo aliquando oportet ab errore nonnullos rudes remove-re, qui sibi scrupulum faciunt in suspicando ubi suspicari tenentur, ut malo, quod impedire possunt, occurrant: v. gr. nonnullae matres, cum filiae cum sponsis aut etiam cum conjunctis clanculum, aut nimis familiariter versantur, ita etiam nonnulli viri cum uxores nimis familiariter utuntur cum aliis hominibus, hi aliquando confitentur se temere judicasse, aut suspicatos fuisse. Confessarii admonitos hos faciant, ne deinceps sibi de hoc scrupulum faciant, imo dicant quod ipsi tenentur suspicari in talibus casibus de aliquo malo quod inde subsequi potest ideoque tenentur remove-re occasiones, et tales familiaritates prohibere.

^{30.}
^{31.} — Circa praecepta Ecclesiae nihil aliud interrogare occurrit, nisi utrum jejunaverint in Quadragesima, et in vigiliis? si sunt qui supponuntur ad id teneri. Et an praefatis temporibus, aut diebus veneris et sabbati cibis vetitis usi sint.

II. De interrogationibus adhibendis cum personis diversi status, aut conditionis, quae sunt conscientiae? parum meticulosae.

— Hic advertitur, quod circa obligationes proprii status, aut officii, non semper sufficit confessario poenitentem interrogare tantum, an suam obligationem impleverit? Cum poenitens videtur esse conscientiae parum meticulosae, aut confessarius aliunde habet rationabilem suspicionem quod ille suis obligationibus desit, tunc oportet ut ipsum interroget in particulari, saltem circa ejus obligationes principales. Et primo, si est sacerdos qui ad confitendum accedit, interrogetur 1. an satisfecerit Horis canonicis, et oneribus Missarum, vel an has per multum tempus distulerit celebrare? 2. An negotiationem exercuerit? 3. An nimis festinanter Missam absolvat? (circa quod observa quod dictum est Tom. II. Tr. XV. n. 84. 85. et 86A Si est beneficiatus, eum interroget de fructibus beneficii, quomodo eos insumpserit? si est confessarius, praesertim interroget, an absolverit eos qui sunt

in occasione proxima antequam illam removerint? aut recidivos sine signis extraordinariis. Si est parochus, de sui officii peculiaribus muneribus interrogetur, uti dictum est Tom. I. Tract. VII. ex n. 14. Sed praesertim 1. an attendat ad debitas correptiones erga subditos? praecisi erga eos qui aliquo tenentur odio, aut CUM aliqua turpiter conversantur, aut domos sponsarum frequentant? 2. An invigilet, ut sui subditi absque exceptione personarum paschale impleverint praeceptum, ab eis schedulas, aut aliam certam notitiam, sine delectu personarum, exquirendo. 3. Quam dederint operam condonando diebus Dominicis, aut docendo doctrinam cliristianam, et ministrandis Sacramentis, praecipue moribundis? 4. Eos interroget an Ordinandis tidem de bonis moribus aut de Sacramentorum frequentia exhibuerint, quin de hoc certi facti sint. Denique si accederet Episcopus, qui sciretur neglectae esse conscientiae, confessarius omittere nequit eum interrogare de illis peculiaribus muneribus, de quibus locuti fuimus in eodem Tract. VII. ex n. 47., et praecipue eum interroget, an debitam adhibeat diligentiam, ut se certum faciat de sufficienti scientia, aut de positiva probitate Ordinandorum (prout diximus Tract. VII. ex n. 47. et 52.). non acquiescendo solis iidibus parochorum, quae ut plurimum sunt falsae, aut suspectas de falsitate, quia ob humanos respectus solent illae exhiberi. Item si concedit facultatem confessiones excipiendi sacerdotibus, quorum doctrinam et morum probitatem plane exploratam non habeat? Secus ipsi damno potius, quam utilitati erunt. Item an exploret scandala quae in dioecesi adsunt? Item quomodo invigilet ad visitationem?

32. — II. Si confitetur Monialis, interrogetur 1. An aliquem defectum commiserit circa vota, praesertim paupertatis, accipiendo vel largiendo sine licentia? 2. An satisfecerit Horis canonicis? Opinio enim quod Moniales in privato non teneantur officium recitare, non est satis probabilis, ut ostendimus (j). 3. An erga aliquem mutuum nutrierit benevolentiam periculosam, put& si adfuerint saltem verba, aut litterae amatoriae? Et eo casu, si Monialis familiaritatem illam nollet relinquere, constans sit confessarius in' neganda ei absolute; in hujusmodi enim familiaritatibus, licet tinis positive pravus absit, semper tamen periculum urget, saltem adest scandalum, et malum exemplum respectu aliarum. 4. An aliquo te-

(j) L b. 4. u. IH. et 152. et jirax. co'if s*. tom. 8. c. o. n. 54.

neatur odio in suas sorores. 5. Si Monialis aliquod exercet officium, interroget de illo in particulari, putet rotarim, an afferat litteras aut nuntia de malo suspecta? Portinarim an oscitanter januam reseratam teneat, cum periculo scandali Monialium, aut aliorum? Abbatissis an debitam adliibeant diligentiam, cum viri in monasterium ingrediuntur, aut morantur? aut an novis abusibus conniveant? Advertendo quod licet particulares Moniales peccent leviter, levem regulam transgrediendo, Superiores tamen, quae non curant impedire cum possint observantiae relationem, peccant in re gravi.

33. — III. Si accedit quis iudicis officio fungens, interrogetur 1. An fuerit personarum acceptor? 2. An causas expediverit? 3. An in iudicando conveniens studium praemiserit, omiserit, vel ex aliqua animi affectione motus erga alteram ex partibus sententias dixerit? IV. Si autem accedit tabellio, interrogetur 1. Quomodo se gerat in capiendis informationibus? 2. An intermiserit interrogationes suggestivas? 3. An testium depositiones diminuerit, vel auxerit? V. Si accedit medicus, interrogetur 1. An satis fuerit versatus in studio medicinae, et in praxi medendi? necnon an studium adhibeat (ut tenetur) in casibus difficilioribus qui occurrunt? 2. An alicui imperit licentiam edendi carnes ob merum humanum respectum, sine justa causa? 3. An aliquod periculosum remedium applicaverit infirmo, non adhuc de vita desperato? An fuerit causa, ut remedia acciperentur ab aliquo pharmacopola suo amico, quem tamen noverit parum esse fidelem, vel peritum, aut ineptas vendere medicinas? An attenderit ad curandos pauperes, si ad hoc stipendium exegit, vel sine stipendio si pauperes fuerint in gravi necessitate? An curaverit suos monere infirmos, ut tempore debito confiterentur, juxta praecepta pontificia? De hoc puncto in pluribus Operis locis sermonem fecimus (1), ubi dictum est quod Innocentius III. medicis praecepit, ne alicujus infirmi curam susciperent, nisi prius ille confessus fuerit, et s. Pius V. confirmans tale praeceptum, insuper jussit ut medicus post tertium diem relinquat infirmum, nisi sciat ipsum fuisse confessum, item mandavit quod omnes medici, antequam gradum doctoratus assumant, dent juramentum observandi hoc praeceptum, idque mandatum est omnibus collegiis. Sed dubium est, quomodo hujusmodi praeceptum et juramentum intel-

(1) Lib. 3. n. 182. et melius 1. 6. n. 661. et prasc. confess. lom. 8. c. 5. n. 57.

ligantur. Plures DD. tenuerunt ea procedere, cum infirmitas est periculosa; vel saltem cum dubitatur, an sit periculosa; et in hoc sensu dixerunt Bullam s. Pii receptam luisse. Sed communior sententia vult, quod praefatum praeceptum, quamvis non obliget in quocumque morbo levi, tamen non intelligendum tantum urgere in morbis actualiter periculosis, sed etiam in illis qui prudenter judicantur posse in posterum firri periculosi. Et ratio est, quia Innocentius praecipit, ut medicus imponat infirmo confessionem, antequam ejus curationis onus suscipiat, ad hoc, ne infirmus (sic loquitur Pontifex) de confessione monitus in mortali morbo, de salute desperans facilius in mortis periculum incurrat: igitur intendit effici, ut infirmus confiteatur antequam morbus fiat mortalis. Haec sententia mihi videtur vera. Hoc tamen non obstante, in contrarium est praxis medicorum, etiam timoratae conscientiae, qui non solent monere infirmos ad confitendum, nisi cum infirmitas probabiliter jam periculosa effecta est. Neque in hoc putant peccare adversus juramentum praestitum juxta Bullam s. Pii, innixi doctrinae plurium auctorum Nav. Laym. Vega, Graf. Rndr. Ciera etc. (i) sentientium quod praefatum juramentum non obligat, nisi pro illa parte, pro qua a consuetudine receptum est. Caeterum non dubitandum, quin mortaliter peccent saltem medici illi, qui omittunt monere infirmos de confessione, cum infirmitas est jam periculosa. Oh quam miserum est videre tot infirmos (et praesertim eos qui spectatae sunt dignitatis) ad incilas mortis reduci, ut rationes vitae Deo mox reddendas parent, tempore quo sunt cjuasi exanimes, cum vix possint verba tunc addu

non tantam medici poenitentis , sed omnium etiam infirmorum qui sub ejus cura erunt.

34. — VI. si autem accedit pharmacopola , interrogetur 1. An prostiterit remedia praegnantibus ad abortum procurandum? 2. An vendiderit unum pharmacum pro alio, et carius qu&m res valebat? Hic adde Gregor. XIII. in Const. 29. officii nostri, omnem vetuisse societatem pharmacopolas inter et medicos, aut chirurgos.

VII. si accedit mercator , interrogetur 1. An deceperit in pondere et mensura? 2. An res vendiderit ultra pretium supremum, praesertim dando merces ad creditum, cum emptores essent securi , et nihil damni ipse esset passurus? An autem pretium augeri possit, vendendo ad creditum, eo qu&d tale est pretium currens in venditionibus ad creditum juxta communem aestimationem? Et an res quae venduntur minutatim, carius possint vendi? observa doctrinas adnotatas in Tract X. n. 174. et 178. Cum Less. Lugo, Salm. etc.

VIII. si accedit sartor, interrogetur 1. An in diebus festivis per notabile tempus laboraverit sine extraordinaria causa, ut vestes compleret, et dominis afferret? 2. An jejunia impleverit ab Ecclesia praecepta? nam sartores ob sarcienti laborem minime ei jejuniis excusantur. 3. An si alii commiserint ei pannos emendos, ipse pretium majus exegerit, sub colore quod mercator ob peculiarem amicitiam pretio minori pannos ei dederit? si revera pars illa pretii fuisset ipsi donata, tunc poterit eam exigere, modo moralem praemiserit diligentiam apud alios mercatores, aut certo sciaQuod alii communiter mercem illam minori non vendunt pretio: hoc tamen debet esse omnino certum, alioquin nihil amplius potest exigere quam solvit, vide Tract. X. n. 189. 4. An sibi retinuerit frustula, sive resegmina vestium, quae injusta retinet, nisi adsit consensus dominorum, aut nisi illi aliquid injusta detraherent ex pretio debito, adhuc infimo communiter aestimato? 5. An sibi occasio proxima peccandi esset ex accipiendis regulis ben& formandi vestes mulierum per ipsarum corporum commensurationem (vulgo ut dicitur, in pigliar la misura) aut esset ex aptandis vestibus foeminis, quod nequit fieri nisi cum ipsarum mulierum attrectatione, idque esset sartori occasio proxima incidendi in pravas delectationes, aut desideria, prout non raro accidit improba) conscientiae viris?

35. — IX. si accedit aliqua venditrix sive proxeneta, (ijitellige de his quibus traduntur a dominis res ad ven-

dendas licitantibus) interrogetur 1. An aliquid retinuerit pretii ab emptoribus exacti? Tenuimus enim quôd venditrix nequit illud superans sibi retinere, etiamsi traderet domino pretium ab eo designatum, quia talis determinatio fit, ut res non vendatur minoris, non autem ut proxeneta illud quod superest sibi retineat; idque procedit, etiamsi & domino fuerit locus designatus, ubi res venderetur, et proxeneta, adhibita ibi debita diligentia, in alio loco multum distante pluris deinde vendidisset, etenim tunc etiam dicimus, quod ipsa nequit omne superfluum retinere, sed tantum id quod ipsi spectare potest ob illum extraordinarium laborem, nam res semper domino fructificat. Excipitur 1. si proxeneta rem meliorem reddidit, et ideo pluris vendidisset quam res prius valebat. 2. Si proxeneta cum domino convenerit, amplius ei non tradere, nisi pretium ab eo determinatum, et hoc sive expresse, sive tacita, prout esset si dominus nullum pro ejus labore stipendium assignasset. 3. si quod superest esset parvi momenti, ita ut praesumeretur dominus condonare. 4. si proxeneta, facta ordinaria diligentia, ipsa sibimet emeret rema pretio ab aliis oblato, et postea eam pluris venderet. Idem dicendum, si quis tibi commiserit aliquam rem emendam pretio designato, et tu minoris emisses tunc enim nihil amplius exigere potes, nisi extraordinarium laborem adhibuisses, ut impensse parceres, aut si rem tuo nomine emisses, periculum in te assumendo hoc tamen intelligitur, si jam praemisisses moralem diligentiam, nec invenisses a quo rem minoris emere potuisses.

33. — X. Si accedit barbitonsor, interrogetur an alios tondeat in diebus festivis, et ubi hujusmodi consuetudo non adsit? Dum contra id ei non est vetitum, ubi consuetudo jam introducta est, aut si ibi nequeunt viri tonderi nisi in festis, eo quod in aliis diebus labori operam navare debent, ut se su/sque sustentare possint. Praeterea interrogetur, an comam mulieribus componat juxta improbum usum hoc tempore et sartan inventum. Ordinarie loquendo, puto id esse viris proximam occasionem peccandi lethaliter turpibus delectationibus, aut saltem desideriiis; unde dico minime permittendum id alicui, qui in se contrariam non habuisset experientiam. Quod si unquam quis per notabile tempus expertus fuisset, in hujusmodi actione se immunem a peccato, hic revera damnari nequit de mortali, sed hoc non obstante, non omittat confessarius eum remove quantum potest ab hujusmodi officio, quod certe in se periculum continet. Hic discu-

tiendum non aggredior, an foeminae nec ne possint tut& conscientia viros arcessere, ut sibi componant illi comas? Audio quod pluribus in locis ipsae hoc factitant, et confitentur et communicant; videant ipsae, et ipsarum confessarii. Saltem confessarius eis imponat, ne alicujus viri junioris opera utantur, ex cujus actionibus perceperunt secum malitiose illum se gerere. Caeterum censeo, quôd mulieres purioris conscientiae non quidem virorum utantur opera, sed contentae erunt sibi a foeminis inserviri, a quibus coma, quo meliori potest modo, componatur.

PUNCTUM. IV.

Quomodo cum pueris, adolescentibus et puellis.

37. — Cum pueris adhibere debet omnem charitatem et modos suaviores quantum fieri potest. Primo eos interrogare debet, an sciant res Fidei? et si nesciant, oportet eos patienter instruere pro tunc, si tempus adest, vel eos mittere ad alium ut instruantur saltem circa necessaria ad salutem. Cum autem agat de confessione in principio curare debet, ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt; et postea lieri illis poterunt sequentes interrogationes. 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam? 2. An blasphemaverint in Sanctos aut dies sanctos? vel an juraverint cum mendacio? 3. An omiserint in festis audire Missam aut in audienda illa sermones habuerint? Et an in festis laboraverint? 4. An parentibus fuerint inobedientes aut irreverentiam irrogaverint eos subsannando, manus in eos extollendo, vel convicia aut imprecationes coram ipsis proferendo. Et hic advertendum quod dictum est n. 21. de modo imponendi pueris petitionem veniae a parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum patraverint? Sed in hac materia confessarius sit vakfe cautus in interrogando incipiat interrogare de longe et verbis generalibus et prius an dixerint mala verba? an jocati fuerint cum aliis pueris aut puellis? Et si jocos illos clam exercuerint? Deinde interroget, an commiserint res turpes? Multoties etiamsi pueri negant, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verb. gr. Et nunc dic mihi, quoties hæc fecistis? Quinques decies? Interroget, cum quo dormiant, et si in lecto manibus jocati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint prosecutae et an adfuerint prava: cogitationes, verba, aut tactus? Et a responsis procedat ad ulte-

riores interrogationes, sed caveat ab exquirendo a puel-
lis, vel a pueris, an adfuerit seminis' effusio. Cum his
enim melius est deesse in integritate materiali confessio-
nis, quam esse causam, ut apprehendant quae nondum
noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Inter-
rogetur etiam a pueris, an attulerint nuntia vel dona viro-
rum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona h personis
suspectis, nempe conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis,
6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum
attulerint praediis alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An
alicui detraxerint? 8. Circa praecepta Ecclesiae interroget,
an impleverint confessionem et Communionem paschalem?
Et an carnes aut lacticinia comederint diebus vetitis?

38. — Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris
impertiendam, magna requiritur attentio. si constet quod
ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, prout si di-
stincte confitentur, vel adaequate interrogationibus respon-
dent, et apparet quod ipsi jam comprehendant cum pec-
cato offendisse Deum, et meruisse infernum; tunc si satis
videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis letha-
libus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicut adulti: und6
si non praebeant extraordinaria signa doloris, absolutio
eis differri debet. si autem dubium sit, an puer perfectum
usum rationis habeat, prout si ille in actu confessionis
non maneret compositus, sed oculos in gyrum ageret, ma-
nibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est
in periculo mortis, aut in obligatione implendi praeceptum
paschale, absolvendus est sub conditione, et tanto magis
si confessus fuerit aliquod dubium mortale, bene enim
potest administrari Sacramentum sub conditione, quando
justa adest causa, ut esset haec liberandi hunc puerum a
statu damnationis, si unquam in illum est lapsus, idque
agendum, etiamsi puer sit recidivus; dum ideo differri
debet absolutio iis qui perfectam discretionem habent,
quia spes est quod ex tali dilatione ipsi redeant dispositi
sed spes haec difficulter haberi potest a pueris, qui per-
fecto usu rationis carent. Et probabiliter plures DD. dicunt
quod pueri isti dubie dispositi absolvi possunt (saltem
post duos vel tres menses) sub conditione, licet sola ve-
nialia afferrent, ne careant diu gratia sacramentali, et
forte etiam sanctificante, si forte aliquam gravem culpam
haberent ipsis occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri
eliciant actum doloris necessarium ad suscipiendum abso-
lutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli
gratia: Amasne Deum qui est Dominus tuus tam magnus

et tam bonus, quia tu eum creavit, pro te est mortuus, etc.? Hunc Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera quod propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui tibi ignoscat. Sed oportet te panitere. Quid dicis? pernitet te nunc eum offendisse, etc. Istis injuriis quas Deo irrogasti, scis quod infernum meruisti? displicet tibi quod ipsas commisisti? Deus meus, nunquam amplius volo te offendere, etc. Poenitentia autem his pueris injungendam levis sit quantum fieri potest, et curandum quod illa ab ipsis quantocius impleatur, alioquin aut eam obliviscentur, aut omittent. Curet etiam confessarius magnopere pueris insinuare devotionem erga Deiparam, utque recitent quotidie Rosarium, et ter Ave mane et sero, semper hanc precem adjungendo, Mater mea, libera me a peccato mortali.

39. — Circa verum statum ab aliquo adolescente eligendum, non audeat confessarius illum ei determinare, sed tantum ex indiciis curet suadere statum illum ad quem prudenter judicare potest ipsum a Deo vocari. Praesertim, loquendo de iis qui religionem ingredi volunt, ante omnia curet confessarius bene ponderare, in qualem religionem ingredi cupiant, nam si unquam Institutum illud relaxatum est, melius erit alicui (ordinarie loquendo) quod in saeculo remaneat, nam illi se aggregando ipse se geret sicut se gerunt alii, et parum illud boni quod prius exequabatur de facili in tali religione negliget, ut miseri pluribus accidit. Et praecipue magnum scrupulum sibi faciat confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitem. Si tamen religio observantia floret, confessarius vocationem sui poenitentis bene probet, inquirendo ad illam habeatne poenitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmiae valetudinis, inopiae parentum? et maximi expendat finem, an sit rectus, nempe magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteaetate vitae, aut saeculi pericula vitandi? quod si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi a propinquis durae conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellunt, caveat ne permittat religionem ingredi, nam eo casu illa non est vera vocatio, sine qua hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest confessarius, neque alius, ut docet D. Thomas, sine culpa gravi impedire, aut dissuadere vocationem, quamvis prudenter aget aliquando, si executionem illi deferat ad melius experiendum, an resolutio sit firma et

perseverans, praesertim si noverit adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio illa facta fuerit tempore Missionis, vel exercitiorum spiritualium, dum in hujusmodi occasionibus quaedam concipiuntur proposita, quae postmodum, primo fervore transacto, deficiunt.

40. — Si aliquis adolescens vellet suscipere statum presbyteri saecularis, non sit facilis confessarius ad annuendum, sine longa et probata experientia recti finis, et scientiae, vel sufficiendis capacitatis. Sacerdotes quidem saeculares habent eandem, imo maiorem obligationem quam Religiosi, et contra remanent in eisdem saeculi periculis, unde ut quis bonus evadat sacerdos in saeculo (in quo raro, ne dicam rarissime, boni inveniuntur) oportet quod prius egerit vitam valde exemplarem, remotam a ludis, ab otio, a pravis sociis, et deditam orationi et Sacramentorum frequentiae (sed quis est illic, et laudabimus eum?); alioquin se ponet in statum quasi certae damnationis, praesertim si hoc faciat, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere. Jam autem dictum est supra n. 21. et 22. quam gravissimum sit peccatum, quod patrant parentes illi qui filios cogunt, ut statum ecclesiasticum aut religiosum inviti suscipiant. Quoad puellas vero quae virginitatem suam Jesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuo vovere nisi cognoscat eas bene fundatas in virtutibus, et edoctas in vitae spiritualis regulis, et praecipue in oratione exercitatas. Sub initio eis tantum permittere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimirum a solemnitate alicujus festi ad alia alterius.

41. — Demum quoad adolescentes illos qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent, prout probatum est in libro, loquendo de iis qui essent incontinentes et nolent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum, quod sicut peccarent parentes qui sine justa causa eis honestum matrimonium impedirent, ita contra peccarent filii (et ideo confessarius tenetur illis hoc prohibere), qui vellent cum dedecore familiae matrimonium inire, aut quamvis conjugium non esset indecorum, vellent tamen illud contemphere, invitis parentibus, et cum eorum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant ob quam excusentur; observa quomodo in libro id elucidatum est. Vide dicta Tom. II. Tr. XVIII. n. 16.

PUNCTUM v.

42. Quomodo se gerere debeat cum personis devotis ?

— Personis devolioni deditis, quae frequenter accedunt ad communionem ordinarii loquendo insinuandum, ut saltem in qualibet hebdomada sacramentalem absolutionem suscipiant. Hujusmodi poenitentes, si tantum de imperfectionibus confitentur quae non peiungunt ad culpas certe veniales, dicit Bonae hos absolvi posse sub conditione, sed hoc non admittendum censeo, nisi perraro, et cum ipsi non possent materiam certam praeteritae vitae assignare, vel non sine magna molestia. Ceterum dico, quod si poenitens certam non exhibet materiam, non debet confessarius angi in eam perquirendo, ut illum absolvat; et casu quo perquisisset, nec invenisset, non teneturei conditionatam absolutionem impertire. Hoc procedit, cum poenitens confitetur (ut dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; at si de certis venialibus confitetur, sed usualibus, sive quotidianis, puta de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in officio, in oratione, et similibus, ut absolutio illi praeberi possit, spectandum, est, an ipse aliquando sibi, quantum potuit, vim intulerit, ac passionem superaverit: quia tunc judicari poterit ejus culpas potius ex humana fragilitate processisse, quam ex defectu doloris aut propositi. E converso, si ille frequenter et sine resistentia in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tanquam cum recidivo, juxta dicta ex n. 9. hujus tract.

— dura insuper hic notanda. Et 1. caveat confessor, ne his suis poenitentibus spiritualibus, praesertim feminis, prohibeat accedere ad alium confessarium, et. Cum advertat accessisse, ostendat id sibi gralum fuisse, imo ipsis imponat, ut aliquando apud alios confiteantur; praeterquam si quis esset valde scrupulosus, de quo prudenter timeat, ne si ad alium accedat, qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter esset inquietandus. Caveat pariter confessarius, ne sollicitum se ostendat, se velle alicujus animae directionem suscipere. 2. Nunquam absque necessitate de aliorum confessariis defectibus loquatur, sed potius sedulo quaerat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicujus qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ut

docet s. Philippus Neri^{us}, s. Franciscus Salesius, s. Carolus Borromae^{us}, et alii; ex hoc enim saepe dissipationes, perturbationes et quandoque etiam scandala oriuntur. Advertatque ad mutandum confessarium non satis esse, quod poenitens aliquam erga eum abominationem sentiat vel quod videatur verbis ipsius fidem non amplius habere, ^{ait enim ait} s. Theresia, saepe haec est daemonis tentatio. Unde s. Franciscus Salesius sic docet. Confessarius non est variandus sine gravi ratione. Sed contra neque expedit in hoc esse invariabile, si legitimae causae mutationis superveniant. Caeterum dicit s. Theresia justam esse posse causam mutandi confessarium defectum bonitatis; ita inquit. Si Confessarius proclivis alicui vanitati apparet mutetur, cum ipse sit vanus, vanos alios efficiet. Propterea poterit esse justa causa mutandi confessarium defectus doctrinae; de hoc tamen certam oportet habere praesumptionem. De caetero, ait s. Theresia, quod de dubiis, bene potest poenitens alios doctos directores consulere, imo aliquando hoc omnino expedit. 4. Evitet confessarius partialem se ostendere cum aliquo poenitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt, cum illa omnem curam, tempus et laborem insumunt. Non negandum quod aliqua anima quandoque majori indigebit assistentia quam alia, sed alia est assistentia, alia est adhaesio, quae efficit, ut parcius cura de aliis poenitentibus habeatur. Ideo expedit, quod confessarius personae ^{illi} indigentiori aliquem diem aut tempus particulare assignet, quin alii incommodum recipiant. Notandum 5. quod in excipiendis confessionibus harum personarum spiritualium confessarius cavere debet, ne nimis attollat vocem, quamvis de peccatis non loquatur, quia ex hoc accidere potest, quod alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem quod confessarius alta voce loquatur. 6. Non sit facilis permittere devotis puellis, ut capillos praecidant, et aliquem induant habitum religiosum; sed curet, ut ipsae prius per multum tempus in vita spirituali et in virtutibus fixius radices immiserint. Propter istam nimiam facilitatem confessoriorum, quot puellae postea habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum. 7. Neque his puellis indulgeat confessarius, ut a viris doceantur legere, et tanto minus scribere. Quot puella? simplices, quia didicerunt legere animae jacturam luxere. Haec si non est proxima peccati occasio, saltem est non parum periculosa. Si cupiunt talia addiscere, curent doceri ab aliqua alia muliere, aut ab ali-

quo fratre parvulo (adhuc CUM cautela), alioquin eas non absolvat, nec etiam absolvat matres qua? hoc permittunt.

8. Neque concedat foeminis juvenibus, ut vagent, ecclesias visitando, utque in ecclesia morentur, plus quam est necessarium, CUM perturbatione parentum, sed eas moneat, ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo. Quomodo autem, et quantum confessarius cavere debeat in familiaritate suarum 'poenitentium, de hoc sermo lieti piunct. X. n. 51. De directione autem animarum spiritualium loquemur in Append. 1.

44.

PUNCTUM VI

Quomodo debeat se gerere confessarius CUM mutis et surdis?

— si mutus esset etiam surdus, ut ordinarii evenit, ad ejus confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo quo potest. Sed priusquam eum audiat, curet confessarius instrui ab ejus familiaribus de ipsius vitiis, et de modo tenendo, ut eum percipiat, et ab eo percipiatur; et cum aliquod jam perceperit ejus particulare peccatum, CUM signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quamdam moralem certitudinem haberem de sua dispositione.

45. — Mutus si sciret scribere, juxta nostram sententiam (1), ipse tenetur ad confitendum per scripturam, qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria. Pico ordinaria quia scriptum non esset muto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset. Loquendo autem de surdis, si unquam accederet ad confessionarium aliqua mulier surda, aut surdastra, et confessarius in progressu confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret eam esse surdam, vide dicta Tom II. Tr. XVI. num. 155.

(1) Vide trac'. XVI. n. 35.

PUNCTUM VII.

Quomodo se gerere debeat cum moribundis?

46. — Confessarius in excipiendis moribundorum confessionibus non debet tam exacte procedere circa numerum et circumstantias; praesertim si jam accessisset sacerdos cum Viatico, aut si medicus instaret, ut cito Viaticum suscipiatur, tunc enim melius est ad dispositionem poenitentis, quam ad confessionis integritatem attendere. Sufficit tunc imponere intirmo, ut cum convaluerit, confessionem repetat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore quo ille convalescet, vel satis erit ei injungere ut redeat tempore sanitatis. Vulnerati, et puerperae, quae ordinarie nequeunt ab assistentibus deseri, sufficit ut se accusent generice de suis peccatis, et in particulari de aliqua culpa levi, cum proposito integre confitendi si convalescant. Advertat confessarius, quod si moribundus tenetur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei imponere debet ut statim faciat; et non sufficit, quod de illa onus haeredibus relinquat, aliis eum non absolvat.

47. — si autem infirmus notabilissimam subiturus esset perturbationem animi, in audiendo quod debeat Viaticum accipere, probabile est posse parochum Eucharistiam ei praebere, reticendo solita verba. Accipe, Ifrater, Viaticum, etc. sed proferendo ordinaria verba Commun'onis. Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, etc. Vide dicta Tom. II. Tract. XV. n. 50. si deinde confessarius adverteret moribundum jam esse in statu, quo teneretur suscipere Extremam-Uctionem, et ille respueret, patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quod grandem praestat animae fortitudinem ad obsistendum in ultimo agone daemonum temptationibus, eam solvit & culpis venialibus, et etiam mortalibus, si occultae sint, et insuper sanitatem adhuc corporis confert, cum animae saluti expedit sed hanc sanitatem non praebet, si moribundus eb devenit ut nequeat amplius nisi per miraculum convalescere, quia Sacramentum per tiam ordinariam tantum operatur causas naturales coadjuvando. si vero hoc non obstante, infirmus non acquiesceret, et pergeret nolle ungi, valde probabiliter plures (Jji). docent eum lethaliter peccare, saltem adversus charitatem erga seipsum, cum ullro se privet tanto auxilio in tanta necessitate. Vide cit. Tom. II. Tract. XVIII. n. 1.

PUNCTUM VIII.

Quomodb se gerere debeat cum capite damnatis ?

48. — Cum his maxima charitas et patientia adhibenda est. Prima vice qna cconfessarius reum visitat, incipiat ei significare, mortem, illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicat qu6d nos omnes ex hoc mundo discessuri sumus, et de brevi, ut ad aeternitatem perveniamus, quae non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici beatorum vita, et de miseria damnatorum. Deinde hortetur eum, ut gratias agat Deo qui usque ad Hlud tempus ipsum expectavit, nec permisit ut moreretur tempore quo erat in peccato. Demum inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte quam Christus Dominus pro suo amore perpessus est. Eumque confortet dicendo,, quod ipse mortem propter sua peccata acceptando, certe salvus est, et cum magno merito salvus, und6 in ceelo grandi remunerabitur praemio. Insinuet ei postea, ut confiteatur et omnia peccata sua liberi manifestet. Praecipue interroget, an odio adversfis aliquem teneatur? et an servet secum particulas consecratas, aut oleum sanctum, aut susperstitiosas scripturas? Interroget etiam, an aliquod inierit cum daemone pactum? postquam autem eum absolverit, curet ut ille pluries communicet; monendo etiam ut frequenter Deiparae se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dh m 6 carceribusreus ad patibulum pergīt, dicat ei: Eja fili mi! sequere Jesum Christum, qui ante te profectus est ad Calvarium, ad subeundam pro te mortem tua longe amariorem. Cum ad locum supplicii perventum sit, iterum eum reconciliet, et absolvat, moneatque ut aliquam indulgentiam lucretur et deinde sic dicat. Eja N. hilari esto animo, jam nunc manes in gratia Dei, jam patent tibi paradisi januae, ibi te expectant Jesus, et Maria. Conjunge mortem tuam cum morte Jesu, qui pro tuo amore exanguis inter ludibria et cruciatus mortuus est. Amasne illum? dic mecum. Domine, super omnia te diligo, mori volo, ut tuam faciam voluntatem. Mortem pro meis peccatis accepto. Spero jam mihi te pepercisse, iterum te offendisse me pxnitet. Cupio cito venire ad coelum, ad tuos pedes osculandos, ac ad te amandum in aeternum. Cum vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat. Fili mi, invoca Dei Matrem, ut tibi assistat. offer mortem tuam pro culpis tuis. Protestare te nolle consentire ulice daemonis tentationi.

Postquam scalam ascenderit (dum sententia executioni demandanda est), dicat, Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat, ut amplectatur. Domine, te offendi mihi displicet, nunc te amo toto corde, Deus animce mece. Tu me vocas, ecce venio. Maria Virgo, adjuva me. Domine in manus tuas commendo spiritum meum. Jtsus et Maria Jesus, Maria, Joseph.

411. — Si autem reus obstinate nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quaerat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiam ab aliis ille Deo commendetur ac praecipue & communitatibus religiosis, ut Missis et precibus ipsum auxilientur., 2. Intimet damnato, quod sive ipse convertatur, sive non, sententia exequenda erit. 3. Interroget, an forte de sua yalute desperet, eo qu6d animam daemone tradiderit? Eo enim casu illi suadere studeat, quod hujusmodi pactum vim non habeat; quia solus Deus est animae Dominus, et statim ac ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsi omnia peccata remittit. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo prove-niat sua obstinatio? Insuper advertat confessarius, primis vicibus, quibus talem obstinatum alloquitur, ne importune cogat ut statim confiteatur, quoniam obstinator fiet. Melius erit sermonem secum facere de morte cui omnes tenemur, de misericordia Dei, de poenis inferni et de paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicujus peccatoris, qui mortuus est impoenitens; aut nonnullius ca pile damnati, qui sanctam sortitus est mortem, prout illius, qui, cdm innocens damnatus fuisset, cumque interrogaretur, qua de re suam non defendisset innocentiam? sic respondit: Et cur? Ego tot annos Deum rogavi, ut mihi concederet mori morte opprobriosa, sicut Salvator meus obiit pro me; ego jam obtinui quod petebam, et nunc hac optata sorte me privare vellem? Et ita hilari-ter ad patibulum perrexit.. Dictis his, confessarius relin-quat reum, ut secum ista animo revolvat, et postea ite-rum sciscitetur, an forte mutatus sit, eique dicat: Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tua potestate est infernum, aut coelum eligere. Animadverte, quod si obstinate decedis, per totam aeternitatem te pce-nitebit, sed tanto malo nullum amplius remedium, suppetet. Cum adhuc ipsum videat durum, curet ut circumstan-tes orent pro eo, et praesertim Litanias B. Virginis reci-tent, et deinde ante eum genuflectat, rogetque, ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Deinde, si reus jam adve-

nerit ad supplicii locum, expostulet a^o populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terrere dicendo. Discede, maledicte, in infernum, quandoquidem vis te perdere. Sed scito, quod tua poena acrior in inferno erit memoriae hujus temporis, quod Deus tibi largitur, et tu abuteris at postmodum dulcem resumat sermonem. si unquam damnatus jam scalam ascenderit, et petat confiteri, flagitet justitiae ministros ut permittant ei descendere, protestando quod tunc ipsi tenentur tempus illi concedere ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo qui nondum confessus est, nam si reus jam aliis confessus fuerit, tunc confessarius moveat eum, ut actum contritionis eliciat, et ind& sic interroget: Eja, fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et praesertim illa quae mihi dixisti? Et cum reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. g. ut invocet Jesum et Mariam) et absolvat.

PUNCTUM IX.

Quomodo se gerere debeat confessarius cum infestatis
ii daemone.

50. — Aliqui obsessi & malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatibus. Horum facilis est cura; insinuetur eis oratio, patientia, et super omnia divinae voluntati uniformitas. Confessarius non sit ita incredulus, ut judicet omnes lias invasiones, aut infestationes daemonum esse phantasias, aut corporales infirmitates, quia non negandum, veros obsessos etiam inter Christianos reperiri; Ecclesia enim adversus invasiones istas tot instituit exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentinum semper in usu fuisse apud Ecclesiam. Praeterquam quod, si obsessi non existerent inutiliter Ordo exorcistatus institutus fuisset, quo super energumenos et catechumenos potestas confertur (quod certe non potest supponi), et quidein hic Ordo est unus ex septem, qui semper in ecclesia Dei fuerunt, ut idem Concilium declaravit. Caeterum consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum, majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, praesertim in mulieribus.

51. — Qui tamen magis solent confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus

visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur ^{ei} daemone, qui non solum fomitem sensualem excitat, sed aliquando etiam cum eis carnale commercium sub forma viri aut mulieris habet, quapropter succubus, vel incubus appellatur. Quidam hos daemones incubos, vel succubos dari negarunt, sed communiter id affirmant auctores, ut Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi 1. 2. c. 15. Cardinalis Petrucci Epist. part. 2. lib. 2. opusc. 5. c. 15. 71. 5. et Sixtus Senensis 1. 5. Bibi. sacr. Annot. 77. ex Cijpr. S. Just. Tertull. eic. Et maxime hoc confirmat S. Augustinus 1. 15. de Civit. Deic. 23. in initio, ubi scribit. Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non soli videri, verum etiam tangi possent, verissima scriptura testatur, et multos (quos vulgo incubos vocant) improbos saepe extitisse mulieribus, et earum appetuisse ac peregissee concubitum. Quosdam daemones hanc assidue immunditiam, et lentare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare imprudentia videatur. Equidem possunt daemones ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex aere, et aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium et calidorum corporum humanorum species effingere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Innuo tenet praefatus Delrio citans D. Thornam, D. Bonav. Scotum, Abulens. aliosque plures, quod daemon potest etiam verum semen afferre aliunde acceptum, naturalemque ejus emissionem imitari, et quod ex hujusmodi concubitu vera proles possit nasci, cum valeat daemon semen illud accipere, puta a viro in somno pollutionem patiente, et prolificum calorem conservando, illico in matricem infundere, quo casu proles illa non erit quidem filia daemenis, sed illius cujus est semen, ut ait 1). Thomas apud citatum auctorem. An autem inspectis legibus a divina providentia constitutis pro propagatione generis humani, haec aliquando evenisse, aut evenire posse credendum sit, sapientiorum judicio remittimus. Hic autem fit dubium, an possit daemon, permittente Deo, absque hominis culpa, manus illius admoveere ad se tactibus polluendum? Affirmat P. Gravina Dominicanus, et quidem probabiliter; si enim valet daemon corpus alicujus totum movere, sicut narratur de Simone mago, ope daemonis in aerem sublato; cur non poterit et manum? Praeterea, si daemon potest alicujus commovere linguam, ut invitus proferat obscoena verba, aut blasphemias contra Deum quidni manus, ut turpia patrentur? Idem sentit Cardin. Petrucci 1. c. n. 8. ubi sic inquit. Non semel compertum

fuisse, quod deemon aliquam partem in humano corpore coeperit quodammodo possidere, puta oculos, linguam, vel etiam verenda. Hinc fit linguam obsccenissima verba proferre, licet mens talia tunc non advertat. Hinc impetus et affectus quandoque se turpiter denudandi proveniunt. Hinc foediora, quae me conscribere pudet sed maxime praedicta confirmantur a s. Thoma 1. 2. quaest. 80. art. 3. in corp. qui sic ait: Respondeo dicendum quod diabolus propria virtute, nisi refrcenetur a Deo, potest aliquem inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actum, qui de suo genere peccatum est, non autem potest inducere necessitatem peccandi, quod patet ex hoc, quod homo motivo ad peccandum non resistit; nisi per rationem, cujus usum totaliter impedire potest, movendo imaginationem et appetitum sensitivum, sicut in arreptitiis potest, sed tunc ratione sic illigata, ut quidquid homo agat, non imputatur ei ad peccatum, sed si ratio non sit totaliter ligata, ex ea parte quae est libera, potest resistere peccato, sicut supra dictum est. Unde manifestum est quod diabolus nullo modo potest necessitatem inducere homini ad peccandum. Juxta igitur s. Thomam bene potest daemon (permittente Deo) omnem libertatem ad resistendum homini auferre, sicut aufert obsessis eumque inducere ad faciendum actum de se peccaminosum sine hominis peccato formali. Insuper juvat hic adnotare id quod super hoc puncto sapienter scribit P. Scaramelli (1) dicens. Id potest peragi sine peccato formali creature, si scilicet deemon eo tempore quo exterius operatur, interius usum rationis totaliter impediatur, ut omnem demat libertatem ad resistendum, quod per D. Thomam fieri potest, ita vehementer movendo imaginationem et appetitum sensitivum, ut per tales perturbationes omne rationis lumen extinguatur. Hinc confessarius examinet poementem, an in his, quae patitur, advertat quemadmodum malitiam peccati, et an habeat aliquem stimulum retrahentem ab illa actione. Nam si dicat, durante illa tentatione, ita mentem sibi offundi, ut nihil cognoscat, nec ullum remorsum sentiat, tunc poterit censeri immunis a peccato. Secus si eo tempore in ipso effulgeat aliquod lumen rationis, ita ut ratio non sit totaliter ligata, et possit resistere. Praeterea advertit praefatus auctor, monetque confessarios, ut curent quod talia patientes semper subjiciant clavibus Sacramenti hujusmodi actus, quia ipsi vix credi possunt immunes saltem a peccato ve-

(1) P. Scaramel. Direc1. Mystic. tract. 5. cap. 11. n. 124.

niali, vel propter advertentiam imperfeciam, vel propter aliquam deficientiam resistentiae, quam adhibere debebant.

52. — si quis unquam advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (diabolus spiritus fornicationis, a quo s. Ecclesia nobis praecipui injungit petere a Domino, ut nos liberet), debet confessorius multum satagere ad praemuniendum poenitentem in tam horrendo conflictu nam ait doctus Cardinalis Petruccius, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multum efficaciam, et aliquando, si oportet, etiam extraordinaria: cui enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficul3 et periculosa.

altera ipsi remanent nimis debiles ad resistendum, indigerent extraordinarii gratia Dei sed difficillimi solet hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Verumtamen confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortelque dicendo quod ubi non est voluntas, non est peccatum, hinc si ipse voluntate resistet, minime peccat. In his casibus ante omnia confessarius adversus daemonem praemittat exorcismum, saltem privatum, qui certe licitus est hoc modo. Ego ^{ait} Dei minister praecipio tibi, aut vobis, spiritus immundi, ut recedatis ab hac creatura Dei. Deinde poenitentem interroget, an unquam hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum? an aliquando Fidem negaverit, aut contra ipsam actum aliquem exercuerit? interroget, qua forma ipsi daemon appareat, an hominis, mulieris, aut belluae. Tunc enim, si cum illo coit, praeter, peccatum contra castitatem et religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiae, aut incestus (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget, quo loco et tempore hoc commercium habuerit? Ostendat ei postea hujusmodi criminis immanitatem, quaeratque eum inducere ad veram conversionem, et confessionem integram faciendam, ^{isti} enim perdit homines, etiamsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demum remedia supra adnotata ^{illi} praescribat, nempe quidd saepe ad Deum, et B. Virginem recurrat, frequenter nomina Jesu et Mariae invocet, aquam lustralem, et crucis signum adhibeat aliquam reliquiam et Evangelium secum ferat, saepe etiam privatum proferat exorcismum, prout dictum est supra. Differat deinde eum absolvere, sed hortetur ut saepe redeat, ut sic cognosci possit, quomodo se gerat in resistendo hostis invasionibus, et In remediis adhibendis, nec eum absolvat, nisi post longum experimentum, tales enim conversiones, ^{ait} diximus, raro sunt verae, et rarissime perseverantes.

PUNCTUM x.

Quomodo se gerere debeat confessarius in excipiendis confessionibus mulierum.

54. — IV. Sumve cautus debet esse confessarius in excipiendis confessionibus mulierum. Et primo notandum quod in Decr. s. c. Episcoporum 24. Jan. 1610. dicitur Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram.

Loquendo autem de prudentia confessarii, ipse regulariter in confessionario cum junioribus sit potius rigidus quam suavis, nec permittat illas ante confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multo minus ut manus deosculentur. in actu confessionis non ostendat eas agnoscere; aliquae enim, quae religiosae haberi volunt, aliquando advertentes se nosci a confessario, non faciunt integram confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in poenitentes, cum a confessionario recedunt, easque per aliquod tempus intueri. Extra confessionarium nec etiam immoretur ad colloquendum cum ipsis in ecclesia; omnemque familiaritatem devitet. Abstineat etiam a recipiendis munusculis, et praecipui ad illarum domos unquam accedat uno excepto casu gravis infirmitatis, et tunc non nisi vocatus accedat, et tunc magnam adhibeat diligentiam in audiendis illarum confessionibus. unde januam apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, oculosque in faciem poenitentis nunquam defigat. Et hoc praesertim currit, si sint personae spirituales, cum quibus est periculum majoris adhaesionis. Dicebat Yen. P. Sertorius Caputus, diabolum, ad conjungendas inter se personas spirituales, ab initio uti praetextu virtutis, ut deinde affectus a virtute transeat ad personam: unde ait s. Augustinus apud s. Thomam ⁽¹⁾: Sermo brevis et rigidus cum his mulieribus habendus est, nec tamen quia sanctiores ideo minus cavendae, quo enim sanctiores fuerint, eo magis alliciunt. Et idem angelicus Doctor addit: Licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum persona quae spiritualis videtur: nam quamvis principium videatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum, quae quidem familiaritas, quando plus crepedit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur. Et subjungit, quod tales personae hoc non statim advertunt, quoniam diabolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantummodo quae aliquantulum fueyunt, et augent affectum. Sed brevi hujusmodi personae eo deveniunt, ut non amplius agant secum tanquam Angeli; quemadmodum coeperant, sed tanquam carne vestiti, vieissim se intuentur, mentesque sibi feriunt blandis colloctionibus, quae adhuc a prima devotione videntur procedere. hinc alter alterius praesentiam incipit appetere, sicque (concludit) spiritualis devotio convertitur in carnalem. Et quidem oh quot sacerdotes qui

(1) s. Th. Cpusc. 6. tit. de Per. famil.

antea erant innocenles, ob similes adhaBsiones quse spiritu coeperant, Deum simul, et spiritum perdiderunt

55. — Deinde confessarius non ade6 mulierum confessionibus sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset. Oli qualis miseria est cernere tot confessorios qui impendunt bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis, quas vulgo dicunt bizocas et cum postea vident ad se accedere homines aut fpeminas uxoratas, qui sunt pleni angustiis, et molestiis, et qui eegre domos et negotia sua relinquere potuerunt, dimitunt eos dicendo: Ilabeo aliud quod agam, ite ad alios undA lit, ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vivant per tot menses et annos sine Sacramentis, et sine l)eo. Hoc non est audire confessiones ut Deo placeamus-, sed potius ut genio serviamus, quare nescio quale meritum apud Deum sint habituri confessarii ⁱⁱⁱⁱ qui hoc modo suum ministerium exercent. Scio ego, immb et contra aliorum opinionem, qui asserunt esse tempus frustra impensum, teneo esse opus valde Deo charum dirigere animas ad viam perfectionis, ideoque de hoc fusius loquar capite ultimo, sed assero qu6d probi confessarii qui tantum ut Deo placeant confessiones excipiunt (quemadmodum facere consueverunt s. Philippus Neri, s. Joannes A Cruce, s. Petrus de Alcantara, aliique) quando cernunt aliquam animam indigentem, preeferunt eam animabus devotis, quibus audiendis auxiliandisque, quando confessarius vult, tempus non deerit.

APPENDIX I.

QUOMODO SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS IN DIRIGENDIS ANIMABUS SPIRITUALIBUS.

§. I. De meditatione 1. ad 5. §. II. Circa orationem contemplationis 6. Et hic agitur de collectione (proprie vocata recoglimento) naturali, sive otio contemplativo 7. De ariditate supernaturali, distinguendo sensibilem a substantiali 8. ad 11. De contemplatione affirmativa et negativa 12. De collectione supernaturali 13. De quiete 14. De caligine 13. De unione activa et passiva 16. De desponsatione spirituali, in quam ingrediuntur elevatio animae (dicta extasis, raptus, et volatus spiritus) 17. De matrimonio spirituali 18. De visionibus 19. et 20. De locutionibus 21. De revelationibus 22. Directio circa omnia praefata dona supernaturalia 23. et 24. §. III. Circa mortificationem 23. ad 27. §. IV. Circa frequentiam Sacramentorum, praesertim Communionis 28. ad 36. Methodus vitee perfectae pro persona religiosa 37. et 38.

1. — Qcod olim dixit Dominus Jeremiae: Ecce constitui te super gentes, ut evellas, et dissipēs, aedifices et plantes, idem nunc repetit singulis confessariis, qui non solum debent evellere vitia ex suis poenitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inserere. Unde expediens est addere hic in fine caput hoc, quod poterit inservire confessariis tyronibnsad dirigendas animas spirituales ad perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superius diximus, sed contra opus est etiam multum Deo acceptum sponsas illi adornare, animas scilicet spirituales excolere ut in lotum se illi donent, tradantque. Acceptior est ejus oculis anima sola perfecta, quam mille imperfectae. Unde cum videt confessarius poenitentem vivere immunem ex culpis mortalibus, omnem curam adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et divini amoris introducat, illi repraesentando meritum, quod habet Deus ut ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo qui nos amavit usque ad moriendum pro nobis, nec non periculum in quo versantur omnes animae, quae vocatae et Deo ad vitam perfectiorem, illi resistunt. In tribus igitur praecipue posita est directio confessarii quoad animas spirituales, scilicet in meditatione et contemplatione, in mortificatione, et in frequentia Saicramentorum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

2. — Prudens ergo confessarius cernit animam aliquam abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore divino, ante omnia debet illam disponere ad orationi mentali vacandum, scilicet ad meditationem veritatum aeternarum, et bonitatis divinae. Et quamvis necessaria non sit ad aeternam salutem consequendam, sicuti est necessaria petitio; nihilominus videtur valde necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent. Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed non possunt cohabitare oratio, et peccatum. Anima aut relinquet orationem aut peccatum. Dicebat s. Theresia: Anima quae in oratione perseverat, quotquot illi peccata opponat diabolus, tandem pro certo habeo quod eam Dominus ad salutis portum conducet. Et ideo diabolus nullum aliud exercitium tam quaerit impedire, quam illud orationis, quoniam, inquit eadem Sancta. Novit daemon quod certe amittet animam quae perseveranter incumbit orationi. Praeterea solus amor est qui animam Deo jungit, et stringit, sed fornax in qua accenditur flamma divini amoris est oratio, seu meditatio. In meditatione mea exardescet ignis. Ps. 38. 4.

3. — Incipiat ergo confessarius introducere animam in orationem. Ab initio non plus quam mediae horae spatium assignet, quod deinde, crescente spiritu, plus minusve augebit. Neque desistat ex eo quod poenitens difficultatem adducit, quod desit sibi tempus et locus ad se colligendum, immo imponat ei, ut saltem mane vel vespere quando in domo major est quies, vel etiam in ipsis occupationibus (.quando aliud non posset efficere) elevet identidem mentem ad Deum et meditetur veritates Fidei, ut sunt Novissima, quorum cogitatio, (et praecipue mortis) est utilior pro incipientibus. Meditetur quoque Christi Passionem, quae meditatio est omnibus fructuosa. Si vero poenitens non sit litterarum rudis, expediens est, ut utatur aliquo libro spirituali, quo magis habeat ingressum in orationem, quemadmodum facere solebat s. Theresia. Moneat quoque, ut seligat materiam illam, in qua anima majorem experitur devotionem, et in iis locis in quibus anima se vehementius affici et commoveri sentit, moretur aliquantum, et relicta meditatione, totam se exerceat in actibus voluntatis, vel incumbat petitioni, aut faciendis propositis. Dico i. se exerceat in jaciendis actibus scilicet humilitatis, actionis gratiarum, Fidei, Spei, et praesertim

in repetendis actibus Contritionis, et Charitatis erga Deum, offerendo se ^{illi} totam, totamque suae sanctissimae voluntati resignando, et repetendo, plus qu^{am} alios, actum illum cui anima se magis sentit inclinatum. Dico 2. exerceat se in petendo nam a petitione omne nostrum bonum dependet et s. Augustinus inquit Deum ordinarie nullam gratiam hominibus concedere, et praesertim gratiam perseverantiae, nisi per canalem petitionis. Dominus dixit. Petite, et accipietis ergo, concludit s. Theresia, qui non petit, non accipit. Quapropter si volumus animam nostram salvare, necesse est semper orare, et ante omnia petere perseverantiam, et amorem erga Deum, et quidem nullum tempus opportunius est ad petendum, quam tempus orationis mentalis. Qui non orat, difficulter petit, quia difficulter se actuat ad considerandas gratias, quibus eget, et necessitatem ipsam petendi, et ideo qui non facit orationem difficulter in Dei gratia perseverat. Dico 3. in statuendo, ut oratio non remaneat infructuosa, et anima mandet executioni ea lumina, quae in oratione recepit. Unde, quemadmodum inquit s. Franciscus Salesius, nemo debet imponere finem orationi, nisi prius fecerit particularem aliquam determinationem, puta vitandi defectus quosdam magis usuales, aut exercendi virtutem aliquam in qua se noscit debiliorem. Videatur circa hoc quod dicetur in Appendice IV. versus finem, cum loquhemur de instructione pro oratione mentali §. III.

4. — Exigat igitur confessarius ab animabus istis rationem orationis, exquirendo ab illis quomodo in ea se gesserint, aut saltem si fecerint, et imponat illis, ut in confessione ante omnia alia se accusent de oratione omissa, quando eam intermiserint, quoniam relicta oratione anima salvari non poterit. Anima quae omittit orationem (dicebat s. Theresia) tanquam a semetipsa se collocat in inferno sine opera daemonum. Oh Deus, et quantam confessarii afferrent animabus utilitatem adhibendo hanc minimam diligentiam! Et ob quam Deo rationem sunt reddituri, nisi ita se gerant, quoniam ipsi tenentur procurare, quantum in se est, spirituales progressum suorum poenitentium. Oh quot animas possent ipsi ad viam perfectionis dirigere, easque a recidivis in peccata gravia liberare, si adhiberent hanc tenuem industriam dirigendi eas per viam orationis, et interrogandi postea, saltem sub initiis vitee spiritualis, utrum eam fecerint vel non! Quando anima aliqua se in oratione solidavit, difficillime plus Deum amittit; et ideo oratio mentalis insinuanda est non tantum timoratis, sed

etiam peccatoribus, qui saep6 ob defectum considerationis redeunt ad vomitum.

5. — Super omnia confessarii adhibere debent diligentiam hanc, cum poenitentes patiuntur desolationem spiritus. Initio quo anima se tradit vitae spirituali, solet Deus illam allicere specialibus quibusdam luminibus, lacrymis et sensibilibus aliis consolationibus, sed elapso aliquo tempore solet intercidere hanc venam, ut probet earum fidelitatem, et ut eas ad maiorem perfectionem extollat, subtrahens eis sensibilem omnem dulcedinem, sui facilè anima adhaeret no sine impuritate quadam, et culpa ex amore suiipsius. Consolationes sensibiles (quin et attractiones supernaturales) sunt quidem Dei dona, sed non sunt ipse Deus, unde ipse ut animas sibi dilectas avellat etiam a donis suis, ut Donatorem puriori amore diligere cogantur, efficit, ut non inveniant amplius in oratione pabulum consuetum, et solitam consolationem, sed taedia, ariditates, tormenta, et quandoque etiam tentationes. Invigilet ergo summo opere confessarius ad confortandas animas istas, ne orationem omittant, et praescriptas Communiones. Revocet illis in memoriam verba illa S. Francisci Salesii, scilicet: Plus valere coram Deo unciam unam orationis in medio desolationum, quam libras centum in medio consolationum. Quoniam ille qui Deum diligit ob consolationes, plus Dei consolationes quàm Deum ipsum diligit; sed qui Deum amat, eique adhaeret sine consolationibus istis, hic verum ostendit amorem. Haec de meditatione sufficiunt; sed opportunum duco aliquam hic novis confessariis praebere notitiam contemplationis infusae, ac suorum graduum, nec non aliorum donorum supernaturalium, una cum regulis praescriptis et spiritualis vitae magistris ad directionem animarum, quibus Deus hujusmodi gratias voluerit impertiri,

§. II. De oratione contemplationis, et diversis suis gradibus.

6. — Quando anima aliqua a Deo contemplationis gratia donatur, oportet ut confessarius optimi sciat modum quo eam dirigere debet, et ab omnibus illusionibus liberet, alicis maximam illi afferet damnum, et quemadmodum ait. S. Joannes a Cruce, magnam ipse Deo redditurus est rationem. Contemplatio multum differt a meditatione. In meditatione quaeritur Deus labore discursus, in contemplatione sine hujusmodi labore contemplatu Deus jam inventus. Insuper in meditatione anima operatur actibus suarum potentiarum, in contemplatione operatur Deus et anima tantum patitur, et recipit in se dona quae a divina

gratia sibi infunduntur absque eo quod aliquid operetur, quoniam ipsa lux, et divinus amor, quo tunc tota impletur reddunt eam suaviter attentam ad contemplandam Dei sui bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

7. — Advertere etiam oportet, quod Deus, antequam concedat animabus donum contemplationis, solet eas introducere in orationem recollectionis, vulgo dictam di Raccoglimento vel otii contemplativi (sic illam vocant mystici), quae non est adhuc contemplatio infusa, quoniam anima adhuc est in statu activo. Hoc recollectio (loquar hic de naturali, quoniam de supernaturali et infusa inferius loquemur n. 13.) est quando intellectui opus non est cum labore quasi extra animam exire ad considerandum mysterium aliquod, aut aeternam veritatem, sed avulsus i rebus externis, et collectus quasi intra animam ipsam, absque labore, immo cum magna suavitate attendit illi veritati, aut mysterio, quodcumque sit Otium contemplativum est fere idem, nisi quod in collectione anima attendat alicui devotae cogitationi particulari, in otio verd cum generali quadam Dei notitia sentit se in seipsa collectam, suaviter Deo attractam. In hac collectione, sive otio contemplativo, dicunt quidam mystici, quod etsi haec oratio sit naturalis, nihilominus anima cessare debet non solum a meditatione, sed etiam ab actibus voluntatis, scilicet amoris, oblationis, resignationis, etc., et tantum manere debet in quadam amoris vigilantia, et attentione ad Deum, absque eo quod actum aliquem faciat. Verumtamen huiusmodi incantationibus ego prorsus acquiescere non valeo. Nulli dubium, quod quando anima collectam se cernit, non debet se applicare meditationi, quia jam invenit sine ullo labore quidquid ipsa postulabat, praeterquam quod ipsa ordinaria meditatio, ut ait P. Segneri in suo aureo opusculo de Concordia inter laborem et quietem (1), producit post aliquod tempus contemplationem quae dicitur acquisita nempe illam quae unico intuitu cognoscit veritates, quas ante nonnisi longo discursu et labore cognoverat. Sed his non obstantibus, nescio cur anima cessare debeat a bonis actibus voluntatis, et quodnam tempus opportunius his faciendis actibus esse poterit, quam tempus quo anima se collectam sentit? Verum quidem est, quod s. Franciscus Salesius consilium dedit B. Joannae de Chantal, ut in sua oratione, cum se Deo unitam sentiret, non repeteret novos actus,

(1) Segn. p. 1. c. 1. n. 1.

sed quare? quia scilicet Beata jam pervenerat ad contemplationem passivam. Unde quando anima adhuc est in statu activo, non est ratio cur actus boni impedire debeant gratiae operationem. Idem s. Franciscus Salesius praefigebat animabus devotis k se directis determinatum quemdam numerum aspirationum amoris, faciendum intra certum temporis spatium. Quando anima pervenit ad statum passivum contemplationis, tunc anima etsi non mereatur, quia eo tempore non operatur, sed tantum patitur, nihilominus acquirit magnum quemdam vigorem ad operandum postea cum majori perfectione. Sed quando anima adhuc est in statu activo, ut mereatur operari debet, actus bonos faciendo, atque li sec sunt opera, quibus anima meretur gratiam divinam. Unde recte concludit idem P. Segneri, quod quando Deus loquitur et operatur, oportet ut anima taceat, et cesset a suis operationibus, nihil aliud ponendo ex parte sua circa principium, quicim attentionem quamdam amoris ad divinas operationes: sed quando Deus non loquitur, necesse est ut anima se adjuvat eo modo quo potest ad conjungendum se Deo, scilicet meditationibus (quando hae sunt necessarise), affectibus, precibus, et determinationibus, dummodo actus isti non eliciantur inviti. unde illi tantummodo sunt faciendi, quibus se anima sentit suaviter inclinatam.

8. — Insuper advertendam est, quod Deus, antequam introducat animam in orationem contemplationis, solet eam purgare, ponendo in ariditate supernaturali, quae appellatur purgatio spiritualis ut eam purificet k suis imperfectionibus, quae illi impediunt contemplationem. Atque hic distinguendum est inter ariditatem sensibilem, quae pertinet ad sensum, et ariditatem substantialem, quae pertinet ad spiritum. Ariditas sensibilis (de substantiali loquimur num. sequenti) quando est naturalis, fert secum quoddam tedium rerum spiritualium, et obscuritatem quamdam leviolem, et minus durabilem, sed quando est supernaturalis, de qua hic agimus, ponit animam in quadam obscuritate profundiori, quae diutius durat, et quotidie majus accipit incrementum. Nihilominus anima in tali statu constituta, licet sentiat se magis et creaturis alienatam, et habeat cogitationem semper in Deum defixam una cum ingenti desiderio, et determinatione eum perfecta amandi, tamen sentit se redditam tanquam impotentem ad hoc exequendum ob suas imperfectiones, quodrum causae videtur facta Deo odibilis, sed interea,

hoc non obstante, non cessat se recte gerere in virtutibus. Haec molesta ariditas est quidam tractus gratiae, est lux quaedam supernaturalis, sed lux quae affert poenam et obscuritatem, quoniam volens se nudo spiritui communicare, et inveniens sensus, atque potentias animae sui non adhuc capaces, ex eo quia nondum prorsus a consolationibus sensibilibus sint disjunctae, et consequenter materialibus, quae plenae sunt formis, imaginibus et figuris, producit in anima hujusmodi tenebras tam molestas, sed valde utiles, quoniam per ipsas anima pervenit ad alienationem quamdam ab omnibus voluptatibus sensibilibus tam terrenis, quam spiritualibus, et insuper acquirit magnam suarum miseriarum cognitionem, atque impotentiae ad quodvis opus bonum perficiendum, et simul magnam erga Deum venerationem, qui illi representatur venerabilis et terribilis. In hoc statu director debet animam confortare ad sperandas res magnas a Deo, qui ad hunc finem ita se gerit cum ea. Insinuet ei, ne conetur se exercere in meditatione, sed ut humiliet se, faciat actus oblationis, totamque se Deo committat, perfectissime resignata dispositionibus suae voluntatis, quae tota tendit ad bonum nostrum.

9. — Post hanc purgationem sensus solet Dominus concedere donum contemplationis, quae dicitur gaudii, scilicet recollectionis supernaturalis, quietis et unionis, de qua deinceps loquemur; sed ante unionem, et post recollectionem et quietem, solet Deus purgare animam ariditate spiritus, quae dicitur ariditas substantialis, qua Dominus vult, ut anima se totam in seipsa annihilaret. Ariditas sensus est subtractio devotionis sensibilis, sed ariditas spiritus est quaedam lux divina, qua Deus facit ut anima suum nihilum agnoscat. Atque hic est, ubi anima se cernit in quadam terribiliori agonia, nam etsi tunc ipsa sit magis determinata ad se vincendum in omnibus, et magis attenta ad Deo placendum, nihilominus quod magis agnoscit suas imperfectiones, eo sibi videtur a Deo expulsa, atque derelicta, tanquam ingrata beneficiis acceptis; immo et ipsa spiritualia exercitia, quae peragit, ut sunt orationes, communionem, mortificationes, eam magis contristant, nam cum ea omnia non sine magno taedio et poena perficiat, credit omnia digna suppliciis, et se Deo odibiliorem. Quin multoties animae istae videntur sibi summo opere odisse Deum, quam ob causam Deus eas jam reprobaverit, tanquam sibi inimicas, et adhuc in vita faciat illis experiri damnatorum poenas, et

divinam derelictionem. Et aliquando Deus permittit, ut hujusmodi desolationes comitentur mille aliae tentationes, ut motus impuritatis, iracundiae, blasphemiae, incredulitatis, et praesertim desperationis: ita ut miserae in magna illa obscuritate et confusione non valentes discernere resistantiam voluntatis (quae revera tunc adhuc ddest, sed ipsis est occulta, aut saltem dubia ratione praesentium tenebrarum), timeant jam consensisse, et ideo tanto magis existimant se derelictas & Deo.

10. — Hic ergo confessarius quando ei aliqua ex animabus istis occurrit, quae jam per perfectionem progreditur, et opinatur se derelictam, imprimis non terreatur videndo confusionem hanc, et audiendo tot expressiones timoris et desperationis, nec se ostendat timidum, aut ullo modo haesitantem, sed viriliter eam confortet ad nihil timendum et eo tempore plusquam aliis animet ad confitendum in Deo, recitans illi ea verba, quae Dominus dixit s. Theresiae, quod scilicet nemo Deum amittit absque eo quod cognoscat amittere. Dicat ei omnes illas suggestiones blasphemiarum, incredulitatis, impuritatis, et desperationis non esse consensus, sed poenas, quae si cum resignatione tolerantur, animam magis, magisque Deo conjungunt. Dicat, & Deo nunquam odio haberi animam, in qua amatur, et quae bonae est voluntatis. Addat, Deum ita se gerere cum animabus a se magis dilectis. Ariditatibus et tentationibus (dicebat s. Theresia) probat Deus suos amatores. Quamvis ariditas tota vita perduret, anima non omittat orationem: veniet tempus quo omnia ei persolventur. O quam pulchram pro anima desolata sententiam! Hortetur ergo, ut forti animo sit, et viriliter expectet res magnas & Deo, dum eam per tutiorem viam deducit, scilicet per viam crucis, moneat etiam, ut primo humiliet se utpote dignam ita a Deo tractari ob anteactae vitae defectus, secundo, ut divinae voluntati se totam resignet, paratissimam se praebendo ad ea omnia perferenda, immo et majora pro omni tempore quo Deo placuerit; tertio projiciat se tanquam mortuam in brachia divinae misericordiae et committat protectioni Mariae SS. quae Mater misericordiae et afflictorum Consolatrix jure appellatur.

— Ariditas sensus perdurat quousque, purificatis sensibus, anima apta ad contemplationem reddatur. Ariditas verò spiritus durat quousque reddatur capax divinae unionis, quamvis aliquando etiam post unionem permittat Dominus, ut anima iterum redeat ad hanc ariditatem, ea

potissimum de causa, ne anima seipsam negligat, et ut identidem suum nihilum agnoscat.

12. — Completa ergo purgatione sensus, et ad finem perducta ariditate sensibili, ponit Deus animam in statu contemplationis. Contemplatio vel est affirmativa, vel negativa. Affirmativa est quando anima beneficio lucis divinae, sine ulla sua opera cernit aliquam veritatem aut creatam, ut esset infelicitas inferni, felicitas paradisi, etc., aut increatam, ut divinam misericordiam, amorem, potentiam, bonitatem. Negativa est quando dignoscit perfectiones divinas non in particulari, sed in genere cum confusa quadam notitia, sed quae ingerit conceptum longe majorem magnitudinis divinae, et ita etiam in confuso agnoscit aliquam veritatem creatam, ut horribilitatem inferni, etc. Sed transeamus ad primos contemplationis gradus, hi sunt, recollectio interior spiritus, et quies, de unione loquemur postea.

13. — Primus igitur gradus contemplationis est recollectio supernaturalis. De naturali jam diximus supra n. 7. quae tunc habetur, quando animae potentiae colliguntur ad considerandum Deum intra se, et dicitur naturalis, non quia anima ex se valeat illam operari, omnis enim actio virtutis, ut possit aeternum praemium promereri indiget auxilio gratiae; unde generatim loquendo est etiam supernaturalis, sed naturalis dicitur, quia anima tunc est in statu activo, et beneficio gratiae ordinariae operatur. Recollectio vero supernaturalis est illa, quam operatur Deus ministerio cujusdam gratiae extraordinariae, et per quam Deus collocat animam in statu passivo, ita ut recollectio supernaturalis, seu infusa tunc proprie habeatur, quando collectio potentiarum non evenit operi ipsius animae, sed beneficio lucis quam Deus infundit, et per quam excitatur in anima magnus et sensibilis amor divinus. In hoc statu non est cogenda anima ad suspendendum tranquillum eum discursum quem forte ei lux ipsa suaviter insinueret, quemadmodum nec debet incumbere considerationi rerum particularium, aut determinationibus, quas valet efficere. Nec debet curiosius investigare quidnam sit interior ea spiritus recollectio, sed sinat se dirigi a Deo ad considerandas res illas, illosque actus faciendos, ad quos se magis a Deo ferri cognoscit.

14. — Secundus gradus est quietis. In recollectione vis amoris communicatur immediate sensibus externis; quos Deus ipse intra animam facit colligere. Sed in quiete amor communicatur immediata spiritui in ipso animae centro

et amor ipse est ardentior, qui deinde etiam ad sensus externos diffunditur: hoc vero non semper, und& multoties accidit, quod anima habeat rationem quietis, sed sine ulla dulcedine sensibili. Dicit S. Theresia ⁽¹⁾ quod in hac oratione non suspenduntur omnes potentiae, suspenditur quidem voluntas, et remanet tanquam ligata, quia tunc nullum aliud objectum praeter Deum valet amare, qui eam sibi trahit, sed intellectus, et memoria, aut phantasia quandoque remanent liberae, et huc illucque excurrunt. Und& dicit Sancta ⁽²⁾ animam de hoc non debere tristari. Rideat (inquit) de sua cogitatione, illumque deserat veluti stultam, et maneat in sua, quiete: et cum voluntas sil domina, ipsa cogitationem ad se reducet, absque ullo vestro labore. Quod si anima velit se applicare ad colligendam cogitationem, nihil omnino aget, et suam quietem amittet. In hoc statu multo minus quam in recollectione anima debet se applicare ad faciendas determinationes, aut alios actus ex seipsa emendicatos; eos tantummodo faciat, ad quos se sentit a Deo suaviter impelli.

15. — Dicamus nunc aliqua de oratione purae^ contemplationis, scilicet de contemplatione negativa superius enuntiata, quae est longe perfectior quam affirmativa. Haec contemplatio negativa, dicitur clara caligo quia ob nimiam lucis abundantiam intellectus obscuratur, quemadmodum qui intuetur solem, radiorum fulgore obcaecatus nihil cernit, sed tantum intelligit solem esse magnum quoddam lumen: sic Deus in ista caligine infundit animae lucem magnam, quae facit, ut illa intelligat non jam veritatem aliquam particularem, sed acquirat generalem quamdam et confusam notitiam suae incomprehensibilis bonitatis, unde anima incipit efformare altissimam de Deo ideam, licet confusam. Quando anima aliquantulum noscit aliquam ex divinis perfectionibus, etiam quidem conceptum suae bonitatis concipit, sed longe melior est conceptus quem format, quando cognoscit divinam perfectionem non posse comprehendere. Scribit Cardinalis Petruccius in doctissimis suis epistolis, hanc orationem propterea vocari orationem caliginis, quia in hac vita anima non est capax clarae intelligendi Divinitatem, unde in hoc statu intelligit non intelligendo; sed intelligit longe melius omni alio modo intelligendi. Non intelligit, quia, cum Deus non sit res quae formet imaginem aut figuram, intellectus nequit de eo ideam efformare, et ideo nihil aliud intelligit, qm\m quod

(1) In vita e. 14. — (2) Cammin. di Perfez. /7. 209.

illum non valet intelligere, quapropter' hujusmodi intelligentia vocatur ab Areopagita, sublimis cognitio Dei per ignorantiam. In hac oratione caliginis suspenduntur omnes interioris potentiae animi, et quandoque etiam sensus exteriores: ita ut anima aliquando ingrediatur in ebrietatem spiritualem quae facit eam prorumpere in quaedam amoris deliria, ut cantus, clamores, fletus immodicos, saltus, et his similia, quemadmodum eveniebat s. Mariae Magdalenae de Pazzis.

16. — Post gradus istos facit Dominus animam ad unionem transire. Unicus animae scopus hic esse debet, unio scilicet cum Deo, sed ut anima perfectionem attingat non est necessaria unio passiva satis est illi pervenire ad unionem activam. Paucissimae, inquit s. Theresia, sunt animae illae, quae diriguntur a Deo per vias supernaturales: et nos in coelo permultas aspiciemus quae sine hujusmodi gratiis supernaturalibus erunt gloriosiores illis, quae gratias istas receperunt. Unio activa est perfecta uniformitas divinae voluntati, in qua certe consistit tota perfectio divini amoris: Perfectio, inquit s. Theresia (1), non consistit in extasi, sea vera unio animae cum Deo est unio voluntatis cum divina voluntate. Haec unio est necessaria, non vero unio passiva et animae illae quae solam habent activam, inquit eadem Sancta (2), feri poterit quod habeant meritum longe majus, quia majorem patiuntur laborem, et Dominus dirigit eas ut fortes, et consolationes quas in hac vita non habent, servat, ut postea det eis in alia. Cardinalis Petruccius inquit, quod absque contemplatione infusa recte quidem potest anima beneficio gratiae ordinariae pervenire ad annihilationem propriae voluntatis, et ad eam transformandam in Deum, nihil aliud volendo, quam voluntatem Dei. Et quamvis sentiat passionum motus, tamen hi non impediunt illi praefatam transformationem, unde subdit quod, cum in hoc posita sit tota sanctitas, unusquisque nihil aliud debet desiderare, et petere a Deo, quam ut dirigatur ab ipso, et in ipso suam efficiat voluntatem. s. Theresia tractando de unione passiva, inquit (3), quod anima posita in ea, non videt, non sentit, neque advertit ita se habere, quoniam ex abundantia lucis et amoris efformatur illa beata caligo, in qua suspenduntur omnes potentiae animae, memoria enim non recordatur nisi Dei, voluntas conjungitur Deo tali amore,

(1) Concelli dell' Amor di Dio Cone. III. — (2) Avvsi per L oraz. Avv. 22.

(3) Mans. V. cap. 1.

ut nequeat amare aliud objectum, et intellectus tantci luce repletur, ut nullam rem aliam valeat cogitare, nec etiam gratiam quam actu tunc recipit; unde intelligit multum sed nequit percipere quid intelligat. In summa, anima in hoc statu constituta habet claram et experimentalem cognitionem Dei praesentis qui in animae centro eam sibi conjungit. Haec unio, inquit s. Theresia ⁽¹⁾, non multum perdurat, sed ad summum dimidiam horam non excedit. In aliis contemplationibus, de quibus antea locuti sumus, Deus praebet se videndum tanquam proximum animae, hic verò tanquam praesentem, et anima experitur eum sibi conjunctum per suavem quemdam contactum. Unde, inquit Sancta ⁽²⁾ in aliis contemplationibus posse animam dubitare, utrum fuerit Deus, in hac vero non. Hoc tamen non obstante debet eam confessarius monere non ideo evasisse impeccabilem, et propterea, quo magis se videt a Deo hujusmodi gratiis donatam, eo magis esse debet humilior, et ab omnibus alienata, unicò diligendo crucem, et vivendo in totum divinis dispositionibus uniformata, cum assiduo timore quod suae infidelitates ex eo tempore acerbius punientur, ob majorem qua committentur ingratitude. Inquit s. Theresia ⁽³⁾ sibi cognitas plures animas, quae chm antea ad hunc statum unionis ascendissent, postea in peccata mortalia praecipites ceciderunt.

17. — Tres dantur species unionis, et sunt: unio simplex, unio desponsationis, et unio consummata quae vocatur unio matrimonii spiritualis. Unio simplex est illa, de qua usque adhuc locuti sumus. Dicendum nunc est de unione desponsationis. Hanc unionem solet ordinarie praecedere ariditas substantialis, quae est purgatio spiritus, de qua jam supr& locuti sumus n. 8. In hac vero unione desponsationis tres sunt alii gradus diversi, scilicet extasis, raptus, et elevationis spiritus. In simplici unione suspenduntur potentiae, sed non sensus corporei, quamvis hi remaneant valdè infirmi ad operandum. In unione autem extasis amittitur quoque usus sensuum, ita ut persona non videat, non audiat, et non percipiat neque incisiones, neque adustiones. Raptus verò nihil aliud est quam impressio quaedam gratiae validior, qu& Dominus non solum elevat animam ad unionem, sed etiam rapit illam motu quodam subitaneo et violento, ita ut aliquando elevetur etiam corpus, et reddatur leve ad instar plumae. Elevatio spiritus est, quando anima sentit se rapi quasi extra se, et extolli

(1) In vita cap. 18. — (2) Mans. v. e. 1. — (3) Mans. V. ii VI.

supra seipsam cum magna quadam violentia, undē anima ab initio magnum experitur timorem. In elevatione spiritus continetur tam extasis, quia intervenit amissio sensuum, quam raptus, id est motus violentus. Retulit mihi persona quēdam similibus gratiis h Deo donata, quod in talibus elevationibus spiritus videbatur sibi tanquam si anima te corpore fuisset avulsa, et elevata cum tanta velocitate, ac si conficeret decies centena millia milliaria in quovis temporis momento non sine magno terrore, quoniam ignorabat quo esset ascensura; sed cum postea subsedisset, tunc illustrabatur ad cognoscendum aliquod divinum arcanum. Sed hic oritur dubium, si in hac unione suspenduntur potentiae, et intellectus obscuratus & lucis abyssu nequit attendere rebus quas intelligit, qua unquam ratione potest ibi anima intelligere, et verba facere de illo divino arcano? Respondent mystici, quod quando Deus vult, ut anima intelligat aliquod secretum, aut immittere illi aliquam visionem intellectualem, vel imaginariam, minuit nonnihil lucem, ita ut anima remaneat habilis ad cognoscendum et perpendendum quodcumque Deus voluerit.

18. — Tandem perfectior unio quae dicitur consummata et major quam in hac vita possit Deus concedere animae viatrici, est illa quae dicitur matrimonii spiritualis per quam anima transformatur in Deum, et fit unum quid cum Deo, eodem modo quo vas aquae infusum mari evadit unum cum aqua maris. Et advertendum hic est, quod in reliquis unionibus, ut loquuntur mystici, potentiae remanent suspensae; in hac vero minimi suspenduntur quoniam potentiae purificatae & sua sensibilitate, et materialitate, jam effectae sunt capaces divinae unionis, ita ut voluntas amet Deum suum placidissime, intellectus recte cognoscat, et attendat huic intimae divinae unioni, qua³ jam facta est in animae centro, quod accidit eodem modo ac si quis intueretur solem, et sine ulla offensione oculorum solis splendorem cognosceret. Insuper est advertendum, quod haec unio non est transitoria, ut duae priores, sed permanens; ita ut anima fruatur habitualiter divina praesentia jam sibi conjuncta, et fruatur in pace stabili, nam passionēs nihil amplius eam perturbant, illas quidem anima cernit dum faciem suam ostendunt, sed non tristatur, nec ullam patitur molestiam ab illis, ad instar ejus qui forte habitans super nubes, cerneret tempestates inferius, evenientes, et ipse non tangeretur ab illis.

19. — Hic abs re non erit aliqua dicere de visionibus locutionibus et revelationibus ad discernendas falsas a veris. Visiones vel sunt externae, vel imaginariae, vel intellectuales. Externae sunt quae oculis cernuntur. Imaginariae quae spectantur in phantasia, seu imaginativa. Intellectuales, quae neque oculis, neque in phantasia videntur, sed a solo intellectu divina luce adjuto, quae species intelligibiles ingerit, atque haec visionum species, testes. Theresia, tota est spiritualis, nullam enim in ea partem habent sensus neque externi, neque interni qui sunt imaginativa, et phantasia. Notandum quod neque oculis, neque phantasia, potest anima cernere res sibi repraesentatas, nisi in apparentia corporea, etiamsi essent substantiae spirituales. Contra beneficio intellectus res cernuntur tanquam spirituales, etiamsi fuerint materiales, vel ut melius dicam, noscuntur, non videntur; sed noscuntur longe melius quam si oculis cernerentur.

20. — Advertendum tamen hic est, quod visiones istas tam Deus, quam diabolus potest operari, quod est intelligendum etiam de intellectualibus, ut videtur innuere s. Joannes a Cruce ⁽¹⁾ contra id quod sentit Cardinalis Petruccius: quamvis multo facilius corporales, quae ut plurimum et praecipui in foeminis ab ipsa phantasia efformantur. Signa ad distinguendas veras & falsas sunt 1. si veniant ex improvise sine ulla praecedenti animae cogitatione. 2. si ab initio afferant confusionem et terrorem, sed postea relinquant animam in pace. 3. si sint raras, quia frequentes sunt valde suspectae. 4. si parum durent, quoniam, inquit s. Theresia, ⁽²⁾ quando anima intuetur per longum tempus rem sibi repraesentatam, signum est quod sit potius actus phantasiae. Visio divina, ut plurimum, transit ad instar fulguris, sed remanet inde immobiliter menti infixata. 5. Vera visio relinquit animam in summa pace, et vivida cognitione miseriae suae, non sine ingenti desiderio perfectionis, ad differentiam visionum diabolicarum, quae parum remanent impressae, et relinquunt animam in quadam siccitate, perturbatione, motibus propriae aestimationis, et cum fame sensibili harum gratiarum. Verum cum omnibus signis superius memoratis inquit s. Theresia ⁽³⁾, nullam certam haberi posse securitatem, quoniam multoties daemon scit simulare quietem, cogitationes humilitatis, desideria perfectionis, quae omnia incertum est a quo procedant, quoniam saepe ipse

(1) SaVta lib. 2. c. 23. — (2) Mans. VI. c. 9. — (3) Ibid.

daemon, ut ei fides praestetur, solet haec insinuare, ut tandem illum percipiat fructum, et deceptiones, quas intendit. Unde director, regulariter loquendo, non prohibeat animae enarrare sibi hujusmodi visiones, immo imponat illi ut manifestet quaecumque videt, sive vera ea sint, sive falsa, ut docet s. Theresia (1), sed e contrario nullam ostendat curiositatem sciendi hujusmodi visiones, neque de his minuta animam interroget, nec praeveniat dicendo: Niirn fuit sic? Vidistine hoc, vel illud quia tunc facili anima respondet affirmative aut ex sua malitia, aut simplicitate. Si aperte noverit hujusmodi visiones esse opus phantasiae, aut diabolicum, quia forte alienant animam ab obedientia, humilitate, aut ab alia virtute, tunc aperte ei hoc dicat. Si vero id confessarius non discernat, omnino non expedit indubitanter asserere visiones illas esse vel diabolicas, vel phantasias, quemadmodum solent quidam nimis increduli (ad differentiam aliorum, qui nimis creduli, omnes habent ut veras), sed dicat poenitenti, ut oret Deum quod non amplius ducatur per vias adeo periculosas, se protestando quod quamdiu vivet in terris, velit Deum cognoscere solum per viam Fidei. Caeterum insinuet ut ex visionibus habitis vel falsis, vel veris, illum percipiat fructum, qui magis est necessarius, et praecepue se recte cum Deo gerendi; ita enim agendo, quamquam visiones fuerint & daemone, daemon remanebit elusus.

21. — Quod ver6 ad locutiones attinet, locutio esse potest successiva, formalis, et substantialis. Successiva est quando anima meditando aliquam veritatem -Fidei, sentit sibi quasi responderi ab ipsomet suo spiritu, sed veluti ac esset persona extranea. Haec, quando bonos parit effectus, ut essent amoris, aut humilitatis extraordinariae, esse potest speciale Dei lumen, sed quando non videt augeri consuetum amorem, indicium est eam esse intelligentiam proprii intellectus. Formalis est quando anima audit aliqua verba formata, sed extra se, et potest haec percipi vel auribus, vel imaginativa, vel intellectu. Haec ut discernatur utrius sit divina, vel diabolica, videndae sunt res quas exprimit, aut faciendas imponit, effectus quos relinquit. Praecipue, si est divina, imponitque opera patientiae, propriae objectionis, aut quodvis aliud opus spirituale, relinquet facilitatem quamdam ad omnia toleranda, ad operandum, et se humiliandum. Substantialis est eadem

(1) Mons. v. c. 9.

oc formalis, et solhm differt in effectu; quoniam formalis aut instruit, aut imponit. substantialis vero cito operatur id quod exprimit; ut e. c. si diceret: Consolare, noli timere; Dilige me anima tunc in eodem temporis puncto remanet consolatione repleta, intrepida, aut amoris igne succensa. Haec locutio caeteris omnibus est securior; prima enim est valde incerta, secunda id est formalis, est multum suspecta, praesertim quando jubet res exequendas, unde director si observat ea quae jubentur esse Christianae prudentiae opposita, debet ea omnino prohibere, si vero non sint prudentiae contraria, expedit ut earum suspendat executionem, quousque deveniat in majorem securitatem, et multo magis si res sint extraordinariae.

— Denique quod attinet ad revelationes rerum occultarum, aut futurarum, ut scilicet mysteriorum Fidei, status conscientiarum, praedestinationis animarum, mortis, promotionis ad aliquam dignitatem, et his similia, hae possunt tripliciter haberi, nempe per visiones, per locutiones, et per intelligentias nudarum veritatum. In hujusmodi revelationibus debet director magnam adhibere prudentiam, nec sit nimis facilis ad credendum, praecipue ad exequendum quando agitur de certiorando aliquem ob notitiam in revelatione acceptam. Ante omnia jubeat animae, ne revelationem aliis indicet, et ipse cautissime semper procedat, immo utatur sapientiorum consilio, quoniam ut plurimum tales revelationes dubiae sunt, et suspectae. Minus vero suspectae sunt intelligentiae simplicium veritatum circa mysteria, attributa divina, malitiam peccati, damnatorum infelicitatem, et his similia, hae quando sunt Fidei conformes, inquit s. Joannes a Cruce (1), quod anima non debet illas expetere, sed si ipsi concedantur, humiliter sunt ab ea accipiendae, et non refutandae.

23. — Oritur hic dubium. Utrum omnes istae species gratiarum et communicationum «supernaturalium debeant rejici, aut acceptari? Et distinguendum est, ut ait doctus quidam auctor (2) cum s. Joanne a Cruce, et aliis: gratiae illae quae elongant a Fide, ex eo quia consistunt in quibusdam notitiis distinctis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes, has oportet omni conatu rejicere, sed illae ex opposito, quae sunt uniformes Fidei, ut sunt notitiae confusae et generales, et tactus divini qui uniant animam

Deo, non sunt rejiciendae, immo possunt humililiter expeti et desiderari, ut magis magisque Deo uniatur, et in suo sancto amore solidetur. Hoc nihilominus intelligitur pro illis animabus quae jam donantur similibus favoribus; quoniam pro aliis tutior via est desiderare et expetere tantummodo unionem activam, quae, ut diximus, est unio voluntatis nostrae cum divina voluntate. Director igitur, quando ei occurrerit anima cum his communicationibus contemplationis, aut caliginis, aut unionis, non debet ei imponere ut eas rejiciat, sed ut humiliter et cum gratiarum actione recipiat. Semper verò utatur verbis quae animam non omnino securam efficiant, sed relinquant quemdam timorem, qui eam etsi non conturbet, detineat vero in humilitate, et ab omnibus alienatione. Gratias autem quarundam notitiarum distinctarum quae habentur per viam visionum, et bis similium, ut superius diximus, jubeat confessarius constantissime recusari, semper tamen in spiritu humilitatis (et sine ullo contemptu, ut expuendi in faciem, irridendi, etc. quod non licet, ut plures asserunt), et protestando coram Deo se velle ei in pura Fide servire. Caeterum, inquit s. Theresia, quod quotiescumque anima sentit se suaviter accendi ad amorem erga Deum habere debet communicationem tanquam divinam, non ideo ut credat se aliis meliorem, sed ut animum faciat ad perfectius coram Deo ambulandum, ita enim agendo Deus efficiet, ut daemon, etiamsi iste aliquam partem haberet, victus remaneat, et suis ipsis armis sibi damnificet.

24. — Sed concludamus. Director ergo 1. imponat anima*, ut superius diximus, ut fideliter enarret omnes communicationes quas habet in oratione, nullum tamen eas sciendi desiderium demonstret, nec unquam aliis manifestet gratias supernaturales suo poenitenti concessas, fiet enim ut illius ejus precibus se commendent, eamque maximo superbiendi periculo exponant, vel si post hanc notitiam levissimum intueantur defectum nullum scandalizabuntur et in derisione habebunt. 2. Non ostendat huic animae talibus favoribus distinctae particulare aliquod signum aestimationis, et multo minus mittat alias poenitentes ad petendum consilium ab ea, vel ad exposcendum solatium, aut directionem; potius ostendat minoris eam facere, quam alias animas, quae ambulant per viam Fidei, quoniam animae his favoribus ornatae regulariter loquendo, semper, et multum sunt humiliandae. 3. si advertat animam servare humilitatem, atque timorem in istis divinis communicationibus, oportet eam adjuvare, immo et secu-

ram facere, quoties expedire cognoverit. Inquit s. Theresia, qu6d anima nunquam movebitur ad magna pro Deo gerenda, nisi agnoverit magna accepisse « Deo. Et quidem eadem Sancta, quando « ss. Francisco Borgia et Petro de Alcantara fuit facta securior, dona, quae ipsa acceperat, esse ver& divina, ex eo tempore ad perfectionem non amplius cucurrit, sed evolavit. Neque ex eo qu6d cernit director animam identidem in aliquem defectum incidere (quoties defectus non sunt plene deliberati, aut commissi cum adhaerentia et contemptu), reputare debet omnes hujusmodi communicationes pro mendaciis et illusionibus. Dominus tales gratias concedit non tantum animabus perfectis, sed aliquando etiam imperfectis, ea scilicet ratione, ut liberet eas & suis imperfectionibus, et ad vitam perfectiorem extollat. Unde quando dignoscitur quod per hujusmodi communicationes anima magis magisque se liberet & passionibus, et proficit in amore divino, atque in desiderio perfectionis, signum est quod illae sint bonae. De reliquo quando agitur de gratiis externis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes regulariter loquendo, ut diximus, tutius est, ut director ostendat parvi eas facere, dicendo id quod ait s. Theresia ⁽¹⁾ « coelo post obitum suum cuidam personae religiosae. Ne fidant animae visionibus et revelationibus particularibus, ne collocent perfectionem in eis habendis; licet enim aliquae ex eis sint verce, plures nihilominus sunt falsae, et mendaces. difficile est invenire unam veritatem inter plura mendacia (quare plures sunt visiones falsae qu&m verae); et quo avidius expetentur, et in pretio habebuntur, eo magis persona aberrabit d Fide et humilitate, quae est via tutior quam posuerit Deus. Quare det ei consilium, ut oret Deum, ut veram concedat extasim, scilicet totalem a rebus terrenis, et & semetipsa alienationem, sine qua ad perfectionem nunquam valebit pervenire. Quod si unquam director advertet animam non esse bene fundatam in suae miseriae cognitione, et vellet pro certo tenere quod suae communicationes sint divinae, et turbaretur audiendo quod director nollet eas credere uti tales, pessimum signum est. signum est quod illae sint daemonis ex effectibus qui observantur, scilicet adhaesionis superbiae, aut indicium est quod anima non ben& ambulat, quoniam ipsa saltem dubitare deberet, quoties dubitat confessarius, et ide6 in hoc casu omnibus modis est humilianda, et in timore detinenda quantifim fieri potest,

(¹) Vitacap. 15. et Man. VI. c. 9.

et tunc si nec etiam acquiescit, privet eam Communionem et severius mortificet, quia tunc in magno versatur periculo, ne decipiatur & daemone. Denique director etsi judicaret reddere animam certiore, quod suae communicationes sint u Deo, tamen ei insinuet, ut in oratione semper prae oculis habeat (vel saltem in principio) punctum aliquod vitae, vel passionis Jesu Christi. Dicebat s. Theresia animam, quae amittit directionem boni Jesu, nunquam perventuram ad perfectam cum Deo unionem. Animae incipientes meditantur Domini passionem per modum discursus, contemplativae vero non utuntur discursu, sed proposito sibi mysterio aliquo, admirantur bonitatem, misericordiam, amorem divinum, et hinc Deus facit eos transire quando ei placuerit, ad contemplationem suae Divinitatis.

§. III. De mortificatione.

25. — Quoad mortificationem oportet advertere, quod quando animae vitam spiritualem incipiunt, ex eo quod solet tunc Dominus, ut diximus, eas allicere consolationibus sensibilibus, in primis illis fervoribus vellent se interficere disciplinis, ciliciis, jejuniis, et similibus exercitiis afflictivis. Interea oportet ut director sit parcissimus in hujusmodi mortificationibus concedendis, nam alias superveniente inde tempore ariditatis, ut ordinarie solet accidere, facile anima destituta suo pristino fervore sensibili, amittit omnes suas mortificationes, et incipiens inde diffidere, relinquet etiam orationem, et vitam ipsam spiritualem, utpote res minus sibi accommodatas, et consequenter amittet omnia. Aliquando etiam accidit, ut haec animae incipientes ratione primi illius fervoris se dent in res immoderatas, et incidant in morbos corporales, et tunc ut reficiantur, omittunt omnia exercitia spiritualia non sine ingenti periculo amplius ea non resumendi. Ideo director curare debet, ut prius ipsae in vita spirituali solidentur, et postea consideratis circumstantiis sanitatis, occupationum, atque fervoris, concedat illis eas mortificationes externas, quas ipsis magis judicaverit convenire secundum Christianam prudentiam. Dico secundum Christianam prudentiam, quoniam dantur aliqui directores adeo imprudentes, qui omnem animae progressum collocare videntur in onerando eam jejuniis, ciliciis, disciplinis sanguineis, adustionibus, et his similibus. Alii verò omnes omnino mortificationes externas videntur reprobare tanquam inutiles spirituali progressui, totam perfectionem in

interiori mortificatione collocando. Sed hi etiam errant iit primi, quoniam mortificationes corporales adjuvant internas, et sunt quodammodo necessariae (quando possunt exerceri) ad frsrenandos sensus, et ideo legimus ab omnibus Sanctis plus minusve fuisse frequentatas. Yerum quidem est, quod mortificatio interior passionum est & poenitentibus potissimum exigenda; ut ex. c. esset, non respondere injuriis, non quaerere, neque manifestare aliis quae tendunt ad propriam aestimationem, cedere in contentionibus aliorum voluntati condescendere (sed sine damno spiritali), unde expedit aliquando alicui animae prohibere omnes mortificationes externas, quousque se sentiat liberam ab aliqua passione magis dominante, ut vanitatis, rancoris, cupiditatis rerum hujus mundi, aestimationis propriae, aut propriae voluntatis. Sed absolute asserere, mortificationes externas nihil, aut parim prodesse, maximus error est. Dicebat s. Joannes a Cruce, ei qui reprobatur poenitentias, nullam praestandam esse fidem, etiamsi miracula perpetraret.

26. — Ab initio ergo director ante omnia injungat poenitenti, ut nihil unquam faciat contra, aut sine ejus obedientia. Qui contra obedientiam poenitentias agunt, inquit s. Joannes a Cruce, Hi magis progrediuntur in vitiis, quam in virtutibus. Sit quoque, iit dixi, valde retinens in concedendis hujusmodi mortificationibus, quamvis id importunius efflagitent poenitentes, satis erit ab initio eis concedere aliquam tenuem, sed raram mortificationem, ut disciplinam, catenulam ferream, abstinentiam, potius ad ingerendum in eorum animis mortificationis desiderium, quam ad eos, ut convenit, mortificandos, et postea processu temporis poterit liberalius agere juxta progressum quem anima faciet in virtutibus; quando enim illa erit in spiritu solidata, non poterit ei sine scrupulo opportunas mortificationes denegare. Caeterum, ordinarie loquendo, generalem hanc regulam sibi proponat, nunquam scilicet concedendi mortificationes externas, nisi prius requisitus, quia hae non multum prosunt, si absque magna appetentia recipiantur, et quoties concedit semper minus quctm postulatur concedat, et potius, ut inquit Cassianus, excedat in denegando, quam in concedendo. Praecipue curet suadere mortificationem externam circa gulam, cujus quadam animae spirituales non admodum sunt amantes, haec revera est omnium durissima, sed utilissima spiritui, et saepe etiam corpori, dicebat s. Philippus Neri, Qui non coercet gulam, nunquam perveniet

ad perfectionem. E contrario sit parcus in concedendis mortificationibus somni, quoniam hæc facile tum corporis, tum spiritus saluti sunt nocivæ, sublato enim somno sufficienti patitur caput, et languente capite, remanet persona inhabilis ad meditandum, et ad cetera alia exercitia devotionis. Quamcumque vero mortificationem concesserit poenitenti, ut omnem auferat superbiendi occasionem, persuadeat illi hoc nihil prorsus esse respectu ejus quod Sancti fecerunt, et respectu poenarum quas pro nobis perpessus est Jesus Christus. Dicebat s. Theresia Totum est immunditia quicquid agere possumus in comparatione unius sanguinis guttæ, quam Dominus effudit pro nobis. Meliores mortificationes, utiliores, et periculis minus obnoxiae sunt negativæ, ad quas faciendas, regulariter loquendo, non est necessaria obedientia directoris, ut esset privare se visione, aut auditione rerum curiosarum; loqui parce; contentus esse cibis gustui minime acceptis, seu male conditis, non accedere ad ignem tempore hyemis, eligere pro se res viliores, exultare et lætari deficientibus quibusdam rebus etiam necessariis, quoniam in hoc consistit virtus paupertatis, ut ait s. Bernardus. Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis. Insuper non queri de incommodis temporum, de contemptu sui ipsius, de persecutionibus molestiisque infirmitatibus corporis. Scalpro cruciatuum et dolorum perficiuntur lapides Hierusalem coelestis. Dicebat s. Theresia. Credere quod Deus admittat in suam amicitiam gentem commoditatis amicam, dementia est. Animæ, quæ vere diligunt Deum, nesciunt quietem expetere.

27. — Hic oritur dubium. Evangelium in quodam loco ait. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in codicibus est. Matth. 5. 16.; in alio loco dicit. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Matth. 6. 3. Quaeritur ergo, utrum actus virtutis sint manifestandi aliis, vel occultandi? Et respondetur distinguendo. Opera communia ad virtutem Christianam necessaria exerceri debent palam, ut esset frequentia Sacramentorum; oratio mentalis; visitatio Venerabilis; audire Missam genibus flexis, et cum interiori spiritus recollectione, deferre oculos modestos, silentium in ecclesia servare, dicere. Volo sanctus evadere fugere garrulitatem, conversationes periculosas, curiositates, et his similia. Opem vero quæ dicuntur supererogationis extraor-

dinarice, et quæ sapiunt singularitatem, ut supr& enarratae poenitentiae externae ciliciorum, flagellorum, orationis Cum brachiis in crucem expansis; comestionis herbarum amariorum; suspiriorum; fletus tempore orationis

et quoties rationabiliter petat. Satis de hoc egimus in libro (1), in quo vidimus, Innocentium XI. quodam suo Decreto ordinasse usum Communionis frequentis totum remitti prudentiae confessariorum, unde sine evidenti causa, nescio quomodo parochi possint tuta conscientia denegare petentibus Communionem. Et notandum est quod in praefato Decreto prohibetur Episcopis praescribere in genere suis subditis dies ad faciendam Communionem, sed loquimur hic dumtaxat de modo quo confessarii debent se gerere in concedenda Communionem suis poenitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium quin error sit, ut advertit s. P. Benedictus XIY. in aureo suo libro de Synodo, concedere Communionem frequentem iis qui saepe in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda poenitentia ac de sua emendatione, aut iis, qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia deliberata sine ullo desiderio se ab eis liberandi. Expediit quidem aliquando concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum, sed respectu earum personarum, quae non existunt in tafi periculo, et contra committunt ordinarii peccata venialia deliberata, et nulla in eis emendatio, neque desiderium emendationis effulget, optimum erit non permittere eis Communionem plus quam semel in hebdomada, immo poterit expediens esse illis aliquando per integram hebdomadam Communionem interdiciere, ut majorem concipiat horrorem in suos defectus, et majorem erga Sacramentum hoc reverentiam (2). Tanto magis, quod sententia communior tenet, recipere Eucharistiam cum peccato levi actuali, aut cum affectu ad ipsum, novam esse culpam ratione irreverentiae, quae irrogatur Sacramento. Quidam afferunt Decretum s. Anacleti (3) in quo habetur. Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus, sic enim et apostoli statuerunt, et s. Romana tenet Ecclesia. Sed in primis negatur a P. Suarez et aliis, quod unquam fuerit tale apostolorum praeceptum. Secundum Decretum istud, ut Glossa ibidem testatur, et Catechismus Romanus (4), non obligabat omnes fideles, sed tantum ministros assistentes altari. Et tandem posito quod Decretum obligaret omnes, certum est hodie in desuetudinem abiisse.

(1) Opus nost. moral. lib. 6. n. 254. — (2) Lib. 6. n. 570. et fusius in prax. cniifss. tom. 8. e. 9. §. 4. n. 149. — (3) Can. Peracta 2. dist. 2. de Cois, — (4) Cat. Rom. deSac. Euch. p. 2. n. 65.

30. — E contrario errant certo quidam alii directores, et multum se elongant & spiritu ecclesiae, dum sine ullo respectu ad exigentiam aut progressum animarum, negant indiscriminatim Communionem frequentem, non alia ratione ducti, quam quia frequens est. Ipse Catechismus Romanus ⁽¹⁾ explicans desiderium s. Concilii Tridentini, ut omnes Sacrificio Missae adstantes communicent, docet esse officium parochi sedulo hortari fideles ad Communionem non modo frequentem, sed etiam quotidianam, cum obligatione instruendi illos, quod sicut corpus, ita et anima eget quotidiano alimento. Praetermitto hic afferre sanctorum Patrum et magistrorum spiritus auctoritates omnino conformes, quoniam hae reperiuntur adnotatse in tot libris qui tractant de frequenti Communione. Sufficiat scire ex Catechismo Romano loco supra citato, et ex Decreto Innocentii XI. relato in nostro libro ⁽²⁾, quod frequens Communionis usus, immo quotidianus, fuit semper ab Ecclesia, et ab omnibus Patribus approbatus, qui, ut demonstrat doctus quidam auctor, quoties adverterunt frigescere usum Communionis quotidianae, omnem diligentiam adhibuerunt ad illum redintegrandum. Et in III. Synodo Mediolanensi habita sub s. Carolo Borromaeo, injunctum fuit parochis exhortari fideles in concionibus ad hanc frequentiam Communionis, et insuper impositum fuit Episcopis provinciae, ut prohiberent concionari, et severius punirent eos qui oppositum disseminarent tanquam scandalorum satores, et totius Ecclesiae sensui contradicentes. Insuper in praefato Decreto Innocentii imponitur Episcopis, ut diligentissime caveant, ne alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quaerant, ut par est, in suis subditis hanc alere devotionem. Fatentur ultro quidam spiritus rigidiores licitam quidem esse Communionem quotidianam, sed dicunt requiri acclipe debitam dispositionem; sed scire ab ipsis desideramus quidnam intelligant hoc nomine debitae dispositionis? Si intelligunt dignam, ecquis unquam deberet amplius ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus digne Eucharistiam sumpsit, quia solus Deus digne Deum potuit recipere. Si verò convenientem dispositionem intelligunt, jam superius dictum est, quod iis qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa, sine desiderio emendationis, eequum est frequentem Communionem denegare. Sed si postea loquamur de illis, qui sublato jam affectu etiam ad venia-

(1) Ibid. n. 61. —

(2) Lib. 6. n. 254.

lia, et superata majori parte pravaru suaru inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit s. Franciscus Salesius ⁽¹⁾ quod hi praevis sui directoris consilio, recte possunt communicare quotidie. Et s. Thomas ⁽²⁾ docet quod quando anima aliqua experitur beneficio Communionis se crescere in amore divino, nec imminui reverentiam in Sacramentum, non debet abstinere a Communionem etiam quotidiana. En ipsa s. Doctoris verba. Si aliquis experientia comperisset ex quotidiana Communionem augeri amoris fervorem, et non minui reverentiam, talis deberet quotidie communicare.

31. — Et quamvis aliquo die a Communionem abstinere sit etiam virtus, tamen inquit P. Granata in suo tractatu de Communionem, esse communem doctorum opinionem, quod melius sit accedere quotidie ad Communionem ob amorem, quam abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat idem s. Thomas ⁽³⁾ dicens. Et ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, et quod quotidie sumatur et quod aliquando abstinenceatur. Amor tamen, et spes, ad uce semper Scriptura nos provocat, praeferuntur timori. immo recfffi ait P. Barisonius, quod ille, qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore divino, etiam reverentiae actum exercet erga Jesum Christum, immo hic facit actum positivum, quando ille qui abstinet facit tantummodo negativum. Piores Sancti, qui magnam erga hoc Sacramentum reverentiam habuerunt, non abstinnerunt a quotidiana Communionem, ut consueverunt s. Gertrudis, s. Catharina Senensis, s. Theresia, B. Joanna de Chantal, et alii. Et asserentibus hodie non amplius existere has sanctas Theresias, recte reponit idem P. Barisonius, temeritatem hanc esse supponere quod hodie manus Domini sit abbreviata. Y. P. Magister de Avila non dubitat dicere, quod illi qui damnant eos, qui saepius ad Eucharistiam accedunt, daemonis officio funguntur.

32. — Caeterum considerando relatas doctrinas, videtur non posse director sine scrupulo negare Communionem frequentem, et etiam quotidianam (excipe ordinarie loquendo unum diem in quavis hebdomada, ut facere solent prudentes aliqui directores, et excipe tempus illud quo privare velint poenitentes Communionem, ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem aut ob aliquam aliam justam causam) quibusdam animabus eam desiderantibus,

(1) Infrod. nlla vita dirota c. 20. — (2) S. Th. 4. Sent. d. 12 q. 3. ad solui, q. 2. — (3) p. 3. q. 80. o. 10. ad 3.

ut proficiant in divino amore. semper verò ac illa vivendo alienata ab affectu cujuscumque culpa? venialis, incumbit insuper multum orationi mentali, et conatur tendere ad perfectionem, et amplius non labitur in peccata, etiam venialia plenè voluntaria. Hsec enim, ut ait s. Prosper, est perfectio quae potest in hac vita haberi, attenta humana fragilitate. Et quando confessarius utile esse cognoverit concedere Communionem frequentem similibus personis, inquit Innocentius XI. in suo Decreto, nihil obstare, quod sint etiam negotiatores et conjugati. En ejus verba. Frequens (ad sanctiss. Eucharistiam) accessus confessoriorum iudicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiae fructu, et ad pietatem processu laicis, negotiatoribus et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti «profuturum, id illis prescribere debebunt.

33. — Et quamvis anima aliqua caderet aliquando in veniale peccatum voluntarium oh meram fragilitatem, sed citò postea doleret, emendationemque proponeret, si deinde Communionem desideraret ad robur accipiendum a Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in via perfectionis, quam de causa ei esset deneganda Communio? Damnata jam fuit ab Alex. VIII. propositio 22. Baji, quae dicebat. Sacrilegi sunt iudicandi qui jus ad Communionem percipiendam praetendunt, antequam de delictis suis poenitentiam egerint. YX prop. 23. Similiter arcendi sunt a sacra Communionem quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers. Sacrum Concilium Tridentinum vocat hoc Sacramentum, Antidotum quo liberamur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus prorservamur. Et quidam ad hunc finem praeservandi animam a recidivis, apostoli Communionem quotidianam primaevis Christianis concedebant, inter quos sine ullo dubio reperiuntur similiter imperfecti, et fortasse imperfectiores, ut arguitur ex epistolis SS. Pauli et Jacobi. S. Ecclesia (in Postcommunionem Dom. XXIII. post Pentecosten) orat, ut quidquid in nostra mente vitiosum est, dono medicationis hujus Sacramenti curetur. Ergo Communio fuit instituta etiam pro imperfectis, ut virtute hujus cibi sanentur. Notandum insuper est id quod s. Franciscus Salesius in sua Philothea ⁽¹⁾ in hoc proposito dicit. Si quaerunt de te curtam frequenter communices, responde illis, quod duplex personarum genus debet scepius communicare, perfecti scilicet et imperfecti, perfecti, ut se in perfectione conser-

⁽¹⁾ Vita devota c. 21.

vent; imperfecti, ut ad perfectionem valeant pervenire. Fortes, ne debiles fiant, debiles, ut fortes evadant; infirmi ut curentur, benevolentes, ne infirmetur. Et quod ad te attinet utpote imperfectam, infirmam, ac debilem, eges frequenti Communione. Dic illis, quod ii, qui mundanis negotiis non sunt implicati, debent scepius communicare, quia habent opportunitatem; qui vero hujusmodi negotiis detinentur; quia egent Communione. Denique Sanctus concludit, dicens: Accede scepius, 6 Philothea, ad Eucharistiam, immo quam scepiissime consilio tui directoris, et crede mihi, quod lepores in nostris montibus albi evadant non alia ratione, nisi quia non edunt nisi nivem, et tu comedendo puritatem in hoc Sacramento tota pura evades. Item P. Granata in suo tractatu de Communione ait. Non debet homo recedere ab hoc Sacramento ob propriam indignitatem; pro pauperibus enim relictus est hic thesaurus, et pro infirmis hec medicina, itaque nemo (subdit) quantum imperfectum se noscat, debet se longe ab hoc remedio tenere, si verd curari desiderat. Immd, ait idem auctor, quod quanta magis quis se debilem noscit, tanto magis ad hunc cibum fortium debet accedere. Quod valde consonat cum eo quod inquit s. Ambrosius (1). Qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Idem alibi (2): Quotidie peccas, quotidie sume.

34. — Adde, quod s. Thomas docet (3), effectum Sacramenti, quantum ad augmentum gratiae, non impediri a peccatis venialibus, dummodo non committantur in ipsa Communione, et quamvis haec impediunt in parte, non tamen in toto effectum Sacramenti impediunt. Hanc sententiam communiter tenent Sotus, Suarez, Valentia, Vasquez, Coninkius, et plures alii apud Salm. (4). Insuper tenent plures graviore auctores (5), hoc Sacramentum ex opere operato remittere peccata venialia, de quibus anima actuale complacentiam non habeat, atque hoc concordat cum eo, quod ait Catechismus Romanus (6). Remitti verd Eucharistia, et condonari leviora, quae venialia dici solent non est quod dubitari debeat; quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, totum id Eucharistia, eas minores culpas abstergendo, restituit. Saltem, ut ait Angelicus (7) cum communi, excitatur per Communionem actus cha-

(1) Lib. 4. de Sacr. r. 6. — (2) Ub. 5. de Sacr. c. 4. — (3) S. Thom. 3. p. nJ9. a. 8. — (4) lib. 0. n. 270. Qu;er. II. — (5) n. 269. r. Effectus II. — (6) De E. cli. p. 2. n. 51. — (7) o.p. q. 79. a. 4.

ritatis, quo inde peccata remittuntur: Qui faclus charitatis) excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.

35. — Quod si postea dignoscatur, non obstante frequentia Communionis, animam nihil proficere in via perfectionis, neque se emendare a culpis deliberatis, licet venialibus, ut si adhaereret etiam voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliqua vanitate vestiendo, tunc certe consulto restringendus erit usus Communionis, etiam ut serio cogitare incipiat de sua emendatione, et suae spirituali perfectioni consulere. Caeterum advertendum est, quod licet juxta s. Thomam^d), ut possit quis ad Communionem accedere, requiratur, ut cum magna devotione accedat: nihilominus non est necessarium ut illa sit summa, vel aperta sensibilis. Sufficit directori detegere in intimo voluntatis sui poenitentis quamdam alacritatem ad exequenda quaecumque Deo placuerint. Qui Communionem abstinere, quia non sentiret in se magnum quemdam fervorem, inquit doctus Gerson, esset comparandus illi qui nimis frigescens nollet ad ignem accedere, quia nullum in se experitur calorem. Unde docet P. Granada, cum Cajetano, personas pusillanimes, quae ob immoderatum timorem suae indignitatis Communionem* omitunt, magnum suo proprio progressui inferre praejudicium. Neque ad proseguendas Communionem, inquit s. Laurentius Justinianus, oportet, ut anima sentiat, aut aperte in se discernat augmentum fervoris, quoniam non raro hoc Sacramentum operatur, absque eo quod nos ipsi animadvertamus. Et s. Bonaventura inquit (2). Licet tepide,, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedas, quia qui se indignum reputat, cogitet quod tanto magis egeat medico, quanto senserit se aegrotum; neque ideo queres te jungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab ipso. Et postea subdit. Neque praetermittenda est sancta Communio, si quandoque non sentit homo specialem devotionem, cum se ad illam praeparare studeat, vel in ipsa perceptione, vel post forte minus devotum se sentit, quam vellet. Ergo bene sentit Sanctus, quod etsi anima experiretur minorem devotionem post susceptam Eucharistiam, quam antea, nec etiam debet eam omittere. Quapropter, quemadmodum quando anima sentit se maximopere ad Communionem inclinatam, expedit identidem eam mortificare Communionem differendo (praesertim si adverta-

(1) s. p. 7. 80. a. 10. — (2) De profectu Rei. c. 78.

tur, quod per illam prohibitionem turbetur; hujusmodi enim contristatio est argumentum superbiae, quae eam vere reddit indignam); ita ex opposito quando sentit in se ariditatem, et taedium ad Eucharistiam suscipiendam, expedit tunc illam saepius ad Communionem impellere, ut a Sacramento vires acquirat.

36. — O utinam, concludo, 6 utinam et in mundo plures animae hujusmodi invenirentur (quae a nonnullis ultra, quam convenit, rigiditati addictis, irreverentes, et temerariae vocantur), quae odio habentes etiam culpas leviores, expeterent communicare non modo frequenter, sed etiam quotidie, cum vero desiderio se emendandi, et in divino amore proficiendi, si enim hoc esset, longe plus in mundo Jesus Christus diligeretur. Bene experientia demonstrat omnibus his qui dirigendarum animarum munus exercent, ut et ego expertus sum, valde quidem proficere personas illas, quae recto cum desiderio ad Communionem accedunt, et Dominum mirum in modum eas ad suum amorem pertrahere, quamvis saepe hoc eis non manifestet pro majori earumdem bono; cum et multoties eas relinquit in tenebris et desolatione, et sine ulla devotione sensibili. Animabus istis (ut docent s. Theresia et s. Henricus Susonius) nullum efficacius est remedium, quam frequens Communio. Unde, ut concludamus, curet confessarius Communionem suadere, quoties verum desiderium demonstret, et quoties advertit animam in spiritu perficere beneficio Communionis. Curet etiam insinuare, ut post Communionem immoretur in gratiarum actione pro eo tempore quo potest. Paucissimi sunt directores qui sedulo id faciunt; scilicet inculcare suis poenitentibus, ut per aliquod notabile tempus post susceptam Eucharistiam gratias agant, et ratio est, quia paucissimi sunt sacerdotes qui post Missae Sacrificium cum Jesu Christo in gratiarum actione subsistant, et ideo pudet eos aliis insinuare quod ipsi non faciunt. Gratiarum actio ordinarie per integram horam durare deberet, fiat saltem per dimidiam, in qua anima in amando et petendo se exerceat. Inquit s. Theresia, quod post Communionem Jesus existit in anima tanquam in throno misericordiae, ut illi gratias elargiatur, dicens: Quid vis, ut tibi faciam? Et alibi. Post Communionem non amittamus tam praeclaram opportunitatem negotiandi. Non solet sua divina Majestas male rependere hospitium, si bene in anima excipiatur. Insinuet etiam, ut saepius spiritualiter communicet, quae res valde a Tridentino Concilio commendatur. Spiritualiter communicare (inquit

s. Theresia) est valde utile. Nolite id praetermittere, hic enim experietur Dominus quantum eum ametis.

§. Y Methodus vitee pro aliqua Moniali quae exposceret
dirigi per viam perfectionis.

37. — Akte omnia praemittere oportet ea quae inferius exponam.

cturam, neque cilicia equinis crinibus contexta, quoniam haec valde officiunt sanitati. 3. Jejunium in pane et aqua in die sabbati, et vigiliis septem festivitatum Mariae, si commode per valetudinem poterit, vel saltem unico tantum uti obsonio. In refectioe vespertina ordinarie non excedere octo uncias cibi, nisi adfuerit alia extraordinaria urgentia, abstinere a fructibus diebus Mercurii, Veneris, et in Novenis superius enuntiatis, in quibus potest etiam abstinere ab aliqua alia portione cibi consueti, et in edendo miscere cibis aliquam particulam herbae amarioris, sed nunquam cinerem. Extra mensam nihil comedere, quoniam melius est, comparative loquendo, quotidie praefatam abstinentiam exercere, quam bis vel ter in hebdomada jejunare. Somnus non extendatur ultra sex horas; semper vero ad quinque; quoniam excedens defectus somni nocet capiti, et impedit caetera exercitia spiritualia. 4. Servare silentium per tres horas diei, quod intelligi debet de non proferendis verbis non necessariis parum autem Joqui semper proderit.

Monita in genere pro perfectione.

38. — I. Collocare omnem suam fiduciam in Deo, et omnino diffidere de se, et de suis bonis propositis. Mascula determinatio est se vincendi, et vim sibi in occasionibus inferendi. AICS. Theresia: Si defectus non procedit a nobis ne timeamus quod Deus se abstineat ab impertiendo nobis auxilia ad nostram sanctificationem.

II. Cavere a quocumque minimo defectu deliberato, sive apertis oculis admisso. A peccato deliberato, (inquit eadem Sancta) quantumvis parvo, Deus vos liberet. Subditque: Dcemon enim per opera minimarum rerum aliqua facit foramina, per quae res magne ingrediuntur.

III. Non tristari post admissos defectus, sed cito se humiliare, et ad Deum confugiendo cum brevi actu contritionis et proposito se in pace remittere; et ita semper se gerere, etiamsi centies in die quis caderet. Et in hoc monet s. Theresia, ne communicentur propriae tentationes animabus imperfectis, quia ita et sibi, et aliis damnum affertur.

IV. Alienare se ab omnibus propinquis, rebus, voluptatibus; aliter, inquit s. Theresia, Anima non recedendo a voluptatibus mundanis, non post multum denuo recedet a via Dei. Effugere familiaritatem personarum diversi sexus quantumcumque fuerint religiosae, saepe enim dia-

bolus introducit cum illis quasdam affectiunculas non puras, eas obtrudendo pro spiritualibus. Videantur notata Tractat. ult. n. 54. Oportet ante omnia renuntiare propriae aestimationi, et propriae voluntati, immo et rebus spiritualibus, ut orationi, Communioni, et mortificationibus, quando haec obedientia non permittit. Uno verbo oportet expellere ex corde omne quod non est Deus, et quod non est secundum majus Dei beneplacitum.

V. Laetari cum spiritu quoties se cernit contemni, irrideri, et omnium vilissimum reputari. O quam pulchri orat anima illa quae vilipendia libenter amplectitur praecipue in communitatibus in quibus haec virtus est omnium longe necessaria, consequenter oportet fovere affectionem specialem erga nostros inimicos et persecutores, illis inserviando, benefaciendo, honorando, saltem benedicendo, et commendando specialiter Deo, quemadmodum Sancti facere consueverunt.

VI. Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illiusque placendi. Ait s. Theresia: Dominus adeo desideriiis delectatur, ac si fuissent executioni demandata. Sine hoc desiderio anima non progredietur in via perfectionis, nec Deus largietur illi gratias valde speciales. Eadem Sancta ait: Ordinarie Deus non impertitur favores multum singulares, nisi iis qui diu desideraverunt ejus amorem. Et desiderio oportet semper conjungere determinationem faciendi, quantum possumus, ut Deo placeamus. Praefata Sancta inquit: Diabolus potissimum timet magnanima corda. Et alibi: Nihil aliud d nobis exigit Dominus, quam validam determinationem, ut reliquum ipse inde perficiat. Oportet quoque fovere affectum summum erga orationem, quae est fornax in qua accenditur amor divinus. Omnes Sancti, quoniam unice Deum diligebant, unice quoque dilexerunt orationem. Est etiam necessarium ut quis ardentius desideret paradisum: in caelo enim animae diligunt Deum cum omnibus viribus suis, quod consequi nemo potest in terra, et ideo vult Deus, ut ardentissime hoc regnum desideremus, quod Jesus Christus nobis acquisivit sanguine suo.

VII. Habere magnam uniformitatem divinae voluntati in omnibus rebus appetitui nostro contrariis, et se pluries in die Deo offerre. s. Theresia hoc quinquagies in die facere consueverat. Non consistit progressus (inquit Sancta) in sibi procuranda majore fruitione Dei, sed in adimplenda illius voluntate. Et alibi: Vera unio est unire nostram cum divina voluntate.

VIII. Praestare exactam obedientiam regulis Superioribus, et patri spirituali. Dicebat V. P. Vincentius Caraffa. Obedientia est regina omnium virtutum, omnes enim virtutes obediunt obedientie. Et S. Theresia. Deus ab anima quæ sibi proposuit illum amare, nihil aliud exigit, quam obedientiam. Perfecta vero obedientia consistit in cito fideliter, alacriter, et sine ullo iudicio obediendo, nullam exquirendo rationem, quoties res iussa non sit certe peccatum, ut inquiunt SS. Bernardus, Franciscus Salesius, Ignatius de Lovola, et omnes spiritualis vitæ magistri; et in rebus dubiis eligere id quod praesumitur quod iussisset obedientia; et quando hæc praesumptio non posset haberi, id eligere quod magis nostris inclinationibus adversatur. HOC est illud Vince teipsum toties inculcatum & s. Francisco Xaverio, et s. Ignatio, qui solitus erai dicere longe plus proficere animam mortificationis amicam unico horæ quadrante, quàm alias non mortificatas per plurimas horas.

IX. Attendereseemper divinae praesentiae. Inquit s. Theresia: Omne malum provenit ex eo quod non consideremus Deum praesentem. Qui vere amat, nunquam obliviscetur objecti amati. Ad conservandam vero memoriam hujus divinae praesentiae, juvat in praxi aliquod speciale signum gestare, vel intra cubiculum habere. Maxime vero oportet hanc praesentiam fovere, saepius in die repetendo actus amoris in Deum, et petendo divinum amorem. E. c. Deus meus et omnia; diligam te ex toto corde meo; totum me tibi do; jac de me quod tibi placuerit, nihil aliud volo nisi te, et tuam voluntatem, da mihi amorem tuum, et dives sum satis, etc. Advertendum tamen est quod actus isti faciendi sunt sine ulla vi, et nullam desiderando consolationem sensibilem; sed cum suavitate quadam, et voluntate pura unice Deo placendi. Asserebat s. Theresia. Ne vereamur relinqui irremuneratam a Deo vel unicam elevationem oculorum ad ejus recordationem.

X. Dirigere intentionem placendi Deo in quacunque actione quotidiana sive spirituali, sive corporali, dicendo. Domine, hoc facio tantum ut placeam tibi. Recta intentio appellatur alclimia spiritualis, quæ omnes actiones, etiam viliores, aureas facit.

XI. Quotannis exercitia spiritualia peragere per octo, vel decem dies, alienando se, quantum fieri potest, ab omni conversatione, et officio quod distractiones afferat, ut solum cum Deo versetur. Similiter singulis mensibus aliquam diem ad se colligendum destinare. Devote celebrare No-

venas Nativitatis Domini, Spiritus sancti, septem festivitatum Mariae, s. Josephi- Angeli sui custodis, et Sancti tutelar. In his Novenis poterit quotidie accedere ad Communionem, orando per horam, vel saltem dimidiam pifis consueto. Recitare aliquas alias orationes vocales, sed non multas, quoniam longfc melius erit exercere de* terminatum quemdam numerum actuum amoris, vel sim- milium.

XII. Habere devotionem specialem erga s. Josephum, An- gelum suum custodem, Sanctum suum tutelarem, et praecipue erga s. Michaellem universalem cunctorum fide- lium patronum, sed ante omnia erga beatissimam Virgi- nem Mariam, quae ab Ecclesia nostra vita, et nostra spes appellatur, est enim moraliter impossibile, ut anima multum in perfectione proficiat, sine particulari, et te- nera quadam devotione erga sanctissimam Dei Genitricem.

APPENDIX II.

DE ASSISTENTIA ERGA MORIBUNDOS.

§. I. Monita ad Sacerdotem. §. II. Remedia adversus tentationes.
 .. »» Motiva, et affectus. §. IV. Animadversiones circa novissima Sacramenta. §. V. Monita circa agonem, et mortem. §. VI. Affectus qui suggeri possunt agonis et expirationis tempore. §. VII. Signa proximae mortis. §. VIII. et ult. Preces, actus christiani et bene- dictiones.

Nullum charitatis opus ade6 acceptum Deo extat, ma-
 gisque ad animarum salutem conducens, quam in ~~essio~~ ^{essio} Ed

aliquit ex suis parocbianis aegrotare intelliguni, non expectent, ut infirmus parochum accersat, sed ipse parochus ultro eum invisere curet; idque non semel tantum, sed frequentius, si infirmum etiam spiritu aegrotare adverterit. Quod si legitime sit impeditus, id saltem praestandum provideat per alium sacerdotem, modo hic sit pius et prudens; quidam enim sacerdotes, hoc munus exercendo, magis quam utilitati, damno esse solent, tam infirmis, quam sibi et infirmorum domesticis, quorum profectum sacerdos assistens etiam respicere debet. Monet insuper Rituale, quod si sacerdos fort& deesset, id parochus praestandum curabit saltem per aliquem laicum nium et ehristiana charitate praeditum, qui sanctis verbis infirmo praesto sit.

§. I. Monita ad sacerdotem assistentem.

I. Sacerdos clam procuret medico scire, an infirmitas sit mortalis. Dico clara quia detestabilis usus medicorum est, a*grotos decipere, ne eos et propinquos contristent, pen6 ac si infirmis obligationem intimare confessionis (quam, cognito patescitur) detes Td (si) T.69965 T3 7.04063 T6 29

ad confessionem inducat. Moneat ut omnem suam spem in Deo ponat, qui potens est ipsum in pristinam, si velit, reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut aegrotus suae infirmitatis periculum agnoscat. Praesertim advertat, ne ille omnino fidem praebeat medicis et propinquis, qui forte morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum moerore afficiant. Dicat, sapientis esse praevidere futura. Hortetur quod, dum, mens valet, confessionem suscipiat, quae corporis saluti (si animae expedierit) etiam proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quod slatim ac ipse sua confessus fuit peccata, & strato incolumis surrexit. Pariter Cantipratensis enarrat, quod quidam eques, ubi multa non profuerunt medicamina, confessionis virtute statim convaluit.

si tamen aegrotus dilationem quaerit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, puta vesperarum, vel diem crastinum, confessioni explendae. si tamen periculum imminens est, ipsam cum d. Augustino moneat, quod Deus non promisit peccatores expectare, sed tantum parcere eis si poeniteant. Crastinum non promisit, fortasse dabit, fortasse non dabit. Quod si adhuc infirmus nec etiam per haec monita ad confessionem adduci possit, sacerdos nunquam eum deserat, sed quandoque terroris, quandoque fiducia argumentis curet ipsum expurgare, et provideat, ut tam privatae, quam publicae pro huius miseri salute preces ad Deum adhibeantur.

IV. si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportune disponat; id enim expedit pro familiae pace, et eo magis, si opus sit, pro suae conscientiae levamine. ^{III} hoc tamen sacerdos sedulo caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem aegrotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum sub gravi obligatione teneri illis bona relinquere, saltem, quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficit. Haec tamen gravis obligatio non videtur urgere pro remotioribus propinquis. Observa quod dictum est in Opere Tom. 3. lib* 3. n. 916. si verdaegrotus vult pro sua anima aliquid testari, ipsum moneat, ne ous illud haeredibus imponat: quia experientia docet, legatos pios pene nullos satisfieri, sed potius hortetur, ut aliquod corpus relinquat, aut pecuniae summam, ad sacrificia aut aliam piam operam persolvendam. Caveat sacerdos, ne consulat in-

firmis quidquid aliis praejudicio esse potest, cura Christi ministros non deceat aliorum odium sibi commovere.

V. Cum rudibus, dum actus Christianos eis suggerit itnlico, im6 vernaculo semper loquatur sermone. Cum litteratis contri comitioribus verbis, et aliquoties etiam latinis ex Scriptura excerptis, sed brevibus sententiolis utatur. Monet tamen Rituale, ne sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ht aliqui solent, infirmo potius caput obtundet, quam adjuvet. Pater llecupitus e Societate Jesu de seipso refert, morti proximum quidquid ei dicebatur, non intellexisse, sed tantum quoddam molestum murmur; ita ut, ne magis caput laederent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis inoram interponerent.

VI. Praeter parvas Christi Domini crucifixi, beataeque Virginis imagines, quas juxta infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiam ob oculos ejus collocare faciat imagines Deiparae et Redemptoris majoris molis, ut sic aegrotus, quocumque se vertat, eas cernere possit et illis se commendare.

VII. Curae ei etiam sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, imagines parum honestae, et praesertim personae, quae aliquo modo occasionem peccati praebere possunt, et istae non solum a cubiculo, sed a tota domo expelli debent. Et dum infirmus agonie proximus videtur esse, sacerdos omnes ab ejus cubiculo depellat, praeter unum aut duos tantum, qui ipsi dum oportet praesto sint. Caeterum, omni n6 prohibeat in aegroti cubile propinquos ingredi, ne alicui passioni causam praebeant.

s. II. Remedia adversas tertiationes.

Praecipua contra tentationes remedia sunt Jesu ac Mariae SS. nomina saepius invocare, et crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus daemonis insidiis quaedam hic adnotare expedit.

Et I. adversus Fidei tentationes. Ab hac terribili tentatione praesertim agitantur, qui cum perditam egerint vitam, sibi snoque judicio nimis adhaeserunt, praecipue si viri eruditi fuerint. Hic sedulo advertendum, qu6d si daemon aliquod eis circa Fidem dubium aut subtilitatem suggerat, slatim constanti animo tantum generatim respondeant: Ego credo quod s. Mater Ecclesia credit, qnce veritatem credit et confitetur. Horteturque sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, qu6d ipsum in Ec-

clesiae sinum ab incunabulis accipere dignatus sit; idcoque in ipsa Fide usque ad extremum vitee perseverare velle profiteatur. Praecipuus tamen modus et utilior ad huiusmodi tentationes repellendas erit mentem alio divertere, aliosque varios elicere actus, nempe contritionis, spei charitatis erga Deum, et similia. De quodam Doctore bellarminus refert, quod hic, dum in morte cum daemone disserere de quodam Fidei articulo voluerit, deceptus succubuit, et mortuus est.

Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo quod nostrae Fidei (per se sanctae et intemeratae, h pauperibus piscatoribus per totum orbem diffusae, tot miraculis, ac tot millium martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsa immolaverunt, confirmata*) argumenta luce clariora sunt* et manifeste illam veram esse patefaciunt, licet res, quas ipsa docet; nunc per speculum in enigmate videamus; nam si mysteria, de quibus nos instruit, essent evidentialia, ubi esset meritum Fidei, quae ideo Fides dicitur, quia res, quas docet, obscurae sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit. Beati qui non viderunt, et crediderunt. Joan. 20. 29.

II. Adversus tentationem desperationis. Hec est praecipua tentatio, qua infernus vehementius aegrotos impetit, unde illis de divina iustitia, damnatorum pomis loqui, eorumque patrata scelera exaggerare, sacerdos caveat; sed potius ipsis fiducia in misericordia Dei, Salvatoris passione, divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

Primum igitur nostrae spei inotivum est divina misericordiarum Deus vocatur, et vere est Pater misericordiarum (2. Cor. 1. 3.). Ipse occurrit etiam non quaerentibus se. Invenerunt qui non quaesierunt me. Isaiae 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quam nos salutem optamus, quare ipse merito de illis queritur, quos etiam fugientes amplexari desiderat, ut ait D. Bernardus. Amplecti quaerit, de quibus desertum esse se queritur. Ipse est totus pronus ad ignoscendum. Multus est ad ignoscendum. Isaiae 55. 7. Protestatur se nolle mortem peccatoris. Nolo mortem impii sed ut convertatur..., et vivat. Ezech. 33. 11. Inquit quod, cum peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittit. Si autem impius egerit poenitentiam..., omnium iniquitatum ejus non recordabor. Ezech. 18. 21. et 22. Post haec divina testimonia, quis unquam de Dei misericordia diffidere poterit? Unus tantum poenitentiae actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus vix

ingemendo dixit. Propitius esto mihi peccatori et justificatus est. Prodigas filius stutimacad patris pedes stetit, paler eam amplexas est. David ut dixit, Peccavi Domino Nathan ei respondit. Dominus quoque transtulit peccatum tuum 2. Reg. 42. 43.

Secandum motivum est passio Jesu Christi qui non ad aliud quicim ad peccatorum salutem in terram descendisse protestatur. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Matth. 0. 13. Profitetur etiam nullum a se abire pati. **Eum**, qui venit ad me, non ejiciam foras. Joan. 6. 37, Et apud Matth. 18. 12. inquit, quod ipse est bonus ille Pastor, qui dispersas oves quierit, etsi **quam** reperit, exultat. eam amplectitur, suisque humeris imponit. et videtur Heinde liane majori diligere affectu, prout se gessit **Cum** s. Maria iEgyptiaea, B. Angela h Fuligno, S. Margarita d Cortona, aliisque poenitentibus. Qui igitur rectam liabet voluntatem, timere non debet damnari h Domino, qui, ne damnaret nos, seipsum ad mortem Crucis damnare non dubitavit.

Tertiam motivum sunt divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus divina promittitur gratia. Petite, et accipietis. Joan. 16. 24. Arnen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23. Et hic non s lum de justis, sed etiam de peccatoribus sermo it, juxta textum Matthaei. Omnis enim, qui petit accipit. Matth. 7. 8. Satis igitur est gratias a Deo petere ad salutem, ut certe obtineantur. Bonus est Dominus.... animae quaerenti illum. Thr. 3. 25. Quartum motivum est Sanctorum intercessio, et praesertim Deiparae, quam vult Deus, ut nos **Cum** tota Ecclesia salutemus nostrum refugium, vitam, et spem nostram, ac dicamus. Refugium peccatorum, ora pro nobis. Vita, spes nostra, salve. Unde merito ipsa B. Virgo appellatur a Illosio, spes desperantium et a s. Ephrem, adjutrix destitutorum. Eadem Dei Mater B. Birgittse revelavit, quod sicut aliqua mater videns filium inter enses suorum hostium versantem, animosa in tutelam suam illum suscipit; ita ipsa curat devotos, suos tutari, **dum** a daemonibus vexantur, eique se commendant. Insuper dixit, quibdeum accedit apud eam peccator, ipsa non ejus merita discutit; sed **Cum** quali intentione veniat, attendit. Et Deus ipse B. Catharinae Senensi revelavit, Mariae suae filiae concessisse, quod quis peccator ad eam recurrens nullo mddo possit & daemone rapi.

III. Adversus tentationem vance gloria. D. Bernardus

ait, quod vana gloria est quaedam sagitta, quae leviter penetrat, sed non leviter vulnerat; praesertim si persona timoratae sit conscientiae. Si igitur sacerdos unquam adverteret moribundum nimis se reputare securum de sua salute, quia nimis suis operibus fidit, ei dicat quod peccata solummodo nostra sunt, omnia autem bona a Deo recipimus, ex illo. Quid autem habes, quod non accepisti? 1. Cor. 4. 7. Et cum certum sit, nullum suae salutis aeternae, divinaeque gratiae infallibilem certitudinem habere posse (Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, Eccles. 9. 1.); ideo quisque semper pavere debet, et cum metu et tremore salutem suam operari ut ait Apostolus, Philip. 2. 12,

IV. Adversus tentationem impatientiae. Si infirmus ex morbi cruciatibus impatientia afficitur, huic ostendimus, quanta martyres pro Christi nomine tormenta sint passi vivi excoriati, adusti, trucidati, et praesertim ei ob oculos ponantur omnia quae innocens Jesus propter nostrum amorem est perpassus. Dicatur aegroto, quod infirmitatis dolores vitari nequeunt; unde si ipse invitus eos patitur, male nunc, et in altera vita se habebit; si autem libenti animo pro Deo acceptat, non solum hic a morbi poena levabitur, sed ibi minus purgatorii tormenta luet, magisque postea in coelo remunerabitur. Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan. 16. 20. Moneatur quod extremae vitae cruciatus nostram complent aeternam coronam, quoniam (ut s. Bonaventura dicit) poenas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectibus opus est, juxta illud Jacobi: Patientia autem opus perfectum habet. Jac. 1. 4. Et ita Deus suos in hac vita amicos tractat, dum crux est nostrae praedestinationis securus signum. B. Clara per 28. annos doloribus vexata vitam duxit. s. Lidovina per 38. annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et divina Mater quodam die B. Birgittae aegrotanti sic dixit. Scis quare tua infirmitas tam in longum abiit? abiit, quia te Filius meus et ego nimis diligimus. Nos miseros viatores inter hujus saeculi aerumnas Apostolus valde consolatur dicendo. Momentaneum et leve tribulationis nostrae... aeternum gloriae pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4. 17. Et alibi. Non sunt condignae passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. Rom. 8. 18.

Et sic infirmo sedulo oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solum si dolores patitur, sed etiam si medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrius moneat illum, ut a Deo patientiam expostulet.

V. Iis qui aegre ferunt mori tam immature, ob oculos

ponantur praesentis vitae miseriae, in s'mitates animi angores, nec non peccandi et damnationis pericula. Ideo sancti viri tam avide mortem exoptabant. s. Theresia aiebat: Heu mihi quia in omni vitae meae momento Deum amittere possum! undè quoties horologium sonabat, toties valde gratulabatur, eo quod jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant, ut citius hoc periculum effugerent, et Deo fruerentur. Ilinc dicitur in Apocalypsi (14. 13.) . Beati mortui qui in Domino moriuntur... ut requiescant a laboribus suis. In hac lacrymarum valle viatores sumus. Non enim habemus huc manentem civitatem. Hebr. 13. 14. Unusquisque aut rex, aut Pontifex mortem subire debet.

Hortetur infirmum, ut Deo gratias agat, quod non permiserit mori tempore quo erat in peccato; et quod tunc ipsum Sacramentis munitum discedere disponat. Dicat, saltem mortem libenti animo excipiendam esse, quia evadimus tot leves culpas, a quibus in hac vita immunes esse non possumus.

Dicat aegroto: Frater mi, oportet ut te conformes voluntati Dei, qui omnia disponit propter nostrum bonum. Quis scit, an si amplius viveres, animam non perderes? Sed dicet infirmus. Ego vivere optarem, ad aliquam Deo de culpis meis satisfactionem praebendam, et aliquid boni ante mortem peragendum, dum usque adhuc nihil egi. Despondeat sacerdos: Fili, nulla poenitentia est Deo magis accepta, quam mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare, nullusque actus perfectior est, quam mortem accipere ad voluntatem Dei exequendam.

VI. Adversus tentationem adhesionis bonis, et propinquis. Eis quibus mori displicet, quia nimis adhaerent bonis, dicat confessarius, haec non esse vera bona, cum sint transeuntia, et de brevi defectura; et si non deficiunt, potius animum angunt, quam solantur.

si autem affligitur infirmus propter uxorem, filios, aut nepotes dilectos, quos relinquit, blande sic horietur. Fili mi, statutum est omnibus inori, omnes te ordine sequentur: nunc tuae saluti consule, et animam tuam salva, et sic pro ipsis in coelo orabis, unicuique cum ipsis eris aliquando beatus in aeternum, sed nunc quid dulcius, quam proficisci ad manendum cum Jesu Christo, cum Regina coeli, et omnibus Sanctis

si autem angitur, quia conjunctos suos relinquit inopes, ei dicat: Audi, fili, si tu aeternam salutem assequeris, multo melius de coelo, quam de terra tuis opem ferre poteris. Sed

ne dubites; quia Deus, qui volatilia pascit, non omittet eis providere. Si tu illos amas, Deus plus diligit.

VII. Advershs tentationem odii et vindictae. Si quis propter aliquam acceptam offensam odio tenetur, 1. ipsi intimetur divinum praeceptum. Diligite inimicos vestros. Malth 5. 44. 2. Dicatur ei quôd qui non dimittit, nec veniam sperare potest & Deo, qui dicit, Foris canes. Apoc. 22. 15. Canes (vindicum symbolum) repelluntur a cudo, si converso Deus veniam certam promittit illi peccatori qui veniam dat offensori suo, exilio: Dimittite, et dimittemini. Luc. 6. 37. Subdat, quod si inimicus injusta laeserit ipsum, quanti injustius ipse Deum? Quamobrem, si ipse petit a Deo ut sibi ignoscat, quanti magis proximo ipse ignoscere debet? Sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Colos. 3. 13. Ultimi ostendat eidem quim gratam rem Deo exhibet, qui injurias dimittit. s. Joannes Gualbertus, postquam fratricidae pepercit, ecclesiam ingrediens imaginemque Crucifixi salutans, vidit Redemptorem erga se caput inclinasse, ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. s. Jacobus ante mortem amplexatus est eum qui se accusavit. s. Stephanus oravit pro eis qui eum lapidabant. s. Aloysius Galliae rex apud se coenare fecit qui sibi mortem fuerat molitus. s. Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et praecipue primum exemplum de hoc praestitit Dominus noster Jesus Christus, qui in cruce positus, pro persecutoribus et maledicentibus sibi valde Patrem exoravit.

§. III. Varia motiva, et affectus cegrotis suggerendi.

I. Motiva fiducia. De bis supra (in §. 11.) jam locuti sumus, illis possunt sequentes adjungi ex Scriptura. Nul-
lus speravit in Domino, et confusus est. Eccli. 2. 11. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joan. 2. 2. Jesus-Christus ad hoc mortem subiit, ut nobis veniam criminum obtineret. Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom. 8. 32. Quomodo igitur Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?

Affectus fiducia: Dominus illuminatio mea, et salus mea quem timebo? Ps. 20. 1.

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.

Te ergo, quaesumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.

O bone Jesu, intra vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bertiardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam et sanguinem mihi non negasti

Passib Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea. Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria Mater mea, salva me, miserere mei.

Spes nostra, salve

Sancta Maria, Mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei Genitrix.

II. Motiva et affectus contritionis. Dicit S. Augustinus, quod quisque usque ad extremum vitee non debet omittere peccata sua deplorare.

Non intres in iudicium cum servo tuo. Ps. '14'2. 2. Jesu mi, et iudex meus, parce mihi, antequam venias ad me iudicandum

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias. Deus meus, oh si nunquam te offendissem

Domine mi, non debebas sic tractari d me, sicut impie feci.

Pater, non sum dignus vocari filius tuus. Ego d te discessi, tuam despexi gratiam, ultrb te amisi: toto corde me pxnitet; Deus meus, propter amorem et sanguinem Jesu Christi parce mihi.

Maledicta peccata mea quoe Deo me privastis, ego vos detestor, abominor, et maledico.

Deus meus, quid mali mihi fecisti quod ipse tam offendi te? Propter Jesum Filium tuum miserere mei.

Nunquam, Domine, te offendam quoadusque vivam, sive parum, sive multum mihi supersit, volo te amaix.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irrogavi, mortem meam, et dolores, quos usque ad mortem perferam.

Domine, merito me puniT; nimis te offendi. Sed quxso, in hac. non in alia vita me castiga.

O Maria! impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem et perseverantiam.

III. Motiva et affectus amoris: Deus meus, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo. Amo te plus quam me; amo te ex toto corde. Deus meus, non sum dignus te amare, quia nimis te offendi, sed propter amorem Jesu fac me dignum.

Oh utinarn et omnes te diligerent

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati et mori dignatus es.

Homine, castiga me uti vis, sed ne me prives te amare
Deus meus salva me : salus mea esi amare te.

Opto paradisum, ut in aeternum ex totis viribus meis
te diligam

Deus meus, ne me dejicias in infernum, ut mereor : ibi
tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit
te odio habere. Et quid mali Domine mi, fecisii mihi,
ut tu odio mihi habendus esses ? Eae ut te amem, et mitte
me quo vis:

Volo pati, quantum placet, volo mori, ut tibi pla-
ceam

Devince me tecum, Jesu mi, ne permittas me unquam se-
parari a te.

Deus meus, fac ut sim totus tuus, antequam moriar.

Quando erit, ut dicere possim: Deus meus, non possum
amplius amittere te?

Oh Deus meus : amare te vellem, quantum tu mereris

O Maria : traheme totum ad Deum.

Mater mea, ego multum te diligo, volo venire ad coelum
ad te amandum in aeternum

IV. Motiva, et affectus conformitatis. Omne nostrum bo-
num et vita consistit in eo, ut conformetur Dei voluntati
juxta illud: Vita in voluntate ejus. Ps. 29. 6. Deus quidem
vult quae nobis sunt meliori bono. s. Gertrudi Cum Jesus ap-
paruisset, mortem et vitam offerens, respondit ipsa : Domine,
quod tu vis, et ego volo. Pariter s. Catharina Senensis, cum
Jesus se illi praeberet, offerens duplicem coronam, unam
gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa re-
spondit: Ego eligo, quae tibi placet.

Affectus. Eja N. si Deus te vocat ad aliam vitam, con-
tentus es? Es contentus. Dic igitur semper : Domine, ecce
me, fac de me quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua:
volo tantum, quod tu vis. Volo pati, quantum tu vis. Volo
mori, quando tu vis.

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vitam
et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore : aut me consoleris,
aut me crucies, Deus meus, ego te amo, et semper te amare
volo

Deus meus, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic
eam tibi offero.

O voluntas Dei! tu es amor meus.

O beneplacitum Dei mei! me tibi totum in holocaustum
trado.

V. Motiva et affectus desiderii erga paradisum. Motiva.

Refert Blossius plures revelationes, ex quibus habetur, quid in purgatorio ~~illi~~, qui tepide coelum optavere, ex cruciantur peculiari poenâ, appellata a doctoribus mysticis poena desiderii aut languoris. Praesens vita est poenarum carcer, in quo Deum videre non possumus, unde merito rogabat David: Educ de custodia animam meam. Ps. 14\ 8., et s. Augustinus clamabat: Eja, Domine, moriar ut te videam. s. Hieronymus appellabat mortem, sororem suam, eique dicebat: Aperi mihi, soror mea. Et quidem recte, nam mors est illa quae paradisi januas nobis reserat. Et ide6 pariter s. Carolus Borromaeus, videns mortis effigiem cum falce in manu depictam, pictori praecepit, ut falcem deleret, et ejus vice elavem auream tanquam coeli elavem depingeret. Expedit igitur, ut sacerdos saepius alloquatur moribundos de coelestis patriae bonis, in mentem eis revocans quod Apostolus ait: Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quae preeparavit Deus diligentibus se 1. Cor. 2. 9.

Affectus. Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Ps. 41. 3. Quandonam erit, Deus meus, quod tuam infinitam pulchritudinem videbo, et facie ad faciem te diligam?

In coelo semper te amabo, tu semper me amabis; invicem igitur in aeternum nos amabimus, Deus meus, amor meus, et omnia.

Jesu mi, quando osculabor vidnera quae pro me sustulisti?

O Maria, quandonam erit, at me videam ad pedes illius Matris., quae tantum me amavit, et auxiliata est?

Eja ergo, advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum, benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

VI. Affectus, qui infirmo suggeri possunt dum Crucifixum deosculatur.

Dulcissime Jesu, ne respicias quid ego in te, sed quid tu pro me fecisti.

Recordare quod sim una ex ovibus tuis, pro qua mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi, moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me.

Domine, majora tu pro me, quam ego pro te patiar. Tu innocens, ego peccator.

Deosculare, frater mi (dicat sacerdos infirmo), pedes illos, qui tam ad te perditam ovem quaerendam et salvandam laboraverunt. Dic, quaeso: amabilissime redemptor

amplector pedes tuos, id Magdaleva amplexa fuit, fac ut audiam mihi pepercisse, ut illa audivit.

Deus meus, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac ut bene moriar.

Pater veterne, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi, multum tibi ingratus fui, miserere mei. Multoties infernum merui, non in alia, sed in hac vita me puni.

Si me fugientem quesivisti, me te quaerentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari a te.

Quis me separabit d charitate Christi? (Rom 8. 35.)

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima anima tua, quando egressa est de benedicto corpore tuo, miserere animae meae peccatricis in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es; ego propter amorem tuum mori volo.

VII. Affectus qui suggeri possunt sacerdotibus, et Religiosis infirmis.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut acquiram te meum summum bonum!

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum

Ne projicias me d facie tua.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari d te.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori. Ita dicebat S. Franciscus.

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.

Diligam te, Domine, fortitudo mea.

Eja moriar, Domine, ut te videam.

Quid mihi est in coelo, et dte quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in aeternum.

Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo?

Pater, peccavi, non sum dignus vocari filius tuus.

Averte faciem tuam d peccatis meis.

Tuus sum ego, salvum me fac.

Quando veniam, et, apparebo ante faciem Dei?

Quis nos separabit d charitate Christi?

Amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis. S. Ignatius de Loyola.

Dilectus meus mihi, et ego illi.

Misericordias Domini in ceterum cantabo.

Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, ele.

Vita, dulcedo, spes nostra, salve.

Refugium peccatorum, ora pro nobis

Maria, mater gratiae, mater misericordiae, tu nos ab hoste proteges, et in hora mortis suscipe.

O salus te invocantium s. Bonav.

§ IV. Monita circa ultima Sacramenta, et modum quo utiliter recipi possunt.

1. Circa confessionem.

Jam supra in praxi monitum est (vide nostram Moralem lib. 6. num. 260. et 484. ad 2.) quod cum periculum mortis instat aut forsitan Viaticum delatum est et longa esset confessio, tunc infirmus non tenetur omnia et singula peccata confiteri. Hic amplius animadvertenda sequentia nimirum, 1. quisquis sacerdos in mortis non solum articulo, sed etiam periculo, (ut Trid. sess. 14. c. 7. de Poenit. declaravit) censuris et casibus reservatis obstrictos absolvere potest (lib. 6. num. 561.). Advertendum tamen est, quod circa censuras reservatas teneatur confessarius facultate carens infirmo imponere, ut, elapso mortis periculo se praesentet Superiori, secus in censuras reincident. 2. 563. v. Secus 2. Simplex sacerdos absolvere non potest, praesente confessario approbato; secus tamen, si confessarius approbatus veniat jam inchoata confessione, secus etiam, si approbatus sit complex personae infirmae in peccato turpi, ut decrevit SS. P. Benedictus XIV. (loc. cit. n. 553. ad v. et VI.). 3. Moribundus sensibus destitutus recte potest absolvi, saltem sub conditione (quod securius est), dummodo constet infirmum absolutionem desiderasse poenitentiae signum praebens, aut si confessionem quaesierit, n. 4-79.; et id intelligitur, etiamsi moribundus in actu peccati sensus amiserit, n. 483. ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quemque velle suae salutis consulere judicatur, et sensibile aliquod signum ostendere, licet morbi eausque signum non bene intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si sacerdos medicum monefaciat, juxta s. Pii V. Bullam; ut eum non amplius invisere eat. Si tamen infirmus in sua adhuc maneat pervicacia, tunc medico curam denuo suscipere licebit; vide lib. 6. n. 664.

II. Circa Communionem.

Sequentia adnotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit, necesse non est ut omni vitae spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum, lib. 6. n. 284. 11. si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest, licet praemittatur experientia cum particula non consecrata, ibid. n. 292. v. In dub. III. Pueris ratione pollentibus etiam rite Viaticum dari potest, necnon phreneticis, dummodo sancte vixisse constet, aut paulo ante confessi sint, et periculum irreverentiae non adsit; idedque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particula non consecrata. IV. Infirmis etiam in Parasceve, ut habetur ex s. Rituum Congregationis Decreto, edito 19. Febr. an. 1022. Viaticum ministrare non tantum licet, sed ad hoc parochi tenentur.

V. Communis sententia tenet, quod in eadem infirmitate aegrotus non jejuno pluries Viaticum dari potest, saltem si intersit sex vel octo dierum spatium, imo multi doctores minus temporis intervalli exigunt, vide lib. 0. n. 284. et 285. si tamen aegrotus mane ex sua devotione communicavit, non potest ei ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo superveniente morbo violento, nempe vulneris, veneni, et casus similis, advenit. Secus si aegrotus in infirmitate jam constitutus mane communicavit; vide rationem in cit. 11. 285. 1) ub. 3.

VI. si tamen infirmus tantum confessus sit, et malum increbescit, tunc sacerdos eum, utquantb citius Viaticum accipiat, sedulo disponat, ut sana mente, et majori fructu recipiat; ideoque desiderium recipiendi Viaticum inanimum inducere curet, ut ita munitus daemonis viribus majori nixu et gratia obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat, qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere, et ad coelestem patriam brevi perducere, sin autem, ut si expedierit, etiam corporis salutem impertiatur. s. Cyrillus Alexandrinus ait, quod sancta Eucharistia etiam morbos depellit et aegrotos sanat. Et de suomet patre s. Gregorius Nazianzenus refert, quod statim ac Communionem accepit, convaleuit.

Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur. Frater mi licet tua sanitas non sit desperata, in periculo tamen est ideoque optimum est, ut quanto citius potes, Viaticum, accipias; nam Christus in pristinam te restituet sanitatem.

s/ Aoe luce ceternee salutis expedierit: si tamen mori debes, contra diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam patriam comes erit. Quid dicis? cupisne Viaticum accipere? Quidem: Eja igitur prepara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Dic toto corde: Veni, Jesu mi, veni, amor meus, omne bonum meum, veni, ad te anima mea desiderat. Quid mihi est in cxlo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in ceternum.

Sacerdotis autem, cum Viaticum pervenerit, sit cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempe, sorores filios, etc., qui passionis ei esse possunt, depellere. Tunc ei subjungat. 8. Philippus Nerius, cimi insuo cubiculo SS. Sacramentum viderit, exclamavit En amor meus, en amor meus! Dic etiam, frater, dic: En amor meus! En hic est Filius Dei, qui pro tua salute descendit de coelis, homo factus est, pro te in cruce mortem subire voluit, et nunc te invisere in ipso tuo cubiculo venit. Bono sis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te poenituit, et adhuc poenitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; itane est? Eja ergo dic: Amote, Deus meus, super omnia, et quia diligo te, me poenitet peccasse propter amorem tuum libenter morior, jam, si tibi placet mori cupio, ut videam te, et in aeternum amem.

Dicat ind&. Si igitur N. Jesum amas, parcis nunc amore sui omnibus, qui te in aliquo offenderunt, non est ita? Petisne etiam veniam, quibus injurias, et offensas irrogasti? Eja igitur converte faciem tuam ad Jesum qui te amplecti cupit; dic toto corde: Domine, non sum dignus; sed licet indignum tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterum igitur eum ardentem voca veni, Domine, veni, amor meus, Deus meus, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et praeter te nihil aliud cupit.

Communicato jam infirmo, ad «Tatiarum actionem illum adjuvet sacerdos: Eja igitur, frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, teque amplecti dignatus est. Sacramentum est, et vere dicitur fuit glorie pignus. Dominus tecum est, quid amplius times? exulta frater, Deus tibi dare vult paradysum, ideoque totum se tibi impertiri dignatus est: dic ergo: Domine mi, amor meus, te amplector, tibi gratias ago, te amo, et in aeternum te amare spem habeo: me poenitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vitee, in tuum amorem impendere firmiter propono.

Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper voluntas tua. Sanctam perseverantiam, amorem tuum mihi tantum concedere precor, ita ut amando te animam efflem, ut veniam ad semper te amandum in coelo. Tu me non deseres, ego non deseram te; ergo Deus anirnee meae, in aeternum nos ad invicem diligemus.

III. Circa Extremam-Uctionem.

Extrema-uncio, uti esi ultimum Sacramentum, ita ex 1). Thoma est vitae spiritualis corona; ipsa homo munitus, ad coelestem patriam ingredi disponitur. Unde Sacramentum hoc, dum aegrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conteratur; quoniam, licet conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltem probabile) imminet (ut in nostra Morali lib. 6. n. 714. Dub. 4.), tamen ad ultimum vitae discrimen prorsus differenda non est, (loc. cit. v. Advertend. 1.). Unde ait Catechismus Romanus part. 2. n. XVIII. graviter peccare parochos illos, qui conferunt Extremam-Uctionem, quando nulla adest spes vitae, et aegrotus jamjam privatur sensibus.

^Egroto sacerdos suadere studeat 1. quod Extrema-Uctio, si animae profutura erit, etiam ad corporis sanitatem confert, ut Tridentinum sess. 14. c. 2. cie Extrema-Unet.: Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animae expedierit, consequitur. Haec tamen sanitas non confertur, cum naturaliter impossibile sit iterum restitui ad salutem. De quodam jam defuncto refert Joannes Erolnds, hunc revelasse, quod si Extremam-Uctionem prius accepisset, statim b morbo convalesceret, sed quia distulerat, ideo vita defunctus erat, et ad purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundb, Extrema-Uctio peccatorum* reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ut docet D. Thomas lib. 6. n. 731. v. Commune ideoque instruat infirmus, ut dum quinque corporis sensus unguuntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat, Arnen. Tertio particularia auxilia, quibus in illo extremo agone inferni vim, et impetum frangat, subministrabit. Quare multum probabile est gravi se obstringi scelere, qui hoc sacramentum accipere recusaret, ut supra diximus.

Aliqua hic de liujns Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit 1. Speculative tantum probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramen-

tum cum una gutta olei, illam per partes non diffundendo, non tamen practice, quia haec vera unctio non esset; vide in Morali lib. 6, n. 709. Dubit. 4. II. Unctio quinque sensuum, secundum communio rem sententiam, est de necessitate Sacramenti, und& pestis tantum tempore, aut alicujus imminenti s mortis periculi, una tantum, et in uno sensu (consultius in capite) unctio adhiberi potest, sed semper sub conditione si A^alet. et cum unica forma dicendo. Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus nempe visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum. si tamen aeger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in omnibus quinque sensibus, solitis orationibus. III. Non est de necessitate Sacramenti geminam unctionem in geminis partibus adhiberi; immo unum tantum oculum, unam manum, etc. ungere, licit sufficit, dum periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ut si infirmus nequit verti ad aliud latu s. Unctio renu m in mulieribus, et etiam in viris, quando infirmus (ut Rituale monet) commode moveri non potest, relinquitur. Unctionem tamen pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet, sed quoad hoc Ecclesiaru m consuetudo servanda est; n. 710. v. Certum. Nec etiam de necessitate Sa-

mentam dari potest, etiam sine luminibus, et ministro; n. 728. et etiam probabiliter sine superpelliceo et stola, n. 726. VII. Extrema-Unctio in eadem intirmitate iterari non potest, nisi infirmus k priori probabiliter convaluerit, et in aliud simile vitee discrimen inciderit; ut docet Trident. sess. 14. cap. 3. de Extrema-Unct, vide n. 715. VIII. Cautus sit sacerdos in movendo aegroto, ut partes viciniores ungat; si tamen caute revolvat, et casu ille e vita decedat, irregularitatem non teneat incurrisse, quia in hoc casu irregularitas non potest incurri, nisi ob delictum, & quo qui charitatis causS. aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Denique recte parochus in sua domo oleum sanctum in nocte servare potest, dum probabile pediculum providet, ut vocatus ad conferendum Uctionem praestb non esset lib. 6. n. 730.

§. V. Monita circa agonem, et mortem.

Cum infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiae armis, ad eum juvandum quantum potest, sacerdos utatur. 1. Saepius infirmum aquft benedicta aspergat, praesertim si diabolicis tentationibus exagitatur, dicendo. Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus. 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat dicens. Benedicat te Deus Pater, qui te creavit, benedicat te Filius, qui te redemit; benedicat te Spiritus sanctus, qui te sanctificavit. 3. Salvatoris necnon Mariae aliquam imaginem saepius osculandam praebeat. 4. Curet, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et praesertim accipiat benedictionem in articulo mortis Benedicti XIV. cum indulgentia plenaria, quam infri\ adnotabimus. 5. Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini passionem, ac B. Mariae intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen sacerdos intervallum aliquod interponere, ut infirmus habeat, et ruminandi tempus, et quiescendi. 6. Studeat, ut saepissimi SS. Jesu et Mariae nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam: Maria Mater gratiae, etc. 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes pluries B. Mariae Virginis Litanias pro aegroto dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pulsetur campana agonis, ad significandum omnibus instantem mortem expirantis aegroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hic generatim animadvertendum est, quod cum infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosunt orationes, quam verba. 8. Cum tempus expirandi instat, sacerdos flebili voce et flexis genibus consuetas Ecclesiae orationes re-

citet: Proficiscere, etc. ut in fine Breviarii aut Ritualis habentur. 9. Dum manus, pedes, etc. infirmi tangit, ut an frigerit videat, caveat saltem ne saepius fiat, ne eum perturbet*; et curet ne illum vertant illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dum infirmus proximus est ad transitum, tradat ei candelam benediclam, ut teneat, et ita in Fide mori profiteatur. 11. Dum infirmus adhuc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ita ille magis circa statum gratiae securus reddatur, si forsan praeteritae confessiones invalidae fuissent, aut saltem gratiae augmentum recipiat, necnon purgatorii poenae ei minuantur. Et si forte infirmus tunc in lethale incidat peccatum, ne exterreat, sed monens, ut Jesu ac Mariae nomina invocet, si rursum lentatur, benigni ipsum confortet, procuret ut contritionis actum eliciat, et statim absolvat. si tamen infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde saepius intra eumdein diem absolutionem ei impertiri; quia fune, licet conditionatè detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur, unde opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verum in hoc sacerdos ex conscientia, quam noverit infirmi, se dirigere debet; nam si ille habifuatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur., aut aliqua odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc saepius absolutio dari potest; sin autem, sufficit ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentius tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re autem erit aegrotum, clum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det dum absolutionem quaerit, aut dum sacerdos ipsi conferre vult, ex gr. oculos claudat vel reseret, manum eleve, caput inclinet, et similia.

Denique cum 6 vita jam migrasse videtur: caveat sacerdos, ne statim det suae mortis signum, nec ei statim oculos aut os claudat, aut visum pannis, cooperiat; quia si nondum mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleretur. Cum autem certè scit animam jam ad aeternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat oratidhem, Subvenite, etc. it in Rituali, vel in Breviario.

s. VI. Affectus qui suggeri possunt agonis, et expirationis tempore

In te, Deus meus, infallibilis veritas, credo, in te, immensa misericordia, spero; te, infinita bonitas, amo.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum

Quid mihi est in coelo, ei d te quid volui super terram?
Deus cordis mei, et pars mea in aeternum.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus, ne permittas me separari d te. Nihil aliud quam te cupio. Bonitas infinita, te amo, te, amo, te amo

(Hic animadvertendam est, actus frequentiores, qui moribundis suggeri debent, esse amoris et doloris).

Jesu mi, qui MOX me judicaturus es, parce mihi, antequam judices. Te amo, et quia te amo, me poemtet offendisse.

Jesu mi dulcissime, nepermittas me separari d te.

Sanguis Jesu, lava me. Passio Christi, salva me.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum

Moriar, Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea, ne derelinquas me.

O paradise, 6 pulchra patria, d amoris patria, quando te videbo?

Deus meus, quandonam facie ad faciem te amabo?

Quando, Jesu mi, te non amplius amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter amorem Jesu miserere mei.

Mitte me, Domine, in purgatorii ignem, per quantum vis: noli tamen in infernum, ubi te amare non possum.

Te ergo, qucesumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

JEterne Deus, spero, et cupio in ceterum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus, pro me mortuus est.

Deus in adjutorium meum intende. Domine, ad adjuvandum, etc.

Paler ceterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me poenitet.

Quomodo possum de tot tantisque beneficiis quae mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? Spero in ceterum in coelo tibi gratias agere.

Maria, mater gratiae, mater misericordiae, etc

Miserere mei, Deus, secundum magnam, etc.

Misericordias Domini in aeternum cantabo.

Dum jam cvgroius est proximus ad expirandum.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo sanguine redemisti commendo.

(Hic notandam, quod dum infirmus jam ad exhalandam animam vicinus est, actus suggeri debent sine pausa, et fortiori voce).

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum. Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in aeternum.

Jesu mi, amor meus, te amo, me poenitet. Oh si nunquam te offendissem

O Maria, spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi, propter passionem tuam salva me: te amo.

Maria, mater mea, in hac hora adjuva me. s. Joseph adjuva me. Archangele Michael, defende me. Angele custos, custodi me. S. N. (hic praecipue protectoris aegroti fit mentio) commenda me Jesu Christo. Sancti et Sanctae Dei intercedite pro me.

Jesus, Jesus, Jesus.

Jesus et Maria, vobis cor et animam meam dono.

§. VII. Imminentis mortis signa.

Qrus est, ut sacerdos, qui hoc charitatis opus exercet imminentis mortis signa sciat, ut ita aegroto jam expiranti melius auxiliari possit. Praecipua et universalia sunt tria. 1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxiosa. 3. Oculi excavati et vitreati, aut apertiores solito, vel nimis lucidi, vel qui respiciunt objecta diverse quocumque aliis apparent, aut cum palpebra superior relaxatur, et inferiorem piaetergreditur.

Sunt etiam proxima mortis signa, nasus acuminatus, et in extremitate albescens, etsi nares ad instar follis sufflant, manus tremantes, ungues lividae, facies flavescentes livida et mutata; flatus male olens et frigidus; corpus

immobile, sudor frontis et frigidus, calor in cordis parte nimius; festucas aut lanugines colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

Signa tamen proximiora expirationis sunt respiratio intermittens aut languida; defectio pulsus; dentium contractio et stridor, distillatio in gula; lene quoddam suspirium, aut gemitus, lacrymae per se fluens, oris, oculorum et totius corporis torsio.

Advertatur 1. quod laborantes hydropisi, etiam febri vel vulnere, asthmate, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, angina, et reumatismo interdum cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu valido, ac loquentes expirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dum respirationis difficultas, anhelitus augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdum subitaneo deliquio moriuntur. Hydropici, dum pulsus deficit, et anhelitus crescit, acia ore spuma apparet. Qui febri intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dum convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quod in aliquibus aegrotis flatus est adeo debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritus naribus admoti stimulum non sentire, speculum ore accessum flatu non maculari, et similia! Demum advertatur, quod interdum signa superius in primo loco adducta fallunt, et etiam sine illis repente moritur infirmus, ideoque dum aegrotus in agone manet sacerdos oportet nec unquam illum deserat.

§. VIII. et ultimus. Preces, actus Christiani, et benedictiones.

Sacerdos domum aegroti ingrediens, dicat, /. Pax huic domui, ^{19.} Et omnibus habitantibus in ea.

Cubiculum aqua benedicta aspergat, dicens: Asperges me hyssopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealabor.

Deinde dicere potest orationes, quae in Rituali pro Extrema-Unctione exstant. Postea Redemptoris imaginem accipiat, dicens, Ecce crucem Domini, fugite paries adversae. Et aegroto osculandam praebeat, dicens, Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac cruce pro salute tua mortuus est.

Deinde dicat: In Deo N. N. igitur spem tuam jacta sperare volumus Mariam a Deo saltem tibi intercedere velle

infirmitas tamen gravis est, voluntati Dei tuam conforma ut de te faciat quod ipse vult. Eja igitur mecum recita Christianos actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro bono animae tuæ sic Deus determinavit, dic ergo mecum

Actus fidei. Deus meus, infallibilis veritas, quia tu, quod credere debeam, S. Ecclesie revelasti, credo quod ad credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam ceternitatem paradiso justos remuneras, peccatores vero castigas inferno. Credo mysterium SS. Trinitatis, id est Patrem, Filium, et Spiritum sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo secundam Personam, id est Filium Dei, hominem factum in utero Marice semper Virginis, et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Inde resurrexit, et nunc sedet ad dexteram Patris, et inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacramenta, et præcipue Baptismum, Poenitentiam Eucharistiam, et Extremam-Uctionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis, et denique credo omne id, quod credit S. Ecclesia catholica romana, in qua sola credo esse veram Fidem.

Actus spei. Deus meus, confisus tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem et gloriam paradisi.

Actus amoris et doloris. Deus meus, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendi, tota anima mea me persequitur, et displicet. Potius mori quam peccare propono, cum gratia tua, quam ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacramenta recipere in vita, et in morte.

(Benedictus XIII. omnibus, qui semel in die hos elicit actus, septem annos indulgentiæ largitus est; et si per mensem integrum fiant, confessis et communicatis, juxta mentem Pontificis orantibus indulgentiam plenariam, etiam pro defunctorum animabus, concessit: et si in fine vitæ quis faciat, indulgentiam in articulo mortis).

Benedictio in articulo mortis.

Pontifex regnans anno 1747. Episcopis facultatem concessit, et eorum delegatis, indulgentiam plenariam aegrotis petentibus impertiri, postquam Poenitentiae, Eucharistiae et Extremæ-Uctionis Sacramenta acceperint, aut veresi-

milititer quaesiissent, aul si signum aliquod doloris dederint et poslea sensus amiserint. Non vero excommunicatis, et impenitentibus, nec etiam illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Modus quo datur benedictio est hic

Sacerdos aegroti domum ingrediens dicat. Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea. Et aspergat aquam benedictam, dicens. Asperges me hyssopo, et mundabor, lavabis me et super nivem dealbabor. Postea dicat: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam, tuam. Gloria Patri etc. Et nihil aliud dicens, repetat antiphonam, Asperges etc. 6tC.

Si aegrotus confessionem petit, sacerdos benigni audiat sin vero,, contritionis actum ut aegrotus eliciat, studeat, confortetque eum ad paradisi gloriam sperandam, hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet. Inde dicat:

f. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

y. Qui fecit coelum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillae tuae), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison, Pater noster, etc.

y. Et ne nos, etc.

y. Sed libera, etc.

y. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam) Domine.

n. Deus meus sperantem in te.

y. Domine, exaudi, etc.

K. Et clamor meus, etc.

y. Dominus vobiscum.

K. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum, respice propitius fumidum tum N. quem tibi vera fides et spes christiana commendat. Visita eum in salutari luo, et per Unigeniti tui 'passionem et mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer induige, ut ejus anima in hora exitus sui te judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem, etc.

Tunc postquam clericus dixerit, Confiteor Deo, etc. Sacerdos dicat. Misereatur, etc. Indulgentiam. Et deinde

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam et restituat tibi stolam primam quam in Baptismate recepisti; et ego facultate mihi ab apostolica Sede tributa indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humanae reparationis mysteria remittat tibi omnipotens Deus omnes praesentis et futurae Vim poenas paradisi portas aperiatur, et ad gaudia sempiterna perducatur. Arnen.

Benedicat te omnipotens Deus >< Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Arnen.

At si infirmus esset tam morti proximus, ut tempus non suppeteret supradictis precibus, sacerdos statim imperiatur ei praefatam benedictionem, Dominus noster Jesus Christus, etc.

Benedictio Scapularis S. Marice de Monte Carmelo.

Sacerdos conversus ad habitum dicat

f. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

k. Et salutare tuum da nobis.

ji. Domine Deus virtutum, converte nos.

iv. Etpstende faciem tuam, et salvi erimus.

y. Domine, exaudi orationem meam.

i?. Et clamor meus ad te veniat.

y. Dominus vobiscum.

H. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Caput omnium fidelium Deus, et humani generis Salvator hunc habitum, quem propter tuum tuceque Genitricis Virginis Marice de Monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, dextera tua sanctifica, et hoc quod per illud mystice datur intelligi, tua semper custodia corpore et animo servetur et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissime perducatur. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Arnen.

Deinde aspergat aquam benedictam super habitum, et postea ipsum imponat personae recipienti, dicens.

Accipe, tir devote, hunc habitum benedictum, procans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sine macula et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducatur ceteram. Arnen.

Deinde dicat.

Ego ex potestate mihi tradita et concessa suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleemosynarum, jejuniorum vigiliarum, Missarum, Horarum canonicarum, ac exterorum bonorum spiritualium, quae passim die nocteque (cooperante misericordia Jesu Christi) a Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Arnen.

Bene dicat te Conditor coeli et terree, Deus omnipotens, qui te eligere dignatus est ad beatæ Virginis Marice de Monte Carmelo societatem et confraternitatem, quam precamur ut in hora obitus tui conterat caput serpentis, qui Ubi est adversarius, et tandem tamquam victor palmam et coronam sempiternam hereditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Arnen.

Aspergatur recipiens aqua benedicta.

Benedictio Scapularis S. Marice septem Dolorum.

f. Adjutorium nostrum, etc.

17. Qui fecit coelum, etc.

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostree mortalitatis induere dignatus es, obsecramur immensam largitatis lux abundantiam, ut hoc genus vestimentorum, quod sancti Patres ad innocentiae, humilitatisque indicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Marice, nos ferre sanxerunt, ita bene dicere digneris, ut qui illis fuerit indutus, corpore pariter, ac anima induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Arnen.

Postea sacerdos, asperso Scapulare aqua benedicta, illud recipienti imponat, dicens.

Accipe, charissime frater, habitum B. Marice Virginis, singulare signum servorum suorum, in memoriam septem

Dolorum, quos ipsa in vita et morte unigeniti Filii sui suslinmt, ut ita indutus sub ejus patrocinio perpetuo iuvas.

Benedictio Dei omnipotentis >J<, Patris, et Filii, et Spiritus sancti descendat super te, et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi, et compassio beatæ Marix Virginis sit in corde et corpore nostro. Arnen.

Benedictio Scapularis Conceptionis immaculatas Dei Matris.

>f. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

i/. Qui fecit coelum et terram,

f. Dominus vobiscum.

r/. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui tegumen nostræ mortalitatis induere dignatus es, lux largitatis clementiam humiliter imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem et memoriam Conceptionis immaculatae beatæ Marix Virginis (necnon, ut illo indutus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, bene dicere digneris ut hic famulus tuus, qui eo indutus fuerit, eadem beata Maria Virgine intercedente, te quoque induere mereatur. Qui vivis et regnas, etc.

Postea sacerdos, asperso Scapulare aquâ benedicta, imponat recipienti, dicens

Accipe, frater, Scapulare beatæ Marix Virginis immaculatae, ut, ea intercedente, vetere homine exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sine macula, et ad vitam pervenias sempiternam. Arnen.

Et ego ex facultate mihi tradita recipio te in participationem bonorum spiritualium, quæ in nostra congregatione gratia Dei, fiunt, et quæ per sanctæ Sedis apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Arnen.

si infirmus nunquam acceperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus supra sermonem fecimus, curet sacerdos qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat ut indulgentias lucretur.

APPENDIX III

EXAMEN ORDINANDORUM.

AB EODEM AUCTORE BREVITER CONCINNATUM EX EADEM SUA THEOLOGIA
MORALI RES SCITU MAGIS NECESSARIAS CONTINENS,

INDEX

Totius appendicis hujus.

- Gap. I. De Sacramentis in genere.
- Gap. II. De Sacramento Ordinis in genere.
- Gap. III. De Ordinibus in specie.
 - Artic. I. De prima Tonsura.
 - Artic. II. De Ordinibus minoribus.
 - Sect. I. De ostiariatu.
 - Sect. II. De iectoratu.
 - Sect. III. De exorcistatu.
 - Sect. IV. De acolythatu.
 - Artic. III. De Ordinibus majoribus.
 - Sect. I. De subdiaconatu.
 - §. I. De voto castitatis.
 - II. De Horis canonicis.
 - §. III. De censuris in genere.
 - §. IV. De censuris in specie.
 - I. De excommunicatione,
 - II. De suspensione.
 - III. De depositione.
 - IV. De interdicto.
 - V. De irregularitate.
 - Sect. II. De diaconatu.
 - Sect. III. De presbyteratu.
 - §. I. De Ordine presbyteratus,
 - II. De Sacrificio Missae.
 - §. III. De potestate Sacerdotis.
 - §. IV. De munere docendi et praedicandi.

CAPUT I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Quid sit Sacramentum 1. Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum? An circumcisio, etc. ? 2. Quæ sint Sacramentalia 5. Distinguuntur Sacramenta 4 Qu. 1. Quæ requirantur ad essentiam. De materia 5. De forma; et de connexionè materiæ 97. To

Sacra

per se vim remittendi peccata, sed tantum impetrandi auxilia divina ad eliciendos actus bonos, quibus postea peccata remittuntur (1).

— Multipliciter distinguuntur Sacramenta. Primo alia sunt necessaria necessitate medii, ut sunt Baptismus pro omnibus, Poenitentia pro lapsis in mortale, et Ordo pro iis qui Sacramenta Eucharistiae et Poenitentiae ministrant etiam Eucharistia (juxta probabiliorē sententiam), saltem in voto implicito (2). Alia necessitate praecepti ut sunt Confirmatio, juxta probabilem sententiam, licet opposita Aavar. Suar. Soli. Laym. Roncag. Wigandt ex D. Thoma (3), et aliorum etiam sit probabilis (4), et Extrema-Unctio, juxta probabiliorē sententiam, omnino suadendam (5). Secundo, alia sunt Sacramenta iterabilia, ut Eucharistia, Poenitentia, Extrema-Unctio, Matrimonium, alia sunt initerabilia, ut Baptismus et Confirmatio, et Ordo, propter characterem quem indelebiter imprimunt. Tertio alia sunt Sacramenta mortuorum ut Baptismus, et Poenitentia, quia primam conferunt gratiam, et supponunt animam mortuam, id est gratia carentem, alia vivorum, quae aliquando per accidens dant etiam primam gratiam, nimirum casu quo aliquis attritus, bonae iide putans se contritum, illa suscipit, ut docent probabiliter Lugo, Suar, JCon. Cajetan. Croix, Salni. Castrop. et alii plures ex D. Thoma, contra alios, ex communi (6). Quarto alia sunt formata, id est cum effectu gratiae, alia informia, scilicet sine collatione gratiae, quae, est Sacramenti forma. An autem detur Sacramentum Poenitentiae validum et informe, id est sine gratia? Alii negant, sed communiter, et veris alii affirmant. Casus esset nimirum si quis acciperet absolutionem ab aliquo mortali peccato cum attritione concepta tantum ex turpitudine supernaturali illius peccati, et cum oblivione inculpabili alterius peccati mortalis [Qui vult videre hanc questionem cum omnibus suis rationibus enucleatam, observet Tract. XVI. Tom. II. n. 18.)

5. — Queritur 1. Quae requirantur ad essentiam Sacramenti? Tria requiruntur, materia, forma, et intentio. Materia est res corporea et sensibilis, quae suscipienti applicatur, v. g. aqua, crisma, oleum sanctum, etc. Et hae est materia remota, nam proxima est ipsa applicatio materiae, ut ablutio, unctio, etc.

6. — Forma sunt verba prolata a ministro. Ut autem

(1) N. SO. ad 11. — (2) n. 102. — (3) In o. p. q. 72. rv. 1. 1. nr. o. e. a. 8. ad 4. — (4) Lib. 6. n. 181., — (5) n. 705. v. f. > 11a? rilur. — (6) n. 6 ? (83).

Sacramentum valeat, requiritur connexio, sive simultas materiae et formae, scilicet ut materia applicetur antequam prolatio formae terminetur, vel postquam prolatio formae sit incoepta. Sententia autem quocumque sufficiat applicare materiam immediate ante vel post prolationem formae, est tantum probabilis, non autem moraliter certa, uti requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti, ex propos. 1. damn. ab Innoc. XI., idebque non est practice probabilis. Excipiuntur tamen Sacramenta Poenitentiae et Matrimonii quae valent etiamsi interponatur aliqua mora inter materiam et formam (1).

1. — si mutetur substantialiter materia, nempe applicetur vinum pro aqua, vel mutetur forma, nempe si verba non habeant eundem sensum, puta dicendo, Te aspergo pro Te baptizo invalidum est Sacramentum. Secus si mutatio est accidentalis, scilicet si aqua sit calida, aut decocta, aut si dicas: Ego te baptizo in nomine Patrias, et Filias, etc., ut habetur ex c. Detulerunt, de consecr. dist. 4, vel in nomine Patris omnipotentis, etc. Sic tamen mutans non excusaretur a peccato gravi (2).

8. — In casu necessitatis, vel magna? utilitatis, bene possunt conferri sub conditione (saltem mente retenta) Sacramenta, non solum characterem imprimentia, ut est certum ex c. 2 de Bapt. sed etiam alia, si non possit haberi materia nisi dubia; ita Suar. Castrop. Haberi: Bon, Bone, 8u/m.etalii communiter, contra Juvenui, et Antoine (3). An autem minister possit uti materia, aut forma dubia, si ad id cogatur metu mortis? probabiliter potest nisi cogatur in contemptum religionis; ita Sanch. Coninck, si in materia propria misceatur extranea in majori, vel aequali parte, materia est inepta, secus si in minori, iia s, Thom. (4, Interruptio formae si est modica, non officit valori Sacramenti. Secus si talis sit, ut verba non constituent unum sensum (5). Non licet autem formam repetere, nisi adsit probabile dubium, quod forma invalide fuerit prolata (6). Alii dicunt aliquas Sacramentorum materias et formas fuisse a Christo in genere determinatas et relictas Ecclesiae, ut ipsa in particulari determinaret. Sed probabilius alii docent omnes fuisse a Christo determinatas in substantia. Unde si aliqua invenitur inter novam et priscam Ecclesiae consuetudinem differentia circa materias et formas, mutatio illa censetur tantum accidere

(1) Lib. 6. n. 9. et ibiri. r. In Poenit. — (2) n. 11. — (3) L.h.6. n. 28. et 29. — *

(4) 3. p. 7. 74. a. 5. ad 3. — (5) r. 6. ti. 11. ad 3. — (6) r. 225. v. Advertendam.

talis (1). (Vide hanc quæstionem ad trutinam revocatam Tom. II. Tr. XVII. n. 15.)

9. — Demum ad essentiam Sacramenti requiritur intentio ministri et quidem actualis, vel saltem virtualis. Intentio actualis est ea, quæ affluere habetur; virtualis autem, quæ permanet in virtute actionis, quam minister exequitur ex intentione actuali prius habita, ad differentiam intentionis habitualis, quæ aliquando est habita, et non est retractata (2). Nec autem habitualis non sufficit in ministro sed bene sufficit in suscipientibus Sacramenta; atque in necessitate, etiamsi ipsi sint dormientes, aut ebrii, aut ceciderint in amentiam postquam jam habuerint intentionem illa suscipiendi, ite communissime docent Lugo, Castrop. Salm. et alii plures cum D. Thoma (3), et patet ex c. Majores §. Verum de Bapt., et etiam ex Instruet, de Bapt. data a Bened. XIV. incipiente, Postremo mense (in Bullar. tom. 2. n. 46. Edit Mechl. t. 5. p. 6.). Imò quoad Extremam-Unionem et etiam Confirmationem, satis est pro suscipientibus adhuc interpretativa id est, ea quam suscipiens non habet nunc, nec unquam habuit, sed haberet si rem adverteret (4).

10. — Quæritur II. quis sit minister Sacramentorum? Quoad Ordinem solus Episcopus est minister (5), et quoad Confirmationem ipse est minister ordinarius, nam extraordinarii possunt esse etiam simplices sacerdotes (6). Aliorum autem Sacramentorum solus sacerdos est minister, excepto matrimonio (7), et etiam Baptismo in necessitate, in ea enim possunt etiam laici, et adhuc hæretici baptizare (8).

11. — Ad validi autem ministranda Sacramenta, non est opus, ut minister sit ingratia, nam peccatores etiam validi ministrant. Non verò hæretici, nec excommunicati vitandi respectu ad Sacramentum Pœnitentice. Vide dicta Tom. II. Tr. XVI. n. 92. Ad licite tamen ministrandum requiritur status gratia?, sed in extrema necessitate, si minister non posset tam cito confiteri, probabiliter a culpa excusatur si ministrat, ita Sot. Suar. Tolet. Cajet. Armil- Valent. Anacl. (9). Nunquam autem excusatur parochus, aut oconomus, hi enim debent esse semper parati ad ministrandum. Celebrans autem in mortali quatuor mortalia committit, 1. quia indigne consecrat, 2.

(1) Y. 12. — (2) n. 15. et seqq. — (3) In 4. diit. 6. 7. 1. b. 2. et 7. 3. ad 2. —

(4) l. ib. 6. n. 81. c/ 82. (5) n. 701. — (6) n. 170. — (7) n. 897. — (8) n. 113.

— (9) Vide lit. 0. n. 53 et Caffrin. Lur. Mtral. p. 2. tr. 41. n. 50.

quia indigne sumit, 3. quia indigne ministrat, et 4. quia ministrat indigno, qui est ipse idem (1).

12. — Quaeritur, an peccet graviter qui existens in mortali ministrat Sacramentum in necessitate, si ad illud non est ordinatus, ut laicus matrimonium contrahens, aut baptizans; vel si est ordinatus, sed ministrat non solemniter? Alii probabiliter negant, ut Cone. Tournel Nat. Alex, et alii ex D. Tk. (2); sed probabilius affirmant Contin. Tournel La-Croix, Anioine, Lug. Pont. Vasq. Nav. ete, quia semper Sancta sancte tractanda sunt (3). Minister autem solemniter ministraturus Sacramenta, si est in mortali, sufficit, ut eliciat certum actum contritionis (4); celebraturus vero Missam, debet confessionem praemittere, excepto casu quo ex necessitate ex una parte deberet celebrare, et ex alia non adesset copia confessarii, sed tunc post celebrationem debet quamprimum confiteri, ut praecipit Trid. Sess. 13. cap. 7. de Euch. (6). Vide dicta de Euch. Tract. XV. ex n. 22.

13. — Confessarius tantum audiens confessionem in mortali, probabilius est cum Lugo, Spor. Salm. Elbel Croix, et aliis, quod non peccet graviter, quia non conficit Sacramentum. si vero absolvit plures poenitentes, etiam successivi, in statu peccati mortalis, plura mortalia committit, quia plura Sacramenta distincta ministrat. Sacerdos item, aot diaconus ministrans Eucharistiam in mortali, mortaliter peccat, quia proxime concurrit ad sanctificationem communicantium, ita tenendum cum pluribus, contra alios (7). Celebrans autem in mortali, si pluribus Eucharistiam ministrat, probabilitis unum mortale committit, quia ministratio illa, et Communio est unica actio moralis, unicumque convivium (8).

ii. — Diaconi et subdiaconi, si ministrant in altari existentes in mortali, juxta plures probabiliter peccant graviter, sed juxta communiorem sententiam, et satis probabilem, id negatur, quia non conficiunt, nec ministrant Sacramentum, nec exercent functiones proxime ordinatas ad sanctificationem animee (9). Concionator item qui praedicat in mortali, non peccat graviter, ut communius et probabilius docent Gonet, Lugo, Castrop. Bon Vasq. Salm. Croix, et alii (contra Merbes. Juvenia, ete.) non enim exercet ordinem, sed officium annexam ordini, quod per se non causat gratiam ut causant Sacramenta (10).

(1) Lih. 6. n. 35. v. Hinc. — (2) 5. p. Of. art. 8. — (3) L>h, 6. n. 32. —

(4) n. 34 — (5) l. lib. 6. n. 255. — (6) Lib. 5 «. 5 ». Quaer. 6. — (7) Lib. 6. n. 35.

— (8) Ibid. — (9) n. 57. el 38. — (10) «. 40. v. Quaeritur autem.

15. — Peccat graviter minister, si dat Sacramentum indigno petenti occultis; secus autem si ille sit peccator occultus, et publici petat (1). Notandum verò, quòd Episcopus etiam ob occulta peccata potest denegare alicui collationem Ordinis, licet publici ille petat, ex Trid., sess. 14. c. 1. de Reform. ubi dicitur teneri clericum obedire Praelato vetanti susceptionem Ordinis propter occultum crimen. Nec tenetur tunc Episcopus causam manifestare, cur repellat Ordinandum, ut pluries declaravit S. C. Concilii (2). An¹⁶ autem confessarius possit absolvere Ordinandum recidivum in culpis gravibus, qui vult sacrum suscipere Ordinem sine praevia probatione, vide dicta Tom. I. Tr. VII. ex n. 48. et Tract. ult. n. 16. et 17.

— Non licet ministro etiam ob metum mortis simulare administrationem Sacramenti, ex prop. 29. proscripta ab Innoc. XI. Tunc autem censetur minister simulare administrationem, cum profert formam sine intentione, aut aliquid aliud pronuntiat, ad hoc, ut alii credant ipsum jam conferre Sacramentum, unde alias licite potest confessarius aliquam recitare orationem super poenitente indisposito, non jam, ut alii credant, absolutionem illi ministrari, sed tantum ad occultandam absolutionis negationem, tunc enim non simulat Sacramenti administrationem, sed tantum veritatem occultat (3). Praeterea ait Card. benè posse confessarium, cum poenitens minatur ei mortem si non absolvat, dicere, Ego te non absolvo submisce pronuntiando verbum non, quia haec non est restrictio pure mentalis (ut objicit Viva), dum confessarius non tenetur efficere, ut poenitens audiat verba absolutionis, et ideò non habet ille jus, ut confessarius omnia verba formae intelligibiliter proferat (4).

17. — Sicut autem non licet ministro simulare Sacramenti administrationem, ita nec etiam alii Sacramenti susceptionem, ut dicunt Card. Croix, et Gormaz. Hoc tamen non prohibet, quominus liceat alicui accedere ad confessionarium, ibique genuflectere ad aliquod negotium agendum. Praeterea ajunt communiter Sanch. Cone. Castr. Carden. Viva, Croix alique plures, contra Milante, quòd si aliquis sponsum cogitur contrahere per injustum metum, vel habens impedimentum dirimens, ad evitandum scandalum, tunc poterit ille (saltem sine gravi culpa) simulare celebrationem matrimonii, tunc enim, deficiente

(1) N. io. ad 51. — (2) Lib. 6. n. 52. — (3) JV. 59. — (4) Ibid. E converso.

consensu, deficit contractus, et deficiente contractu, nec etiam existit Sacramentum ⁽¹⁾.

18. — Minister invalide ministrat Sacramentum, si non intendat facere per actum externum quod facit Ecclesia ritumque sacramentalem adhibere quem intendit Ecclesia, a Christo instituta; et hoc etiamsi minister, non joco (ut adhuc insipienter admittebat Lutherus) sed serio ministret, ut probavimus Tom. II. Tract. XIV. n. 2. et vide in Morali ⁽²⁾. Si verb id jam intendat, valide ministrat, etiamsi non habeat intentionem explicitam conferendi Sacramentum. Dico non habeat intentionem explicitam, nam si positive haberet intentionem non conferendi Sacramentum, tunc neque conferret, quia tunc revera nulJam haberet intentionem faciendi quod facit Ecclesia ⁽³⁾. Sacerdos autem conficiens Sacramentalia, puti aquam benedictam, in mortali, non peccat graviter ⁽⁴⁾.

19. — Quaeritur III. quid requiritur, tit quis valide et liciti Sacramenta suscipiat? Ut valide suscipiat requiritur 1. Ut sit baptizatus, nam alias non est capax aliorum Sacramentorum. 2. Excepto Sacramento Baptismi pro quo nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuo amentibus, cum in eis suppleat intentio Ecclesiae; in aliis vero Sacramentis opus est ut suscipiens saltem habuerit pritis intentionem (quae dicitur habitualis, suscipiendi Sacramentum, et eam non revocaverit, ut suprei diximus n. 9. Hinc si quis ordinetur per vim, invalidi ordinaretur, secus si per metum, quia metus non tollit voluntarium. Probabilissimum est, quod Sacramenia in periculo mortis licita conferri possunt tam ebriis, quetm lapsis in amentiam, si priris intentionem habuerint illa suscipiendi, ita Lugo, Castr. Salm. Croix, Cardin. Lambertinus, etc. ex D Thoma et

ad recipiendam Eucharistiam requiritur praevia confessio, nisi necessitas urgeat, et non adsit copia confessarii, quo casu debet sacerdos qui celebravit (ut diximus nrm. 12.) quamprimum confiteri, ex Trid. sess. 13. c. 7. de Euch. Necessitas autem erit 1. ob dandum Viaticum. 2. Ob vitandam infamiam, aut scandalum. 3. Si ille est parochus et occurrat festum de praecepto. 4. Si celebrans post consecrationem recordetur mortalis culpae ⁽¹⁾. Insuper advertendum quod suscipiens Sacramentum Poenitentiae sine dispositione, non solum illicita, sed etiam invalide suscipit, dum contritio poenitentis est etiam materia hujus Sacramenti. Respectu vero ad alia Sacramenta, si quis indispositus ea suscipit, valide suscipit; ita ut, recedente fictione, sive obice peccati, illa reviviscunt, id est gratiam causant, ut docent plures ex D: Thoma ⁽²⁾.

20. — Quaeritur IV. an liceat petere Sacramenta & ministro peccatore, vel excommunicato? Non licet & peccatore (quamvis sit parochus, quidquid aliqui dicant), nisi adsit justa causa, sufficit autem gravis utilitas ⁽³⁾, ut communissime docent Suar. Sanch. Scot. Pal. ToL Anacl. Rotem. Salm., etc. Hinc dicunt licita peti, 1. si urgeat praeceptum confessionis aut Communionis, aut Missae, aut si occurrat indulgentia lucranda. 2. Si alias carere debeat jubilaes. 3. Si maneres aliis in mortali, etiam per horam, ut dicunt Suar, et Escob. 4. Si diu carere debeas fructu Communionis, aut confessionis, etc. Absolute vero sine alia causa licet recipere Sacramentum ab excommunicato, si sit toleratus, quia absoluta concessum est a Concilio Constantiensi fidelibus posse communicare cum toleratis ⁽⁴⁾. A vitando autem nec etiam in morte licet suscipere Poenitentiam, quia (ut diximus n. II.) vitandus etiam in extrema necessitate invalide eam ministrat.

21. — Quaeritur V. an possit dari pecunia pro administratione Sacramenti, si minister nolit dare gratis? Videtur negare s. Thomas ⁽⁵⁾, dum tradit quod adultus neque in articulo mortis potest aliquid ministrare pro obtinendo Baptismo, dicens tunc ei sufficere ad salutem Baptismum flaminis. Sed quaecumque sit intelligentia hujus doctrinae angelici Doctoris, communiter Bonae. Salm. et Ronc. ⁽⁶⁾. Cum Suar. Less. Sanchez, Laym. Castr. et aliis affirmant posse dari pecuniam in extrema, et etiam in gravi necessitate Sacramenti. Ratio, quia ex una parte traditio

(1) Lib. 6. n. 255. — (2) n. 87. — (3) n. 89* — (4) n. 88. — (5) 2. 2. q. 100. a. 2. ad 1. — (6) Bon. de Sim. D. 1. q. 4. §. 1. n. 2. Salm. tr. 19. eod. tit. c. 2. n. 12. Ronc. eod. tit. pag. 211. in Præc. n. o.

pecuniae non est intrinsece mala, ipsa enim est cooperatio materialis, non formalis. Cum non cooperetur pravae voluntati ministri, juxta dicta Tom. I. Tr. IV. n. 31. et 32., ex alia ipse suscipiens non committit simoniam, cum non tradat pecuniam ad emendum Sacramentum, sed tantum ad redimendam vexationem ministri Sacramentum injuste denegantis, et ideo dat temporale pro re mere temporali tantoque magis id currit, si suscipiens est fidelis, quia tunc habet jus ad Sacramentum, dum idem D. Thomas ⁽¹⁾ docet, post jus quibus situm licere cuivis dare pecuniam ad tollendum injustum impedimentum. Idque admittunt. Suar. Filliuc. et Croix non solum pro obtinendo Baptismo et Pœnitentia, sed etiam Viatico, et Bonacina extendit etiam ad Extremam-Uctionem.

22. — De effectu Sacramentorum. Duplex est Sacramentorum effectus, collatio gratiae et impressio characteris. Primus ergo effectus est gratia, duplex autem gratia confertur in Sacramentis, gratia sanctificans, nempe quae reddit hominem amicum Dei, et gratia sacramentalis quae est propria et peculiaris uniuscujusque Sacramenti, ad causandum effectum proprium Sacramenti illius, nempe Baptismi, ad abludendum a culpis, Confirmationis, ad roborandum in Fide; Eucharistiae, ad reficiendam animam; Pœnitentiae, ad delenda peccata; Extremae-Uctionis, ad vim conferendam adversus daemonum tentationes in extremo agone; Ordinis ad conferenda auxilia, ut ordinatus recte sua munia exerceat, et Matrimonii, ut conjuges illius onera et obligationes bene sustineant et adimpleant.

23. — Sacramenta in suscipiente disposito causant gratiam ex opere operato id est ex se, non ex opere operantis, scilicet ex merito susipientis. An autem causent physici, ita ut materia Sacramenti, nempe aqua, oleum, etc. licet sit causa tantum naturalis, elevetur tamen a Deo ad causandam gratiam, uti docet D. Thomas? vel tantum moraliter, ita ut, posito Sacramento, Deus per se conferat gratiam, ut vult Scotus? Utraque sententia est probabilis ⁽²⁾. Sacramenta autem mortuorum, h. t. Baptismus et Pœnitentia, per se habent causare primam gratiam. Alia verò Sacramenta, quae sunt vivorum, tantum augmentum gratiae causant, sed aliquando in attritis, qui reputant se contritos, causant etiam primam gratiam, ut docet D. Thomas de Eucharistia et de Extrema-Uctione, et sequuntur Gignet, Concina, Ronc. Suar. Bon. Salm., etc. ⁽³⁾.

(1) 2. 2. q. 100. a. 2. ad 5. — (2) Lib. 6. n. 7. — (3) *. 6.

24. — Alter effectus Sacramentorum est character. Character autem est quoddam signaculum spirituale indelebile, impressum in anima suscipientis Sacramentum. Illud imprimitur tantum in Baptismo, Confirmatione, et Ordine; et significat potestatem, sive dignitatem ex hujusmodi Sacramentis susceptam. in Baptismo enim est signum ovium Christi, quo fideles efficiuntur idonei ad alia Sacramenta recipienda, in Confirmatione est signum militum Christi, quo vim accipiunt ad Fidem constanter profitendam, in Ordine est signum ministrorum Christi, quo potestatem acquirunt ad Sacramenta fidelibus ministranda. Imprimitur autem character etiam in Sacramento illicite suscepto, nec amittitur per peccatum. Notandum insuper, quia ex Baptismo et Confirmatione oritur alius effectus, nempe impedimentum cognationis spiritualis, quae dirimit matrimonium inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem. Item inter susceptorem (sive patrinum) et susceptum, susceptique patrem et matrem.

CAPUT II.

DE SACRAMENTO ORDINIS IN GENERE.

Quid sit Ordo 25. Quid ordinatio 26. Quot sint Ordines et an episcopatus sit Ordo distinctus 27. An singuli Ordines sint Sacramenta 28. Qucenam materia, et forma Ordinis; et de tactu physico, et simitllaneo 29. Quis minister 30. Effectus 31. Requisita, ut quis valide ordinetur 32. Ut autem licite, requiritur 1. Confirmatio. II. Ut non sit infamis, etc. An protestatio Episcopi etc. III. Animus clericandi IV. Ut ab Episcopo proprio, etc. 33. Quis sit Episcopus proprius. Regulares aTquo, etc. remissive 34. V. Scientia 35. 56. VI. Titulus, et quotuplex sit titulus 37. et 38. De patrimonio ficto 39. VII. Ut Ordo inferior suscipiatur ante superiorem. VIII. Tempus debitum 40. IX. Interstitia 41, et 42. X. Locus. XI. JEtas 43. et 44. XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio divina 45. Qui incurrant suspensionem, etc. 46.

25. — Ordo est, juxta D. Thomam, signaculum Ecclesie, sive quo traditur ordinato potestas spiritualis. Est de fide Ordinem esse Sacramentum, ut patet ex Trid. sess. 23. Cati. 3. Nam in Ordine jam reperiuntur tria requisita ad Sacramentum, nempe signum externum, quod est impositio manuum; institutio Christi, profit habetur ex Luc. 22. 19. Hoc facite in meam commemorationem, et promissio gratiae, fit habetur ex Apost. 2. Tim. 1. 6. Admoneo te, ut resuscites gratiam, quae in te est per impositionem manuum mearum

26. — Differt autem Ordo ab ordinatione. Ordo est ipsa potestas tradita, ordinatio ver6 est actio, qua Episcopus potestatem tradit. Unde presbyteratus est Sacramentum in fieri, scilicet in actu ordinationis, non autem in facto esse, scilicet ctim quis jam ordinatus est.

27. — Septem sunt Ordines, alii minores, alii majores. Minores sunt quatuor, nempe osliariatus, lectoratus, exorcistatus, et acolythatus. Majores sunt tres, nempe subdiaccqiatu, diaconatus, et presbyteratus. Praeter hos probabiliter plures DD. addunt Ordinem episcopatus et ita quidem valde probabiliter et communitis tentint Bellarm. Sanch. Habert, Tournely etc., ctim ipse rationaliter distinguatur et presbyteratu propter distinctam potestatem, quae traditur Episcopo conferendi aliis potestatem consecrandi Corpus Christi, et absolvendi fideles et peccatis (1).

28. — Quaeritur I. an singuli Ordines sint Sacramenta? Quid sacerdotium sit Sacramentum, est de Fide. Quid etiam diaconatus Sacramentum sit, est certum, sed non de fide. Quid alii autem Ordines sint adhuc Sacramenta, satis probabile est ex D. Thoma ctim unicuique Ordini assignata videtur materia, et forma. Omnes autem septem Ordines (juxta hanc sententiam) unum tanttim Sacramentum constituunt ex unitate finis, ctim singuli sint ordinati ad unum Missae Sacrificium conficiendum, et omnes supponuntur instituti et Christo illis verbis. Hoc facite in meam commemorationem. In Ordine enim sacerdotii alii vel continentur eminenter, tit sunt Ordines inferiores, vel consequenter respectu ad episcopatum. Vertimtamen probabilitis est alios Ordines (praeter presbyteratum et diaconatum, tit diximus) non esse Sacramenta; quia deest in illis materia, nempe impositio manuum, quam (tit mox dicemus) probabilitis est esse unicam materiam Ordinis, deestque etiam forma, quae exprimat productionem gratiae, dtim in collatione praefatorum Ordinum non fit mentio gratiae, sed tanttim potestatis quae traditur (2). De hac quaestione fusitis dictum est Tom. II. Tract. XVII. n. 14.

29. — Quaeritur II. Quaenam est materia et forma Ordinis? Tres sunt sententiae. I. Tenet materiam Ordinis esse solam traditionem instrumentprum, sed haec non est satis probabilis. II. Tenet materiam proximam esse duplicem integram, scilicet traditionem instrumentorum, quti traditur

(1) Vide lib. 6. n. 738. — (2) Lib. 6. n. 736. et 737.

potestas super Corpus reale Jesu Christi ad sacrificandum, cum forma Accipipotestatem, c/c_v et impositionem manuum, quæ traditur potestas super corpus mysticum ad peccata absolvendarum forma: Accipe Spiritum sanctum, etc. Materia autem remota (juxta hanc sententiam) sunt manus Episcopi, et instrumenta quæ ad tangendum ab eo traduntur. III. Probabilior tenet materiam unice esse impositionem manuum formamque esse orationem quam profert Episcopus (Quomodo hoc probatur, vide quæ dicta sunt in cit. Tom. II. Tract. XVII. n. 16.). Attamen quia secunda sententia est etiam probabilis, nempe duplicem esse materiam Ordinis, scilicet impositionem manuum et traditionem instrumentorum, ipsa omnino in praxi sequenda est. Unde necessario requiritur in ordinatione tactus instrumentorum, et tactus quidem physicus, cum probabile etiam sit morale non sufficere, sufficit vero tangere cum sola manu vel digito (1). Non oportet autem (diximus num. 6.) ut contactus fiat a principio prolationis formæ usque ad finem, sed sufficit si fiat antequam forma terminetur, vel postquam illa sit incoepa. Forma autem sunt verba quæ profert Episcopus ordinans, cum manus imponit, et instrumenta tradit, ut supra dictum est. Sedulo hic rursus notandum, quod in Ordine sacro conferendo materia tradenda est ab eodem Episcopo, qui formam profert secus in collatione Ordinum minorum, ita 8. Thomas (2) et alii. Notandum 2. quod si conferantur Ordines ab uno Episcopo, alio tamen celebrante, ordinatio erit valida, sed illicita, ut declaravit Innoc. XIII. apud Benedicfc. XIV. (3).

30. — Quaeritur III. Quis sit minister Ordinis? Minister ordinarius hujus Sacramenti est tantum Episcopus. Potest vero Pontifex simplici sacerdoti potestatem impertiri conferendi Ordines minores, propterea eam habent Abbates mitrati, sed habent pro suis subditis tantum regularibus professis, vel novitiis, non autem pro saecularibus, ut hodie certum est ex Decreto s. C. Concilii approbato ab Urbano VIII. Qui jussit illud inviolabiliter observari, reprobata omni contraria opinione (4); vide dicta in Tr. XX. de Privil. n. 117. Saeculares autem ab Abbatibus ordinati, si sint eis subditi, vel habeant dimissoriales litteras a propriis Ordinariis ad ipsos, illicite quidem ordinantur et suspensionem incurrunt; sed valide ordinantur, ut declaravit s. G. Vide dicta eod. Tract. XX. n. 120.

(1) Lib. 6. n. 739. — (2) Suppi, q. 38. a. 1. ad 2. — (3) de Syn. j. 8. c. 11. n. 6. et 7. — (4) Lib. 6. m. 761. 763. et 764.

— Quaeritur IV. *quinam* sit effectus Ordinis? Sunt tres. 1. collatio gratiae sanctificantis, scilicet quae confertur in omni Sacramento, ut diximus n. 22_v et gratiae sacramentalis, nempe specialis auxilii ad Ordinem bene exercendum. 2. Collatio potestatis exercendi functiones Ordinis, qui suscipitur. 3. Impressio characteris indelebilis, ob quod nullius Ordinis collatio iterari potest.

32. — Quaeritur V. quae requirantur, ut quis valide et licite ordinetur? Ut valide ordinetur, requiritur. I. ut sit viator. II. Ut sit *mas*, foeminae enim non sunt capaces Sacramento Ordinis. III. Ut sit baptizatus. IV. Ut habeat intentionem saltem habitualement (juxta num. 9.) suscipiendi Ordinem.

33. — *T* autem licite ordinetur, requiritur I. ut sit confirmatus, sed hoc non sub praecepto gravi, ut vult Communis sententia (1). Quoad obligationem vero cujusque fidelis suscipiendi Confirmationem, vide dicta Tom. II. Tract. XIV. n. 47. in fin. II. Non sit neophytus, aut infamis, aut irregularis. Dubitatur hic, an aliquis irregularitate irretitus validi ordinetur, si Episcopus protestationem praemitat (ut consuetum est) nolle ordinare irregulares, excommunicatos, etc.? Respondeo, in dubio (quicquid alii dicunt) omnino dicendum, quod ordinatio repetenda est; nisi constet Episcopum verba illa protulisse tantum ad terrorem, ac suam intentionem protestationi minime alligasse (2). III. Requiritur animus clerici ut praescribitur in Trid. sess. 23. cap. 4_v scilicet ascendendi ad Ordines superiores. Hoc tamen intelligendum procedere, cum quis acceptat beneficium ad quod requiritur sacerdotium, vel alius Ordo sacer (3). IV. Requiritur, ut quisque ordinetur a proprio Episcopo, vel ab alio, sed cum litteris dimissorialibus Episcopi proprii, si hic est impeditus ex infirmitate, aut alia justa causa. Capitulum verò Sede vacante hodie (quicquid fuerit antiquitus) nequit dare alicui dimissorias, nisi ille sit arctatus ad Ordinem suscipiendum ob aliquod beneficium requirens obsequium personale (4).

34. — Proprius autem Episcopus dicitur vel ratione originis, vel domicilii, vel beneficii, ac familiaritatis. Et I. debent Ordines suscipi ab Episcopo originis si ordinandus in ejus dioecesi natus est, et parentes tempore nativitatis ibidem domicilium habuerint, nam si casu alicubi natus esset, et parentes alibi domicilium habuerint, tunc dicitur oriundus et ordinari debet ab Episcopo loci, ubi parentes

(1) Lib. 6. n. 786, — (2) n. 784.v. Quaer. hic. — (3) 17. 785. — (4) n. 788.

domicilium habent. II. Ratione domicilii bene ordinatur, qui in aliquo loco habitationem suam constituit, cum animo ibi perpetuo manendi. Hic autem animus probatur vel per habitationem decennii, vel per aedificationem domus cum asportatione majoris partis bonorum, degendo ibi simul per aliquod notabile tempus, ut habetur in Bulla Speculatorum (1). III. Ratione beneficii licet aliquis alibi natus fuerit, et domicilium habeat, bene potest ordinari ab Episcopo, in cujus dioecesi beneficium sufficiens ac congruam sustentationem possidet, obtentis tamen litteris testimonialibus ab Episcopo domicilii, a quo tamen potest examinari si illuc reversurus est, ex Bulla Apostolici/nin. Sed hic advertendum, quod ut quis possit ordinari ab Episcopo beneficii, debet esse saltem tonsuratus, alias non est capax beneficii, et ide6 neque habilis ad Ordines ab illo Episcopo suscipiendos. IV. Denique ratione familiaritatis, si quis per triennium in familia, vel servitio assiduo alicujus Episcopi permanserit, vivendo ejusdem Episcopi expensis, etiamsi non habitet in illius aedibus, potest ab illo ordinari modo degat in loco ubi est Episcopus, vel prope; et modo Episcopus statim ei conferat verum beneficium, non enim sufficit, si assignet pensionem, aut patrimonium (2).

Regulares autem ordinandi sunt ab Episcopo loci ubi morantur de familia, si Episcopus ordinationem habeat temporibus statutis: alias & quocumque Episcopo ordinari possunt. Vide circa hoc dicta. Tract XX. n. 113.

35. — Y. Requiritur scientia Ordini suscipiendo conveniens. Concilium Tridentinum pro initiandis ad primam tonsuram tantum requirit, ut ipsi edocti fuerint rudimenta Fidei, et sciant legere, et scribere, sess. 23. cap. 4. Pro initiandis ad Ordines minores, ut linguam latinam intelligant loc. cit. c. 11. Pro initiandis ad subdiaconatum et diaconatum, ut sint litteris, et iis, quae ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, cap. 13. Demum pro initiandis ad sacerdotium, ut ipsi ad populum docendum ea quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, diligenti examine praecedente idonei comprobentur, idem Tria. cap. 14. Notent ordinandi et ordinantes verba illa, ministranda Sacramenta; ideo enim dicunt DD. quod initiandi ad sacerdotium scire debent non solum quae pertinent ad Baptismum, Eucharistiam, etc., sed etiam ad Poenitentiam, nam licet presbyterandus non indigeat tanta scientia, qua indiget confessarius approbatus, debet tamen

ft) Lib. 6. n. 770. v. V. Ille. — (2) Ibid. v. VI. Ut.

saltem scire universalia principia moralia, quibus solvere possit dubia communiter occurrentia in casu necessitatis, quo teneatur moribundi confessionem excipere. et specialiter omnino scire tenetur, quomodo se gerere debeat cum fidelibus morti proximis, nempe 1. Quando possunt eos absolvere, etiam in praesentia confessarii approbati? 2. Quando absoluti, et quando conditionaffi? 3. An non solum in articulo, sed etiam in periculo mortis, et in quali periculo? 4. Quid debeat imponere infirmo, si habeat casus vel censuras reservatas? Vide quae infr& breviter super hac obligatione dicitur n. 130. Gaeterum bene potest Episcopus a suis majorem scientiam, quam requirit Concilium, requirere (1).

36. — Verum in Regularibus addictis ad vitam contemplativam, vel tantum ad chorum et altare, vel sacristiam, minor scientia requiritur, modo sciant praestare quae pertinent ad Ordinis exercitium, et ideo saltem in Grammatica debent esse edocti, ali&s erunt irregulares, etiam de jure divino, ita ut nec Papa posset cum eis dispensare. Haec tamen irregularitas, sublata causa ignorantiae, absque dispensatiope de_{38e} aufertur (2).

37. — VI. Requiritur titulus sustentationis aliter Episcopus Ordinem, vel dimissorias tribuens, tenetur ipse ordinatum alere, usquedum ille titulum habeat; ita ex cap. Cum secundum, de Prceb. et cap. Recipimus, de cetate et quatit. etc. Id tamen intelligendum, nisi Episcopus inculpabiliter deceptus fuerit, vel nisi ordinatus jam aliunde habeat unde vivere possit (3).

— Titulus autem sustentationis triplex esse potest, paupertatis, beneficii, et patrimonii. Titulo paupertatis soli Regulares professi ordinari valent. Saeculares vero ordinari debent ad titulum beneficii, quod sit certum de praesenti, et sufficiens ad congruam sustentationem, juxta taxam dioeeecis, originis vel beneficii, si beneficium requirat residentiam (4). Nota quod s. C. die 17. Julii 1723. remisit arbitrio Episcopi, si detrahenda sint, an non, onera Missarum ex beneficio, vel capellania (5). Ad titulum vero patrimonii tantum pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum possunt Episcopi ordinare saeculares, ut praescribit Trident. sess. 21. c. 2. de Ref. Patrimonium autem constitui debet super re certa et stabili, aede sua natura frugifera, pacifice possessa, et libera ab omni onere. Sufficit etiam census perpetuus, quamvis sit redimibilis (6).

(1) Lib. 6. n. 792. v. Advertend. 2. — (2) n. 791. Quaer. 2. et 5. — (5; Lib. 6. n. 813. — (4) n. 815. et 816. — (5) n. 771. — (6) n.M7.

— Hic autem dubitatur 1. an incurrat suspensio-
nem qui ordinatur CUM patrimonio licto? Alii probabi-
liter negant. sed probabilitatis alii affirmant; idque certum
est in dioecesi Neapolitana (1). Dubitatur 2. an juxta prae-
dictam probabiliorē sententiam incurrat etiam suspen-
sionem qui ordinatur CUM patrimonio vero donato, sed
dat& antapoc&, vel fide de reddendo illi donanti post
ordinationem? Distinguo. si donans verum habuerit ani-
mum donandi, non incurrit, quia pactum illud de red-
dendo patrimonio tanquam nullum rejicitur, ut S. C.
declaravit (dum S. C. insuper pluries declaravit quancum-
que alienationem patrimonii sine licentia Episcopi esse
invalidam). Secus si donans haud habuerit intentionem
donandi, quia tunc donatarius nullum rei dominium ade-
ptus est (2).

40. — VII. Requiritur, ut Ordo inferior ante superiorem
suscipiatur, aliis qui per saltum ordinatur suspensionem
ipso facto incurrit ab exercitio Ordinis suscepti, donec
Episcopus dispenset (3). VIII. Ut ordo suscipiatur tempore
debito. Ordines majores possunt suscipi tantum in sabbatis
quatuor temporum, sabbato ante dominicam Passionis,
et sabbato sancto. Minores vero possunt accipi in quolibet
festo de praecepto, et etiam in feria sexta ante sabbatum
generalis ordinationis, et feri& quarta quatuor temporum
juxta consuetudinem receptam. Attamen apud Ferrar. 0
Biblioth. tom. 5. verb. Ordo. art. 2. n. 7. affertur Decretum
S. C. Concilii 13. Apr. 1720. ubi dicitur, quoad Ordines
minores, posse tolerari consuetudinem, si sit immemora-
bilis, quod ministrentur pridie die Veneris post prandium,
sed expedire in hoc ut Episcopus se conformet Pontificali
Romano. Qui autem ordinatur extra tempora, suspensio-
nem ipso facto incurrit (4).

44. IX. Requiritur, ut Ordines suscipiantur per de-
bita temporum interstitia. Et I. inter Ordines minores re-
quiritur aliquod intervallum, dicitur aliquod, quia illud
minimi determinatum est a Trid. insess. 23. cap. 11. ubi
etiam additur: Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur.
Potest tamen libere Episcopus primam tonsuram CUM ali-
quo Ordine minore conferre. II. Ut & minoribus ascenda-
tur ad subdiaconatum, requiritur anni spatium. Nisi
necessitas, aut ecclesiae (intelligitur cui ordinandus est
adscriptus) utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat ut
habetur in Trid. loc. cit. III. Tlt ascendatur & subdiaconatu

ad diaconatum, requiritur etiam anni spatium, sed Episcopus in hoc ex quavis rationabili causa dispensare potest!, nam in Trid. cap. 13. dicitur: Nisi aliud Episcopo videatur. IV. Denique, ut & diaconatu ascendatur ad sacerdotium, requiritur saltem anni intervallum. Nisi ob ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur fit in Trid. cap. 14. Nota hic, utilitatem, ac necessitatem, intellige necessitatem moralem, nempe utilitatem notabilem, et certam propriae ecclesiae.

42. — Hinc autem notandum 1. quod suscipiens duos Ordines sacros eodem die, suspensionem ipso facto ab ultimo Ordine suscepto, et insuper irregularitatem incurrit (1). Qui vero eodem die susciperet quatuor Ordines minores una cum subdiaconatu, graviter quidem peccaret, sed non incurreret suspensionem (2). Notandum 2. quod si quis ordinatur non servatis interstitiis, sed diversis diebus, et legitimis temporibus, peccat etiam graviter, sed probabilius suspensionem neque incurrit (3). Notandum 3. quod Regulares ex suis pontificiis privilegiis bene possunt extra tempora ordinari cum licentia suorum Praelatorum, juxta dicta in Tract. XX. De Privil. n. 115. et 116. Debent tamen ordinari in festo de praecepto, ut probabilibus dicendum (4). Notandum 4. quod si quis sacerdotium susciperet, omisso diaconatu, esset quidem validus ordinatus, sed non posset sacerdotio fungi, nisi prius diaconatum acciperet, ut habetur ex cap. unico de Cleric. per salt. Si quis autem episcopatum susciperet, non suscepto sacerdotio, invalidi ordinaretur.

43. — X. Requiritur locus ordinationis, nempe ut ipsa fiat in ecclesia, et ut Episcopus resideat in propria dioecesi. nam si Episcopus in aliena ordinaret, ipse incurreret suspensionem & Pontificalibus, et ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti (5). XI. Requiritur aetate debita quae pro prima tonsura debet esse septem annorum, et Neapoli saltem decem. Ordines minores regulariter conferri possunt ab anno 7. ad 14. subdiaconatus anno 22. diaconatus anno 23. sacerdotium anno 25. in Trid. sess. 23. c. 12. aetas computatur non a die Baptismi, sed nativitatis. Sufficit autem ut annus sit incoeptus, prout communis usus habet. Pro beneficiis simplicibus accipiendis sufficit annus 14. ex Trid. sess. 23. cap. 6., sed si beneficium sit curatum, requiritur annus 25. ex Trid. sess. 24. cap. 12. Pro canonicatu annus

(1) N. 796 — (2) *. 797. et ibid. Dubit. 2. — (3) Lib. 6. n. 796. vers. Dubit. 2. — (4) n. 797. Dubit. 4. — (5) n. 798. pers. Adde.

22. Trid. sess. 24. c. 12_v quamvis in collegiatis sufficiat annus 14. Pro episcopatu ~~denhm~~ requiritur annus 30. (1).

44. — Notandum autem quod si quis scienter ordinatur ante legitimam aetatem ipso facto perpetuam incurrit suspensionem a qua absolvi nequit nisi & Papa vel ab Episcopo, si fuerit occulta, ex c. Liceat, Trid. sess. 24. c. 6. (2). Diximus scienter nam Pius II. hanc suspensionem imposuit tantum eis qui ex temeritate sic ordinantur unde ignorantia crassa illos probabilius ab ea excusat, ita ut completa aetate benè poterunt Ordinem exercere (3). An autem qui ante aetatem suscipit sacerdotium irregularitatem incurrat? Alii affirmant quia (ut dicunt) neo-presbyter concelebrando cum Episcopo vere consecrat, et ideo jam exercet Ordinem susceptum cum suspensione. Sed alii communius et valde probabiliter negant, quia aequum non videtur ut quis eadem actione morali duplicem incurrat poenam nempe suspensionem et irregularitatem; testaturque Suarez ex stylo Cancellariae hujusmodi ordinatos non censi irregulares. Et idem dicendum de diaconis et subdiaconis nisi in eadem Missa ordinationis Ordinem jam susceptum exerceant quia tunc irregularitatem non effugiunt, saltem si ultro ad ministrandum se offerant in Missa ordinationis (4).

43. — XII. Ut initiandus ad Ordinem superiorem ascendere possit requiritur ut exercuerit Ordinem prius susceptum; sed juxta Salm. (5) hoc non est de praecepto gravi. XIII. Ultimo requiritur vocatio divina, ex illo Apostoli. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Hebr. 5. 4. Signa autem divinae vocationis sunt, 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo animarumque salutis. 3. Probitas vitae quae maxime requiritur ad veram vocationem agnoscendam ex illo Tridentini: Sciant tamen Episcopi.... debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit, sess. 28. cap. 12. utque docet D. Thomas (6) dicens. Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens hanc rationem assignans. Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur, ita et superiores sint merito sanctitatis. Hinc si quis absque his signis, et consequenter sine vocatione divina ascendit ad altare, nequit & gravi culpa excusari, tum ob gravem praesumptionem, quæ non vocatus in sacrum ministerium

(1) N. 799. — (2) Cit. n. 799. — (5) Ib. Notand. 2. et v. Sed hic dubit. 1. — (4) Lib. 6. n. 799. Dubit. 3. — (5j De Ord.c. i.n.74.-r-(6)'Suppl. q. 35. a. 1. ad 3.

se intrudit, ut ait s. Anselmus. Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quaerit, gratiae Dei rapinam facit, et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem tum ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abelly. Qui sciens, nulla divince vocationis habita ratione, se in sacerdotium intruderet, haud dubie seipsum in apertum salutis discrimen iniceret. Et tanto magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad ordines admittunt, transgrediendo praeceptum illud Apostoli. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. 1. Tim. 5. 22. Quae verba exponens S.-Leo Epistola 1. (alias SI.) ad Afric. 2. dixit: Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? Ideo in c. Nullus c. 24. universe Episcopis praecipitur. Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.

46. — Refert hic autem unci simul adnotare, quinam ex praedictis illegitime ordinatis suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1. qui ordinantur sine dimissoriis sui Ordinarii, vel sine ejus litteris testimonialibus, cum ordinantur ab Episcopo beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extra tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in aliena dioecesi sine licentia Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur ante legitimam aetatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine praecedenti. Adde ultimo loco, qui ordinatur per simoniam, hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniace suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante ordinato (1).

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ARTICULUS I.

De prima tonsura.

Quid prima tonsura, et an sit Ordo? Si quis ordinatur sine tonsura 47. Privilegia tonsurati 48. De obligatione deferendi habitum, et tonsuram 49. et 50. Qui priventur privilegio fori et Canonis 51

47. — Prima, tonsura non est Ordo, sed praeparatio sive dispositio ad Ordines, cum nullum officium habeat circa

(1) Vide 1. 3. n. 109.

ministerium altaris, ita communiter theologi cum D. Thoma (1). Et probatur ex Trident sess. 23. cap. de Ordine ubi tonsurae sumptio praecipitur, sicque dicitur. Ut, qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores (Ordines) ascenderent Ergo tonsura inter Ordines minime numeratur (2). Clericus significat in sortem vocatus, scilicet ad cultum Deo praestandum. Tondentur ei capilli in modum coronae, -ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus sanctum Petrum primam tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari, requiritur 1. ut sit mas. 2. ut sit confirmatus. 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, praeter rudimenta Fidei. 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine tonsura, graviter quidem peccat contra praeceptum Tridentini, sed validi ordinatur, verum manet suspensus usque ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam suscepit sine prima tonsura, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia tonsurati haec sunt: I. Tonsuratus transfertur ad statum clericalem, und& acquirit privilegium fori, quo eximitur a jurisdictione fori laicalis. modo deferat habitum et tonsuram, ac alicui ecclesiae de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in seminario, vel in aliqua schola de licentia Episcopi, ut habetur in Trid. sess. 23. c. 6. de Reform. II. Acquirat etiam privilegium Canonis, ita ut percutientes ipsum injuriosi incurrant excommunicationem reservatam Papae, si percussio est gravis; Episcopo vero, si levis. III. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, mod6 habeat 14. annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticae ad conferenda beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. — Quaeritur hic, qualiter peccent, et quas incurrant poenas clerici habitum aut tonsuram non deferentes, et quando propter id privilegi fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter DD. ajunt, non peccant graviter, si habitum et tonsuram non deferant; im6 communius Sotus, Nav. Arm. Castrop. Escob. Holzm., etc. ab omni culpa eos excusant, ex Bulla Sixti Y. Pastoralis an. 1588. 31. Jan. Nam ibi in tantum clerici declarantur teneri ad habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona

(1) Suppi, q. 40. a. 2 — (2) Vide 1. 6. n. 734.

ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annum duca-
torum 60. aureorum de Camera. Clerici autem beneficiati
aut in sacris constituti peccant quidem graviter si habitum
dimitunt, ut communiter docent Sanch. Laym. Castr. Ron.
Salrn., etc. (quicquid dicant Cajet. Escob. et Gob.) dum in
Trid. sess. 14. c. 6. tales habitum non deferentes de teme-
ritate arguuntur. Valde tamen probabiliter negant eos pec-
care omnes AA. praefati, si habitum dimittant ad breve tem-
pus, aut ex causa justa se occultandi, puth ad aliquod grave
damnum vitandum. Id quoad culpam; quod autem ad poenas
pertinet, in Concilio /. c. sic dicitur. Si postquam ab
Episcopo suo moniti fuerint, honestum habitum clericalem
illorum ordini et dignitati congruentem, et juxta ipsius
Episcopi ordinationem et mandatum non detulerint, per
suspensionem ab Ordinibus, ac officio et beneficio, ac fructi-
bus, redditibus, et proventibus ipsorum beneficiorum, nec
non si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per
privationem officiorum, et beneficiorum... coerceri debeant. Ex
quo patet has poenas esse tantum ferendae sententiae. Neque
huic obstat Bulla Sixti V. Cum sacrosancta, edita die 9. Jan.
1588. ubi beneficiati non deferentes habitum, ipso jure
declarantur privati suis beneficiis, nam id dispositum fuit
tantum pro Urbe Romae, et postquam mandatis sub certo
termino ipsi non obedierint (1).

50. — Id quod de habitu dicunt Sanch. Laym. Escob. et
alii de tonsura, sive corona. Alii tamen, ut Castrop. Henriq.
Renz., et Tamb. Cum Marchino clericum etiam in Sacris,
aut beneficiatum tonsuram non deferentem non audent
damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Csete-
rum bene quidem ait La-Croix facilius excusandos eos qui
tonsuram, quam qui habitum non deferunt, unde praefatus
auctor nec sacerdotem tonsuram per 6. aut 8. hebdomadas
non deferentem damnat de mortali (2).

51. — Privantur autem beneficiati, sicut etiam ii qui
in Sacris sunt constituti, habitum non deferentes, privi-
legio tam fori quam Canonis, si post tertiam monitionem
illum non reassumunt, e#cap. Contingit 45. desent.excomm.
(3). Simpliciter autem tonsurati, aut clerici tantum ad
Ordines minores promoti sine beneficio, non' peccent gra-
viter, sed non gaudent privilegio fori, si actu habitum
non deferant, nec ecclesiae inserviant, ut habetur in Trid.
sess. 23. c. 6. de Reform. Gaudent vero semper ac habitum
reajssumunt, nisi hoc faciant in fraudem, put& si fuerint

in carcere jam coniecti pro criminalibus, vel jam citati in foro laicali pro civilibus (1). Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (2). An autem peccet, qui tonsuram suscipit ad accipiendum beneficium, sine animo permanendi in statu clericali? Vide Opus nostrum morale (3), ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantum venialiter.

Hic juvat adnotare id quod statutum habetur anno 1741. in Concordato inter sanctam Sedem et Carolum III. regem regnorum Neapolis et Siciliarum, circa ordinationem promovendorum ad statum ecclesiasticum. I. Niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla Prima Tonsura, se non che a titolodi Beneficio, o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla meta della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi dei Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la Prima Tonsura a qualche Giovane, benché non abbia verum Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione Ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla meta della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l'intero Patrimonio; il quale, per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra oeni stabili, o sopra annue rendite fisse, e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sindacali di ciascuna Diocesi, purché non sia esso Patrimonio & in minor somma di ventiquattro ducati, nein maggiore di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione Ecclesiastica perpetua, o dell'intero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la Prima Tonsura, il quale dopo aver terminali diecianni di sua età non sia andato a aimoraralmeno per un triennio in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l'Abito Clericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle Feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta, computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: Chiunque sarà promosso alla Prima Tonsura, agli Ordini Minori, o agli Ordini sagri contra la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alte pene ai sopra ac-

(1) Ibid. — (2) Ibid. — (3) vide l. 4. c. 115. v. Dixil.

cennata, rimarra perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine gici conferitogli. E chi Vavrd cosi ordinato, o purd gli avra a tal effetto concesute le Dimissorie, se sara Vescovo, sara sospeso per un anno dolia collazione degli Ordini, e dall' esercizio de Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coli uso de' Pontificali, sara sospeso per sempre dall' esercizio de' medisimi, e non avendo uso di essi, come pure qualunque altra Persona costituita in dignita, per sempre sara sospesa dall' esercizio dell' Officio, e de suoi Ordini.

ARTICULUS II.

De Ordinibus minoribus.

Quot sint Ordines minores 52. Sect. I. De ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso ordinante, et ab eo Missa celebranda 53. Sect. I). De lectoratu 54. Sect. III. De exorcistatu 55. Sect. IV. De acolythatu 56.

53.
52. — Ordines minores quatuor sunt. Ostiariatus, lectoratus, exorcistatus, et acolythatus. Dicuntur ipsi minores propter minora officia, quae ab ordinatis exercentur circa Missam, aut in ecclesia.

Sectio I. De ostiariatu.

— Ostiariatus est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi et custodiendi ecclesiam. Officium ostiarii (praeter dicta) est etiam pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in ecclesia, et expellendi indignos, scilicet infideles, haereticos, et excommunicatos. Materia remota ostiariatus sunt claves ecclesiae, proxima clavium traditio forma sunt verba ordinantis, et dicentis: Sic age quasi redditurus rationes pro his rebus quae his clavibus recluduntur. Ita tradunt AA., qffii tenent singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriae ecclesiae, nec possunt aliae substitui, debentque tangi ab ordinando. Hic autem denuo adverte id quod notatum est superitis n. 29., nemp"id in Sacramento Ordinis materia omnino tradenda est ab ipso ordinante, ali&ks Sacramentum invalid& ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari (1).

1) Lib. 6. n. 744.

54.

Sect. II. De lectoratu.

— Lectoratus est Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in ecclesia. Materia remota est liber prophetiarum, et epistolarum, proxima illius traditio, Forma sunt verba: Accipe et esto verbi Dei relator, etc. Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extra Missam, nam in Missa officium est subdiaconi): ac etiam catechumenos instruendi. si loco libri epistolarum sive lectionarii traderetur Biblia, aut Breviarum, valida quidem, et etiam licita esset ordinatio; secus si alius liber.

Sect. III. De exorcistatu.

ARTICULUS III.

De Ordinibus majoribus.

Lectio I. De subdiaconatu

Quid subdiaconatus materia, forma et officium? Si sine manipulo, etc. 57. Requisita 58. §. I. De voto castitatis, et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret, etc. Si impuber, etc. Qui per metum ordinatur, etc. 59. §. II. De Horis canonicis. Propositiones damnatae 60. Qui teneantur ad Horas? I. Clerici in Sacris. II. Religiosi professi. III. Beneficiati 61. Cui facienda restitutio fructuum 62. Si habeant alia onera 65. An excommunicati, etc. Et qui sine attentione interna, etc. 64. Intraprimos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum, etc. 65. Qui non percipit fructus, etc. 66. Si beneficium sit tenue 67. An male expendens, etc. Canonicus non canens 68. Quae parva materia, etc. An projiciens Breviarium. In dubio an quid omissum 69. Quae requirantur ad Horas recte dicendas? I. Juxta praescriptum. Si permutes officium 70. Si alio pergis 71. Si advertis errasse. De litanis, et officio defunctorum 72. II. Pronuntiatio vocalis. Quid in choro 73. III. Pronuntiatio integra. IV. Pronuntiatio continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus 74. Intentio et attentio 75. Causae excusantes a recitatione 76. §. III. De censuris in genere 77. ad 80. §. IV. De censuris in specie, et I. De excommunicatione 81. ad 85. II. De suspensione 84. III. De depositione, etc. 85. IV. De interdicto 86. V. De irregularitate 87. Irregularitates ex delicto 88. Irreg. ex defectu 89.

§7. — Subdiaconatus est Ordo quo traditur potestas, per quam ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare diacono, et legere epistolam in Missa. Materia remota est duplex, nempe calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. Materia proxima est horum traditio. Calix autem probabiliter debent esse consecratus, ut plures DD. sentiunt, unde ipsorum sententia in praxi sequenda est (1). Sic etiam omnino requiritur traditio libri epistolarum (2). Forma autem sunt verba Episcopi. Videte cujus ministerium vobis traditur, etc. Et alia. Accipe librum epistolarum, et habe potestatem legendi eas, etc. Duplici enim materiae duplex adhibetur forma partialis. Officium subdiaconi (ultra praedicta in altari) est deferre crucem, et lavare corporalia. Peccaret subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urgeret necessitas, ut dicit P. Suarez (3). An autem graviter peccet

(1) Lxb, 6. n. 747. — (2) n. 746. — (3) Suarez de Censur. Visp. 42. sect. 4. n. 17.

subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta supra n. 14. Clericus (vel etiam subdiaconus) exercens officium subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere non incurrit irregularitatem, quia tunc (ut ait Bonae.) exercet tantum officium cantoris. Secus si cum manipulo intenderet exercere officium proprium subdiaconi (1). Adverte hic Decretum s. c. Piituum, editum 6. Jul. 1698. Deficiente subdiacono pro Missa solemni, data necessitate, potest permitti per Superiores, ut substituatur constitutus in minoribus Ordinibus ad cantandam epistolam paratus absque manipulo. Apud Meratum in indice Decretorum n. 531. Et adverte hoc Decretum esse poslerius ad alia contraria, quae affert Ferrar. Bibliot. verb. Missae Sacr. art. XII. n. et 58.

58. — Ut quis ad subdiaconatum possit promoveri, requiritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. [^]Etas 21. annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide supra dicta n. 37. ad 39<). 4. Ut ffine sciatur quae pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in subdiaconis, ut recte advertit Homobonus (Poenitentiarius in ecclesia Bononien.) et signanter circa subdiaconi obligationes, nempe servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis, necnon refert subdiaconos examinare circa censuras et irregularitates, quarum singulatim hinc principaliora rudimenta MOX infr& breviter recensebimus.

s. 1. De voto castitatis.

59. — Subdiaconatus ex praecepto s. Gregorii Papae in cap. 2. Dist. 28. tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in ordinatis in sacris verius est ex vi voti Ordinibus annexi, quam praecepti Ecclesiae, ut satis colligitur ex cap. Cum olim, de Cler. conjug. Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressi nollet castitatem vovere, tunc iste saltem ex praecepto Ecclesiae ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet vere Ordinem suscipere, et adhuc si inculpate nesciret, ut valde probabiliter plures doctores docent (2). Qui autem ordinaretur ante usum rationis, hic [»]011 teneretur ad castitatem. Qui vero ordinatur ante pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis (3). Qui ordinatur per metum

(1) Vide lib. 7. n. 358. — (2) vide lib. 6. n. 809. Dubit. 1. et 2. — (3) n. 810.

extrinsecum injuste incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem; et etiamsi animum haberet, probabilius nec teneretur, quia votum emissum ob melum probabilius est invalidum. Secus si inetus fuerit juste incussus; vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempe si ultro Ordinem exerceret (1).

§. ii. De Horis canonicis.

60. — Primo loco hic refert adnotare plures propositiones damnatas ab Alexandro VII., nimirum prop. 20. quae dicebat: Restitutio fructuum non debetur ante sententiam. Prop. 21. Habens beneficium, si studio litterarum vacet, satisfacit, recitando per alium. Prop. 33. Restitutio fructuum suppletur per eleemosynas ante factas. Prop. 34. Satisfacit dicens officium paschale pro officio diei Palmarum. Prop. 35. Cum uno officio potest satisfieri obligationi duorum dierum. Item Innoe. XI. damnavit prop. 54. Qui nequit recitare Matutinum, non tenetur ad alias Horas.

61. — Quaeritur 1. quinam teneantur ad Horas? Tenentur I. omnes ordinati in Sacris, etiamsi sint excommunicati, suspensi, et degradati. Ordinatus autem ad subdiacdatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem horae qua ordinatur. Tenentur II. Religiosi professi utriusque sexus. Hoc habetur ex antiqua consuetudine obligante sub gravi, fit tenet communis sententia contra aliquos. Nec valet dicere, quod non constat, an consuetudo recitandi officium sit introducta a Religiosis animo se graviter obligandi, nam respondetur, quod cum illa constanter, et tamdiu cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, praesumptio est pro parte affirmativa, pro qua autem parte stat praesumptio, pro ea stat etiam possessio, regula generalis est (2). Nullus autem Religiosus aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in choro, ut communiter dicunt Suar. Salm. Cone. etc. : modo chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti (3). Ad officium vero non tenentur Religiosi ejecti; sed tenentur profugi (4). Tenentur III. beneficiati; alicui fructus omnes beneficii restituere debent, ex Cone. Later. V. Sect. 9. §. Statuimus ubi dictum fuit. Statuimus, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses, obtento beneficio, officium divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro rata recitationis. Et si talis post monitionem

adhuc pergit omittere, potest etiam beneficio privari-
Deinde sanctus Pius V. in Constit. 186. quae incipit **Ex pro-**
ximo Lateranensis, decrevit quod qui relinquit Matuti-
num, restituat dimidiam partem fructuum correspon-
dentium illi diei, qui caeteras Horas, aliam dimidiam, qui
vero unam tantum ex parvis, sextam partem (1). Et idem
dicendum, si quis per plures leves omissiones inter offi-
cium diei ad gravem materiam pertingit (2). Qui autem
hodie supplere vellet officium heri omis-
sum, minimi li-
beratur et restitutione (3). Haecque pestitutio debetur ante
omnem sententiam, quia conditio recitationis est abso-
lute necessaria ad lucrandos fructus, Cum sine ipsa ne-
queat beneficiarius facere fructus suos, ut praefatum Conci-
lium sancivit (4).

62. — Piestitutio autem tunc facienda est vel pauperi-
bus (sufficit cujuscumque loci), vel fabricae ecclesiae, vel
domui beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Po-
test etiam fieri in refectionem alterius indigentis ecclesiae,
si propria non eget, vel si fabrica alienae ecclesiae redun-
daret in utilitatem pauperum. Potest etiam applicari in
Missis pro defunctis; et potest beneficiatus adhuc appli-
care eam sibi ipsi, si vere pauper sit, modo non faciat
in fraudem; Suar. Costrop. Navar. Tol. Less., etc. Comm.
(5). Si quis autem post omissionem dederit eleemosynas,
immemor, vel forte ignorans obligationem restitutionis,
probabiliter potest eas computare, ut dicunt Sanch. Suar.
Lug. Laym. Salm. Croix (6).

63. — Probabiliter dicunt etiam Sot. Less. Vasq. Bonae.
Sancti. Salm. etc., quod si beneficiatus alia onera habet,
quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus re-
stituere. Secus tamen dicendum (quicquid dicant alii) de
simplici beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi
deferendi habitum (7).

64. — An autem excommunicatus toleratus teneatur ante
sententiam restituere fructus beneficii, si onera ipsius im-
pleverit? Aliqui affirmant, sed probabilius et communius
alii negant, prout pariter dictum est Torri. II. Tr. XIX. n.
19. in fine, quia non tenetur reus nisi post sententiam sub-
ire poenam illam, quae actionem requirit, ex alia autem
parte excommunicati tolerati valide jam Sacramenta mi-
nistrant, Horasque persolvunt, ita Laym. Tourn. Castrop.
Salm. Bonacina, Coninch. et alii plures (8). Sic etiam pro-

11) Vide lib. 3. n. 665. — 12) n. 668. — 13) n. 667. — 14) n. 665. et lib. 4. n.
145. v. Sed dices. — 15) lib. 3. n. 672. — 16) n. 700. Quaer. 11. vers. Limitant. —
(7) n. 673. — (8) n. 670.

habiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sine attentione interna, cum opinio quod sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio et attentio externa, non sit improbabilis, juxta dicenda n. 75. (1).

65. — Praeterea notandum, s. Pium in praefata Constitutione declarasse, quod beneficiati, si intra primos sex menses officium omittant, licet non teneantur ad restitutionem, tamen non excusantur & peccato mortali (2). Hinc omnino dicendum, quod beneficiati, etiamsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omittendo officium, graviter peccant, cum ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo religionis obstrinxerit (3). Graviter igitur peccat qui intra sex menses (ut dictum est) officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, fit docent Lessius, Vasquez, Cone. Viva et communior sententia (contra paucos.) Ratio, quia, juxta communem sententiam, restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali, fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione beneficiarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesia (ut diximus) ex motivo religionis, et ideò nulla ante Concilium Lateranense restitutio praecipiebatur. Concilium autem restitutionem praecipit tantum omittentibus post sex menses (4). Ob eandem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sine culpa quia, licet (ut dictum est n. 61. in fin.) restitutio ante omnem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in poenam praecepta sit, omnino culpam requirit, fit recte dicunt Less. Sanch. Cone. Viva et alii communius, contra paucos (5). Pariter ob eandem rationem subdiaconus beneficium habens, si officium omittit, unum tantum committit peccatum, cum ex uno motivo religionis ad illud teneatur (6).

66. — Dubitatur L an teneatur ad officium beneficiarius, qui fructus non percipit? Minime tenetur, si ipse non negligenter se gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in poenam alicujus criminis sit fructibus juste privatus, vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (7). Quid si super beneficio lis vertatur? Resp. si beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. si vero jam acceperit, tene-

(1) N. 669. et lib. 4. n. 176. — (2) Vide lib. 3. n. 6to. et 666. — (5) Lib. 4. n. 145 Quaer. II. — (4) Lib. 3. re. 665. et 666. — (5) Cii. n. 665. — (6) Lib. 4. n. 115. Quaer. 1. — 7) Lib. 3. n. 664.

tur, casu quo spem certam habeat vincendi litem, secus si sit in dubio (1).

67. — Dubitatur 2. an teneatur ad officium habens beneficium tenue? Alii affirmant, sed alii plures negant, ut Less. Sanch. Malder. Arag. Roclr. Molfes. Pelliz. et alii quia tenue beneficium, ex cap. Is cui, de Prcepend. in 6. ut verum beneficium non habetur. Dicunt autem, illud esse tenue beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (2).

68. — Dubitatur 3. an beneficiarius male expendens fructus beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ut S. Antoninus, Less. Cabass. Sanch. Salm. et alii cum s. Thoma (3), qui ait, praebeendas haberi ut bona patrimonialia. Alii tamen probabilis, ut Laym. Bon. Navar. Petroc. Concina, etc. Affirmant, quib. beneficiarii ex justitia tenentur fructus superfluos pauperibus, vel locis piis erogare, nam saltem Ecclesia non concedit ipsis dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (4). Yide dicta Tr. X. n. 7. Hic autem sedulo advertendum, quod Papa Benedictus XIY. in Brevi ad Cardinalem Delphinum Patriarcham Aquilejensem emanato die 19. Januarii 1748., declaravit canonicos choro non interessentes vel ibi non canentes, nedum distributiones quotidianas amittere, sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum praebeendarum (5).

— Quaeritur II. quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem officii partem. Caeterum censetur parva materia omissio minoris partis, quam parvae Horae (6). Qui autem omnes septem Horas omittit, verius cum Less. Sanch. Concina, Tournely et communi, unum committit peccatum, quia omnes Horae integrum officium componunt (7). Qui officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum praevideret; quae singulae omissiones officii, ad quemlibet diem pertinentes, sunt singulae transgressionis, et hic, eas jam praevidendo, peccaret quidem in causa (8). An in dubio, utrum aliquid ex officio sit vel ne omissum, sit repetendum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quiddam jam dixeris, secus si dubium positivum, nempe si pro-

(1) Cii n. 665. v. Quid si. — (2) Lib. 3. n. 674. — (3) 2. 2. q. 285. a. 7. — (4) Lib. 3. n. 492. — (5) *. 675. Dubit. 3. — (6) Lib. 4. n. 147. — (7) n. 148. v. Hfe igitur. — (8) n. 149.

habilitate credas dixisse, ita communiter Navar. Sanch. Lugo, Tourn. Castrop. Salm. Roncagl. (1).

70. — Quaeritur III. quae requirantur ad Horas bene recitandas? Requiritur 1. ut recitentur juxta praescriptum Breviarii Romani. Unde improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter qui commutat officium in aliud notabiliter brevius (2). An autem sit mortale mutare in aequale, vel quasi? Adest hinc inde duplex plurimorum sententia. Equius tamen videtur dicendum cum Sporer, Ronc. Viva, Laym. Elbel. etc. esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si raro, puta ter vel quater in anno, et nullum, si id aliquando fiat cum causa, nempe itineris, studii, etc. Ratio quia licet officium recitandum sit juxta formam individualement Breviarii, ut praecipit s. Pius V. in Bulla A nobis descripta in Breviario, dicendo. Neminem satisfacere nisi hac sola forma tamen probabile est Pontificem in hac forma praescribenda magis respexisse ad formam substantialem, quae est quantitas officii, quam ad accidentalem, nempe ad illius qualitatem, et ideo commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quia (ut recte ait Laym.) esset perversio ordinis, et gravis quidem, si frequens esset (3).

71. — His positis, probabile est 1. quod si alio pergis, potes recitare officium illius loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare officium Breviarii tui ordinis, ita Laym. Holzm. Bonae. Castrop. et alii. II. Quod capellani, et commensales Cardinalium et Episcoporum possunt se eis conformare in officio; Holzm, cum communi, ex Decreto s. c. Rituum, et Clem. Dignum, de Cei. Miss. Et idem dicunt DD. de capellanis Monialium, ut Croix Holzm. Gob. Stoz. etc., et de iis qui obeunt exercitia spiritualia apud Religiosos, Laym. et Gobat. III. Quod possis recitare officium socii, quia ipsi associatio excusat, modo officium non sit notabiliter brevius. Viva, Ronc. Henriq. Quintanad. et alii (4).

72. — Si quis advertit errasse, postquam multum processit in officio indebito, potest vel proseguere, vel recitare reliquum de proprio; sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet alia die non impedita officium dicere de Sancto illo, quod satis probabiliter admittunt plures DDi (5). Ex consuetudine autem introducta gravis

(1) N. 150. — (2) Lib. 4. n. 160. et 161. v. Quaer. III. — (3) n. 161. v. Secantia igitur, et seqq. — (4) Ibid. vers. Juxta autem. — (5) Lib. 4. n. 161. Quaer. V.

est obligatio recitandi Litanias s. Marci , et Rogationum
ac officium defunctorum etiam in privato ⁽¹⁾.

73. — Requiritur 2. pronuntiatio vocalis. Hic dubita-
tur , an

biliter procedit etiam de officio defunctorum, extra tamen chorum ⁽¹⁾. Et de hoc adest etiam Decretum s. c. Rituum apud P. Ferraris Biblioth. tom. 4. verb. Litaniae, pag. 594. n. 17. Non idem currit autem de Litaniis ⁽²⁾. An autem satisfaciat dicens Matutinum hora secunda post meridiem? Alii affirmant, uti Salm. cum Sanchez, Trullench. etc., dicendo id hodie permitti ex consuetudine introducta; sed verius negandum cum Holzman, Croix, ei Concina quia tunc nondum incoepa est hora Vesperarum, quas est media inter meridiem et occasum, dies enim ecclesiasticus non nisi ab hora Vesperarum incipit. Quod autem consuetudo undique jam introduxerit recitari Matutinum hora secunda post meridiem a majori parte fidelium juxta dicta de consuetudine Tom. 1. Tract. II. n. 79., hoc probandum esset, sed usquedum non probatur, possidet lex opposita ⁽³⁾. Tempus autem Horarum incipit a media nocte ad meridiem, Vesperarum et Completorii a meridie ad mediam noctem ⁽⁴⁾.

75. — VII. Intentio et attentio. Requiritur intentio (scilicet recitandi) saltem virtualis; sufficit pro illa, si ab initio sumpseris Breviarium ad recitandum. Communissime autem, et probabilius, cum Suar. Castr. Less. Tournely, Pontas Vasq. et Croix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi, imo recitans implet, etiamsi positivi intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cum satisfactio non pendeat a sua, sed a voluntate legis, sive Ecclesiae ⁽⁵⁾. Requiritur insuper attentio, saltem externa, scilicet ne apponatur actio incompatibilis cum intentione interna. An autem requiratur etiam interna? Alii affirmant requiri internam, quae fit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempe ut recte pronuntientur; quia alias prout dicunt, non esset oratio. Alii verb plurimi negant, dicentes veram esse orationem, quae fit cum intentione orandi, et attentione externa; ita Lugo, Palud. Coninch. Angi. Sylv. Croix et plures alii cum S. Antonino et D. Thoma ⁽⁶⁾. Ratio 1. quia si attentio interna esset de essentia orationis, ministrans Extremam-Uctionem sine attentione interna invalidb ministraret, cum forma hujus Sacramenti sit deprecatoria. Indulgeat tibi Deus, etc. exilio s. Jacobi. Orent super eum, ungentes, etc. Ep. 5. 14. Sed id non potes dici, cum constet ex Florentino ad valorem Sacramenti tria tantum

(4) Ibid. Quier, II. — (2) Ib, Quaer. III. — (3) Ib. Quaer. I. — (4) n. 173. v-Tempus. — (5) n. 176. — (6) Lib. 4. n. 177. v. Tertia.

requiri et sufficere, nempe materiam, formam seu verba a ministro prolata, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentia orationis esset, etiam is qui Cum involuntaria distractione Horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minime contemnendas, videtur haec secunda sententia non posse dici improbabilis. Caeterum conveniunt omnes quod, ut dicatur quis non implere, oportet ut non solum advertat distractionem, sed adhuc, ut plene advertat se distrahi ab officio, alias, licet voluntarie se distrahat, non tamen voluntarii se distrahit a recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquam tenetur repetere (1).

76. — Quaeritur IV. quaenam causae excusent h recitationem officii? Excusat infirmitas gravis, sive grave incommodum. Laborans autem tertiani vel quartani tenetur recitare, et etiam anticipare, si commode potest. Non tenetur tamen anticipare Matutinum in die praecedenti, nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commodi potest, tenetur dicere officium cum socio. In dubio an ob recitationem graviter laedaris, non teneris, secus in dubio an excuseris, nisi habeas probabilem rationem, sed melius est tunc ut te remittas medico, aut Superiori, vel saltem viro prudenti. Quando autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia ams magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis, ita valde probabiliter Suar. Nav. Sanch. Lugo, Cardenas, Roncaglia etc. (2). II. Impedimentum justum, put& si quis occupetur in offidio charitatis, quod non posset omittere sine scandalo, aut notabili detrimento proprio, aut alieno, v. g. si nequiret differre concionem sine nota, vel confessiones aliorum in magno concursu (3) III. Caecitas (4). IV. Carentia Breviarii. Teneris tamen dicere quae mente retines, modo id, quod retines, pertingat ad quantitatem saltem parvae Horae. Et si cares officio proprio, teneris recitare ex Communi. Item si absque magno incommodo potes socium adhibere, teneris. An autem beneficiarius teneatur etiam conducere socium ad Horas persolvendas, si nequit solus? x\dest duplex sententia probabilis, sed affirmativa est communior et futior; immo omnino sequenda, si ille velit fructus percipere; cum sola enim probabilitate opinionis oppositae nequit possessionem fructuum inchoare, ut recte ajunt Less. Soto, Salm. Concina, Tournely, Bon. et alii Commu-

(1) Ibid. v. Caterum. — (2) n. 154. et 155. — 3j Lib. 4. n. 456, — 4 n. 157.

niter ⁽¹⁾ /juxta dicta Tract. X. n. 8. V. Excusat dispensatio Pontificis, et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus], si adsit causa, putet si dubitetur de morali impotentia ⁽²⁾.

§. III. De censuris in genere

(In hoc paragrapho ponuntur tantum definitiones, divisiones, et principia, relictis quaestionibus, aliisque notiitiis, quae habentur Tom. II. Tract. XIX. ubi fus& egimus de censuris).

77 — Queritur I. Quid et quotuplex est censura? Censura est poena spiritualis et medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per ecclesiasticam potestatem aufertur usus quorundam spiritualium bonorum.

78. — Dividitur censura 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum. 2. In eam quae est a jure, nempe quae fertur per legem generalem et permanentem, et eam quae est ab homine quae scilicet fertur & Praelato per particularem sententiam. 3. In eam quae dicitur latce sententiae, quaeque incurritur ipso facto; et ferendee sententice quae non incurritur nisi post sententiam, prout sunt censurae latae verbis futuri temporis. vide In cit. Tract. XIX. n. 2.

79. — Quaeritur II. Quis potest ferre censuras? Possunt omnes Superiores ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, prout Pontifex, Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii capitulares, et Capitula religionum, eorumque Praelati, vel delegatam ¹¹ sunt ¹¹ quibus ab habente ordinariam facultas committitur; vide Tr. XIX. n. 3. Quaeritur III. Quid requiratur, ut quisquis possit ligari censuris? Requiritur 1. ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quoad peregrinos vero vide ibid. n. 6. Quaeritur IV. Quid requiratur ad incurrendam gravem censuram, put& excommunicationem majorem, vel suspensionem* totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1. peccatum grave, et ut materia sit etiam per se gravis, aut saltem valde conducens ad finem intentum; at in dubio Superioris praeceptum certe ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus* 4. Contumacia ita ut delinquens sciat crimen, non solum vetitum esse jure divino, sed etiam ecclesiastico. Vide autem illationes quae ex his inferuntur cit. Tract. XIX. n. 7. Quaeritur V.

¹¹ Ibid. et 158, et vide lib. 3. n. 761. Quaer. II. — ⁽²⁾ lib. 4. n. 159.

Quis possit censuris absolvere? A censura lata per sententiam particularem ordinarie is tantum potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus Superior, aut successor, aut delegatus. Ab illa autem quae lata est a jure, vel ab homine per sententiam generalem (modo non sit reservata) potest absolvere quivis confessarius, vide ibici, n. 11.

80. — Hic autem notandum 1. quod Episcopi ex cap. 6. Liceat, sess. 24. in Trid. possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis quae oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Item possunt absolvere a quibuscumque casibus occultis, etiam sedi apostolicae reservatis, quoscumque sibi subditos in dioecesi sua per seipsum, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. De hoc vide Tract. XX. n. 29. et seq. Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; ibid. n. 34. Notandum 2. quod praedicta facultas verius sublata est Episcopis respectu ad haeresim, et alios casus reservatos in Bulla Coenae; ibid. n. 38. Si tamen quis sit impeditus adire Romam, bene potest absolvi ab Episcopo absolute quidem, si impedimentum est perpetuum, sub juramento vero adeundi Romam, si est temporale, exceptis semper mulieribus et pueris, vide ibid. n. 40. ad 45. Insuper hic obiter notandum 3. quod excommunicatio papalis in violentes immunitatem ecclesiasticam, a qua absolvenda Clemens VIII. etiam Regularibus facultatem abstulit, prout diximus in Tract. XX. n. 99 illa tantum incurritur ab iis, qui violenter et injuste extrahunt ab ecclesia confugientes adeam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvere respectu ad violentes immunitatem, quam illam quae declarata fuit a Gregorio XIV. qui in Bulla 7. declaravit violentes immunitatem, per extractionem confugientis ad ecclesiam, incurere ipso facto eandem excommunicationem papalem, quae prius fulminata fuit in violentes libertatem ecclesiasticam & Paulo II. in Extrav. Etsi Dominici, de Pcenit. et Rem et & Sixto IV. in alia Extrav. Etsi Dominici, eod. tit. Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ita sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvendi & casibus pontificiis, haec non comprehenderetur. Nec obstat textus in cap. Cum pro tua, de sent. exc. ubi, cum aliquis in claustrum cujusdam monasterii quemdam clericum verberasset, dicitur in textu illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam quia percussit clericum, alteram quialescit immunitatem. Nam communiter notant DD. cum

Fagnan. in cit. cap. n. 10. excommunicationem illam ob laesionem immunitatis impositam fuisse non & jure, sed ab ipso Episcopo, ita Abbas, Cardinal. Ancharan. Cum Innoc qui verbo duplicem sic adnotavit. Duplicem, id est ob injectionem manuum ipso jure, et violationem claustrum ab ipso (Episcopo) latam Hinc Fagnan. Cum aliis in cap. Inter alia aelmmun. eccl. n. 102. ut certum liabet nullam adesse excommunicationem latae sententiae Papae reservatam contra percutientes, vel furantes in ecclesia.

§. iV. De censuris in specie.

Et I. De excommunicatione.

81. — Excommunicatio est censura, per quam privatur homo communione ecclesiastica. Est duplex minor, quae privat tantum usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide Tract. XIX. n. 27_v et major quae privat etiam activo et omni communicatione, ut infra MOX dicemus num 83.

82. — Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. Toleratus est quem fideles non tenentur vitare, ex Constit. Ad evitandum, Concilii Constantiensis, nec etiam in Divinis, ut probabilius ajunt DD. vide Tr. cit. n. 15. Et idem dicitur de suspensis et interdictis toleratis. Vitandus est, quem fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatim excommunicatus et denunciatus, vel quia est publicus percussor clerici vel Monachi, ita tamen ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur Incan. Si quis suadente 17. qu. 4. Vide cit. Tract. XIX. n. 16. Haec autem excommunicatio, si percussio est enormis, vel gravis, et publica, tantum & Papa absolvitur nisi percussor sit mulier, aut impubes, hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiam absolvere & percussione levi adhuc publica. et adhuc a gravi, vel enormi si sit occulta, vide Tr. XX. n. 46. ad 48.

83. — Excommunicatus igitur excommunicatione majori (esto sit toleratus) privatur 1. suffragiis Ecclesiae. 2. Beneficiis, ita ut collatio beneficii ipsi facta sit omnino nulla. 3. Susceptione et administratione Sacramentorum ac omni usu divinatorum officiorum. 4. Omni communicatione spiritali et civili cum fidelibus. Ex alia parte peccant fideles, si communicant cum excommunicato vitando, sive in Divinis, nempe si cum eo Missam audiant, officium re-

citent, sive in civilibus, scilicet si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum salutent, scribant ei, quae omnia comprehenduntur illo versu. Os, orare, vale, communicio, mensa negatur. Hi autem communicantes in tribus casibus peccant graviter. 1. Si communicent in Divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiae. 3. Si in crimine criminoso id est, si communicant in eodem crimine (puta concubinato) ob quod ille est excommunicatus, et in hoc tertio casu incurrunt etiam excommunicationem majorem, in aliis vero (regulariter loquendo) peccant tantum venialiter, et ligantur sola excommunicatione minori, a qua culpa et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quae alio versu continentur. Utile, lex, humile, res ignorata, necesse. Vide de his Tom. II. Tract. XIX. Punct. II. a n. 23. ad 27. Dixi, regulariter loquendo, nam esto sit probabile quamcumque communicationem civilem cum vitando esse tantum venialem, probabilissimi tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequente cum eo communicandi, vide ibid. n. 22.

II. De suspensione.

84. — Suspendio est censura, qua clericus functiones aliquas ecclesiasticas exercere prohibetur. Multipliciter autem dividitur suspensio. 1. Alia est a jure, alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat, alia fertur absolute, quae manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab officio, nempe Ordinis, vel jurisdictionis; alia a beneficio; et alia ab utroque, tam ab officio, quam a beneficio; vide quaestiones super hac censura Tract. XIX. ex n. 64. ad 67.

III. De depositione.

83. — Depositio est quae privat simpliciter omni usu officiorum et beneficiorum. Depositio autem alia est realis, quae dicitur etiam degradatio. Alia verbalis quae absolute dicitur depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam fori, quam Canonis absque spe restitutionis. Secunda vero fit sine solemnitate, et utroque privilegio retento, vide Tract. XIX. n. 67.

IV. De interdicto.

86. — Interdictum est censura ecclesiastica prohibens

usum tam divinorum officiorum, quam aliquorum Sacramentorum, et etiam ecclesiasticæ sepulture usum, quatenus talis est. Dicitur quatenus talis est quia excommunicatio etiam privat eodem usu, sed quatenus est communicatio cum fidelibus, suspensio autem nqn impedit proprie usum, sed exercitium potestatis ecclesiasticæ. Interdictum aliud est locale, quod immediate afficit locum; aliud personale immediate afficiens personas. Potest esse etiam mixtum, quod afficit immediate tam locum, qu&m incolas. Vide alia Tr. XIX. n. 68. Adest etiam cessatio a Divinis quæ definitur. Prohibitio clerici facta, ut abstineant ab officiis divinis, et ab ecclesiastica sepultura. Haec non est censura, nec imponitur per modum medicinae, sed tantum in signum moestitiæ, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest, a quibus imponuntur censurae.

N

V. De irregularitate.

87. — Irregularitas est impedimentum canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens. Dictum est impedimentum, non censura: quia sic vult communior et probabilior sententia, vide Tract. XIX. n. 73. Notandum hic 4. quod irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ex cap. Is qui, de sept. excom. Unde in dubio non incurritur, nisi dubium sit circa homicidium factum, in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ut irregularis, ibid. num. 79. et 80. Notandum 2. quod ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiritur saltem scientia legis ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiam scientia poenæ? Probabiliter adhuc affirmant Nav. Silvest. Sanch. Castrop. Ronc. etc. Vide ibid. n. 83. et 84. Irregularitas tollitur 4. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantiae aut paupertatis, vel infamiae facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci aut per emendationem, nam alias, si est juris, scilicet per sententiam requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per professionem religiosam, vide ibid. n. 85. ad 87.

88. — Irregularitas alia est ex delicto, alia ex defectu. Irregularitates ex delicto sunt sex. I. ob Baptismum serio et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, qu&m baptizatus, vide Tract. XIX. n. 88. II. Ob violationem censurae, nempe si quis ea innodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; n. 89. III. Ob peccatum,

quo clericus scienter et serid actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet, n. 90. IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sine approbatione Episcopi, ex cap. i. de eo, qui furt., etc. 2. si absque dispensatione ejusdem suscipit eadem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex cap. 2. et 3. eod. tit. 3. Qui post matrimonium contractum ante consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex Extr. Antiquae, de Voto. Vide cii. Tr. XIX. n. 91. Diximus autem ob aliquas nam alise furtivae Ordinum susceptiones (enumeratae inhacajo/u n.46.) inducunt tantfim susceptionem (Papae quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censura irretitus sacrum accipit Ordinem, scilicet quod non fiat irregularis, nisi in ipsa ordinatione Ordinem ultro exercent, juxta dicenda hic n. 91. V. Ob enormia crimina, si sint publica et notoria facto, vel jure, habeantque & jure annexam infamiam, fit sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, haeresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Haec tamen irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris, per dispensationem, vide Tract. XIX. n. 92. VI. Ex injusta mutilatione, et tantd magis ex homicidio voluntario ex cap. Si quis 1. de Homic., et ex Clement. unie. eod. tit. Haecque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex c. Si quis viduam, dist. 50. Vide alia super hoc puncto Tract. XIX. n. 94. et seq.

89. — Irregularitates autem ex defyctu sunt octo. 1. Ex defectu animee, ex quo irregulares sunt 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illiterati, juxta dicta hujus append. n. 25. 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. Ex defectu corporis nempe si quis habet vitium quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo capite impedimenti sunt irregulares caeci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite deformitatis sunt irregulares leprosi, carentes nasu, et aliter monstrosi, puta habentes gibbam valde enormem, vide Tract. XIX. n. 116. ad 125. III. Ex defectu natalium, ex quo sunt irregulares omiles illegitimi, qui tamen legitimantur vel per subsequens matrimonium, vel per professionem religiosam, vel per dispensationem Pontificis, vide ibid. n.126. ad 129. IV. Ex defectu celatis, de quo vide dicta hujus append. n. 43. ef44.V.Ex defectu Sacramenti, nempe exbi-

gamia: dicitur Sacramenti eo quod duas ducens uxores nequit apte significare unionem Christi cum ecclesia, quae fuit unica ejus sponsa, Bigamia autem triplex est, quae impedit & susceptione Ordinum, scilicet 1. Vera quando quis cum duabus successive verum contraxit matrimonium. 2. Interpretativa quando quis sola fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide cit. Tract. XIX. n. 131. et seq. 3. Similitudinaria quae contrahitur ex attentatione matrimonii (quamvis invalidi) cum corrupta, vel cum virgine post votum solemne emissum in religione, vel post susceptionem sacri Ordinis; vide ibid. n. 138. VI. Ex defectu infamix; de qua vide dicta hujus append. n. 88. ad V., nam irregularitates ex defectu et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. Ex defectu libertatis, und& sunt irregulares 1. omnes servi, proprie dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati curiae propter juramentum aut stipendium. 4. Milites, saltem quamdiu juramento tenentur vide Tract. XIX. n. 140. ad 144. VIII. Ex defectu lenitatis, scilicet ex licita mutilatione membri, quae fit a chirurgis cum incisione, vel adustione, vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per cooperationem activam, efficacem, proximam, et ad occisionem ordinatam, vide ibid. n. 144. ad 147.

Sectio II. De diaconatu.

Quid diaconatus et quae ipsius materia et forma? 90. Officia diaconi. Censura ligatus, etc. De poenitentia imposita ab Episcopo, an implenda sub gravi 91.

90. — Diaconatus est Ordo, quo confertur potestas immediate assistendi sacerdoti in Missa, porrigendo ei patenam cum hostia, et calicem cum vino: item legendi Evangelium et prxdicandi. Sententia nobis probabilior (juxta dicta hujus append. n. 28.) tenet unicam diaconatus materiam esse manuum Episcopi impositionem unicamque

etiam traditio Bibliorum, quia ibi jam continentur Evangelia. Sed dices, ab initio quomodo ordinabantur diaconi quando deerat liber Evangeliorum? Respondetur Christum Dominum reliquisse Ecclesiae potestatem determinandi in specie materias et formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxta hanc sententiam character imprimitur in ipsa libri traditione ut dicit D. Thomas sive in prolatione secundae formae ⁽¹⁾, ita juxta hanc sententiam; sed vide dicta Tract. XVII. n. 14. ad 17.

91. — Officia diaconi (praeter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare, sed non nisi de licentia parochi, et in gravi necessitate, aliis diaconus, qui baptizat solemniter sine commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam, sed pariter id non licet, nisi fiat ex commissione parochi, et in necessitate gravi, nempe si populus sit communicaturus, et desit sacerdos ⁽²⁾, alias si ministrat sine commissione, etiam fit irregularis ⁽³⁾. 3. Deferre pyxidem aut ostensorium cum Eucharistia. 4. Praedicare, et lavare corporalia in defectu subdiaconi. Diaconus autem censura ligatus irregularitatem incurrit si ministrat, juxta dicta n. 88. ad II. Qui vero irretitus censura diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in missa ordinationis ultro Ordinem susceptum exerceat ⁽⁴⁾. Quaeritur an obliget poenitentia imposita diaconis et subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis et sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant, sed probabiliter alii (ut Soto, Valentia, Castrop. Pelliz. Gobat., etc.) dicunt dicendas tantum dedecentia, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de ea non constet ⁽⁵⁾.

(1) Lib. 6 n. 748. — (2) Lib. 6. w. 237. Quaer. 1. — (3) n. 234. — (4) n. 799. Dubit. 3. v. Utrum, — ⁽⁵⁾ n. 829. *

Sectio III. De presbyteratu.

§. I. Quid presbyteratus ? et quae materia et forma ? 92. et 95. De defectibus supplendis 94. §. II. De Sacrificio Missae. Quid Sacrificium et quotuplex ? 95. Quid Missa 96. I. Quae requirantur ad Missam ? De materia Missae et hic de pane 97. De vino 98. De praesentia materiae 99. De forma 100. Qu. II. Quomodo Christus sit praesens ? 101. III. Effectus Missae 102. Pro quibus offerri possit ? 103. Qu. IV. *Quotuplex fructus ? 104. An Missa sit infiniti valoris ? 105. Qu. V. De stipendio licito 106. Dilatio Missae 107. Retentio partis eleemosynae 108. An parochus, etc. 109. Applicatio 110. Qu. VI. Oligatio celebrandi 111. Qu. VII. An omnes Rubricae sint praeceptivae* 112. Qu. VIII. Quando Missa possit dici? An ante Matutinum et an in die Ccenae Domini, et Sabbati sancti? 113. Qu. IX. Ubi Missa dicenda 114. De pollutione ecclesiae 115. Qu. X. Quae requirantur ad celebrandum? 1. Altare 116, 11. Calix, et patena 117. III. Vestes 118. IV. Corporale 119. V. Palla 120. VI. Missale 121. VII. Crux cum Crucifixo 122. Neopresbyteri an consecrent, etc. 115. An tres Missae junctae, etc. 124. Missa dicenda alte, breviter, etc. 125. (de celebrantibus nimia celeritate locuti sumus Tom. II. Tract. XV. a n. 84.). De Missis votivis 126. Quando pluries in die, etc. 127. Si dum celebratur, polluitur ecclesia, vel accedat excommunicatus 128. §. III. De potestate sacerdotali. Sacerdos simplex tantum Eucharistiam potest conficere et ministrare, et poenitentiam in necessitate 129. Scitu necessaria cuilibet sacerdoti circa ministrandam poenitentiam in 'necessitate. 130. §. IV. De munere docendi, et praedicandi 131. et 152.

Si.

De ordine presbyteratus.

92. — Presbyteratus est Ordo, quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi fideles a peccatis. Ordo autem sacerdotii institutus fuit & Christo in Coena, cum dixit. Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionem, quando dixit. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Quoniam est materia presbyteratus ? Juxta nostram probabilior sententiam (ut diximus hic n. 29. et Tr. XVII. n. 16.) est unica, nempe secunda impositio manus: M Episcopi unius cum presbyteris. Sed probabilis est etiam sententia quod sit duplex, nempe traditio calicis cum vine, superposita patena cum hostia, cujus forma est. Accipe potestatem offerendi Sacrificium, etc. Et tertia impositio manuum, cujus forma: Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, etc. Et haec sententia, cum sit probabilis, omnino in praxi tenenda est (1); vide dicta Tr. XVII. n. 16.

(1) Vide I. 6. r. 749.

93. — Hinc dicimus I. quod in ordinatione sacerdotum **Cum** calice et patena, tradenda est utraque species **nempe** panis et vini, aliter non daretur directa potestas ad integrum Sacrificium, et eodem tempore debet tradi **Cum** potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis; ita probabilior sententia, quae orrahnb tenenda est (1). Item debet tradi ab eodem ordinante et celebrante, ut dictum est hic n. 53. irifin. Dicimus II. quod non sufficit tangere tantum calicem, et non patenam, **Cum** probabilis sit sententia utrumque esse tangendum (2). Dicimus III. quod licet ex **communi** sententia valide ordinatus sit, qui **tanthm** hostiam, et non patenam tetigit, quia hostia et vinum sunt materia substantialis, et calix ac patena tantum ob decentiam adhibentur, attamen consultum est, ut talis ordinatio repetatur, **Cum** quatuor DD. de ea dubitent et in Pontificali (ubi fit sermo de materia) dicitur. Et **cuppam** caacis, et patenam simul tangant (3); et idem videtur dicendum de eo qui tangit tantum patenam, et calicem, et non hostiam (4).

94. — Quaeritur, quando defectus suppleri debeant in ordinatione presbyteratus? si defectus est circa essentialia, **nempe** circa materiam vel formam, omnino ordinatio repetenda est; et quidem tota, si defectus, sive ejus dubium vertitur quoad traditionem primae potestatis super Corpus Christi reale, si verò quoad secundam circa Corpus mysticum, tantum secunda repeti debet. si autem defectus est circa accidentalialia tunc si est de re levi putii si ordinatus non dixerit canonem, talis ceremonia (aut similis) non oportet repeti, si autem in re gravi, quia si defuerit unctio manuum, vel si Neo-presbyter non protulerit verba consecrationis **Cum** Episcopo, tunc defectus **quamprimum** supplendus est, et ab eodem Episcopo (si fieri potest), aliis graviter peccaret ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (5). Quonam autem tempore praefati defectus suppleri debeant? Respondetur quod si sint circa accidentalialia, probabiliter quovis tempore suppleri possunt, si vero circa essentialia, idem dicunt Salmanticenses **Cum** aliis, sed ex probabiliori et communiori sententia supplendi sunt temporibus statutis ordinationum, ut colligitur ex cap. Presbyter, de Sacr. non iter, nisi agatur de solo dubio validitatis ordinationis, ht probabiliter plures DD. opinantur (6).

(1) N. 750. — (2) n. 755. — (3) n. 751. — (4) n. 752. — (5) Lib. 6 w. 758. — (6) n. 759.

§. ii.

De Sacrificio Misste.

95. — Sacrificium (loquendo in genere) sic definitur. Est oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in si-
(jnum ejus supremi dominii. Quadruplex autem potest esse
Sacrificium: latreuticum ad Deum colendum: eucharisti-
cum ad gratias agendas: impetratorium ad beneficia im-
petranda, propitiatorium ad veniam obtinendam.

90. — Missa vero definitur sic. Est Corporis et Sanguinis
Domini Jesu Christi consecratio et oblatio. Et est verum
Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens, ea-
demque est hostia, quae in cruce oblata fuit, sola offerendi
ratione diversa ut docet Trid. sess. 22. cap. 2. Essentiam
Sacrificii alii dicunt consistere in consecratione, alii in
oblatione alii in sumptione alii demum probabilius in
consecratione simul et sumptione, xlt Bellarm. Soto, Bonae.
Tournely (1). Ad essentiam autem Sacrificii probabilius re-
quiritur consecratio utriusque speciei, nempe panis et
vini, aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacri-
ficii cruenti Crucis (2). >

97. — Quaeritur 1. quae requirantur ad Missam perfi-
ciendam? Tria sunt necessaria: intentio, materia, et forma.
Requiritur intentio consecrandi, sive conficiendi Sacra-
mentum, saltem virtualis, scilicet quae perseveret ex in-
tentione actuali prius habita, quam certe habet qui
paratur et accedit ad celebrandum, juxta dicta hic n. 9.
Plura nunc sunt notanda de materia et forma Missae. Ma-
teria est ipse Christus Dominus, realiter existens sub spe-
ciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usua-
lis et communis, ex farina triticea, et aqua naturali
(saltem pro majori parte) confectus, igneque coctus per
modum panis, et non cum alia materia ex aequo vel
quasi permixtus (ut ait D. Thomas) ac non corruptus,
aut corruptioni proximus, alicis non est materia apta. Ut
autem sit materia licita, in Ecclesia Latina panis debet
esse azymus, in Graeca fermentatus (3). Hic autem no-
tandum 1. quod si Graecus transit per loca Latinorum (et
sic Latinus per Graeciam), ubi non sit ecclesia, in qua
ritus Graecus servetur, potest pro suo arbitrio in azymo
et in fermentato celebrare, ita communiter DD. (4). No-

(1) N. 305. — (2) Lxb. c. n. 506« — (3) n. 198. ad 205. — (4) n. 203.

tandum 2. quod consecrare hostiam fractam, vel maculatam non licet, sed non est mortale, nisi fractura vel macula esset valde enormis, ut dicunt Quarti, Pasqual., et La-Croix addit CUM Gobato, quod si fractura deprehendatur post oblationem, talis hostia licite consecrabitur, secluso scandalo populi (1). Notandum 3. quod hostia debet esse figurae orbicularis, et major pro sacerdote, si vero major desit, ut dicunt Roncaglia, Quarti, Elbel Gobat. et Tamb., probabiliter potest sacerdos, etiam causae devotionis, consecrare minorem, modo (advertunt) absit populi scandalum, sed addunt quod hoc scandalum facile praecaveri potest, monendo populum de defectu hostiae majoris (2).

98. — Vinum autem debet esse ex uvis expressum, cui ex gravi praecepto Ecclesiae modica aqua est in calice admiscenda (ad significandam unionem fidelium CUM Christo), quae saltem non excedat tertiam vini partem, quamvis hanc opinionem aliqui DD. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit vero admiscere unam aquae guttam (3). Non est materia apta vinum ex agresta, nec acetum, nec vappa (id est vinum cujus vis evanuerit), nec lora (vulgo Aequata). Vinum autem cum alio liquore etsi modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita, ut dicitur in Rubrica, ubi idem docetur de vino, quod coeperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre. Dicunt tamen La-Croix, Gobatus et Sporer (4) quod deficiente alio vino, licet uti vino tantum parum acescente, ait enim Card. Lambertinus [Notif. 77. n. 2.) quod praefata Rubrica deducta est ex doctrina S. Thomae 3. p. q. 74. a. 5. ad 1. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, posse tamen de vino acescenti quod est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens. Unde Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniae, sed tantum illos qui tam proximi incipiunt constituere vinum acescens, vulgo dictum vino colla puncta, sive andato alio spunto. Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat dum consecratur (5). Quod autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dum dicitur in Rubrica (de Defectu §. in hieme): Si in hieme Sanguis congelatur in calice, involvatur calix pannis calefactis, etc. donec liquefiat. Ergo per congelationem non

(1) N. 204. — (2) n. 205. — (3) Lib. 6. n. 208. et 210. — (4) w. 206. r/207. Ou*r.
1. — (5) Cxt. n. 207. Qua*r. II.

corrumpuntur species vini, alias desineret esse ibi Sanguis Christi (1). Quid si celebrans in sumptione adverteret vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere, ut sola fiat consecratio vini. Sed melius est juxta Rubricam (nisi adsit scandalum) iterum vinum et novam hostiam consecrare, incipiendo a verbis, Qui pridie, etc. vide dicta Tom. II. Tr. XV. n. 54. Et in dubio an fuerit materia apta, etiam est repetenda consecratio vini sub conditione, ut verius aiunt Croix, Pasqual. et Aversa (contra Tarnb. et Spoi\)) quia possidet obligatio faciendi Sacramentum integrum (2).

99. — Insuper ad validam consecrationem requiritur ut materia 1. sit sensibiliter (saltem moraliter) praesens, unde invalide consecratur materia tam valde modica, ut nequeat sensu percipi, aut valde remota, vel posita post tergum, aut parietem. Dicitur vero saltem moraliter quia ben& consecrat caecus, vel existens in tenebris, si aliunde certus sit moraliter de praesentia materiae (3). Requiritur 2. ut sit certa et determinata, saltem aliquo modo certo, tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali, licet de ea sacerdos consecrando obliviscatur (4). Si autem ciborium tempore consecrationis remanserit extra altare, probabilius est ipsum rursus esse sub conditione consecrandum, ut docet Card. Lambertinus (5). tunc enim dubium est an sit facta consecratio (6). Quoad guttas autem vini separatas, sed intra calicem existentes, ait La-Croix (7) expedire, ut sacerdos intendat eas consecrare ne quid sit in calice non consecratum. Sed melius mihi videtur, id intendere de guttis proximis fundo., non vero de remotis (8). Si afferantur hostiae parvae paulo post oblationem, licite consecrantur, mentaliter oblatione suppleta; Gavant. Tanner. Possev. Aversa, etc. Id probabiliter fieri potest etiam post canonem incoeptum, ut aiunt Gobat. Quarti. Burghab. Possev. Diana, Tamb. et Card. Lambertin. (9) saltem si aliter plures Communionem carerent, aut etiam (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis Communionem petat, dum propter hujusmodi causas permittunt s. Anton. Silv. Bon. Sa, Barb. March. Possev. Gob. Dicastil. etc. dari posse etiam partem Hostiae magnae, vel dividi Hostias minores in plures particulas (10).

(1) Ibid. — (2) n. 206. r. Quoad. — (3) Ltb. 6. n. 211. ad 213 — (4) n. 214. ad 215. — (5) De Sacr. Miss. lib. 3. cap. 18. n. 6. — (6) r. 6. n. 217. — (7) Croix lib. 6. p. 1. n. 449. (8) Vide Opus nostrum lib. 6. n. 217. n. IV. Si parvae. — (9) Lamb. de Sacr. Mis. 1. o. c. 18. n. 5. — (10) Vide Opus nostrum 1. 6. n. 217. v. I V. Si parvae.

100.

— Forma autem Eucharistiae sunt verba, quae proferuntur in consecratione panis et vini. An autem in consecratione vini sola verba. Hic est calix Sanguinis mei sint de essentia, vel etiam alia? Utraque sententia est probabilis, sed certe graviter peccat reliqua omittens ⁽¹⁾. An vero ad consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba praecedentia: Qui pridie quam pateretur, etc.? Communis sententia negat, sed Scotus dubitat, ejusque sententiam Du-Pasquier et Continuator Tournely dicunt non carere omni probabilitate; atque ego dicere improbabilem non audeo ⁽²⁾. Forma autem Eucharistiae debet proferri recitative et significative, id est referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam praesentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ut ajunt Concina et Salm. cum D. Thoma ⁽³⁾. Si quis autem propter balbutiem diceret, Hoc est coipus meum; vel coptis meum vel corpu^meus vel calis, vel sanguinis, valide consecrat, ut Suar. Lugo, Croix et alii communiter ex c. Retulerunt, de Cons. D. 4. ubi baptismum collatum, In nomine Patria, et Filia, etc. validum declaratur; ratio est, quia vocdfe ita sunt constitutae, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significant, modo alium sensum non ingerant ⁽⁴⁾. Hic autem advertendum sedulo id quod ait Rubrica (tit. 5. n. 2.): Si celebrans non recordatur se dixisse quae in consecratione communiter dicuntur, non debet turbari (scilicet, repetere). Si vero valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.

— Quaeritur II. quomodo Christus sit prasens in Eucharistia? Respondetur, Christum in Eucharistia non esse praesentem per productionem, nec per adductionem de coelo, sed per conversionem substantiae panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen Transsubstantiationis. Christus autem sub panis et vini speciebus continetur sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi, sed intelligi non potest (verbis exprimere vix possumus ait Trident. sess. 13. C. 1), Salvator enim existit ibi sine extensione partium in ordine ad locum, et tamen est ibi totum Christi Corpus cum anima et Divinitate per concomitantiam, et unaquaeque pars Christi ibi extra aliam existit. Atque Christus est totus et integer sub quavis ipsius speciei parte ut docet Trid. sess. 13. cap. 3. Id tamen intelligendum, separatione

¹⁾ N. 223. — ⁽²⁾ Lib. 6. n. 222. — ⁽³⁾ n. 220. in fin. — ⁽⁴⁾ n. 224.

facta, ut exprimitur ibidem can. 3.; nam licet sententia universe affirmans sit communior, non desunt tamen qui oppositum tuentur. In Eucharistia autem, licet non sumatur persona Patris, nec Spiritus s. prout sumitur persona Verbi, quae est hypostatice humanitati unita, tamen sunt in Eucharistia etiam personae Patris et Spiritus sancti ob naturalem unionem, siue naturae divinae identitatem; quam habent cum Verbo.

— Quaeritur III. quinam sint in Missa offerentes, et quinam effectus Missae? Offerentes sunt tres. Christus qui est principalis offerens, ecclesia, et sacerdos, qui offert ut minister tam Christi, quam Ecclesiae; ita Bellarm (1). Effectus autem Missae sunt quatuor. 1. Est remissio peccatorum, non quidem immediate et per se, sed mediate per auxilium quod in Missa impetratur ad poenitentiam, qua venia deinde obtinetur. ita communiter Bell Suar, et alii cum D. Thoma (2), qui ait Missam delere peccata, in quantum gratiam contritionis impetrat. Idque recte docent et communissimi AA. cum eodem s. Doctore [loc. cit. art. i. ad 1.] contra Canum et Valentiam, procedere tam de mortalium, quam venialium culparum remissione (3). II. Est remissio poenarum; hae per Missam immediate remittuntur homini justo, pro quo Missa offertur, communiter Gonet, Suar. Concina, Salm. aliique cum D. Thoma (4) dicente quod hoc Sacramentum, in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactivam. III. Est incrementum gratiae non jam ex opere operato et immediate, ut sentiunt aliqui, sed mediate per auxilia quae obtinentur ex Missa ad bonos perficiendos actus, quibus gratia augetur, ut docent Castropal. Vasq. Suar. Lugo etc. communiter. IV. Est impetratio bonorum tam spiritualium, quam temporalium, quatenus animae prosunt (5).

103. — Hic quaeritur, pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis, etsi existant in peccato. autem pro excommunicatis? si ipsi sunt vitandi, nequit sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiae, sive ut minister Christi, c. 2. de sent. excomrh. si vero sunt tolerati, probabilius est cum Sanch. Navar. Lugo etc. contra alios (6), posse sacerdotem pro his offerre Missam etiam nomine Ecclesiae, licet enim etiam tolerati sint exclusi a communicatione suffragiorum, tamen aliis datum est a Concilio

(1) De Sac. Missos cap. 4. — (2) In 4. disl. 12. qucest 2. art. 2. qucest. 2. ad 4. — (3) Lib. 6. n. 31. — (4) 3. p. qucest. 79. art. 5. — (5) Lib. 6. n. 311 v. II. Effectus. — (6) n. 509.

Conslantiensi (ut habetur in Extrav. Martini V. Ad evitanda) liberi posse cum ipsis communicare adhuc in Divinis, prout dictum est Tom. II. Tract. XIX. de Censur. n. 15. Sic pariter probabilius licet offerre Missam pro infidelibus, ut docent Bellarm. Laym. Suar. Salm., etc. contra Sotum quia Christus pro omnibus se obtulit; idque certe licitum fuit in Lege veteri, Judaei enim pro Gentibus sacrificare jam consueverunt (1. 1. Machab. cap. 12. 11.). Pro defunctis autem in purgatorio existentibus certum est, et de Fide, ut docet Trident sess. 22. cap. 22. et in can. 3. quod licite et utiliter Missa offertur, idque ex infallibili promissione Christi, ut communius et verius (contra Canum, etc.) docent Azor. Suar. Nav. Salm., etc. quia cum certum sit quod Missa utiliter pro defunctis offeratur, hoc non potest esse nisi ex promissione Christi (1).

104. — Quaeritur IV. quotuplex est fructus Missae? Respondetur: fructus Missae alius est ex opere operato, nempe ex merito Christi, alius ex opere operantis, scilicet ex merito sacerdotis. Idem alius est meritorius, alius satisfactorius, alius impetratorius Idem alius generalis qui obtingit omnibus fidelibus vivis et defunctis, alius specialis, sive medius, obtingens assistentibus Missae, et ei cui applicatur; alius specialissimus obtingens soli celebranti, qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex prop 8. damnata ab Alexandro VII.

105. — An Missa sit infiniti valoris, tam intensive, quam extensive? Plures DD. negant, plures vero alii probabilius affirmant, ut Gonet, Habert, Juven. Petroc. Pignatelli, Tourn Conema, Holzm. Wigandt, La-Croix, Canus, Salm., etc., ac pro his est etiam D. Thomas quia Missa est idem, quam crucis Sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licet autem valor sit infinitus, effectus tamen Missae finitus est, ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxta suam capacitatem. Sed quia prima sententia est etiam probabilis, nequit sacerdos accipere duplex stipendium a duobus, applicando eis Missam ambobus, ut falso dicebat posse prop. 10. damnata ab eodem Alexandro VII. Nec potest eam danti eleemosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione si liceat (2).

106. — Quaeritur V. quid de stipendio Missae? Stipendium accipere licet sacerdotibus, etiam opulentis, ut communiter docent Suarez, Lugo, Cone. Tourn. cum Gerson, et

1 Lib. 6. n. 310. — 2, Lib. 6. n. 312.

Thomasin. et aliis plurimis (contra Gemet et alios paucos); quia quisque operarius dignus est mercede suci ex apostolo 1. Tim. 5. 18. (1).

107. — Sacerdos peccat graviter, si differat Missam pro-missam sub stipendio ultra duos menses, ut dicunt Garcia, Philipp. Ripa et alii cum Lugo item Instructor. Confess. Novell. (2), ac Tourn. qui ait esse communem sententiam, bene posse aliquem acceptare stipendia Missarum ad duos menses (3). Item Concina, qui nil aliud dicit, nisi quod dilatio duorum mensium est gravis, ex Decreto S. C. Si vero Missa sit pro defunctis, dilatio unius mensis erit gravis

tores autem ecclesiarum ex Decr. s. c. conlirmato ab innoc. XII. nil possunt retinere, nec etiam pro expensis in celebratione Missarum, nisi ecclesia alios non habeat redditus ⁽¹⁾, vide haec et alia fusius dicta de stipendio Missae Tom. II. Tr. XV. ex n. 65.

109. — Parochi ex Bulla, Cum semper ejusdem Benedicti XIV. data 19. Aug. 1744. tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiamsi congruam non habeant sustentationem. — si vero pingues habeant redditus, non tenentur saepius Missas applicare, ut in eadem Bulla declaratur ⁽²⁾; vide dicta Tom. I. Tr. VII. n. 29. Hic autem obiter notandum, quod in eadem Bulla Pontifex decrevit ut Missa conventualis, quae singulis diebus canitur a clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscumque ecclesiae, quavis consuetudine non obstante ⁽³⁾.

110. — Applicatio debet fieri ante celebrationem, vel ante consecrationem. Verius autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missae habitualis, ut communiter docent Suar. Lugo, Bonae, Tourn. Holzm. Cone, et alii plures ⁽⁴⁾. Si Missa nulli applicetur, fructus manet in thesauro Ecclesiae, applicatio autem sub conditione non impleta, valida est, si verò fiat primo qui offerret eleemosynam, non solum est illicita ex prohibitione cl. VIII., sed etiam probabilius saepe erit invalida ⁽⁵⁾.

111. — Quaeritur VI. an sacerdos teneatur aliquando celebrare in anno? Negant, praeciso scandalo, 8. Bonav. Cajet. Lugo, et probabile putant Suar. Laym. et Palaus. Alii tamen communius cum D. Thoma (quibus ego magis adhaereo) affirmant, cum verba Christi, Hoc facite in meam commemorationem, probabilius verum contineant praeceptum, ut satis declarat Trid. sess. 22. cap. 1. dicendo, Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecepit per heec verba: Hoc facite, etc. Praefati autem DD. dicunt, sacerdotes teneri ad celebrandum, saltem ter vel quater in anno, in festis solemnioribus. Parochi vero debent Sacrum facere quolibet die festo, quo tenentur oves illud audire ⁽⁶⁾; vide dicta Tr. VII. n. 29.

112. — Quaeritur VII. an Rubricae Missalis sint omnes praeceptivae, vel an aliquae sint directivae, sive de consilio. Diversae in hoc sunt sententiae. Nos sequimur sententiam Quarti, Merati et Tourn. qui dicunt Rubricas de agendis

1) Vide lib. 6. n. 321. et 522. — ² n. 525. Qu. II. (3. n. 326. — 4. n. 535. Qu. 1. — ⁽⁵⁾ n. 537, v. Dicunt. — ⁶⁾ Lib. 6. n. 313.

intra Missam omnes esse praeceptivas, et obligare juxta gravitatem materiae; nam in Bulla s. Pii sic dicitur: Districte praecipientes, ut Missam juxta ritum, modum, et normam in Missali praescriptam decantent, ac legant. Nota to districte praecipientes (4). Rubricas autem de agendis extra Missam, probabiliter dicunt plures DD. aliquas esse tantum directivas, prout manuum ablutio post Missam, et orationes ante vel post Missam (2). Insuper hic notandum Rubricas praescriptas in Cereemoniali Episcoporum ubique obligare, cum in tribus Bullis ibi positis dicatur, Cereemoniale praedictum in omnibus ecclesiis servandum, praecipue in Cathedralibus et Collegiatis.

113. — Quaeritur VIII. quando Missa dici possit? Sic dicitur in Rubrica Missae privata saltem post Matutinum et Laudes, quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest. Communiter autem dicunt DD. licere Missam terminare in aurora, et illam incipere parum ante meridiem. Immo Benedictus XIII. et Clemens XII. declararunt posse in hoc tolerari latitudinem tertiae partis horae, tum ante auroram, tum post meridiem (3). Praeterea Communius et probabilius dicunt Sylvius, Castr. Bonae. Ronc. Viva, Salm., etc. quod celebrans non peccat mortaliter, nisi incipiat Missam integra hora ante auroram, vel liora post meridiem; alias tantum veniale committit, a quo excusat quaevis causa rationabilis; imo causa gravior, prout esset dandi Viaticum, aut solemnitatis, itineris, vel funeris, omnino excusat etiamsi dilatio sit per integram horam (4). Ministrare autem Communionem licitum est usque ad Vesperas exclusive, et etiam in Vesperis, si adsit aliqua specialis causa, modo non sit intempesta nocte, id est multo noctis tempore decurso (5). Celebrare autem ante Matutinum, et Laudes, alii dicunt esse mortale, alii nullum peccatum, alii autem verius et communius, ut Suai, Sotus, Silvester, Tourn. Bellarmin., etc. (quibus assentit etiam Benedictus XIV. de Sacr. Missae 1. 3. cap. 13. n. 4.) ajunt non esse mortale, quia talis gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque communiter est recepta ut gravis: sed non excusari sentiunt a veniali, cum id in Rubrica jam inter defectus numeretur (6). Missam autem Conventualem dicere ante Matutinum et Laudes non excusatur a mortali, ut communiter docent DD. contra Sanchez (1), Celebrare in die Cense Domini, et Sabbati sancti (quidquid

(1) N. 399. — (2) Vide n. 409. et 410. — (3) n. 341. vers. Omnes. — (4) Lib. 6. n. 343. ad 346. — 5 n. 252. — 6) n. 347. — d) n. 548.

alii dicant) nullo modo licet nec etiam privatim, ut patet ex Decreto Clementis XI. quod refertur ⁽¹⁾, quodque confirmatum fuit ab Innoc. XIII. apud Merat. in Indice Decretorum ¹¹⁴ n. 495. 501. 504. et 632.

— Quaeritur IX. ubi liceat Missam celebrare? Respondetur. In oratoriis ab Episcopo benedictis, et designatis ad usus sacros, sive in seminariis, conservatoriis, et hospitalibus, et etiam in domibus privatis (modo oratorium habeat januam in via publica), item in oratoriis Religiosorum (circa Regulares vide dicta Tr. XX. n. 121. et 122.), necnon in erectis in palatiis Episcoporum, omnes possunt celebrare, et quovis tempore, etiam in festis solemnibus, quia hujusmodi oratoria sunt verae ecclesiae. In oratoriis autem privatis; in quibus tantum ex privilegio pontificio celebrari potest, non liceat Sacrum facere diebus in Induito, exceptis, scilicet Paschatis, Pent. Natal. Dom. Epiph. Annunt. Ascens. Assumpt. B. V. SS. Petr. et Paul, et omnium SS. Nec potest in eis celebrari, nisi intersit aliqua ex personis, quibus directe concessum est Indultum, ut declaravit Benedictus XIV. in Bulla, Cum duo nobiles ⁽²⁾. Nec possunt ibi plures celebrari Missae, si ibi dicitur (habet consuetum est), una Missa quotidie celebretur; declaravit enim Benedictus XIV. in Bulla, Magno, sub die 2. Jun. 1751., illud una idem esse ac unica ⁽³⁾. An autem in his privatis oratoriis possit ministrari Communio? Alii affirmant, alii communius negant. Et Benedictus XIV. in Ep. Encycl. ad Episcopos Poloniae §. 23. sub eadem die 2. Jun. 1751. prohibuit dari Communionem in privatis oratoriis sine licentia Episcopi ⁽⁴⁾. Celebrare in mari nunquam licet, nisi ex licentia expressa Pontificis ⁽⁵⁾.

115. — Celebrans in ecclesia polluta per notoriam effusionem sanguinis in notabili quantitate (nam in c. 10. de Cons. dicitur, sanguinis effusione), vel seminis, aut per sepelitionem infidelis, haeretici, vel excommunicati, antequam reconcilietur ab Episcopo (vel a sacerdote ab Episcopo delegato, si ecclesia fuerit tantum benedicta), graviter peccat; sed nullam incurrit poenam, ut probabilius dicunt Suar. Laym. Lugo et alii Cum Benedicto XIV. de Sacr. Missae ⁽⁶⁾. Sic etiam est mortale celebrare in ecclesia exsecrata, nempe si eodem tempore demoliti sint parietes pro majori parte, vel crusta ablata ⁽⁷⁾. An autem liceat sacer-

(1) N. 350. — (2) Vide Bullar. Mech. t. 13. p. 220. et lib. 3. n. 319. v. Probabile. — (3) Lib. 6. n. 359. circa fin. — (4) Cit. n. 359. v. Quaeres. — (5) n. 358. 'Arcafm. — (6) n. 561. ad 366. — (7) n. 367. et 368.

dotibus celebrare in ecclesiis Regularium contra prohibitionem Episcopi ? Vide dicta Tr. XX. n. 75. et 77.

H6. — Quaeritur X. quae requirantur sub gravi praeepto ad rit^u Missam celebrandam ? Requiritur I. altare sive ara lapidea ab Episcopo consecrata, Cum sepulchro reliquiarum et sigillo, ubi omnino reponenda sunt Hostia et particulae consecratae (1). Exsecratur autem altare, ita ut mortale erit in eo celebrare, si mensa consecrata removetur ab inferiori structura, vel si ara notabiliter frangitur, aut ab ea auferuntur reliquiae, aut sigillum prout habetur in Decreto S. C. Rituum (2). In altari requiruntur etiam tres mappae, nec sufficiunt duo, ut aliqui dicunt; sufficiunt tamen una separata, et altera duplicata (3).

117. — Requiritur II. calix et patena consecrata. Exsecratur autem calix, si notabiliter frangitur in cuppa, vel si in fundo perforetur, non vero si pereat ejus inauratio, ut probabiliiis et communiter docent Lugo, Suar. Silvest. Tournely, Laym. etc. Hinc probabilius est, calicem de novo inauratum non indigere nova consecratione, hoc tamen intelligitur, si calix tantum superficialiter inauratur, nam si ad ipsum inaurandum tota ejus superficies eradatur, tunc probabilius est Cum Suarez, Sylvio, et aliis calicem rursus fore consecrandum, exemplo ecclesiae quae (ut diximus n. 115. circa fin.) si ejus crusta tota, vel in majori parte pereat, vel auferatur, iterum consecranda est. Celebrare autem in calice nunquam deaurato, probabilius est esse illicitum, sed non nisi venialiter, ut dicunt Lugo et Tournely. Cum calix separatur & pede, amittit utique consecrationem, si cuppa est pedi fixa, secus si pes est tornatilis, et de se separabilis (4). Communiter autem docent Laym. Gav. Tourn. Bon. Ronc. etc. pyxidem non esse consecrandam (5). Dubitatur verò an saltem sit benedicenda? Negant communitis Suar. Sylv. Azor. Sol, etc. idque non videtur improbabile, sed probabiliiis affirmant Salm. Tourn. et alii Cum Card. Lambertino (qui tamen omissionem non reputat plus quàm venialem), quia hoc est conformius Rubricae Missalis, in quo dicitur quod sacerdos hostias pro communione locat ante calicem aut in aliquo vase mundo benedicto. Et idem dicendum de lunula ostensorii, ubi in expositionibus Hostia collocatur (6).

(V JV. 372. ei 373. — (2) n. 369. ~ (3) n. 374. et 375. - (4) Lib. 6. n. 370. — 5 n. 384. — (6) n. 385.

118. — Requiritur III. vestes sacrae, benedictae ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem a Pontifice. Graviter peccat qui celebrat sine alba, aut stola, aut manipulo, aut CUM ipsis non benedictis (nisi gravis excuset necessitas), secus tamen plures DD. non improbabiliter dicunt de celebrante sine cingulo, aut amictu (1). Quoad cingulum declaravit s. c. 21. Jan. 1701. sacerdotem congruentius uti cingulo lineo quam serico. Vestes autem exsecrantur quando usum suum deperdunt, nempe si ab alba manica abscinditur cingulum, si ita rumpitur ut neutra pars cingere possit, stola, si non possit humeros operire, vel si pars ejus ita scinditur ut deperdatur forma; nec sufficit eam resarcire, destructa enim forma desinunt partes esse sacrae (2). Color autem vestium probabilius est quid sit de praecepto, non tamen gravi (3).

119. — Requiritur IV. corporale benedictum ex lino, vel cannabe (4). Exsecratur autem corporale si ita frangitur ut non possit amplius decenter continere calicem et patenam cum hostia (5). Cavendum est ne corporale sit valdi immundum, in quo dicunt Suarez, Laym. et Tamb. posse etiam graviter peccari; quamvis addat Tamb. ex eodem Suar, illud valde immundum difficulter evenire. Caeterum uti corporali et aliis paramentis immundis licet non valde non excusatur & veniali nisi alia haberi nequeant, ut Croix cum Suar, et Gobat. Imo ait Tourn. quoddam in necessitate, nempe si sacerdos aut alii deberent omittere Missam de praecepto, licitum est uti corporali etiam notabiliter immundo (6).

120. — V. Palla etiam debet esse benedicta et ex lino, vel cannabe, saltem ex parte interiori, ut ait Suar.; sed ex Decreto s. c. dictum fuit. Non adhibenda est palla a parte, superiori drappo serico cooperta. Non autem improbabiler dicunt Sotus et alii quod celebrare sine palla non est mortale, cum ipsa sacras species non tangat immediate (7). Requiritur etiam purificatorium quod probabilius non oportet ut sit benedictum (8).

121. — Requiritur VI. Missale Romanum continens saltem integrum canonem. Dicunt autem communissimi et probabiliter Suarez, Vasq. Layman, Palaus, Luyo, Salm. Croix, etc. non peccare celebrantem sine Missali si memoriter bene sciatur dicenda, et ob praeteritam experientiam non sit ei periculum errandi. Uti vero Missali Regula-

(1) N. 377. — (2) Lib. 6. n. 371. — (3) 378. Dub. 5. — (4) «. 386. — (5) n. 371. — (6) Ibid. — (7) «. 388. — (8) n. 389.

rium (scilicet celebrando juxta eorum ritum) est mortale etiam, in ipsorum ecclesiis (1). Requiritur VII. minister sub gravi obligatione, saltem usque ad oblationem, nisi urgeret necessitas dandi Viaticum, vel etiam ne omittatur Sacrum in die festo. Minister debet esse masculus, nam foeminae sub gravi culpa prohibetur immediate ministrare in altari. Dicunt tamen communiter Laym. Suar. Tourn. Molf. Homob. etc. non peccare graviter qui celebrat respondente muliere. Im6 dicunt Palud. Wigandt, Tourn. Lugo, Laym., etc. bene permitti, quod foeminae quandoque respondeant k longS, maximi si sint moniales, mod6 (ut diximus) non immediate in altari ministrent (2).

122. — Requiritur VIII. crux cum Crucifixo etiamsi in altari expositum sit ss. Sacramentum, ut habetur ex Caeremoniali Episcoporum, et Decr. s. c. Utrum autem sit mortale celebrare sine cruce? Negant communiter Laym. Suar. Bonae. Tournely, Concina, Habert, Merati, etc. Sed animadvertendum, quod Renedictus XI in Decreto directo ad omnes Episcopos sub die 16. Julii anm 1746. incipiente Accepimus (vide in Bullar. tom. 2. Decretum. 17. et in edit. Mechl. t. 4. p. 263.) sic ibi in fine vers. Itaque, praecipit. Illud vobis pfxcipimus, ut nullo modo patiamini rem divinam fieri ad hujusmodi altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut sacerdos ac populus eumdem Crucifixum facild et commode intueri possint quod evenire nequit, si exigua solum crux minori tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. Prius enim in eodem Decreto vers. Equidem, dixerat. Illud permittere nullatenus possumus, quod Misſce Sacrificium in his altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante presbyterum celebrantem, vel ita tenuis et exigua sit, ut ipsius sacerdotis et populi assistentis oculos pene effugiat. Hic etiam notandum ex Caeremoniali Episcoporum, quod si in altari adest statua Crucifixi, non oportet, ut alia crux apponatur. Idque confirmatur in praefato Decreto Renedicti, dum ibi dicitur ex sententia Pasqualigi Quarti, et Giribaldi, cui se conformavit s. c. Rituum in quodam Decreto (16. Jun. 1663.) apud Meratum tom. I. in indice n. 400.) sufficere Crucifixum in majori tabula altaris depictum, aut caelatum. Docet etiam Pignatellius (3) non esse opus, ut crux, aut aliae sacrae imagines sint benedictae (4). Requiritur IX. duplex candela accensa ex cera

(1) IV. 390. — (2) Lib. 6. n. 391. et 392. — (3) Pignatell. tom. 9. Consult. 186. n. 6. — (4) Lib. 6. n. 393.

non ex sebo, vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, non autem si ex devotione (1). Requiritur X. et ultimo, bursa velum, pulvillus (sive legile, et manutergium at sine istis celebrare merito ait La-Croix nullum esse peccatum (2). Celebrare capite cooperto per totam Missam est mortale, secus usque tantum ad canonem (3).

J23. — Notandum 1. quod Neo-presbyteri consecrando cum Episcopo, vere celebrant, licet unum Sacrificium faciant; in quo autem primarius celebrans est Episcopus, et sacerdotes sunt etiam causae totales consecrationis, sed morales, quae unum effectum pariunt, ad differentiam causarum totalium physicarum, quae diversos causant effectus. Quisque autem ordinatus in sacerdotium debet tunc proferre verba consecrationis, cum intentione consecrandi, attamen sub conditione si conformentur sua eodem tempore cum verbis Episcopi, alicis graviter peccaret (4).

124. — Notandum 2. quod Episcopus Neo-presbyteris tres injungit Missas celebrandas, unam de Spiritu sancto, aliam de B. Virgine, tertiam pro defunctis. An autem sit obligatio gravis has dicendi Missas? Affirmant Suar. Laym. Azor. etc.; sed negant Solus, Palaus, Val. Pelliz. etc. Ceterum duo videntur certa, 1. quod hoc Episcopi praeceptum¹²⁵ transgredientes saltem venialiter peccent, 2. hujusmodi praeceptum non obligare ad applicandas Missas pro Episcopo, cum id non exprimatur, tanto magis quia ipse subdit. Et etiam pro me orale. Nota autem, quod illa tres Missae dicendae sunt primis diebus, in quibus Missae votivae dici possunt (5).

— Notandum 3. quod, ut communiter traditur, Missa celebranda est altè, breviter, clare, devote, et exacte. Altd ita ut non dicantur submissi, quae alte sunt dicenda; sed ita proferantur, ut saltem & circumstantibus audiantur prout dicit Rubrica; alioquin celebrans non excusatur a culpa, sed tantum veniali. Idem dicendum de eo qui alte recitat, quae submisso dici debent. Imo Gavantus et Quarti putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere altè voce ea quae submissi sunt dicenda, et consentit La-Croix quoad verba consecrationis, dicens peccare mortaliter qui illa proferret ita elate, ut audirentur ad decem passus, ubi magna esset populi pars sed merito P. Concina hoc non audet approbare (6). Breviter,

¹D N. 394. — (2) Lib. 6. n. 395. — 3) n. 397. — 4) n. 232. — 5) n. 829. —

(6) n. 415. et 416.

id est ut, ordinarie loquendo, non excedatur media hora monente Rubrica, ut Missa non dicatur nimis morose, ne audientes tædio afficiantur. Subdit autem Rubrica, Nec nimis festinanter hinc sapienter ait Card. Lambertinus ⁽¹⁾ cum aliis communiter, Missam non debere esse longiorem dimidia hora, nec breviorē triente, id est tertia parte horae. Qualiter autem peccent qui celerius celebrant vide dicta Tom. II. Tr. XV. n. 48. et seq. ubi diximus Missam (etiāsi sit defunctorum) persolventem infra quadrantem non excusari a culpa gravi. Clare id est sine verborum mutilatione, quae si sit notabilis, et sensus per ea varietur, erit mortalis ⁽²⁾. Devote id est sine distractione, quae si voluntaria sit in canone, et praesertim in consecratione et sumptione, erit mortalis, ut vult Tamburinus licet aliqui contradicant. Si autem habeatur extra canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis canonicis (vide hujus append. n. 75.). Exacte id est ne omittatur aliquid de iis quae dicenda sunt. Hic autem notandum, quod si omittantur partes ordinariae, nempe quae in Missa semper dicenda, vel agenda sunt, erit mortale, si materia sit notabilis, prout esset —omittere in canone quamlibet orationem, vel Pater noster vel fractionem Hostiae cum illius mixtione in calice, vel purificationem patenae et calicis post sumptionem, vel octo aut decem verba canonis. Sic pariter erit mortale extra canonem omittere totum introitum, vel duas ex collectis principalibus, vel epistolam, Evangelium, offertorium, vel infusionem aquae in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantum Psalmum Judica, Kyrie eleison unam ex collectis, unam vel alteram crucem super oblata, tunctionem pectoris, vel ablutionem digitorum, et idem probabiliter dicunt de Lugo, et alii de Evangelio S. Joanriis ⁽³⁾. Sic quoque veniale tantum est omittere partes extraordinarias, uti sunt Gloria, Credo, Sequentia, Tractus propriam praefationem, aut Communicantes et Hanc igitur propria, ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quae simul sumptae notabilem constituerent materiam, ut bene advertunt Concina et Wigandt, quicquid dicant Quarti et Pasqual. ⁽⁴⁾.

426. — Notandum 4. prohiberi Missas votivas, vel de Requiem in Dominicis et festis duplicibus, atque in octavis privilegiatis, nisi graves urgeant causae, nempe si urgeat publica necessitas, si fiat expositio SS. Sacramenti

per 44). horas, item in die obitus praesente cadavere, etc. haec autem intelligenda tantum de Missa solemni (1). An autem in praedictis festis vetentur Missae votivae sub gravi culpa? Negant communiter Lago, Suar. Bonae. Escob. Salrn. Ronc. et alii plures, recte verò limitant Escob. et Roncaglia si tunc occurrat festum solemne, saltem propter grave populi scandalum. Imò in festis duplicibus Missae de Requiem districtè prohibentur in Decreto S. C. approbato ab Alex. VII. in pluribus autem casibus cantari possunt Missae defunctorum in duplicibus etiam majoribus scilicet. 1. In die obitus praesente cadavere; et hoc etiam in Dominica, vel in aliis solemnioribus modo non sint 1. classis. 2. Cum primum habita fuerit notitia obitus aliqujus. 3. In anniversario relicto a testatore. Item in die tertio, septimo, et trigesimo, si vero hi dies accidunt in festo de praecepto, transferantur in diem sequentem, vel anticipentur sub eodem ritu. 4. In festo duplici min. si petatur anniversarium pro aliquo defuncto, potest cantari Missa. Ita ex pluribus Decr. S. C. Rit. (2). Exceptis autem festis duplicibus, aliisque ut principi de Missis votivis sic loquitur Rubrica. Missae votivae in Missis privatis dici possunt pro arbitrio sacerdotum. Sed deinde statim advertit: Id vero passim non fiat, nisi rationabili de causa, prout esset specialis devotio sacerdotis, vel petitio de votiva dantis eleemosynam. Quapropter dicens votivam praeter has causas, vix excusabitur et veniali (3). Caeterum tenetur sacerdos Missas votivas celebrare, juxta petitionem dantium eleemosynam, diebus quibus licite dici possunt. Hincque notandum cum 1). Thoma (4), quod Missa de Requiem magis prodest defunctis propter orationes, quae in ea dicuntur.

127. — Notandum 5. non licere pluries in die sacrificare, nisi in hisce casibus. 1. ad ministrandum Viaticum, 2. si die festo adveniant personae, quas non deceat Sacrum omittere, uti rex, aut princeps, aut Episcopus; 3. si pastor habeat duas parochias dissitas, et aliter populus alter careret Missa in festo de praecepto (5). Advertit tamen Renedictus XIV. in Brevis Declarasti edito 16. Martii an. 1746. (in Bullar. tom. 2. et in edit. Mechl. t. 4. p. 32.) quod de hac re semper impetranda est facultas ab Episcopo, etiamsi necessitas intercedere videatur. Praeterea advertit, quod de casibus enuntiatis solus casus, eiim parochiae

(1) Lib. 6. n. 421. — (2) Ibid. — (3) n. 419. — (4) Suppi, q. 71. a. 9. ad 5. —

(5) Cabr. c. 21. n. 416. et vide Busemb. apud lib. 6. n. 351. et 352.

sunt dissitae, in« consuetudine est. Item advertendum olim licuisse parocho in die Dominica post Missam pro populo dicere alteram pro defuncto, praesente cadavere, sed idem Benedict. XIV. in Induito, Quod expensis, etc. dato 26. Aug. 1748. in §. Nova, circa tin. [in Bullar. Tom. 2. et in edit. Mechl. t. 6. p. 241.) declaravit id hodie non amplius permitti, cum liceat parocho dicere Missam pro defuncto, et transferre Missam pro populo ad diem infra hebdomadam.

— Notandum 6. quod si, dum celebratur, ecclesia polluitur, vel accedit excommunicatus vitandus, qui monitus nolit discedere, tunc sacerdos ante consecrationem Missam dimittere debet, postea vero pergat usque ad sumptionem, et statim discedat; vide dicta Tr. XIX. n. 21. ad II. Demum hic notandum, quod facta consecratione nunquam licet Missam interrompere, nisi tantum ad baptizandum, vel absolvendum hominem jamjam moriturum; ita DD. communiter (1),

s. m.

De potestate sacerdotis.

129. — Simplex sacerdos ex potestate Ordinis suscepti tantum Eucharistiae Sacramentum conticere potest, et etiam ministrare, excepta Communione paschali. nam ad illam requiritur potestas jurisdictionis. Hinc nequit sine licentia parochi baptizare, neque Extremam-Uctionem, aut Viaticum ministrare, nec Matrimonio assistere; et sine licentia Episcopi expressa, aut saltem praesumpta de praesenti, nequit extra casum necessitatis confessiones excipere, nec etiam venialium aut mortalium prius confessorum ex decreto Innoc. XI. (vide dicta Tom. II. Tr. XVI. n. 76.). Quia ut dicitur in Trid. ratio iudicii, quod exercetur in administratione Poenitentiae, exposcit, ut jurisdictio non exerceatur nisi in subditos, qui per licentiam Episcopi sacerdoti subjiuntur.

130. — Diximus autem superius n. 35. quod initiandi ad presbyteratum debent habere scientiam eorum, saltem quae communiter scienda sunt ad excipiendam confessionem moribundi. Quapropter refert hic adnotare pauca principaliora, et scitu magis necessaria. Notandum 1. quod sacerdos simplex nequit infirmum absolvere in praesentia

(1) Lib. 6. n. 354.

confessarii approbati, exceptis sequentibus casibus. 1. Si approbatus nequeat vel nolit confessionem excipere. 2. Si approbatus sit excommunicatus vel suspensus. 3. Si esset approbatus tantum in alia dioecesi. 4. Si infirmus ita horreret apud illum confiteri, ut esset in periculo occultandi peccata. 5. Si approbatus superveniat post inceptam confessionem apud simplicem sacerdotem. 6. Si approbatus sit complex infirmi in peccato turpi (juxta dicta Tract. XVI. n. 94. in fin. et 95.). Notandum II. quod si moribundus absolutionem postulat, vel signa dat poenitentiae sacerdoti praesenti, absoluta est absolvendus, si verò est sensibus destitutus, et adsit alter qui testatur ipsum postulasse confessarium, vel signum ostendisse doloris, tunc alii dicunt etiam absolute absolvi posse, sed tutius cum aliis dicimus absolvendum sub conditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiamsi moribundus nullum dederit signum, imo etiamsi fuerit destitutus in actu peccati (vide dict. cit. tract. 16. n. 36. ad 39.). Notandum III. quod sacerdos simplex, deliciente approbato, potest absolvere fideles a quibusvis peccatis et censuris, non solum in articulo, sed etiam in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo mortis esse, non tantum qui laborat morbo proxime periculoso mortis, sed etiam qui longam navigationem aggreditur, vel mulier quae est in difficili partu, item qui est in periculo incidendi in amentiam, insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi confessarium approbatum. Notandum IV. quod infirmus qui absolvitur a censuris reservatis, monendus est, quòd si convalescat, tenetur se praesentare Superiori, alicui in easdem censuras reincadat, secus vero si absolvitur tantum a peccatis reservatis sine censura. Ultimo notandum, quòd quisque sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas confessiones infirmorum, debet non ignorare saltem principia universalis scientiae moralis.

§. IV.

De munere docendi et prœdicandi.

131. — Cum autem sacerdotis etiam sit docere populos, et praedicare Evangelium, operae pretium est hic demum adnotare, quae docenda sint, et quomodo Evangelium explicandum. Quoad primum, docendum quatuor esse necessaria ad salutem, nempe Fidem, Spem, Charitatem, atque bona opera. Et 1. quoad Fidem, quia Deus

veritas infallibilis revelavit Ecclesiae, tenemur explicite scire et credere Deum existere, et remuneratorem esse ac Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filii Dei. Haec de necessitate medii. De necessitate autem praecepti quisque tenetur etiam scire et credere Orationem dominicalem, Salutationem angelicam, praecepta Decalogi, et Ecclesiae, item Sacramenta, praesertim ea quibus omnes indigent, nempe Baptismi, Eucharistiae, et Poenitentiae, et alia, saltem dum ea suscipiuntur. 2. Quoad Spem, quia Deus omnipotens, misericors et fidelis promisit propter merita Jesu Christi, tenemur sperare a Deo aeternam beatitudinem, et media ad eam consequendam, veniam nimirum peccatorum, et perseverantiam finalem. 3. Quoad Charitatem, quia Deus est bonitas infinita, tenemur eum super omnia diligere, huic autem praecepto alterurfi adjicitur cbaritatis, scii, diligendi proximum, sicut nos ipsos. 4. Ad salutem demum obtinendam sunt etiam necessaria bona opera, servando mandata Dei, et Ecclesiae, quae in Decalogi et Ecclesiae praeceptis continentur.

132. — Quod autem spectat ad secundum munus explicandi Evangelium, sive Scripturam, sciendum duos ipsam sensus habere, litteralem, et mysticum. Ille est litteralis, qui per ipsa verba significatur. Mysticus, qui non significatur per verba, sed per rem ipsis verbis significatam v. g. cum dicitur, Si oculus tuus scandalizat te, abscinde eum, etc. Hic non quidem praecipitur oculi abscissio, sed scandali, sive occasionis. Sensus autem mysticus in tres alios subdividitur. In allegoricum scii, spectantem ad res credendas. 2. In anagogicum spectantem ad bona speranda. 3. In tropologicum spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturae in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absurdum, prout cum dicitur, Petra autem erat Christus, et similia. Saepe autem Scripturae textus utrumque sensum habent, litteralem simul et mysticum. Mystico saepe convenit, ut sacerdotes in concionibus utantur, praesertim si est tropologicus, sive moralis. Licet etiam uti aliquando sensu vocato accommodatio modo id pie et prudenter agatur.

APPENDIX IV.

DE NONNULLIS MONITIS NOTABILIORIBUS AD CONFESSARIOS ET PAROCHOS. ADJECTA IN CALCE PRAXI ORATIONIS MENTALIS, QUAM EDOCERE POSSUNT EOS QUI IN EA VERSATI NON SUNT.

S. i.

Monita ad confessarios.

Ex his omnibus quae superius diximus adnotanda hic sunt aliqua principaliora, quae confessarius attendere debet in officio suo exercendo.

I. Primum omnium curet ex una parte, ut quam maximam adhibeat charitatem in excipiendis peccatoribus et in excitandis eorum animis ad fiduciam in Dei misericordia collocandam, sed ex alia parte caveant ne ob humanum respectum praetermittant illos ea qua opus est fortitudine admonere, simulque ante eorum oculos proponere infelicissimum, in quo reperiuntur, statum, media opportuna praescribendo, quibus ex malis habitibus jam malè vivendo comparatis, se liberare possint. Et praecipue sit inflexibilis in differenda absolutione, quoties oportebit. Hoc primum monitum forsitan, quinimo est quod maximum omnium habet momentum, quod si confessarius non exequatur, nec suam nec aliorum operabitur salutem.

II. Rudes et alios neglectae conscientiae non omittat interrogare, utrum sciant principalia Fidei mysteria, et caetera scitu necessaria ad salutem aeternam, ut dictum fuit Tr. ult. n. 18. Et insuper ne omittat eosdem interrogare de iis in quae frequentius labi solent, cum de illis se non accusant, juxta dicta ex cit. n. 18. ad 30.

III. Cautissimus sit in interrogando de materia turpi praesertim puellas et pueros, ne quod ignorant, isti addiscant, aut saltem ad curiositatem excitentur. Ex alia parte non omittat exquirere ab eis an in hac materia aliquid deliquerint, quod rubore celaverint. Et circa hoc non sibi satis habeat illos perfunctorie et in generali interrogare utrum in conscientia habeant aliquod peccatum ex rubore omisum, nam a quibusdam, nimirum a rudibus, pecudum custodibus, puellis et juvenculis opus est semel atque

iterum solerter expiscari aliquod peccatum quod reticent, argutias et circumlocutiones adhibendo. Hoc maxime efficiendum, ut eis animus praebeatur, et dicatur ne timeant quia ipse absolvet eos ab omnibus peccatis, et quod si omnes conscientiae sinus aperient, deinde maximam pacem et consolationem conscientiae assequuntur. Haec diligentia praesertim cum moribundis adhibeatur. Et non abs re erit si idem efficietur cum puellis quae devotionem profitentur, quot ex istis reperiuntur sacrilegiis gravatae, ob aliquod peccatum quod reticuerunt. Sed potissimum astutiis utendum cum pueris et puellis, qui spirituales non sunt. Prius interroget, utrum pravas cogitationes habuerint? si protulerint, aut audiverint verba obscœna, et deinde, si inter se manibus jocaverint? et an id egerint clanculum? Quod si affirmaverint, signum erit illos lusus fuisse illicitos. En celebrem regulam quam tradit S. Thomas ⁽¹⁾,? Frequenter quæp̄re confusione poeniteris taceret, interrogatus revelat, etc. Et deinde. In interrogationibus faciendis attendendum, ut non fiat explicita interrogatio, nisi de illis quæ omnibus manifestæ sunt, de aliis autem ita debet a longinquo (nota) fieri interrogatio, ut si commisit, dicat; si non commisit, non addiscat. Item Sanctus monet confessorium, ne in peccatis turpibus descendat nimis ad particulares circumstantias. Notandum illud nimis, quod significat regulariter loquendo non esse omittendas illas interrogationes, quæ opus sunt ad cognoscendam substantiam peccati cum suis speciebus et numero. Praeterea hic juvat animadvertere, quod si confessorius in excipiendis confessionibus sensuales tentationes pati solent, modo illis non assentiatur, et voluntarie eis causam non praebeat, nihil debet pavore concuti, nec propterea debet ab excipiendis confessionibus abstinere. nam hoc intendit daemon eum deturbando huiusmodi tentationibus, ipsum & bono, quod operatur, remove. Antequam confessionarium ingredia-tur, protestetur se nullis suggestionibus velle assentiri, se commendet Mariae sanctissimæ, et postea in confessionario mentem ad Deum eleve; et cum vehementius vexatur, se vertat versus aliquam imaginem devotam, et illi se commendet. Caeterum satis erit illi qui est timoratae conscientiae, invigilare ad non praestandum consensum illis suggestionibus, aut motibus sensualibus, quos patitur, ut jam dictum est Tom. I. Tr. III. n. 40. et seqq.

IY. Patres matresque familias interroget non modo in

(1) D. Thomas in 4. D. 19. q. 2. in sœn. Expos. text. v. Et dicendum.

genere circa filiorum educationem, sed etiam in particulari et maximi exquirat, utrum filios sicut oportet corrigant an curent ut illi addiscant doctrinam Christianam; ut consortium eorum qui pravo sunt exemplo, vel diversi sexus, vitent, et praesertim si puellae sunt, ne cum juvenibus conversentur, et multo minus cum personis suspectis, scilicet cum uxoratis, Religiosis, et Ecclesiasticis.

Y. Etiam si valde frequens esset poenitentium concursus, non acceleret confessiones plus quicquam par est, ita ut ob audiendas plurium confessiones, deficiat, vel circa integritatem confessionis, vel circa debitam dispositionem, aut omittat illis necessaria monita suggerere.

VI. Cum aliquis confitetur aliquod grave peccatum, et praesertim si pluries illud iteraverit, non sufficiet exquirere tantummodo speciem et numerum, sed interroget amplius, utrum ante in illud cadere consueverit, et insuper exquirat de qualitate personae cum qua peccaverit? Et quo loco? ut cognoscat utrum sit habitus, aut occasio quae sit auferenda. Et in hoc desunt non pauci confessarii, et inde tot animarum ruina emanat. omittendo enim confessarius huiusmodi interrogationes, nequit dignoscere utrum poenitens sit recidivus, et consequenter nequit illis remedia opportuna exhibere ad extirpandum habitum, vel occasionem. Observetur quod dictum est Tr. ult. ex 71.2. ad 17. ubi vidimus n. 9. quod poenitens recidivus non potest absolvi, nisi post emendationis experientiam, vel post exhibitum suae dispositionis extraordinarium aliquod signum. Et cum agitur de occasione proxima, forti magnoque sit animo, postposita omni personarum acceptione, in differenda absolute quousque poenitens occasionem removeat, quando actu existit, ut explicavimus n. 7. at si occasio est necessaria, saltem quousque ex proxima fiat remota adhibendo media sibi praescripta; ibid. n. 6. Potissimum sit inflexibilis in deneganda absolute sponsis qui consuetudine invicem utuntur, sicut et parentibus qui id permittunt, neque credat illis asserentibus nihil inter se inesse mali. hoc enim est moraliter impossibile, fit docet experientia, vide Ti\ ult. n. 3. ubi etiam sermo fit de iis, qui invicem se adamant.

VII. Deneget absolute quousque illis, qui ad aliquem sacrum Ordinem promoveri cupiunt, dum adhuc aliquo vitioso habitu tenentur, nisi prius perspexerit illos positivam probitatem ad hunc gradum tantoper a sacris Canonibus requisitam adeptos fuisse, fit dictum est ibid. n. 16. et 17.

VIII. Caveat etiam ne a vocatione religiosa ob humanos respectus aliquem adolescentem dissuadeat, quod quidem a peccato mortali excusari nequit, ut docet 8. Thomas Quodlib. 3. a. 14. Quot imperiti confessarii sibi scrupulum non faciunt quod juvenes, qui ad statum perfectiorem sunt vocati, a bono proposito avertunt, nulla alia ducti ratione, nisi ut eorum propinquis obsequantur, asserendo filios morem parentibus gerere debere. Docent communiter DD. cum s. Thoma in status electione unumquemque sua frui libertate, et Deo potius vocanti, quam parentibus parendum esse. E contrario advertat confessarius non posse absolvi quosdam qui non vocati ad sacros Ordines ascendere vellent, prout notatum est fusius Append. III. n. 45.

IX. In excipiendis sacerdotum confessionibus sit suavis atque urbanus, sed contrari sit fortis in correctionibus debitis adhibendis, aut in deneganda absolutione, cum iudicii ratio sic exigit. Potissimum hac fortitudine agendum est cum sacerdotibus, qui in gravia peccata relapsi, quin se unquam emendaverint, ausi sunt tamen celebrare, aucupando absolutionem ab aliquo confessoriorum qui hoc funguntur officio, et laborant, ut damnentur. Hi sacerdotes pravis habitibus detenti palctm solent in sacristia confiteri, ut absolutionem, quae eis deneganda esset, extorqueant sub praetextu scandali, quod eveniret (quemadmodum illi exponunt), si a celebrando desistere deberent. Sit constans confessarius cum huiusmodi sacrilegis in differenda absolutione, eos adstringat ad repetendas confessiones tamquam irritas, et ad confitendum de omnibus Sacrificiis celebratis, et interim ad abstinendum a celebratione, usquedum suffi emendationis perspicua indicia praebebunt. Quod si quis diceret ob scandalum a celebrando abstinere non posse, respondeat quod deesse non possunt iusti praetextus, si vellet desistere a celebrando, eaeterum si ipse id facere renuit, dicat quod celebrare potest, si est certus se habere contritionem, sed quod ipse pro tunc non potest eum absolvere, dum certus non est ut oportet, de ejus dispositione; imo iustum habet motivum credendi oppositum, cum observet tot relapsus sine emendatione. Et hoc modo agendo potest sperari, fore ut resipiscat, ut salvetur ille miser sacerdos, secus ambo damnabuntur.

X. Generaliter autem loquendo, si accedat sacerdos conscientiae parum meticulosae, non omittat eum interrogare de tribus: 1. Si distulerit celebrationem Missarum

per mensem, praesertim si sunt defunctorum (vide App. III. n. 107.). 2. Si festinanter celebravit, nam Missam persolvendo infra spatium horae quadrantis etiamsi esset de defunctis aut votiva de B. Virgine non excusaretur quidem h peccato mortali (vide Tom. II. Tr. XV. n. 84. ad 86.), quia in tali spatio non poterit notabiliter non defici in multis caeremoniis, aut saltem in gravitate quam tanti Sacrificii veneratio exposcit. 3. Si satisfecit obligationi divini officii praesertim si est beneficiatus Non omittat autem ei suadere ut se habilem reddat pro sua capacitate ad animarum salutem promovendam. Et cum gravis adesset confessariorum penuria in sua regione potest etiam eum obligare ad se idoneum reddendum ad tale officium ut dictum est Tr. XVI. n. 26. et 27. Cum calore etiam insinuet, ut ad Sacrificium se praeparet, et debitas post celebrationem agat gratias. Quoad orationem mentalem, sine qua difficulter erit bonus sacerdos vide quod dicitur §. III. circa principium.

XI. Cfm agitur de rei alterius restitutione non absolvitur poenitens nisi prius (cum potest) restituat quia accepta absolutione difficulter id efficiet. Advertat tamen quod multi excusantur a restitutione ob praescriptionem in bona fide. Super quo notandum 1. quod mobilia, cum intercedit titulus praesumptus praescribuntur spatio trium annorum et stabilia decem inter praesentes et 20. inter absentes. 2. Probabile esse eam praescriptionem valere pro foro conscientiae, etiam ubi in foro externo non viget lex praescriptionis quemadmodum est in nostro regno ob difficultatem quae reperitur in probanda bona fide. Excipiuntur tamen illae praescriptiones quae expresse sunt prohibitae ab aliqua lege municipali v. gr. in regno nostro reprobatur praescriptio haeredis quando testator possedit mala fide. Vide doctrinas adnotatas Tom. I. Tr. X. n. 10. ad 14.

XII. Si poenitens aliqua affectus est injuria, propter quam offensor in curia inquisitus existit, eum non absolvat (regulariter loquendo) nisi remissionem inimico faciat. Vide cit. Jom. I. Tr. IV. n. 17

XIII. Cum praevidet admonitionem non fore profuturam ne intra quidem tempus alicjuod et poenitens existit in bona fide, confessarius eam omittere debet, vide Tom. II. Tr. XVI. n. 108. et seqq praecipui si agitur de aliquo matrimonio nulliter contracto, alicis erit causa mille peccatorum quae facile committet poenitens in mala fide constitutus cum perseverat in proxima occasione peccandi

si faciliter separari nequit ab existimata uxore. In eo casu quin poenitentem in mala fide constituat, potest ad s. Pcenitentiariam pro dispensatione scribere, juxta formulam adnotatam Tom. II. Tr. XVIII. n. 88. et poenitenti dicat, ut post tot dies iterum redeat ad confitendum. Sed si peccatum in commune damnum spirituale vergeret non debet confessarius omittere poenitentem admonere, licet ille in bona fide existat, ut dictum fuit Tr. XVI. n. 116. Excipitur praeterea obligatio denunciandi confessarios sollicitantes in materia turpi, quia confessarii munus est talem obligationem imponere, licet praevideat poenitentem non adimpleturum esse, ut dictum est Tr. XVI. n. 178.

XIV. Juvat hic animadvertere, quod licet confessarius non teneatur, nec viri prudentis sit, ut ipse se immisceat in tales denuntiationes deferendas, nihilominus in aliquo raro casu potest teneri ad has partes suscipiendas, cum ageretur de consulendo damno communi religionis, aut communitatis. In eo casu potest ipse ab Episcopo expetere, ut sibi talem denuntiationem excipiendi facultatem impertiatur; et deinde eam sic excipiet (refert modum, qui tenendus est, cognoscere). Ei notanda sunt sequentia 1. Nomen sollicitantis. 2. Tempus quo illa accidit. 3. Locus, nempe ecclesia, et confessionale ubi patrata est. 4. Circumstantiae personae sollicitantis, nempe aetas, statura, capilli, etc. Debet autem monere poenitentem, quod si illa innocentem accusaret sacerdotem, de tali crimine subjaceret casui reservato Pontifici, ut habetur ex Bulla Sacramentum Bened. XIV. ⁽¹⁾ juxta dicta Tr. XVI. n. 129. Item jurejurando eam adstringat, ne praefatam denuntiationem alicui communicet. Denique advertat, adnotanda tantum illa verba, et eas actiones sollicitantes, quae possunt manifestari Episcopo, quin manifestet culpam, si quam poenitens commisit.

XV. Non sit difficilis ad excipiendas confessiones generales ab eo qui sic confiteri cupit, licet nulla adsit necessitas. Dicebat sanctus Carolus Borromaeus confessiones generales valde prodesse ad vitae novae perseverantem mutationem. Sed si magnus populi concursus fuerit, curet ad opportunius tempus eam differre, quod si nunquam ei vacabit tempus, quod occupationibus non praepediatur, ut accidit in Missionibus, curet saltem summatim excipere illam confessionem generalem (modo non sit neces-

(1) VideBuiiar. edit. Mtch. tom. 1. p. 404. §. 3.

saria) tantummodo exquirendo species et tempus peccatorum habituum, quin immoretur ad exquirendum numerum et circumstantias particulares.

XVI. Non praetermittat disponere quemlibet ad actum doloris, suggerendo ipsi motiva lam attritionis quam contritionis, eo modo quo dictum est Tr. XVI. n. 117. dum illi actus doloris, quos eliciunt rudes sine motivis, parvi aut nihili valent. Cum vero confessarius recte praesumere potest poenitentem actum doloris, uti debet, elicuisse, tunc satis erit ante absolutionem ei dicere, ut renovet dolorem. Et praecipui advertat, quod si poenitens accedit indispositus, ille pro viribus conari debet ad eum disponendum pro absolutione; vide ibid. num. 105. et tom. I. tr. IV. n. 3.

XVII. Illos poenitentes, qui afferunt tantum peccata venialia, sed habituata, non absolvat, nisi perspectum habeat illos vere poenitere, et verum propositum habere, saltem de aliquo illorum, aut nisi exhibeant pro materia certa aliquod gravius peccatum anteactae vitae, ut notatum est Tr. XVI. n. 23. Quot confessiones invalidae (quae in se sunt vera sacrilegia) quotidie committuntur ob confessoriorum socordiam!

XVIII. Imponat tantum illas poenitentias, quas judicare potest a poenitente faciliter adimpletum iri, ut dictum est Tr. XVI. n. 51. et seq.; sed curet ut illae sint medicinales, puta frequentia Sacramentorum, visitationes, se Deo commendare mane et vesperi, legere aliquem librum spiritualem, se ad aliquam congregationem adscribere, etc.

XIX. Personis spiritualibus, quae frequentant Sacramenta, insinuare non omittat orationis mentalis usum, rationem deinde exigendo de ea, saltem eas interrogando an omiserint eam aliquando. Hac mediocri diligentia adhibita, quilibet confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit difficilis ad Communionem frequentem concedendam, quoties cognoscit, aut prudenter judicat poenitentem animae suae profectum consecuturum.. Vide App. I. ex n. 30.

XX. Scrupulosis maxime suadeat obedientiam, et illis semper affirmet quod obediendo tuta via incedent, et non obediendo in periculum se perdendi conjiciunt. Sit fortis et rigidus in efficiendo, ut sibi obediatur, sermonem cum eis semper adhibendo constantem, quia si ancipiti sermone cum eis loquitur, eos magis confundet. Exhibeat regulas generales ad dubia deponenda, pro cujusque dispositione, v. gr. scrupulum facienti circa praeteritas confessiones sub

obedientia praecipiat ne confiteatur, nisi de peccatis a se cerl6 pro mortalibus cognitis, et cert& nunquam confessis. Et in hoc confessarius forti animo sit in eum non audiendo, nisiobediat, quia si aliquando cedit, et eum auscultat, poenitens semper animo erit deturbatus. nonnulli confessarii animas in miserrimum statum reddunt, eas audiendo. IIII/vero, qui timet quamlibet actionem suam esse peccatum, imponat ut scrupulum vincat, et libere operetur ubi certum peccatum non animadvertit, vide dicta Tom. I. Tr. I. ex n. 8.

XXI. Circa opinionum delectum, cum agitur de removendo poenitente a peccati formalis periculo, confessarius non raro sequi debet benigniores, quantum Christiana prudentia suggerit. Cum vero aliqua opinio proximius reddit peccati formalis periculum, tunc omnino suadere debet rigidiorē, vide dicta Tract. ult. num. 3. circa fin. Dico suadere, quia quando opinio est ver6 probabilis, et poenitens vult eam sequi, non potest ei absolutionem denegare, ob certum jus quod ille acquisivit ex confessione peccatorum suorum jam facta, ut dictum est Tr. XVI. n. 1J9.

XXII. In excipiendis mulierum confessionibus, et in tractando cum eisdem, austeritate majore qu&m potest utatur, prout prudentia suadet, ideoque recuset munera, familiaritatem, et quicquid causa animi adhaesionis esse potest, vitet. Quoniam hoc negligendo confessarii quot animas in exitium induxerunt proprias et poenitentium, vide Tr. ult. n. 54, et 55.

XXIII. sit humilis et de sua doctrina non sibi blandiatur, quare persaepe Deo fundat preces, ut per Jesu Christi merita sibi lumen de coelo impertiatur, praesertim in dubiis casibus. Invocavit, et venit in me Spiritus Sapientiae. Sap. 7.7. ldebque confessarius qui orationi non vacat, difficulter recte incedet; et in dubiis magis implicatis, aut majoris consequentiae non omittat consulere alios viros doctos et majoris experientiae. Potissimum id faciat in dirigenda aliqua anima elevata, cui Deus gratiis supernaturalibus favet cum ille in tali materia parum expertus est. Nonnulli, qui vix scientiae mysticae notitiam attigerunt, erubescunt alios consulere: non ita agunt veri humiles: hi non solum alios consulunt, et non paucos cum oportet, sed etiam zelotypia non afficiuntur in dimittendo' hujusmodi animas, ut dirigantur a magistris se peritioribus, aut saltem ut eorum judicium auscultent. Has autem animas confessarius non auscultet die festo; festis enim praebeat locum aliis magis

indigentibus, praesertim iis, qui laboribus dant operam et nuptis.

§ ii

Monita ad parochos.

Lubet hic breviter adnotare nonnulla onera magis praecipua, quibus parochi tenentur circa curam suarum ovium.

[.Parochus tenetur ad eas instruendas in mysteriis Fidei, et rebus ad salutem necessariis, ut sunt 1. quatuor mysteria principalia nempe quod sit Unus Deus et quod sit omnipotens, sapientissimus Creator et Dominus totius, misericors et amabilis super omnia bona praesertim quod sit justus remunerator bonorum et malorum, item docere debet mysterium ss. Trinitatis, Incarnationis, et mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria nempe Baptismum, Eucharistiam et Poenitentiam, reliqua saltem cum suscipienda sunt. 3. Articulos symboli et inter hos praesertim beatae Mariae virginitatem, sessionem Jesu Christi ad dexteram Patris, nempe quod ille in coelo sit in aequali gloria cum Patre, resurrectionem corporum in judicio finali quod liet a Jesu Christo, unitatem Romanae Ecclesiae in qua solhm habetur salus, et deinde paradisi et inferni aeternitatem. Quae omnia quilibet fidelis sub gravi praecepto scire tenetur. 4. Praecepta Decalogi et Ecclesiae. 5. Pater noster et Ave Maria, et actus Fidei, Spei, Amoris, et contritionis. Igitur quemadmodum graviter peccat qui haec scire negligit (et quidem non solum verborum textus, sed etiam in quantum ad sensum) ita etiam graviter peccat parochus, prout communiter dicunt DD., si perse, aut per alium idoneum (eo legitime impedito ut ait Trident. sess. 5. cap. 2.) negligit ea docere saltem quoad substantiam suos subditos, aut pueros et adultos qui illa nesciunt. Hinc fit quod chm ipse observat parentes aut dominos non mittere filios aut famulos ad doctrinam, tenetur expedientia media capere cum Episcopo, qui, ut ait Tridentinum sess. 24. cap. 4^v potest parentes etiam per censuras ecclesiasticas ad id compellere. Parochi vigilantes apud se adnotatos habent pueros, ut videant qui desunt. Imo dicit Croix (1. 2. n. 174. et lib. 3. part. 1. n. 767.) quod si adsunt ignorantes qui ecclesiam adire nequeunt, quia domos vel greges custodire debent, cum isti sunt in gravi necessitate spirituali, debet parochus privatim eos perquirere, ut cum quantocumque suo incommodo sicut auctor loquitur, eos instruat. Saltem dicimus, quando hoc valde sibi erit

difficile ob multitudinem hujusmodi ignorantium, curet saltem eos examinare et instruere tempore praecepti paschalis, aut Cum accedunt ad petendas fides ut confirmentur, aut ut matrimonium contrahant. Expedit pariter ut parochus exploret magistros et magistra*, ut possint pueros et puellas doctrinam ac media in Dei timore vivendi docere.

II. Parochus per se ipsum tenetur Sacramenta ministrare, quoties juste subditi ab eo id petunt. Et si forte habet oeconomum, debet bene illius vitam et scientiam explorare; secus de perturbationibus, quae postea accident, ipse Deo rationem redditurus est. Item tenetur assistere moribundis, si alius idoneus non reperitur. Et speciali attentione assistere debet peccatoribus habitualis moribundis, illi enim in gravi necessitate suae peculiaris assistentia? existunt. Et circa Extremam-Uctionem, advertat quod dicit Catechismus Rom. [part. 2. n. XVIII.): Gravissime peccant, qui illud tempus cegrotos ungendi observare solent: cum jam, omni salutis spe amissa, vita et sensibus carere incipiant. Tenetur etiam parochus se certum facere utrum subditi sui praecepto paschali satisfecerint, Barbosa de Offic. Paroch. c. 2. n. 7. et Segneri Paroch. Instr. c. 23. Et sit cautus ne schedulas Communionis committat cuilibet clerico.

III. Debet impedire quominus habitus clericalis conferatur illis juvenibus aut pueris, qui in suis moribus spiritus ecclesiastici indolem non prae se ferunt. Debet Cum diligentia clericos suos instruere, qui habitum deferunt clericalem, ut ad statum ecclesiasticum progrediantur secus illi sine disciplina educati, Cum effraenati reperiantur, sive per fas, sive per nefas ad Ordines promovebuntur, et evadent scandalum loci. Omitto sermonem facere de gravi illa ratione quam Deo reddituri sunt parochi illi, qui fides exhibent ordinandis, quos ipsi jam aut cognoscunt Ordinibus indignos esse, aut eas exhibent antequam sedula praecedente diligentia de illorum probitate exquisiverint.

IV. Parochus tenetur exquirere de iis qui vivunt in peccato, ut corrigantur. Item de inimiciis et scandalis quae serpunt, praesertim inter sponsores, ut opportune illis occurrat, quantiim potest. Dicit s. Thomas (2. 2. q. 15. a. o.) Qui habet specialem curam alterius, debet eum qucerere ad hoc, ut corrigat de peccato. Cum vero aliquod scandalum ab aliquo potente (praesertim si est sacerdos) observat cui ipse prospicere non potest, debet saltem rem ad Epi-

scopum deferre, ut ipse consulat, et id quovis intuitu, aut timore negligere non debet; bonus pastor tenetur pro ovium suarum salute animam ponere.

V. Curet ne sponsorum verba multo tempore ante matrimonium excipiat, quia initis sponsalibus, totum illud tempus, quod inter nuptias interfluit, in peccato tam sponsi quam eorum parentes perseverabunt.

VI. Cum in regione notabiles audiuntur perturbationes, quibus parochus consulere nequit, tenetur illis conari ut Missio advocetur, nisi aliud reperiat expediens, quo illis prospiciatur. Et semper expediens erit interdum confessarios externos arcessere pro animabus erubescensibus, praesertim si in suum oppidum non solet concionator quadragesimalis advenire. Ille autem parochus, qui Missiones respuit, non mediocrem suae probitatis suspicionem ingerit.

VII. Parochus non solum debet malum avertere, sed etiam bonum promovere, quemadmodum boni pastores efficiunt, qui non desistunt hortari ad Sacramentorum et Congregationum frequentiam, ad Visitationes ss. Sacramenti et divinae Matris, ad Novenas, ad Venerabile, cum sit Viaticum circumfertur, associandum.

VIII. Curet persaepe, ut populus singulari studio Mariae ss. devotionem prosequatur, insinuando quanta sit ejus potentia et misericordia erga suos devotos. Idcirco insinuet ut recitent Rosarium in communi quotidie una cum familia, ut jejunent sabbato, et celebrent Novenas septem festivitatum, quas ex altari annuntiabit populo quoties aliqua Novena accidit. Expediet propterea, ut sabbato ille concununculam faciat, narrando aliquod exemplum beatiss. Virginis, et semel in anno celebrare aliquam Novenam solemniorem cum sermone et expositione Venerabilis, et propterea uti poterit inter caeteros libro, quem typis edidi, cui titulus: Glorie di Maria, ubi collectam reperiet materiam et exempla. Felix ille parochus qui suas oves ferventes tenet erga devotionem Mariae, nam illae, Virgine opitulante, recte vivent, et ipse advocatam in vitae exitu potentem habebit. Vide dicta Tom. I. Tr. yil. n. 43., ubi locuti fuimus de rebus quae majoris sunt momenti, et quae parochus praedicando debet potius populo suadere.

Potissimum insinuet usum petitionis, nempe ut saepe se Deo commendent, ab eo praesertim sanctam perseverantiam postulando propter Jesu et Mariae amorem, saepius explicando, quod divinae gratiae, et praecipue donum perseve-

rantiae, non obtinentur, nisi petantur. Petite, et accipietis. Et publicet saepe illam magnam Jesu Christi promissionem quod quicquid Patrem petierimus in ejus nomine, Pater dabit nobis. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23. Insinuet etiam instanter usum orationis mentalis, et curet faciendam in ecclesia una cum populo quolibet die, aut saltem quolibet die festo, docendo etiam modum, quo fieri potest domi. Ideoque hic subjungitur instructio sequens, ubi sermo fit de necessitate, et deinde de modo practico orationis mentalis.

s. III.

Brevis praxis orationis mentalis.

Antequam de praxi et modo orationis mentalis sermo fiat, juvat de orationis mentalis necessitate cognoscenda aliquid dicere. Duo sunt hujus necessitatis momenta. Primum est quod innuit s. August. nempe quod incedenti clausis oculis impossibile est viam et suae salutis media intueri. Veritates aeternae sunt supernaturalia negotia quae oculis corporeis conspici nequeunt, sed oculis mentis cogitatione nimirum et consideratione, assequi possumus. Igitur qui orationi mentali non incumbit, non considerat et consequenter suae salutis aeternae negotium quanti intersit non videt, et viam quae tenenda est ut illae eat non prospicit. Id quidem fuit quod scripsit s. Bernardus ad Eugenium Papam. Timeo tibi, Eugeni, ne multitudo negotiorum, intermissa oratione et consideratione, te ad durum perducatur, quod seipsum non exhorret, quia non sentit, (lib. 1. Consid. ad Eug. Pont.). Ut quis suam aeternam curet salutem, oportet ut sit ei cor flexibile seu docile, et paratum ad divinarum inspirationum impressiones recipiendas, et ad eas exequendas. Hoc ex postulabat Salomon & Deo. Dabis ergo servo tuo cor docile. 3. Reg. 3. 9. Dicit s. Joannes quod animae illae sunt Dei, quae intendunt ad audiendas et exequendas divinas voces. Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre et didicit, venit ad me\ Joan. 6. 45. Cor nostrum in se durum est, quia totum pronum est ad carnis voluptates sequendas, et est spiritus legibus obstans. Illud autem flexibile redditur gratiae influxibus, quae per orationem illi infunditur: ibi anima ad divinam bonitatem et ad amorem Dei, qui erga eam est singularis, considerandum movetur, illa inflammatur, emollitur, et divinis vocationibus redditur obediens, quem-

admodum experiebatur David, qui dicebat: In meditatione mea exardescet ignis. Ps. 38. 4. Aliter cor durum, obsistens, inobediens remanebit, et in die novissimo male habebit. Cor durum habebit male in novissimo, et qui amat periculum in illo peribit. Eccli 3. 11. In sua duritie persistens, infortunium subibit, quod ne cognoscet quidem se tale esse: cor enim quod non meditatur, ait S. Bernard. seipsum non exhorret, quia non sentit. Nam defectus suos, et impedimenta quae suae saluti objicit, non percipit. Et advertendum quod S. Bernardus scribebat ad Pontificem, qui quidem non omittebat orationem (si forte aliquando eam intermittebat) propter negotia mundana, sed propter negotia, quae omnia Ecclesiae, ac Dei gloriae momenta respiciebant. Opus est ut id praesertim animadvertant sacerdotes, qui majoribus oneribus Christi premanantur, majori divinarum gratiarum praesidio indigent, et consequenter oratione, ut robur assequantur quo illa sustinere possint, et non tantum illi qui orationem negligunt, ut in saecularibus negotiis incumbant, sed etiam illi qui ab ea abducuntur, ut opera spiritualia in proximi commoda promoveant, v. gr. ut confessiones audiant, concionentur, aut scribant.

Huic arridet quod scripsit S. Theresia (Epist. 8.) ad Episcopum Uxamae, qui ceteroquin maximo zelo ovium suarum saluti, sed non multum orationi vacabat, dum interdum eam omittebat. Quare Sancta superno illustrata lumine particulari, aut etiam per revelationem cognito hujusmodi Praelati defectu, licet ipse esset suus confessorius, ut eum emendatum videret, sibi difficultas nulla fuit illum admonendi, eique ita scripsit, vertendo verba in latinum sermonem. Cum referrem Domino nostro quas ipse contulit in te gratias, concedendo humilitatem, charitatem ei zelum, petii ab eo, ut tibi omnium virtutum accessionem largiretur, nullam patefecit in te desiderari, nisi quod prae omnibus praecipuum est (et deficiente fundamento opus ruit, et nutat). Desideratur igitur in te oratio et perseverantia in oratione cum constantia, disrumpendo unionis sustentaculum, nimirum Spiritus sancti unctionem; ex cujus carentia oritur omnis siccitas, et disjunctio quam anima patitur. Et postea subjungit. Licet in nobis nullae videantur inesse imperfectiones, cum vero animae oculos Deus aperit, quemadmodum efficere solet in oratione, perspicue haec conspiciuntur imperfectiones. Et hoc profecto est quod declaravit Spiritus sanctus, nempe quod ex meditationis deficientia mundus peccatoribus scatet, et infernus ani-

mabus quotidie repletur. Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 11.

Alterum principale fundamentum et majoris momenti pro necessitate orationis mentalis est quod animae quae non meditantur non orant et ita pereunt. Virtutes in illo, qui orationi non vacat licet reperiantur nihilominus nec stabiles nec perseverantes se praestabunt quia perseverantia nisi petitionibus, et quidem perseverantibus non obtinetur. Hinc fit quod qui non petit perseveranter non perseverabit. Propterea s. Paulus discipulos suos, ut sine intermissione orarent, hortabatur: Sine intermissione orate. 1. Thess. 5. IT. et ipse Salvator dicebat nunquam ab oratione cessandum esse. Oportet semper orare et non deficere. Luc. 18. 1. Et hinc oritur quod meditatio sit moraliter necessaria animabus ut in Dei gratia persistent. Dico moraliter necessaria quia licet ex se loquendo sine meditatione possit quis i gratia acquisita perdurare attamen cum non meditatur est moraliter impossibile nempe difficillimum ne in gravia peccata labatur; et ratio est illa^x quam paulo superius innuimus quia ille qui orationi non vacat in alia animum distrahens, parum indigentias suas percipiet, parvi pericula sua faciet, parim curabit media suscipienda, et exequenda ut ab illis caveat et parum denique orandi necessitatem, in qua reperitur cognoscet et ab orando desistet et non orando utique peribit. Magnus ille Episcopus Palafox in adnotationibus ad praefatam epistolam s. Theresiae quam ille vocat omnium maxime spiritualem inter alias Sanctae (n. 10.) sic scribit. Hinc discere debemus nos Praelati, non satis esse zelum nec charitatem sine oratione quia virtutes quae oratione non fulciuntur deficiunt, et nos peribimus. Ratio patens est: quomodo durare potest charitas, si Deus perseverantiam non praestabit? Quomodo nobis perseverantiam praestabit Dominus, si eam ab ipso non expostulamus? quomodo eam expostulabimus sine oratione? quomodo hoc miraculum (nempe perseverantiam obtinere sine oratione) fiet sublato aqueducto caelestium influxuum in animas nempe orationem? sublata oratione nulla cum Deo intercedit communicatio ut virtutes conserventur, nec aliud medium nec aliud remedium existit ut d Deo bona consequamur.

Contr& nos monitos facit Dominus quod qui veritates aeternas, nempe mortem, iudicium, et duas aeternitates felicem aut infelicem quae nos manent meditaverit immunem a peccatis se servabit. Memorare novissima tua, et

in aeternum non peccabis. Eccli. 7. 40. Dicebat David quod aeternitatis meditatio eum in virtutum exercitium incitabat et ad spiritum a defectibus purgandum. Cogitavi dies antiquos, et annos aeternos in mente habui...., et exercitabar, et scopebam spiritum meum. Psal. 76. 6. 7. Et dicebat quidam auctor, quod si interrogarentur damnati cur vos in inferno reperimini? responderent' major eorum pars nos in inferno reperimur, quia infernum non cogitavimus. Qui in spiritualibus exercitiis de veritatibus aeternis commonetur, impossibile est ut ad Deum non convertatur, si illas attente audit, et illas credit. Sanctus Vincentius de Paulo dicere solebat, quod si peccator Missionibus aut exercitiis spiritualibus ex animo adesset et se non converteret, prodigio hoc simillimum erit, et tamen qui concionatur et loquitur in exercitiis, non est nisi homo, dum in oratione mentali est Deus ipse, qui animam alloquitur. Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Osee 2. 14. Deus utique omni concionatore sapientius loquitur. Omnes Sancti facti sunt sancti per meditationem. Et experientia docemur, quod illi qui orationi insistent, cum difficultate in mortale peccatum decidunt et si forte aliquando cadunt, orationi insistendo, statim resipiscunt, et ad Deum revertuntur. Oratio mentalis, et peccatum una simul cohaerere non possunt. Dicebat quidam Dei servus, quod multi recitant Rosarium, officium Virginis, jejunant, et in peccato perdurant. Sed qui prosequitur orationem, impossibile est, ut pergat in Dei inimicitia esse, aut orationem omittet, aut a peccato discedet. Sed si orationem non relinquit, non solum a peccato avertetur, sed etiam a creaturarum amore dissolvetur, et amorem suum Deo dabit. In meditatione mea exardescet ignis. Psal. 38. 4. Oratio est fornax, ubi in divino amore animae accenduntur. Possibile non est ex animo divinam bonitatem, meritum quod Deus habet ut ametur, amorem quo nos dilexit et diligit, considerare, et animam erga Deum non incendi. Dicebat idem regalis Propheta Deum cogitando et opera magna charitatis suae erga homines meditando, quod totum se inflammatum sentiebat ad illi obsequendum, et suum spiritum deficere, cum incapax esset ad consolationes superabundantes recipiendas quibus tunc Dominus se ei communicabat. Memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum et defecit spiritus meus. Psal. 76. 4. Sed ad praxim descendamus.

Loquendo de loco orationi magis accommodato, commodior est ecclesia, sed illi qui eo adire, aut ibi conii-

morari non possunt, in quolibet loco, domi, villa, etiam deambulando, etiam laborando, mente ad Deum elevata, orationi vacare possunt, quot ricolae, cum alio modo non possint, orationem laborando et in itinere faciunt? Qui Deum quaerit, ubique et omni tempore eum invenit.

Quoad tempus, tempus matutinum est melius. Non bene diei actiones procedent cum mane orationi vacatum non est. Oratio deberet utique bis in die, mane nempe et vespere, fieri, sed cum vespere non vacat tempus, fiat saltem mane. Dicebat Y. P. D. Carolus Caraffa piorum operariorum fundator, quod unus actus amoris cum fervore mane in oratione factus, potens erit ad animam per totum diem in fervore conservandam. Quantum ad tempus quo oratio durare debet, parochus aut confessorius pro sua prudentia se dirigat. Certam est quod, ut ad gradum aliquem perfectionis sublimem perveniatur, non sufficit mediae horae spatium. Caeterum hoc tempus sat erit pro incipientibus, sed maxime eis insinuet ne orationem omittant ariditatis tempore. Yide dicta Append. L n. 5.

Denique veniamus ad modum docendi orationem. Illa tribus constat partibus, praeparatione, meditatione, et conclusione. In praeparatione tres continentur actus Fidei, nempe de Dei praesentia, humilitatis, et petitionis ut illustretur anima. Dicendo ita: 1. Deus meus, credo te esse mihi praesentem, et de abyso meae vilitatis te adoro. 2. Domine mi, propter peccata mea nunc in inferno mihi esset morandum, me poenitet offendisse te, parce mihi propter tuam pietatem. 3. Pater aeternae, propter Jesum et Mariam praebe mihi lumen in hac oratione, ut ex illa animae meae profectum percipiam. Deinde dicatur Ave ad Mariam ss. ut hanc lucem sibi impetret, et Gloria Patri ad s. Josephum, ad Angelum Custodem, et ad sanctos advocatos. Hi actus fiant attentis, sed breviter, et statim ad meditationem procedatur.

Pro meditatione juvat eum praesertim, si legere scit aliquo libro uti, sistendo ubi animus motum se magis sentit. Dicit s. Franciscus Sales, quod in hoc faciendum est, ut apes faciunt, quae insident in flore donec mei exhauriant, et deinde ad alium transeunt. Qui vero legere nescit, meditetur Novissima, beneficia Dei, et maxime vitam et Passionem Jesu Christi: meditatio Passionis (dicebat s. Franciscus Sales, debet esse nobis ordinaria. O qu&m perbellus liber est Passio Jesu pro animabus devo-

tis? ibi melius quam in alio libro peccati malitia et Dei erga homines amor percipitur. Locuta fuit olim quisedam Redemptoris imago ad V. Fr. Bernardum de Corlione, qui eum rogavit, utrum sibi placeret, ut ipse legere ediceret? Imago respondit, Quid tibi cum legere? Quid tibi cum libris? Ego sum liber tuus, hic tibi sufficit.

Hic advertendum est orationis mentalis profectum non solum nec tantum in meditatione consistere, quantum in affectus eliciendo, petendo, et deliberando; hi sunt tres fructus meditationis, prout innuimus Append. I. n. 3. Igitur postquam quis aliquam maximam aeternam meditatatus erit et postquam cor ejus Deus allocutus fuerit, opus est ut ipse Deum alloquatur per affectus, sive actus Fidei gratiarum actionum, adorationis, humilitatis et potissimum amoris et contritionis, qui actus etiam amoris est. Amor est illud aureum vinculum quod animam cum Deo copulat. Charitas est vinculum perfectionis. Quilibet amoris actus est thesaurus qui de divina amicitia nos certos facit. Infinitus enim est thesaurus hominibus, quo qui usi sunt participes facti sunt amicitiae Dei. Sap. 7. 14. Ego diligentes me diligo. Prov. 8. 17. Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo. Joan. ik. 21. Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petr. 4. 8. Vide dicta in Opere Morali lib. 6. n. 442. Venerabilis soror Maria Crucifixa vidit magnam flammam in quam nonnullas paleas projectas vidit statim incendi, ex hoc sibi cognitum factum est, per quemlibet amoris actum ab anima abstergi ac destrui omnes culpas commissas. Praeterea docet s. Thomas quemlibet actum amoris efficere ut nos gloriae aeternae gradum unum adipiscamur, quilibet actus charitatis meretur vitam aeternam. Actus amoris autem sunt dicere: Deus meus, te omnibus praepono. Ex toto corde te diligo. Aut se totum in voluntatem divinam committere, dicendo Domine, fac me cognoscere quid de me tibi placeat, quoniam paratus sum ad omnia. Aut se sine ulla reservatione Deo offerre, dicendo: Ecce me, fac de me, et de meis omnibus quod tibi lubet. Et praecipui hae oblationes sunt actus amoris qui Deo maximi sunt cordi, quapropter s. Theresia quinquagies quotidie se Deo offerebat. Actus perfectissimus amoris est gaudere et sibi complacere de infinita Dei felicitate. Cum verò anima cum Deo se sentiret conjunctam per supernaturalem sive infusam animi recollectionem (ut explicatum est App. I. n. 13.) ei nihil elaborandum est in aliis actibus eliciendis, nisi illis ad quos suaviter & Deo se sentit attrahi. Cum debeat dumtaxat tunc atten-

tione amatoria ad id, quod Deus in ea operatur, attendere; nam secus posset divinae operationi impedimento esse. Notandum insuper, ut advertit s. Franciscus Salesius qu6d si unquam ante meditationem per Spiritum sanctum aliquis bonus affectus inspiratur, tunc omittenda est consideratio, et affectibus locus cedendus est, dum consideratio non inservit, nisi ad affectus movendos, quare fine assecuto media omittenda sunt.

2. Juvat maxime in oratione petitiones repetere, cum humilitate et fiducia & Deo lucem suam, peccatorum remissionem, perseverantiam, bonam mortem, paradysum, et prae caeteris donum sancti amoris sui expostulando. Hortabatur s. Franciscus Sales, inter caeteras gratias ad petendam cum fervore nimis vehemente gratiam divini amoris, quia, dicebat, obtento amore, omnes alias gratias consequimur. Summa haec est, quod si ob spiritus desolationem in qua forte anima reperiretur, si aliud efficere non potest, sibi satis erit Davidis petitionem repetere: Deus, in adjutorium meum intende Domine adjuva me. Succurre mihi, mihi praesto sis. Dicedat V. P. Paulus Segneri experientia se doctum fuisse, nullum utilius pro animabus extare exercitium in meditatione, quam iterum atque iterum petere. Et opus est petere nomine sive meritis Jesu Christi, qui nobis perspicui promisit ut supra dictum est: Arnen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23.

3. Necesse est, ut in oratione (saltem in fine illius) aliquod propositum sibi statuatur, non tantum in generali, sed etiam in particulari, v. g. cum majori attentione ab aliquo defectu se custodire, in quem frequentius lapsus est, aut meliori modo quicquam prius aliquam virtutem exercere, v. g. patientius talis personae sufferre molestiam, obedire diligentius tali Superiori, aut tali regulae, vigilantius in tali et tali re se mortificare. Ab oratione ne discedamus, nisi aliquod particulare propositum deliberaverimus.

Denique orationis conclusio tribus fit actibus, 1. Gratiae Deo agantur de inspirationibus in meditatione habitis. 2. Proponatur ad amussim deliberationes factas observare. 3. Petatur ab aeterno Patre propter Jesum et Mariam auxilium, ut fidelis servetur. Et terminetur Deo commendando animas purgatorii, Ecclesiae Praelatos, peccatores, et omnes nostros conjunctos, amicos et benefactores, recitando Pater et Ave, quae sunt preces omnium utilis-

simae, quas & Jesu Christo et sancta Ecclesia nos edocti sumus.

Oportet autem, cfm ab oratione discedimus, 1. fit dicit s. Franciscus Sales, ut colligamus florum manipulum, ut quotidie odoratu de eo oblectemur, nempe unum aut alterum punctum in quo anima magis mota est ad hoc, ut in diei progressu illius recordemur.

2. Oportet curare ut statim deliberationes factas in occasionibus tam exiguis quàm magnis, quae nobis occurrerent, in praxim deducamus, v. g. deliberationem cum suavitate sufferendi aliquam personam, quae in nos ira commota est, aut nos mortificandi in visu, auditu, loquela etc., et praesertim cum silentio quantum possibile est oportet affectuum habituum sensum servare, alias statim in actiones et sermocinationes inutiles nos distrahendo statim evanescet ille devotionis fervor, qui in oratione conceptus est.

Prae caeteris denique director suos poenitentes incessanter hortetur ne orationem omittant, nec minuant tempore ariditatis, et ne unquam turbentur, licet per multum aut longum tempus desolatione videantur premi. Quot aulici, ait s. Franciscus Sales, eunt principem veneraturi, et contenti sunt simpliciter ab eo videri? Nos ad orationem eamus fine Deo obsequendi, si ipse velit nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tantis gratiis illi agamus gratias, sin minus, contenti simus coram divina praesentia adesse cum pace, eum adorando et nostras necessitates ei exponendo, et tunc si Dominus nos non alloquitur, certe nostra observantia et fidelitas ei grata erit, et pro nostra fiducia utique nostras preces exaudiet.

PROPOSITIONES DAMNATA

AB

ALEXANDRO PAPA VII.

Ferid 4. die 24. Septembris 1665.

In Congregatione generali s. Romanae et Universalis Inquisitionis CORAM SS. D. N. Alexandro PP. VII. mature discussis infrascriptis propositionibus

1. Homo nullo unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei et Charitatis, ex vi praeceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententiam asserens, Bullam Ccenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio S. C. Eminentis Card. visa et tolerata est.

4. Praelati regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque saeculares ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evitandi obligationem denuntiandae sollicitationis est si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre, neque enim est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitae, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere h. casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntarii nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.

15. Pcenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus religioni publice et coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, si quo iniqua certo imminet sententia, si ali& via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propriam auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio & Pio Y. imposita beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declarationis judicis, eo quod sit poena.

21. Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suae obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra

23. Frangens jejunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subicere praecepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimae, idedque sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis praecepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones aequae probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio.

27. Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat etiamsi absque ulla causa non recipiat legem & principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura et studium impenderetur, interea idem Sanctissimus, re mature considerata, statuit, et decrevit, praedictas propositiones, et unamquamque ipsarum, ut minimum tamquam scandalosas esse damnandas, et prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, aut de eis etiam disputativi, publice aut privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, k qua non possit (praeterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute sanctae obedientiae, et sub interminatione divini iudicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali et specialissima nota dignis, ne praedictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Ferid 5. die 18. Martii 1666.

Prof. 29. In die jejunii, qui saepius modicum quid comedit, non frangit jejunium.

30. Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute a praecepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova et lacticinia in quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas ante beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit praecepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V. hodie sunt revalidatae.

38. Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non praeceptum.

39. Illa particula, quamprimum intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quae dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo ulterioris pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium (vulgo regalo), dum deficiente illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinarium afficerent et alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44. Guoad forum conscientiae, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri usquedum adhibita diligentia corrigantur.

PROPOSITIONES DAMNATAE

A SS. PAPA INNOCENTIO XI.

Ferid 5. die 2. Martii 1679.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis aut episcopalis.

2. Probabiliter existimo iudicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui modo & probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigore quinquenniis per se obligare praeceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

8. Comedere, et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno et formali.

11. Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in saecularibus invenies, etiam in regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. si Cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere et desi-

derare, non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub praeceptum speciale, et secundam se.

17. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur; Fidem ingenui confiteri, iit Deo et Fidei gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quod imereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus Fidei supernaturalis, et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi sive res sit levis, si ve gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit vel aliam viam ab eo, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis, est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare juramentum, quod de man-

dato regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

19. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit. idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possunt furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quae actu possidemus, sed etiam ad quae jus inchoatum habemus, et quae nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam haeredi, quam legatario contra injuste impediens, ne vel haereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere sicut et jus habenti in cathedram, vel praebendam contra earum possessionem injuste impediens.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem foetum, quandiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli et famulae domesticae possunt occulte heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personae, et cum contractu retrovenditionis, praevio inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit qui non majoris faciat pecuniam praesentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem mutuatariorum exigere, et eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur; tan-

quam ex benevolentia et gratitudine debitum, sed solhm si exigatur tanquam ex iustitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solhm gratuita compensatio pro spirituali, aut f contrici.

46. Et id quoque locum habet,* etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, im6 etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris aestimetur, qu&m res spiritualis.

47. Chm dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi iudicaverint, ad ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc digniores /non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo, vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertib, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturae prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, saepe esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Praeceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit praecepto Ecclesiae de audiendo Sacro, qui

duas ejus partes, imò quatuor simul & diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare .Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens confessio et Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiata tantum confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnae alicujus festivitatis, aut indulgentiae.

60. Pcenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodò ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quin imò directò, et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimae Trinitatis et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

INDEX ALPHABETICUS

RERUM NOTABILIVM,

QUJE in tribus tomis cojntijnentur.

Prior numerus denotat tomum, secundus tractatum aut appendicem tertius arabicus denotat numerum marginalem ipsiusmet tractatus aut appendicis.

A

Abbates an habeant facultatem capit. Liceat. Tom. III. XX. 31. Cuinam conferre possint Ordines. 117 ad 120.

Abbatissa, an possit irritare aut dispensare vota. Tom. I. V. 36. An possit donare et dare licentiam donandi. XIII. 12. ad dubit. 5. In abbatissae electione moniales sunt liberae. 22. An abbatissa possit colloqui cum omnibus. Tom. II. XIX. 42.

Ablutio. An requiratur trina in Baptismo. Tom. II. XIV. 13.

Abortus et abortivus. Ap. liceat esse causam abortus. Tom. I. VIII. 22. An praegnantēs, quae sibi abortum procurant incurrant excomm. 23. An in dubio animationis foetus. 24. An liceat medicinam praestare matri. 25 et 26. An baptizandi sint foetus abortivi. Tom. II. XIV. 20. An Episcopi et Regulares possunt absolvere saeculares A censura per abortum incurſa. Tom. III. XX. 100.

Abrogare. An decennio leges abrogentur, etiam ecclesiasticae. Tom. I. II. 11.

Absolvere, et absolutio. An excommunicati teneantur curare ut absolvantur. Tom. I. II. 21. Non debet absolvi qui prius non restituit. X. 105. De verborum absol. necessitate. Tom. II. XVI. 5. An absol. conditionata sit valida. 6. An danda morib. si dat signa poenit. 35 ad 4. An si alius testetur illum petiisse confess. 36. si nullum dat signum. 37. si in actu peccati sensibus destituitur. 38. De certitudine dispositionis ad absolvendum. 118. Absolutus A reservato in-
Tom. III.

bona fide & simpliciter confess. an valida. 139. An poenitentes possint absolvi ante denuntiationem, etc. 176. Quis potest absolvere k censuris. XIX. 11. Si per sententiam generalem, etc. et an Episc. foris existens, etc. 12. An requiratur praesentia censurati, de absolutione conditionata et an absolvere liceat extra confessionem. 13. Requisita pro absolutione censuris. 14. (Vide etiam Tom. III. Tr. XX. n. 4). An confessarius peccet absolvens in mortali. Tom III. App. III. 13. Absolutio censurarum. 80. Sacerdos simplex quando potest absolvere. 130.

Abstinencia carnibus. Tom. I. XIII. 2. Alacticiniis. 3 et 4. Alarido. 5. A piscibus. 6 et 7. A carne suilla. 8. Asorbetto. 14. A chocolate. 15. Quoniam dicitur parvitas materiae in jejuniis et de illo qui pluries in die comedit 20. et 21.

Abusus. Non est facienda restitutio si timeatur abusus. Tom. I. X. 116 ad 3.

Acceptatio legis. Tom. I. II. 9 et 10. De acceptatione dispensationis. 48. Donationis. X. 130. Et si est per nuntium aut epistolam, ibid.

Accessorium in voto. Tom. I. Y. 24.

Acolythatus quid, potestas et officium. Tom. III. Append.

Actus. Debet stari pro validitate actus. Tom. I. I. 16. An lex possit praecipere actus internos. II. 17. An satisfieri possit pluribus praeceptis, pluribus actibus, vel unico actu. 30 et 31. Actus hominis, et actus humani. III. 2. Actus voluntarius quotuplex 3. ad 6. De actulibero 7. ad 11. Actus k bonitatem, aut malitiam sumunt. 19 et 20, et IV. 26. An datur actus indifferens. III. 21. De distinctione numerica actuum interiorum. 58 ad 61, exteriorum. 62 et 63. An unico actu plura peccata committi possunt. 64. Si actus internus durat in effectu unum constituit pecc. 61. Quomodo uniuntur actus externi. 62. Qui furatur 100 aureos in 100 vicibus quot peccata committit. 63. Actus Fidei Spei an aliquando obligent. IV. 13. An in contritione requirantur. Tom. II. XVI. 13. Actus Christiani pro moribundis. Tom. III. Append. II. s. ultimo.

Adjuratio quid. Tom. I. V. 20.

Administrare et administratio Sacramentorum lucris fine an liceat Tom. I. IV. 45. Parochorum obligatio erga administrat. Sacram. VII. 24 ad 27. An teneantur administrare tempore pestis. 28. Administrat. Sacram, simulare an liceat. Tom. III. Append. III. 16.

Admonitio. An liceat admonere complicem de poenitentis licentia. Tom. II. XVI. 152. An admonere poeniten-

tem sine ejus licentia de errore in confessione commissio.

124. **An** intra confess. 156 in fine. Vide monitio.

Adventitia bona. quaenam dicantur. Tom. I. X. 4.

Advertentia ad dubium an adsit lex. Tom. I. I. 4. **An** ad peccatum. III. 24 et 25 et VIII. 8.

Advocatus. **An** clerici et monachi possint agere advocatos. Tom. I. XIII. 69. Quando advocatus tenetur defendere. ibid. Quas causas et quo salario, etc. 70. Si causa est injusta, etc. 71. Pactio in litis progressu an liceat, et de quota litis, ibid.

Adulator circa restitutionem. Tom. I. X. 51.

Adulterium ei adulter. Si adulter occidit virum, ut se defendat ad quid tenetur. Tom. I. VIII. 20. **An**, dissente viro, adulterium sit duplex pecc. IX. 16. Vir qui sodomitice, etc. ibid. **Ad** quid adultera tenetur; et an debeat se prodere, etc. X. 99. **Ad** quid adulter. 101. **Ad** quid in dubio an proles sit sua. 102. **Ad** quid si divites mittunt ad hospitalia. 103. **An** ob adulterium conjux teneatur se separare. Tom. II. XVIII. 93 et 94. De jure revocandi adulterum. 95.

JEquiparata quae sunt. Tom. I. II. 78 ad II.

AZquivoca et restrictio mentalis an licita. Tom. I. V. 15 et 16.

AZtas. Quaenam requiritur circa matrim. Tom. II. XVIII. 66. Circa irregularitatem. XIX. 130. Circa Ordines Tom. III. Append. III. 43 et 44.

Affectus suggerendi moribundis. Tom. III. Append. II. §. III. Tempore agoniae. §. VI.

Affinitas circa matrimonium. Tom. II. XVIII. 67. De impedimento affinitatis ad petendum. 68.

Aggressor vide Defensor.

Agonia. Monita pro agonia. Tom. III. Append. II. §. V. Affectus pro agonia. §. VI.

Alece ludus clericis an licitus. Tom. I. X. 219. **An** monachis. 220. Episcopis. 221.

Alienatio bonorum ecclesiasticorum quandonam liceat. Tom. I. XIII. 61. solemnitates requisitae. 62.

Alimenta. **An** vir teneatur uxori. Tom. II. XVIII. 51.

Allicere. Donatio insimonia. Tom. I. IV. 41 et 44. Donatio, si finis donantis non habeat effectum, "erit irrita. X. 132.

Altare. Si sacerdos non celebrat in altari privilegiato an teneatur ad restitutionem. Tom. II. XV. 75 in fine. In privilegiato quando lucrifiunt Indulgentiae. 83. Altare portatile circa Regulares. Tom. III. XX. 121. Altare requisitum ad celebrandum. Append. III. 116.

Amens **An** amentibus conferenda sit confirmatio. Tom. II. XIY. 49. in fine. **An** Extrema-Unctio. XYII. dl. **An** sit obligatio reddendi debitum conjugale amentibus. XYIII. 49. **An** amentes sint irregulares. XIX. 112.

Amicus. **An** possit cedere tabulam. Tom. I. VIII. 1 ad 2.

Amor erga Deum. Tom. I. IV. 9 ad 13. **Erga** proximum. 14 et seqq. **Erga** parentes. VII. I. et seqq. **Amor** praedominans an sit necessarius pro confessione. Tom. II. XYI. 14 et 15. **An** illi qui amorem faciunt absolvi possint. Tom III. Append. IV §. I. n. YI.

Animadvertere. **Episcopus** circa clausuram, etc. Tom. III. XX. 80. **Casus** in quibus **Episcopus** punire potest Regulares. 82 et 83. **In** coenobiis ubi non morantur 12. **Religiosi**, etc. 88.

Animalia. **Societas** animalium cum pacto ad caput salvum, an licita. Tom. I. X. 226. **Quorum** animantium caro in jejuniis sit licita. XII. 2. **Cuja** sunt animalia in venatione capta. X. 71.

Animarum directio pro confessario circa gratias supernaturales. Tom. III. Append. I. 23 et 24.

Animatio foetus, Tom. I. VIII. 22.

Animus **Qui** jurat sine animo jurandi quomodo peccet. Tom. I. Y. 17. **Quid** si quis vovet sine animo se obligandi, 21 ad 23. **Quid** si quis contrahit sine animo. X. 122. **Animus** initiandi intra annum requiritur ad beneficium. XIII. 42. **Quid** si quis recipit animo dubio aut conditionato. 43. **An** qui illud acceptat animo postea deponendi, graviter peccet. 44. **Animus** clericandi requisitus. Tom. III. App. III. 33 ad III.

Annutus missus a sponso an inducat sponsalium obligationem. Tom. II. XYIII. 6.

Annus Jubilaei. Vide Jubilaeum.

Antichryseos contractus, vulgo a godere; an licitus. Tom. I. X. 182.

Appendix de oratoriis privatis. Tom. I. YI. post n. 38.

Applicare et applicatio. **Pro** quo curatus debet applicare Missas. Tom. II. XV. 72. **Pro** quo alii beneficiati, et monialium capellani, etc., et an pro aliis, aut abstinere, etc. et si aegrotant an teneantur celebrare per alium. **Pro** quo applicanda Missa conventualis. 73. **Quid** si Religiosus applicat Missam contra voluntatem Praelati 79. **An** sufficiat applicatio habitualis. 80. **An** confusa aut conditionata. 81 et 82. **In** die Defunctorum an sit obligatio applicandi Sacrificium pro defunctis in genere, et de altari privilegiato. 83. **Applicatio** Missae quoad parochum. Tom. III. Append. III. 109.

Approbatio et approbatus. De approbatione confessarii. Tom. II. XVI. 74 et 75. Quid si injusta revocetur. 75. An simplex sacerdos possit absolvere & venialibus, etc. 76. An parochus sibi adsciscere possit parochos alterius dioecesis. 77. An ejusdem dicec. 78. A quo Episcopo obtinenda sit approbatio. 79. De Regularium approbatione quoad se ipsos. 73. Quoad laicos. 80. Quisque confiteri potest approbatus. 86. An simplex sacerdos possit absolvere moribundum coram approbato 93. Casus excepti. 94. Approbatio confessarii Monialium. Tom. III. XX. 67.

Ariditas sensibilis. Tom. III. Append. I. 8. Ariditas substantialis, seu spiritus. 9.

Arrha in venditione. Tom. I. X. 166.

Artifices capillorum fictitiorum, qui caput faciunt mulieribus. Tom. III. Tract. ult. 36.

Aspicere turpia, etc. quandonam est peccatum. Tom. I. IX. 8. In ecclesia aspectus turpes an sint sacrilegia. IV. 39, et IX. 22.

Assecurationis contractus quid. Tom. I. X. 231.

Assistentia moribundis qua tenentur parochi. Tom. I. VII. 45 ad 2. Assistentia parochi in matrimonio peccatorum quale peccatum. Tom. II. XVIII. 29 ad 1. si parochus repugnat ad 4. si assistit in peccato ad 5. si matrim. reconvallidatur ex dispensatione, ad 6. De assistentia testium et parochi. 70, 71 et 73. Assistentia moribundis. Tom. III. Append. II. Monita sacerdoti. §. I. Remedia contra tentationes. §. II. Motiva et affectus. §. III. Animadversiones circa ultima Sacram. §. IV. Monita pro agonia et morte. §. V. Affectus pro agonia et expiratione. §. VI. Signa mortis. §. VII. Preces, actus Christiani et benedictiones. §. ult.

Astrologia naturalis et judiciaria an sit licita. Tom. I. IV. 34.

Attentio. Qualis requiratur attentio in audienda Missa. Tom. I. VI. 28. Quid si quis dum audit Missam recitet officium, etc. 29. Vide alia verbo Missa. De attentione in Sacramentis. Tom. II. XIV. 1. An requiratur attentio interna ad Horas, etc. Tom. III. Append. III. 75. Beneficiatus recitans sine attentione an teneatur ad restitutionem. 61.

Attritio. An sufficiat attritio sine amore praedominante. Tom. II. XVII. 14, 15 et 16. An sufficiat ex timore poenarum temporalium. 17.

Auctoritas. An propria auctoritate possint solvi sponsalia. Tom. II. XVIII. 26. An fieri divortium. 97.

Audire. Quale peccatum est audire sermones obscenos,

et turpes comoedias. Tom. I. IX, 10. Audire detractioes XI. 17,

B

Barbitonsores. Petitiones ipsis faciendae. Tom. III. Tr. ult. 36.

Baptismus. Quotuplex est. Tom. II. XIV. 7. De materia remota. 8. De proxima. An possit incidi mater ut baptizetur proles. 9. An liceat baptizare prolem in utero, etc., et in quo membro. 10 ad 12. An requiratur trina ablutio. 13. Baptismi forma. 14. Minister. 15 et 16. De exteris qui baptizantur. 17. Dilatio Baptismi an sit peccatum. 18. De Baptismo domi. ibid. et 30. De rebaptizantibus. 19. De Baptismo sub conditione. 23. An expositi sub condit, sint baptizandi. 24. De Baptismo collato alaicis. 25. Ab Haereticis. 26. De Baptism. dubio. 27. Dispositio ad recipiendum Baptism. 28. Caeremoniae Baptism. 29. Ubinam conferendus. 30. In quantum ad patrinum, vide Patrinus.

Benedictio Chrismatis. Tom. II. XIY. 40. Matrimonii. XVIII. 53 ad II. Benedictiones in articulo mortis. Tom. III. Append. 11. pag. 180. De Scapulari s. Mariae de Carmelo. ibid. pag. 182. De Scapulari Mariae septem Dolorum, ibid. pag. 183. De Scapulari Mariae immaculatae, ibid. pag. 184.

Beneficiati et Beneficium. An Beneficiatus habeat dominium fructuum. Tom. I. X. 7. An qui recipit fructus k beneficiato graviter peccat et an teneatur pauperibus restituere. 8. Qualitates requisitae in beneficiato et an debeat habere animum initiandi intra annum. XIII. 42. Quid si quis recipit beneficium cum animo dubio aut conditionato. 43. Cum animo dimittendi benefic. 44. Obligationes beneficiatorum et an possint vivere de fructibus. 45. Quibus debeant fructus distribuere. 46 ad 48. Diversitas beneficiorum. 31. An conferenda dignioribus. 33. An praesentandi digniores. 34. An valeat electio minus digni. 36. An elector restituere debeat, etc. 37. si minus dignus concurrat an peccet. 38. Quandonam peccant examinatores. 39. An possint conferri plura beneficia uni personae. 40 et 41. Beneficiorum venditio an licita. IV. 46. Electio simoniaca in benefic. est nulla. 52. Et si ad est praescriptio triennalis. Ibid. Privatio et inhabilitas ob simoniam. 53. An requiratur sententia. 54 et XIII. 58 circa finem. Quot modis amittuntur beneficia, ibid. Pro quo beneficiatus debet applicare Missam. An possit abstinere

quid si aegrotat. Tom. II. XY. 73. De beneficiis respectu excommunicatorum. XIX. 19. Respectu irregularium. 76 et 77. Beneficiati circa canonem et forum. Tom. III. XX. 22. Episcopus potest unire beneficia. 71. Aisteneantur ad restitut. fructuum si beneficiati non recitant, etc. App. III. 61. Quibus facienda. 62. Quid si alia habent onera. 63. An excommunicati, etc., et qui sine attentione interna recitant teneantur ad restit. fructuum. 64. An qui intra primos sex menses officium omittant, et qui sine culpa recitationem officii omittunt. 65. Qui non percipit fructus an teneatur ad officium. 66. si beneficium sit tenue. 67. An malè expendens fruct. benefic. et canonicus non canens teneantur ad restit. 68.

Benevolentia circa simoniam. Tom. I. IV. 44. Circa usuram. X. 143.

Bestialitas quid. Tom. I. IX. 27. An coitus cum daemone sit peccatum bestialitatis. 28.

Bigamice circa irregularitatem. Tom. II. XIX. 138 ad 141. Circa Episcopi privilegium quoad bigamos. Tom. III. XX. 50. Circa Regularium privilegium. 105.

Blasphemia, quando dicitur. Tom. I. Y. 1. An sit blasphemia maledicere regioni, creaturis, aut mundo, et dicere

Breviarium projiciens quot peccata committit. Tom. III. Append. III. 69.

Bullae Benedicti XIY. circa jejunium. Tom. I. XII. 6. Circa negotiationem cleric. X. 192. In confessarium nomen complicitis exquirentem. Tom II. XVI. 41. In confessarium complicitem in peccato turpi. 34. Circa Jubilaeum. 64. Bulla Nicolai V. circa censum. Tom. I. X. 197. s. Pii V. 198. Bullae Greg. XV. in sollicitantes. Tom. II. XVI. 165. Bulla Ccenae in haereticos. XIX. 53. In fautores. 54. De libris prohibitis. 55- ad 62. De aliis casibus Bullae. 63. Bulla de Confirmationis potestate sacerdotibus delegata. XIV. 44. De Missa pro populo. XV. 72. De confessario extraordinario. XVI. 89. Examen confess. Monialium. ibid. De causis dispens. matrim. XVIII. 87. De mulieribus clausuram, etc. XIX. 47.

C

Cceremonie Baptismi. Tom. II. XIV. 29 et 30. Confirmationis. 50 et 52.

Caligo sacra in contemplatione quid. Tom. III. App. I. 15.

Calix et patena requiruntur ad celebrandum. Tom. III. Append. III. 117.

Cambium, quotuplex est et quodnam est permissum. Tom I. X. 203. Qui recipit monetam falsam an possit expendere. 204.

Canon. Privilegio Canonis quinam gaudeat. Tom III. XX. 19 ad 24.

Canonica portio. Quis tenetur ad eam solvendam. Tom III. XX. 93.

Canonicus. Residentia illius. Tom. I. XIII. 50. Poena 51. Causae excusantes. 52 ad 57. Poenitentiarius et theologus. 56. Examinatores, et visitatores, etc. 57. Canonicus non canens an teneatur ad restit. prseband. Tom. III. Append. III. 68.

Capellahus potest sibi retinere partem stipendii. Tom. II. XV. 67. Pro quo applicare debet Missam. An possit abstinere, et quid si segrotat. 73. An possit mutare ecclesiam vel altare. Et si est privilegiatum. si celebret per alios an peccet. 75. An, deficientibus redditibus, possit capellanus ex seipso diminuere num. Missarum. 78. An capellani exercituum possint absolvere milites in stationibus. XVI. 85 in fine. An assistere matrim. militum. XVIII. 72. in fine. An capellanus sit liber in alia ecclesia celebrandi. Tom. III. XX. 60.

Capitale. Vide Sors

Caput saluum. Contractus ad caput saluum an licitus. Tom. I. x. 226.

Carcer et carcere detenti. An carcerati teneantur procurare, ut b vinctulis liberentur, quo possint interesse Sacro. Tom. I. II. 21 et VI. 39 ad 2. An ut communicent in Paschate. XII. 41. An reus possit infringere carcerem et custodem nummis corrumpere, et an alii possint ei auxilium praestare XIII. 87.

Cardinales an possint sibi eligere confessarium. Tom. II. XVI. 85.

Caro. Quae carnes tempore jejunii liceant. Tom. I. XII. 2. An dispensati ad carnes possint diebus jejunii vesci piscibus. 6 et 7. An dispensatis ad carnes sit vetita caro suina. 8. An qui saepius carnem edit peccet, et de materiae parvitate. 20 et 21.

Caseus. An prohibitus in collatiuncula, etc.. Tom. I. XII. 19.

Castitas. An votum castitatis solvat sponsalia. Tom. II. XVIII. 25. Episcopi et Regulares dispensant conjugibus in voto castitatis. 54 ad VI. An subdiaconi teneantur ad castitatem ex voto. Tom. III. Append. III. 59. An qui hanc obligationem ignoret, et qui ante pubertatem aut per metum ordinetur, ibid

Casus. si poenitens est surdus. Tom. II. XVI. 155. Casus sollicit. 181 et 182. An Episcopus possit absolvere a casibus papalibus reserv. extra confession. Tom. III. XX. 32. An i casibus reservatis ab aliis Episcopis. 35. An a casibus post Concilium, etc. 36. De complice in peccato turpi. 37. De casibus Bullae Coenae. 38. An praesente Episc. moribundus possit absolvi a casibus papalibus & quocumque confess. 45. De sex casibus episcopalibus, et praecipue de percussione clerici. 46 ad 48. A quibus casibus possunt Regulares subditos absolvere. 95 ad 97. A quibus casibus absolvere saeculares. 99. An & reservatis Episcopis k jure. 100. An a papalibus. 101. Vide etiam Reservatio.

Catalogus Decretorum s. c. circa Missam. Tom. II. XV. 88.

Causa. Causae excusantes a confitendo ante Communionem. Tom. II. XV. 24. An conditio det causam sponsalibus, etc. XVIII. 2. Causae pro omittenda dispensatione matrim., etc. 84. Causae divortii. 91 ad 94. Quid si causa censurae est falsa aut dubia. XIX. 10. Causae communicandi cum excommunicato vitando. 22 ad 26. Causae excusantes k recitatione officii. Tom. III. Append. III. 76.

Celebrare et celebratio. Quid si quis inter celebrandum

recordatur peccati aut censurae. Tom. II. XV. 25. Quomodo intelligitur to **Quamprimum**. 30. Et an obliget qui post consecrationem recordatur pecc. etc. 31. **An** celebrantem sacri-lege. 32. **An** sacerdos possit celebrare non jejunos ad prae-bendum Viaticum. 51. Quid si sacerdos tibi partem stipendii remittit. 69. Qui celebrat festinanter an peccet. 84 ad 86. Inhabilitas sollicitantium ad celebrandum. XVI. 483. De dispensatione capellam ut celebrare valeat in alia ec-clesia. Fom. III. XX. 60. De celebratione post meridiem. 61. De celebratione in oratoriis. 62. Ubi Episcopus potest cele-brare. 63. **An** possit dispensare ad celebrandum in domo. 64. Circa modum celebrandi Missas Regulares sunt Episcopis subditi. 75. **An** Regulares possint admittere advenas ad cele-brandum in suis ecclesiis. 77. De celebratione ante Missam parochialem. 76. (Vide etiam Decreta super hoc Tom. II. XV. 88). Qui celebrat in mortali quot peccata commit-tit. Append. III. 13. Obligatio sacerdotum celebrandi. 111. Quando liceat celebrare. 113. Ubi liceat. 114. Quid si ec-clesia sit polluta. 115 et 128. Requisita ad celebrandum, scilicet altare, etc. 116 ad 122. De celebrat, neo-presbyt. 123. Et de tribus Missis eis injunctis. 124. Missa celebranda alt6 breviter, etc. 125. Missae votivae. 126. Quando plures in die liceat celebrare. 127.

Censurae **An** per verba Te absolvo possint absolvi cen-surae. Tom. II. XVI. 5. Quae censurae absolvi possunt in Ju-bilaeo. 72. **An** in necessitate clericus possit absolvere. 73. **An** simplex confessarius in mortis articulo coram Super. 96. **An** & censuris papalibus. 97. Ignorantes casus papales*, et episcopales an excusentur & censuris. 129. **An** peregrinus incurrat censuras reservatas si peccat in alia dioecesi. 138. Censura quandonam est sententiae latae dxi ferendae. XIX. 2. Quis eam ferre potest. 3. Quid requiritur ut quis censura ligari possit. 4. **An**, Episcopi, reges et communitas. ibid. **An** Episcopi extra dioecesim, et an in subditum absen-tem possint ferre cens. 5 **An** possit censurari peregrinus. 6. Quale peccatum requiritur ut imponatur censura, et an mandantes et consulentes incurrant. 7. **An** incurratur ob ignorantiam aut metum, et an ob delicta praeterita. 8. De solemnitate ad censurarum promulg. requisita. 9. Quid si causa est falsa aut dubia. 10. De censuris circa Conceptio-nem B. Virginis. 31 et 32. **An** irregularitas sit censura. 73. **An** censurae extra confessionem possint absolvi. Tom. III. XX. 4. De censura Episc. circa claustrum. 80. A quibus cen-suris possunt Regulares laicos absolvere, et an et sex casibus episcopalibus, a percussione clerici et ab abortu. 100. De

censuris in genere. Append. III. 77 ad 80. De excommunicatione. 81 ad 83. De suspensione, etc. 84. De depositione, etc. 85. De interdicto. 86. '(Sed de hoc vide quod fusius dictum est Tom II. XIX. 68 ad 70).

Certitudo dispositionis ad Communionem. Tom. II. XV. 34. Ad confessionem. XVI. 118.

Cessare et cessatio. Cessatio & divinis quid. Tom. II. XIX. 71. (Et vide etiam Tom III. Append. III. 86.). Quot modis cessat privilegium. Tom. III. XX. 14. Quomodo per revocationem. 15 ad 17,

Character in Sacramentis. Tom. III. Append. III. 24.

Charitas erga Deum. Tom. I. IV. 9 ad 13. Ordo charitatis. 14. An cum periculo peccandi tenemur ad charitatem, an Episcopi et parochi in necessitate gravi, etc., et an in tempore pestis sacerdotes, etc. ib. (Et vide etiam Tom. II. XVI. 125). Charitas erga inimicos. 16. De eorum salutatione. ibid. De remissione injuriae. 17. Eleemosyna. 18 et 19. Correctione fraterna. 20 et seq. An charitas excuset k laborando tempore festi. VI. 16 et 17. De pacto in mutuo propter charitatem debito. X. 161. Charitas confessarii in excipiendi pœnitentes. Tom. III. XXI. 1. In audiendo. 2. In admonendo. 3. In postulando et disponendo. 4.

Charta. Chartarum ludus an clericis licitus. Tom. I. X. 219. An monachis. 220. Episcopis. 221. An deglutire chartam frangat jejunium. Tom. II. XV. 42 et 54. An qui legit chartam confessionis teneatur ad sigillum. XVI. 151. An confessarius possit praebere schedulam confessionis, etc. 162. De charta sollicitationis in confessione. 166.

Chirurgi. Petitiones ipsis faciendae. Tom. III. Tr. ult. 33 ad V.

Chocolate. An tempore jejunii liceat. Tom. I. XII. 15.

Chorus. Canonicus non canens in choro an teneatur ad restitut. praebend. Tom. III. Append. III. 68. De pronuntiatione in choro. 73. Ordo Horarum in choro. 74.

Chrisma est materia remota Confirmationis. Tom. II. XIV. 39. An debeat esse benedictum et a quo. 40.

Christiani quoad redemptionem & captivitatem. Tom. I. X. 16.

Christus. Quomodo sit praesens in Euchar. Tom. III. Append. III. 101.

Chyrographum quoad emptionem. Tom. I. X. 179.

Cibus. An frangat jejunium qui deglutit reliquias cibi in ore relictas. Tom. II. XV. 36. Si cibus non est digestus an impediatur Communionem. 44.

Circumcisio an fuerit Sacramentum. Tom. III. App. III. 2.

Circumstantiae aggravantes in confessione confitendae. Tom. II. XVI. 29. Impertinentes circa sigillum. 153 ad V.

Clandestinum. An matrim. clandestinum celebratum coram parcho repugnante sit validum. Tom. II. XVIII. 29 ad 4. De matrim. clandest. defectu proclamationum. 55. De defectu assistentiae parochi, etc 70 et 71.

Claudus quando est irregul. Tom. II. XIX. 119.

Clastrum. Potestas Episcopi circa claustra. Tom. III. XX. 66 et 80.

Clausulae in Bulla Greg. XV. contra sollicitantes. Tom. II. XVI. 166. et seq. Clausulae Sacrae Pcenitent. in dispens. matr. XVIII. 87. Clausulae in privilegiis abjectae. Tom. III. XX. 5.

Clausura monialium. Tom. II. XIX. 33 ad 39. De colloca-tione cum monialibus. 40 ad 45. De clausura Religiosorum. 47. Vide etiam Monialis,

Clericus. Venatio clericis vetita. Tom. I. X. 72. An negotiatio per alios, vel propter alienam utilitatem illis sit licita. 192. An possint emere pecora, ut in propriis pas-cuis saginata vendant. 193. An possint emere ut vendant majori pretio, et an lanas ut vendant pannum, et quid si sunt in necessitate. 194. An possint agere tutores aut factores. 195. An possint ludere lusibus merae sortis, etc. an assistere. 219 et 221. An exercere artes et officia. XIII. 60. An agere advocatos. 69. An accusare. 74. Clerici percus-sores quandonam vitandi. Tom. II. XIX. 16 et 48. An clerici perlegem divinam sint immunes a potestate saeculari. Tom. III. XX. 18. An gaudeant privilegiis Canonis et fori. 19. De bonis illorum. 20. De beneficiatis. 22. Tonsuratis. 23. De illis qui habitum relinquunt. 24. Immunitas piorum locorum. 25 ad 28. Clerici conjugati an gaudeant privile-giis. 21. Percussores clerici quando incurrant excomm. 48. An qui dat venenum clerico incurrat censuram, ibid.

Cognatio spiritualis quomodo contrahitur. Tom. II. XIV. 33. De impedimento cognationis in matrim. XVIII. 62 ad IV.

Cohabitatio. An teneantur conjuges cohabitare. Tom. II. XVIII. 51.

Collatiuncula serotina an liceat tempore jejunii. Tom. I. XII. 16 ad 19.

Commodatum quid. Tom. I. X. 135.

Commoditas sortis in societate. Tom. I. X. 224.

Communicatio cum excommunicatis an licita. Tom. II. XIX. 15. An in forensibus. 20 ad VI. An in civilibus, et in quibus. 21. Quandonam est peccatum mort. 22.. Causae

excusantes. 23 ad 26. Communicatio privilegiorum inter Regulares. Tom. III. XX. 9.

Communio et communicare. Qui de jejuniis dubitat ad quid tenetur. Tom. I. I. 19. De Communione paschali. XII. 39. An qui eam negligit teneatur ad quamprimum et eam praevenire, etc. 40. Quomodo in carcere detenti et excommunicati teneantur ad illam. 41. An debeat in parochia fieri, ibid. Quisnam eximatur. 42. Quando et qua aetate pueri communicare debent. 43. Quando amentes. 44. Quibus peccatoribus Communio deneganda. Tom. II. XIV. 5. et XV. 15. Qui communicat cum veniali actuali an peccet venialiter. XV. 7. Obligatio parochorum quoad Euchar. servand., et Comm. praebendam; et an omnes sacerdotes et Regulares possint eam praebere. 8. An diaconi. 9. An sacerdotes possint ex devotione communicare ex seipsis. II. An digitis posterioribus liceat Comm. praebere. 13. An in utraque specie, an in Hostia majore, etc., an pueris et amentibus. 14. An capite damnatis. 15. An in Missa defunctorum. 16. In qua hora et die potest dari Commun. 17. Confessio praemittenda Commun. 22. Qui post confessionem recordatur peccati an posset communicare. 23. Quanam necessitas excusat. 24. Quid si inter celebrandum recordetur peccati 25. Si deest confessarius, et quomodo hoc intelligendum. 26. Si peccatum est reservatum. 27. Si peccato annexa est excommunicatio. 29. Quamprimum quomodo intelligendum. 30. An obliget post consecrationem. 31. An eos qui sacrilege celebrant. 32. An laicos. 33. Qui dubitat de peccato, an possit communicare. 34. Qui post Commun. expuit an culpa vacet. 45. An pollutio impediatur Commun. 56. An copula conjugalis. 57. An lepra, aut menstruum, vel immodestia pectoris, et de sacerdote communicante extra Missam. 58. Decretum circa administrat. Commun. in Missa defunctorum. 88 ad X. An Religiosi debeant communicare singulis mensibus. XVI. 2. Quando Communio k Regularibus dari potest. Tom. III. XX. 123. De Communionis frequentia. Append. I. 29. Qui ministrat Commun. in mortali, an mortaliter peccat. App. III. 13. Vide etiam Eucharistiam et Viaticum.

Communitas an possit censurari. Tom. II. XIX. 4.

Commutare et commutatio. Commutatio voti an fieri possit auctoritate Ecclesiae. Tom. I. V. 38. An commutatio poenitentiae. Tom. II. 65. Operum Jubilaei, ibid. An Episcopus possit commutare ultimas voluntates. Tom. III. XX. 68. An liceat commutare officium. Append. III. 70.

Complex an possit et debeat manifestari in confess. Tom.

II. XVI. 40. Si confessarius exquirat nomen complicitis qualem poenam incurrit. 41. De confessione complicitis in peccato turpi. 43. An de peccatis complicitis adsit sigillum. 152. An possit admoneri de licentia poenit. ibid. An Episc. possit absolvere confess. absolventem complicem in pecc. turpi. Tom. II. XX. 37.

Compositio restitutionum an possit fieri ab Episcopo. Tom. III. XX. 69.

Conceptio. De censuris circa quaestionem Conceptionis B. Virginis. Tom. II. XIX. 31 et 32.

Concilia an sint subter Papam. Tom. I. II. 34 et 35.

Concupiscentia. Quando importat peccatum. Tom. I. III. 15.

Conditio. An liceat conferre Sacram, sub conditione. Tom. II. XIV. 3. (Et vide etiam Tom. III. Append. III. 8). Quid requiritur ut Baptismus sub condit, conferre liceat. 23. An valeat applicatio conditionata. XV. 82. An absolutio conditionata. XVI. 6. An moribundis danda si dederunt signa poenit. 36. An si nulla. 37. An possit dari absolutio conditionata peccatori, qui sensibus destituitur in actu peccati. 38. Poenitentia condition. an liceat. 52. Legatum sub conditione si nubit aut si non nubit, an debeatur. XVIII. 12. De consensu conditionato in matrim. 33 et 34. Conditio servorum circa matrim. 62. De absolutione conditionata & censuris. XIX. 13.

Conductor. Vide locatio.

Confessarius et confessor. Quomodo se gerere debeat cum scrupulosis. Tom. I. I. 8 ad 11. Cum iis qui de confessionibus timent. 10. An liceat exquirere nomen complicitis. Tom. II. XVI. 41. Si absolvit complicem in peccato turpi an incurrat excomm. 95. De confessariis Monialium. 89. Confess. simplex an possit absolvere & reservatis coram superiore. 96. An a papalibus. 97. Munia confessarium. 99. Tenetur examinare poenitentem. 102. Et quomodo. 103. Debet eum instruere et disponere. 105. Admonere. 106 et 107. Quid si admonitio non est profutura. 108 ad 112. Quando confess. debet absolvere. 117. De certitudine dispos. 118. Si poenitens habet pro se opinionem probab. ad quid tenetur confess. 119. Si tacet aut negat peccatum. 120. De reparandis erroribus. 121 ad 124. Obligatio audiendi confessionem. 125. An confess. possit admonere intra confessionem. 156 in fine. An uti notitia ad gubernationem cum gravamine poenit. 159. An ad cavenda sibi damna. 161. An possit praebere schedulam confessionis. 162. si poenitens minatur, an confessor. possit eum vitare. 163. Opinio probab. circa sigillum cum gravamine, etc.

6. An Episcopi possint sibi eligere confess. XVI. 8. An qui consultus de confessione ex licentia poenit. teneatur ad sigillum. 9. Si redit poenitens malae conscientiae an possit confessarius se excusare ab eo audiendo. 6. An possit absolvere k censuris extra confessionem. XIX. in fine. Omnis confessarius potest absolvere ab haeresi absolutum ab Episcopo in foro externo. Tom. III. XX. 9. Facultas Praelatorum in eligendo confess. 6. Confessarii Monialium debent approbari ab Episc. 67. Potest assignare confessar. extraordinarium et ordinarium amovere. 8. circa med. Obligatio confess. interrogandi et disponendi poenit. XXL. Remedia generalia et particularia poenitentibus. et 6. Quomodo confessar. se gerere debet cum occasionariis. Tract. ult. ad 7. Cum habituatis, et recidivis. 8 ad . Cum ordinandis pravo habitu irretitis. 6 et 7. Petitiones ignaris faciendae. 8 ad . Juvenibus qui caput mulieribus ornant. 6. Quomodo se gerere debet confess. cum pueris et puellis. 7 ad . Cum personis piis. et . Cum elinguis et captis auribus. et . Cum moribundis. 6 et 7. Cum damnatis. 8 et 9. Cum vexatis a daemone. ad . Cum mulieribus. et . Circa gratias supernaturales. Append. I. et . Circa libidinum refranationes. ad 7. Circa confessionis assiduitatem et Communionis. 8 ad 6. Quomodo debet dirigere Religiosam in via perfectionis. 7 et 8. Monita notabilia ad confessarios. App. IV. s. I.

Confessio. An qui intra Missam confitetur satisfaciatur. Tom. I. VI. . An ut confiteatur possit omitti Sacrum. . An confessio praemittenda Commun. Tom. II. XV. ad . vide Communio. An possit dari confessio valida et informis. XVI. 8. Confess. debet esse vocalis. 7. Secreta, ibid. Vera, et an qui mentitur in confessione peccet. 8. Debet esse integra. 9. An adsit obligatio confitendi peccata dubia. ad . An dubie confessus. . Quid si postea fiant certa, etc. . Excusat et confess. impotentia physica, et an per interpretem confitendum. . De moribundo qui dedit signa per testes. 6 ad 8. An impotentia moralis excusat & confess. 9. An manifestandus sit complex, etc. . An nomen complicitis possit inquiri. . De reconvallat. confessionis. ad 6. In dubio valoris an repetendae confess. 6. Necessitas confessionis in jubilaes. 6 ad . An sacerdos simplex debeat se habilem reddere pro excipiendis confess. 6 et 7. Qui legit chartam confess. an teneatur ad sigillum. . De schedula confessionis. 6. An liceat admonitio intra confess. 6 in fine. An uti possit confessionis

notitia ad gubernationem, etc. d 59. An ut sibi caveat ab aliquo damno. 161. An Episcopus possit absolvere extra confessionem & casibus papal. ex virtute Cap. Liceat. Tom. III. XX. 32. Cuinam Regulares, tyrones et servi possunt sua peccata patefacere. 110. Cuinam Religiosi exteri. 111. De confessione quam medicus imponere debet. Tract. ult. 33 ad v. De permutando confessario. 43. Confessio circa spirituales personas. App. I. 28.

Confidentia. Qui peccat in confidentiam jubilaei an possit absolvi & reservatis. Tom. II. XVI. 69. An qui in confidentiam licentiae. 144.

Confirmatio. De materia remota Confirm. rom. II. XIV. 39. De materia proxima et an extensio manuum sit materia 41. An manu dextra aut instrumento debeat ungere Episc. 42. De forma Confirm. 43. De ministro, et an possit esse simplex sacerdos. 44. Quid si chrismandus sit exterus. 45. De obligatione conferendi Confirm. 46. De obligatione eam suscipiendi. 47. An qui suscipit Ordines debeat esse confirmatus. 48. Et vide Tom. III. App. VI. 33 ad 1. An amentibus et infantibus liceat conferre Confirm. 49. De caeremoniis Confirm. 50. De patrinis. 51. De aliis caeremoniis. 52. De effectibus. 53.

Congregatio. De congregatione puellarum. Tom. I. VII. 55. circa med. Ecclesiasticorum. 57.

Conjuges. Donationes inter conjuges quandonam valeant. Tom. I. X. 129. An conjux peccat si se retrahat a seminatione. Tom. II XVIII. 40. An liceat copula conjugalis tempore praegnationis. An impeditur ob votum vel incestum. 41. An liceant conjugibus tactus et delectationes. 42. Quando teneatur petere. 43. Quid si conjux cohibeat seminationem. 50. An separandus ab adultero. 93 et 94. An possit eum revocare. 95. An fieri Religiosus, facto divortio. 97. An conjux possit ingredi religionem, alio relicto in saeculo. XIX. 41 et 42.

Connexa quatenus intelligantur. Tom. I. II. 78 ad III.

Conscientia est prima regula nostrarum operationum. rom. I. I. 1. Quandonam est vincibilis. 4. Perplexa. 7. Scrupulosa. 8. Dubia. 12. Probabilis. 21.

Consecratio. An liceat consecratio in alterutra specie. Tom. II. XV. 3 et 4. Qui post consecrationem recordetur peccati ad quid tenetur. 31

Consensus circa scrupulosos. Tom. I. I. 9. Ad peccatum mortale. III. 24 ad 46. Consensus corruptae quid faciat in ordine ad pecc. et restit. IX. 14. et X. 91. Consensus creditoris excusat a restitutione. 116 ad 2. Consensus praesum-

ptus Episcopi pro confess. Tom. II. XVI. 83. Sponsalium solutio ob mutuum consensum. Quid de impuberibus. XVIII. 14. Divortium ex consensu. 91 ad 111. Consensus in matrim. per signa an valeat. 31. An per procuratorem, aut epistolam. 43. Consensus condition. 33 et 34. Qui fecte contraxit matr. an teneatur ad revalidandum. 79 et 80. Quomodo exigendus sit consensus. 82.

Conservator. Regulares habent privil. iudicem conservatorem eligendi. Tom. III. XX. 90.

Consilium et consiliator. An liceat dare consilium ad minus malum, etc. Tom. I. IV. 30 et X. 47. An qui damni consilium dedit teneatur ad restit. X. 44 ad 49. An in dubio si consilium fuit necne causa damni. 45. An qui revocat consilium. 48. An teneatur ad sigillum qui est requisitus de consilio et confess. ex poenit. licentia. Tom. II. XVI. 149. An consultus ab ipso poenitente. 150. Consilium circa censurarum incursionem. XIX. 7.

Consuetudo. Conditiones ad consuetudines requisitae. Tom. I. II. 79. De desuetudine. 80. si reprobatur quaecumque consuet. 81. An leges generales derogent, etc. 83. in fine

Consummatio an liceat matrimonii in feriis, et an sine benedictione. Tom. II. XVIII. 53 ad II.

Contemplatio et sui gradus. Tom. III. App. I. 6 et seq. Contemplatio affirmativa et negativa. 12

Contemptus formalis quid sit. Tom. I. II. 14 in fine et III. 68.

Contenta quaenam intelligantur. Tom. I. II. 78 ad IV.

Contrahere et contractus. An in contractibus requiratur culpa theologica ad restituendum. Tom. I. X. 38 et 39. Quid si quis contrahit sine animo contrahendi aut se obligandi. 122. De contractibus turpibus. 123. Quando dolus vel error irritet contractus. 124. Quando metus. 125. De contractu sine solemnitatibus. 126. De tribus contractibus. 127.

Contritio in quo consistat. Tom. II. XVI. 8. Ex quo motivo elicienda. 9. Quo tempore est necessaria. 10. An in morte. 11. An sufficiat contritio generalis peccatorum. 12. An sufficiat ministranti in mortali. Tom. III. App. III. 12.

Contumelia quid sit, et de honoris restitutione. Tom. I. XI. 3. Causee excusantes. 4.

Conventionalis poena an debeatur ante sententiam. Tom. I. II. 27. An in mutuo. X. 156 et 157.

Conventualis Missa pro quibus applicanda. Tom. I. VII. 29 in fine. Notandum.

Conventus regular. exempti. Tom. I. II. 39. De conventu ubi non possunt sustentari 12 Religiosi. Tom. III. XX. 88.

in fine. De stabiliendis, relinquendis aut transferendis coenobiis. 88 et 89.

Conviventes collegialiter possunt absolvi ab Episc. ob percussionem clerici. Tom. III. XX. 47 in fine.

Cobperans, cooperator et cooperatio. Cooperatio formalis et materialis. Tom. I. IV. 31. Quando est licita. 32. Cooperantes in duello quas poenas incurrunt. VIII. 28. In furto ad quid tenentur. X. 42 et seqq. si plures domum incendunt an omnes teneantur restituere in solidum. 35. An excusetur a peccato et restit. qui timore gravis damni cooperaretur in alterius damnum. 56. et 57. Quis inter cooperantes prius tenetur restituere, et quid si uni remissa est pars. 60. Ad quid tenentur cooperantes usurario. 163 et 164.

Copula conjugalitatis an impediatur a Communionem. Tom. II. XV. 57.

Corporale ad celebrandum an debet esse benedictum, etc. Tom. III. App. III. 119.

Correctio et corripere. Adest obligatio corripiendi etiam ignorantem. Tom. I. IV. 20. Quis excusatur a correctione. 21. An pastores cum periculo vitae teneantur ad correct. 22 et VII. 30 ad 32. An concionatores. IV. 22 in fine. An Praelati regulares ibid. et XIII. 2 in fin. An in denuntiatione praemitti debeat correctio, et an Religiosus denunciari possit sine correctione. 74. v. Notand. 4.

Correlativa quatenus dicantur. Tom. I. II- 78.

Creaturae. Illis maledicere an sit blasphemia. Tom. I. V. 2.

Creditor. An debeant praeferrri creditores onerosi Tom. I. X. 108. si omnes sint onerosi. 109. Quatenus debita prius satisfacienda, an quae ex delicto, an ex contractibus. 110. An praeferrendi creditores certi. 111. An hypothecarii anteriores, et an personales. 112. si remittit uni partem ad quid teneantur alii. 60. si homicida intendit creditoris damnum ad quid teneatur. 87. si creditor exigit integrum debitum, etc. 114. Qui restituit creditori creditoris, excusatur a restit. 116 ad 1. Consensus creditoris, ibid. ad 2. Quid si creditor in necessitate existit. 119 et 120.

Crescere. Cui res injuste retenta crescit aut decrescit. Tom. I. X. 78.

Crimen. Vide Delictum

Crux. Requiritur crux cum Crucifixo ad celeb. Tom. III. App. III. 122.

Culpes. An legislator possit obligare sub levi cum materia est gravis. Tom. I. II. 14. An culpa theologica obliget ad restitutionem. X. 38. An juridica. 39. An venialis. 40. An in contractibus sufficit juridica. 41.

Curatela et curator. Tom. I. X. 234.

Curialistce sunt irregulares. Tom. II. XIX. 143.

Custodes an excusantur & Missa. Tom. I. VI. 39. si non denuntiant ad quid tenentur. XIII. 73. An liceat reo corrumpere custodem. 87.

D

Damonem adjurare. Tom. I. V. 20. Concubitus cum daemone ad quale pecc. reducitur. IX. 28.

Damnati capitis an debeant communicare. Tom. II. XV. 15 in fine. Quomodo confessarius cum ipsis se gerere debet, et si sunt pertinaces. Tom. III. Tr. ult. 48 et 149.

Damnum An lex cum gravi damno obliget. Tom. I. II. 18. Delectari de damno ob bonum finem an liceat. III. 53. An concionatores teneantur cum proprio damno ad correct. public. IV. 22. Qui minus damnum consulit an teneatur ad restit. X. 47. An qui ad vitandum proprium. 56 et 57. Qui vult intendere damnum propinquorum vel creditorum ad quid tenetur. 87. Qui differt restitutionem. 104. Si damnum est multo majus, an fur teneatur ad restitut. 65 et 117 ad 4. Damnum emergens in mutuo est titulus aliquid recipiendi ultra fortem. 147 et 152. In venditione ad quem spectat. 169. An damnum excusat ab integritate confessionis. Tom. II. XVI. 39. An in jubilaao, si non satisfecit etc. 70. An liceat monitio damni communis. 116. An sibi cavere ex notitia confess. 161.

Debitor et debitum. si debitum est dubium ad quid teneatur possessor bonae vel malae fidei. Tom. I. I. 20. An debitor possit praeferre quemcumque mavult creditorem. X. 113. Si est in necessitate et ipse debitor. 118 ad 120. Donatio aere alieno gravati an valida. 128. An aere alieno gravatus possit ingredi religionem. XIII. 27.

Deceptio. si corrupta cognoscit deceptionem, ad quid teneatur deflorator. Tom. I. X. 94. Deceptio in emptione si est ultra vel infra dimidium. 172 ad 3.

Decimce quomodo et & quibus debeantur. Tom. III. XX. 84 ad 86.

Decisiones quatuor Rotarum circa alimenta. Tom. I. VII. 4. Circa praescriptionem. X. 12.

Declarationes s. c. habentne vim obligandi. Tom. I. II. 34. Declarationes pure tales et non pure tales quid. 73 et 74. Declarationes s. c. circa emptionem Regularium a Episcopis. Tom. III. XX. 76.

Decretum. s. c. Tom. I. II. 34. Rotse rom. 35. An Decreta s. c. Rit. inducant oblig. Tom. II. XV. 87. Catalogus Decret. 88. Decret. s. c. si de ipsis non constat authentice, non est danda fides. XIX. 134 in fine.

Dedecus. Vide Familia.

Defectus naturales an sub sigillo cadant. Tom. II. XVI. 154. Quomodo tollitur irregularitas ex defectu. XIX. 87. De irregularitate ex defectu animae. 112. (Vide etiam Tom. III. App. III. 89. Defectus supplendi in presbyteratu. i'6.94).

Defendere et defensio. An ob vitee defensionem liceat aliquem interficere. Tom. I. VIII. 11. Honoris. 14. Ronorum. 15. Pudicitiae aut ad defendendam vitam proximi. 16 et 17. An liceat aliquando aggressorem vitae occidendo praevenire. 19. An liceat adultero, ut defendat suam vitam, occidere virum qui in se invadit. 20. Qui excedit in defendendo an restituere, etc. X. 89. Detrahere ob sui defensionem an licitum. XI. 10.

Deformis quando est irregularis. Tom. II. XIX. 122.

Defunctorum die, pro quibus Missa applicari possit. Tom. II. XV. 83. An liceat Communio in Missa defunctorum. 88. decr. X.

Degradatio an sit censura. Tom. II. XIX. 67.

Delectatio. An sit explicanda species in delectatione morosa. Tom. I. III. 48. Delectatio de opere malo, et de cogitatione mala, quamam differentia. 49. Delectatio de malo sub conditione si esset licitum an sit pecc. 50. De sponsis et de conjugibus. 51. An delectatio morosa permittatur conjugibus. Tom. II. XVIII. 42. An liceat delectatio de causa mala ob effectum bonum. Tom. I. III. 52. An de damno proximi ob bonum finem. 53. An de rebus solum A lege positiva vetitis. 54. An detur parvitas materiae in delectatione sensibili. IX. 1. 2.

Delegare et delegatus. Quis delegare potest. Tom. I. II. 61. (Vide etiam Tom. III. XX. 34). Quid si delegatus moritur; et quomodo interpretari, etc. Tom. I. II. 61. (Et Tom. II. XVI. 82), Quis subdelegare potest. Tom. I. II. 63. (Et Tom. II. loco cit.). Quid si adest claus. donec dispensetur. Tom. I. II. 62. De jurisdictione delegata. Tom. II. XVI. 81. An Episcopus possit facultatem delegare cap. Liceat; et an pro quocumque casu particulari, etc. Tom. III. XX. 34. An pro casibus ab aliis Episc. reserv. 35. Et an facultatem absolvendi impeditos ire Romam. 40 et 41, et dispensandi in impedimentis matrim. 58.

Delictum. An possit propalari ob sui defensionem. Tom. I. XI. 10. An ob consilium aut solamen; et an uni vel

alteri viro probo. 11. **An** sit gravis culpa, si delictum est publicum in uno loco, illud manifestare alibi. 12; et an si uno tempore, etc. 13. **An** delictum connexum. 14. **An** peccet graviter qui narrat delictum uti ab aliis auditum. 15. **An** peccet reus qui sibi falsum delictum imponit. XIII. 81. **An** possit illud accusatori imponere ut causam suam tueatur. 85. Ob quod solvuntur sponsalia. Tom. II. XVIII. 18. **An** per fornicationem, ibid. Impedimentum criminis pro matrim. 63. Crimen quando est causa divortii. 91 ad I. **An** ob delicta praeterita possit quis censurari. XIX. 8. Quid requiritur ad incurrendam irregularitatem ex delicto. 81. Si delictum est omnino occultum. 82. (Et Tom. III. XX. 33). **Quomodo** tollitur haec irregularitas ex delicto. Tom. II. XIX. 85. De irregularitate ex delicto. 88 ad 93. (Et Tom. III. App. III. 88).

Denuntiatio quot modis fit. Tom. I. XIII. 73. **An** custodes gabellarum teneantur ad denuntiat, ibid. **An** praemittenda correctio, et an Religiosus possit facere denuntiat. 74. De monitoriis. 75. De denuntiandis haereticis. 76. Blasphemiis. 77. Superstitionibus. 78. Denuntiatio impedimentorum Matrim. Tom. II. XVIII. 56. Vide Sollicitatio.

Depositio quid. 7wn. II. XIX. 67, et Tom. III. App. III. 85.

Depositum quid. Tom. I. X. 136. Quando restitui non debet. 138.

Desiderium et desiderare. Desiderium sine operibus an sit pecc. Tom. I. I. 6. **Quomodo** peccet qui desiderat diversa mala. III. 50.

Desuetudo. Conditiones et tempus. Tom. I. II. 80. Pro legibus ecclesiasticis. 11 et seqq. Quid si reprobatur quaecumque consuet. 81.

Determinatio et determinatum. Quid si peccator est determinatus, etc. Tom. I. IV. 26. **An** qui consilium dat furi jam determinato, teneatur ad restit. X. 46. Determinatio pretii et rei requiritur ad validum vendit, contractum 165.

Detractio quando est peccaminosa. Tom. I. XI. 7. **An** peccet qui detrahit famae alicujus ordinis religiosi aut monasterii illos nominando. 16. **An** qui inducit et audit detract. 17. **An** fama pecunia recompensari potest. X. 83, et XI. 20 et 21.

Diaconatus et diaconus. **An** diaconus possit baptizare. Tom. II. XIV. 15. **An** Communionem ministrare. XV. 9. Materiam et forma diaconatus. Tom. III. App. III. 90. Officia diaconi. 91. **Quid dum** est censura ligatus, et de poenitentia

ei ab Epise. imposita, *ibid.* Quid si diaconus ministret in mortali. 14.

Diffamatio. Vide Detractio.

Differre. Vide Dilatio.

Digitus. An posterioribus digitis possit praeberi Communionio. Tom. II. XV. 13.

Dignus. An dignioribus beneficia simplicia sint conferenda. Tom. I. XIII. 33. An patroni teneantur digniorem praesentare. 34. An ad praelaturas. 35. An valeat electio minus digni. 36. si minus dignus concurrit an peccet. 38.

Dilatio voti quanta requiritur ad peccandum. Tom. I. V. 33. In restituendo mutuo. X. 189. An ob dilationem aut anticipat, solutionis, pretium possit augeri aut diminui. 178. An dilatio Baptismi sit peccatum. Tom. II. XIV. 18. An pdenitentiae. XVI. 57. An Missae celebrandae. Tom. III. Append. III. 107.

Dioecesis. An parochus possit sibi adsciscere parochum alterius dioecesis. Tom. II. XVI. 77. An ejusdem dioec. 78. Qui Episcopus approbare debeat. - 79. Regulares approbati in una dioecesi, an possint in alia confessiones audire. 80. An Episcopi extra dioecesim possint ferre censuras, et quid si subditus sit extra XIX. 5.

Discessio. An solvantur sponsalia ob discessionem, etc. Tom II. XVIII. 20.

Disparitas an solvat sponsalia. Tom. II. XVIII. 16. An accessio haereditatis, vel melior occasio, etc. 19. circa fin. Disparitas cultus an dirimit matrim. 64 ad VI.

Dispensare et dispensatio. An Episc. loci possit dispensare cum peregrinis vota, etc. Tom. I. II. 42. De dispensatione sine causa; et an qui ea utitur peccet. 46. Supplicatio subreptitia an valida. 47. An possit peti Atertio. 48. Qnandonam quis potest uti dispensatione tacita. 49. Qnandonam Superior tenetur ad dispensandum. 52. Dispensatio cum mala fide, aut sine causa an valeat. 53 et V. 40. An ex timore. II. 54. In quo potest dispensare Papa 55 et 56. (et Tom. II. XVIII. 83). In quo Episcopi s et Vicarius. Tom. I. II. 57 et 58. In quo parochi. 59. An cum seipso. 64. Quomodo cessat dispensatio. 66 ad 68. Circa simoniam quid faciat. IV. 53 in fine. An votum non petendi dispensationem valeat. V. 26. Ad dispens. votorum quatenus requiruntur. 39 ad 44. De votis reservatis. 45 et 46. An remaneat reservata secunda materia. 38. An in observantia dierum Dominicarum potest dispensari. VI I. An ad laborandum die festivo. 14. Ad celebrandum domi. 38. si propinqui copulentur post dispensat. an committant ince-

stum. IX. 19. **An** qui habet votum castitatis et violat teneatur impetrare dispensat. X. 97. Qui est propinquus, etc. 98. Dispensatio in jejunio. XII. 22. Dispensati ad carnes an piscibus vesci possint. 6 et 7. **An** carne suina. 8. **An** dispensati ad carnes teneantur ad unicam comestionem. 9. In collatiuncula quaenam quantitas et qualitas permittitur, 16 ad 19. De sponsaliis sub conditione si Papa dispenset. Tom. II. XVIII. 6. Superveniente impedimento sponsalibus an teneantur petere dispensationem. 15. Quando reconvaleatur matrim. 29 ad 6. **An** ablato impedimento, nullitas patefieri debeat parti ignorant. 81. Quando exquirendus sit consensus. 82. **An** Papa possit dispens. in Matrim. rato. 90 circa fin. Causae justae dispens. an explicanda omnia impedimenta. 84. **An** incestus, etc. 85. **An** gradus. 86. Clausulae s. Poenit. 87. Formulae supplicationum. 88. **An** dispens. executionem. 89. Dispensatio super irregularit. XIX. 86. In radice Matrimonii. XVIII. 81. **An** Episcopus valeat dispensare in irregularitate ex defectu. Tom. III. XX. 29. Ex delicto occulto. ibid. Et quando dicitur occultum. 33. si homicidium est omnind occultum. 51. si est fortuitum. 52. **An** Episc. possit delegare dispensationem. 34. **An** dispensare in irreg. ex haeresi. 39. **An** cum impeditis ire Romam. 40. **Cum** illegitimis. 49. **Cum** bigamis. 50. Dispensatio circa publicationes. 54. (vide etiam Tom. II. XVII. 58). Circa castitatis votum et impeditos ad petendum. Tom. III. XX. 54. Dispensatio circa impedimenta dirimentia dubia. 55. Dirimentia certa. 56. et 57. **An** Episc. possit delegare talem facultatem. 58. **An** possit dispensare circa interstitia. 59. **An** ad celebrandum. 60, 61 et 64. **An** Regulares possint dispensare in irregularitate, 104 et 105. **An** in praeceptis ecclesiasticis. 106. In officio. 107. **An** in votis, et jurejurandis. 108 et 109.

Disponere et dispositio. Quaenam dispositio requiritur ad recipiendum baptismum. Tom. II. XIV. 28. **Ad** Communionem si dubitator de pecc. XV. 34. Certitudo moralis pro confessione. XVI. 118. Confessarius tenetur disponere poenitentem. 105. (Et Tom. III. XXI. 4). Quid si poenitens habet probabilem opinionem pro se. 119. si negat aut tacet aliquod peccatum. 120. Dispositio ad Extremam-Uctionem. XVII. 9. **An** absolutio possit prolongari dispositis. Tom. III. Tract. ult. 14.

Distillatio quomodo vetetur. Tom. I. IX. 30.

Distinctio specifica peccatorum. Tom. I. III. 55 et 56. numerica. 57. et seq.

Distractio. Vide attentio

Diversi et diversitas. De diversitate objectorum totalium. Tom. I. III. 64 et 65. Qui optat diversa mala quomodo peccet, 50. Furtum diversis factum qualem restit. importat. X. 28. Qualem si & diversis eodem tempore. 30. Qualem si plures domum incendunt. 55.

Dives an possit recipere stipendium pro Missa. Tom. II. XV. 59.

Divortium quoad vinculum. Tom. II. XVIII. 90. Quoad torum. 91. \ Ob delictum, ibid. II. Ob morbum, ibid. III. Ex consensu, ibid. IV. Ob timorem. 92. VI Ob adulterium. 93 et 94. De jure revocandi adulterum. 95. An propria auctoritate. 96. Facto divortio quis conjugum potest ingredi religionem. 97.

Diurnum impositum ab Episcopo, etc. Tom. III. App. III. 91.

Dolor. An sufficiat dolor generalis peccatorum. Tom. II. XVI. 12. An debeat praecedere confessionem. 19. Quantum temporis duret. 20. Qui statim se reconciliat, an novum dolorem elicere debeat. 22. De dolore peccatorum venialium. 23. Vide etiam Contritio et Attritio.

Dolus. Contractus dolo initus an valeat Tom. I. X. 124.

Domicilium quandd contrahitur, et quando quasi domicilium. Tom. I. II. 40.

Dominium directum et utile. Tom. I. X. \ De fructibus benefic. 7. Quot modis eorum dominium acquiritur. 9. Praescriptio quoad dominium. 10 ad 13. Dominium rei emptae quando transfertur. 107 et 167. Quando rei donatae. 132.

Dominus. Quomodo peccet dominus si laborare facit decem servos per mediam horam in festo. Tom. I. VI. 26. Obligatio dominorum praesertim circa salarium. VII. 7. Si dominus longe abest, cujus sumptibus res restituenda. X. 65. Si evincit rem. 66. Si est incertus. 67. Si res aequ6 periisset apud dominum. 79. An servus possit recipere stipendium a domino aere alieno gravato. 115. Quando res domini praeservari debeat. 137. Sors, in societate tota est domini. 223. Solus valor commoditatis attendendus, etc. 224.

Donare, donatio et donum. Quis potest donare. Tom. I. X. 128. Et an aere alieno gravatus, ibid. An valeat donatio inter conjuges et inter patrem. 129. Ante acceptat, nullam parit obligationem. 130. An si per nuncium aut literas. ibid. Si ad causas pias. 131. Revocatio donationis. 133. Si est inofficiosa, ibid. De donatione causa mortis. 134. An pupilli et minores possint donare 234. Dona Religiosi an valida et licita. XIII. 8 et 9. An abbatissae possint donare et dare licentias. 12. An liceat judici recipere dona. 66,

Dubitare et dubium. Dubium negativum et positivum quid. Tom. I. J. 12. Speculativum. 13. Practicum. ibid. **An cum** speculativo operari quis possit. 14. Si Superior praecipit rem dubiam, au ei obediendum. 18. et XIII. 17 ad 5. Dubium circa Communionem ad quid obliget. I. 19. Ad quid dubium satisfactionis aut debiti. 20. De regula Canonum. In dubiis tutior pars etc. 09. Dubia circa leges quid faciant quoad eorum obligationem. II. 22 et 23. In dubio an requiratur dispensatio. 51. In dubio utrum effectus sit superstitiosus pro quo standum. IV. 37. Pro quo in dub. an sit votum vel propositum. V. 21 in fine. **An** pueri in dubio usus rationis teneantur ad leges. II. 37. In dubio juris non potest incipi possessio. X. 8 et 144. In dubio an consilium fuerit causa damni, ad quid teneatur. 45. Quid in dubio an proles sit viri aut alterius adulteri. 102. **An** liceat conferre Sacramentum dubium in necessitate. Tom. II. XIV. 3. Baptismus dubius an repetendus sub condit. 27. Qui dubitat de peccato an possit communicare. XV. 34. **An** in dubio jejunii, etc., quid si horologia sunt discordantia. 35. Peccatum dubium circa eonfess. XVI. 30 ad 32. De peccatis dubie confessis. 33. Si postea fiant certa ad quid tenetur poenit. 34. In dubio nullitatis confessionum quid. 46. **An** peccet qui absolvit **cum** jurisdictione dubia. 84. In dubio an correptio sit profutura quid faciendum h eonfess. 116. Peccatum dubium reservatum an simplex sac. possit absolvere. 141. De sollicitatione dubia. 180, **An** possit contrahi matrim. **cum** impedimento dubio. XVIII. 35 ad II. Et an tunc liceat petere vel reddere. 36. Quid si matrim. sit contract. **cum** dubio. 37. Irregularis dubius. XIX. 79. Homicida dubius. 80. Irregularitas dubia ex defectu. Tom. III. XX. 29. De clerici percussione dubie gravi. 48. In dubio an quid omissum sit in officio, an repetendum. Append. III. 69.

Duellum. Propositiones damnatae k Bened. XIY. Tom. I. VIII. 27. Quando est licitum; et poenae duelli. 28.

E

Ebrietas an sit culpa gravis. Tom. I. VIII. **An** liceat ob remedium. 5. **An** ad evitandam mortem. 6. **An** inducere alios. 7. Quisnam censendus ebrius, et quae mala ei imputentur. 8. Si ebrius petit debitum conjugale an sit obligatio reddendi. Tom. II. XVIII. 49.

Ecclesia Quando dicatur polluta. Tom. I. IV. 39. (Et vide etiam Tom. III. Append. III. 115 et 128). **An** possit prae»

cipere actus internos. II. 17. **An** dispensare in votis in favorem alicujus ecclesiae. Y. 41. **An** in Dominicae observantia. VI. 1. **An** Baptismus debeat in ecclesia conferri. Tom. II. XIV. 18 et 30. **An** Confirmatio. 50 ad 3. **An** liceat in ecclesiis Regul. contra prohibitionem Episc. admittere advenas ad celebrandum. Tom. III. XX. 75 in fin. et 77. Qui violantes immunitatem ecclesiae incurrunt excomm. papalenl. Append. III. 80 in fin. **An** minister debeat intendere quod facit Ecclesia. 18.

Ecclesiasticus. Vide Clericus.

Effectus. In dubio an effectus sit superstitiosus quid tenendum. Tom. I. IV. 37. De pulvere sympathico, ibid. **An** liceat delectari de opere malo ob effectum bonum. III. 52. Effectus Confirmationis. Tom. II. XIV. 53. Eucharistiae. XV. 5. Extremae-Uctionis. XVII. 1. Excommunicationis majoris. XIX. 17 et seqq. Irregularitatis. 75 ad 77. Effectus Sacramentorum. Tom. III. Append. III. 22. Ordinum. 31. Missae. 102.

Elector, electio et eligere. Electioni in voto disjunctivo quando standum Tom. I. V. 31. Electio abbatissae qualis. XIII. 22. **An** electio minus digni sit valida. 36 **An** talis elector teneatur ad restitutionem. 37. Eligere confessor. quis potest. Tom. II. XVI. 85. Facultas Praelatorum in eligendo confessor. Tom. III. XX. 65. Electio status. Tract. ult. 39 et 40.

Eleciuaria in jejunio quatenus dicantur. Tom. I. XII. H.

Eleemosyna. Quando quis ad eam teneatur. Tom. I. IV. 18 et 19. Qui colligit eleemosynas inter Missam an satisfacit obligat. VI. 32. Eleemosynam ad quam tenetur parochus. VII. 45 ad 3. Ad quam Episcopus. 64. Eleemosyna circa Jubilaeum quanta esse debeat. Tom. II. XVI#65. Circa Missam vide Stipendium.

Emtio et emtor. Qui emit a fure ad quid tenetur in ordine ad restitut. Tom. I. X. 53. Qui emit in dubio. 80. Si non est data fides de pretio. 107. Emtio conditionata. 168. Ad quem spectet periculum et fructus. 169. Si aere alieno. 171. De chirographis. 179. Pactum de re emendo an sit licitum. 181. **An** census redimibilis. 200. Vide Vendere.

Emphyteusis quid sit. Tom. I. X. 211.

Ensalmi an liceant. Tom. I. IV. 34 ad 3

Epikeja quid et quando liceat. Tom. I. II. 77.

Episcopatus et Episcopus. Episcopus potest ferre leges, et a quo facultatem habeat et in quibus. Tom. I. II. 33 ad 4. **An** possit absolvere peregrinos a voto. 42. In quibus dispenset. 57 et 58- **An** teneatur ad correct. cum

periculo vitae. II. 22. An possit dispensare super inhabilitate ob benefic. simoniacfc, etc. 53 ad NotancL 3. An instituere festa. VI. 3. Praedicare. 4. Dispensare in festo. 14. De residentia Episc. VII. 62> Ubi residere debeat. 18. Causae excusantes. 19. De muneribus Episc. circa Ordinandos. 47 ad 52. Seminarium. 53. Quoad celeb. Missae invigilare. 58. Visitatio. 59. Cura monialium. 61. Tenetur ad elemosynas. 64 Debet celebrare. 65. Quid si ludit aut assistit. X. 221. An possit mutare ultimas voluntates. 236. (Et vide Tom. III. XX. 68). An Episcop. religiosus teneatur ad vota et regulas. XIII. 4. An possit fieri religiosus. 28. Episcopus debet benedicere chrisma. Tom. II. XIV. 40. An requiratur extensio manuum in Confirmatione, etc. 41. An manu dextra aut instrumento, etc. 42. Episcop* est minister Confirm. 44. An possit confirmare externos. 45. Obligatio Episcopi confirmandi. 46. Episc. potest prohibere stipendium minus non autem majus. XV. 62. An possit reducere Missas. 76. An eas diminuere. 77. Approbatio Episc. ad confess. XVI. 74. An peccet si injuste eam revocet, et an, successor possit revocare ad examen. 75. Quisnam Episcopus potest approbare. 79. An Episcopus possit sibi eligere confessor. 85. An confess. simplex coram Episcopo possit absolvere, etc. 96. An possit absolvere a papalibus. 97. An confess. possit absolvere moribund. cum ille facultatem ab Episc. per litteras possit impetrare. 98. An Episc. possit dispensare cum conjugibus circa votum castitatis. XVIII. 54 ad VI. An in proclamationibus. 58. An possit censurari. XIX. 4. An absolvere a censuris extra dicecesim existens. 12. An episcopatus sit ordo distinctus. Tom. III. Append. III. 27. Circa protestationem Episcopi nolle ordinare irregulares, etc. 33 ad II. Quisque debet ordinari a proprio Episc. ibid. ad IV. Quis sit proprius, et k quo Regulares, etc. 34. Materia Ordinis tradenda est ab ordinante, et ab eodem Missa dicenda. 29. in fin. De poenitentia imposita diaconibus. 91. Episcopus an possit dare licentiam ingred. monasteria exempta. XX. 12. Facultas cap. Liceat, circa irregulares. 29 Qui veniat sub nomine Episcopi. 31. An Episcopus possit absolvere peregrinos a casibus, et irregularitatibus, etc., et an extra confessionem. 32. An delegare, etc. 34. An absolvere a casibus aliorum Episc. 35. An a casibus post Concilium. 36. An complicem in peccato turpi. 37. An a casibus Bulla Ccenae. 38. An ab irregularitate propter hseresim, et an in foro externo ab hseresi, etc. 39. An impeditos ire Romam, etc. 40 ad 45. Et an per alios 41. De sex casibus episc. et praecipue de

percussione clericici. 46 ad 48. Circa irregularitates. 49 ad 52. Circa inhabilitates. 53. Circa matrimonia. 54 ad 58. Circa interstitia. 59. Circa celebrationem Missarum. 60 ad 64. Circa electionem confessarii. 65. Circa clausuram monialium. 66 et 67. De approbatione confess. monialium et an moniales incurrant reservationem. eod. n. 67. An Episcopus possit visitare et punire Regulares et quid circa clausuram. 80. Circa compositionem. 69. Circa reductionem Missarum. 70. Circa unionem beneficiorum et erectionem parochiarum. 71. Circa Missas regularium. 75 et 77. An Episc. possit concedere extraordinarium confess. exemplis, et removere ordinarium. 80. An possit rationem petere Missarum et legatorum, etc. 81. An procedere contra Regulares. 82 et 83. Quid si in monasterio morantur minfis qu&m 12 Religiosi. 88. Cbi sepeliendi Episc. 91. An possint iterum examinare Regulares. 103. De licentia Episcopi qua indigent Regulares ad condonandum. 124 ad 126. An Episc. possit examinare prsedicatores Regul. 127. An interdicere eis prsedicationem. 128.

Epistola. An impediti teneantur per epistolam petere facultatem, etc. Tom. III. XX. 44.

Errare. Quid si quis advertit errasse in officio. Tom III. App. III. 72.

Error. Votum ex errore emissum an sit validum. Tom. I. V. 23. An contractus. X. 124. Quid agendum si advertatur vini error in Missa. Tom. II. XV. 54. Confessiones repetendae, cum constat de errore. XVI. 46. Error communis circa confessionem. 90. Quomodo confessarius debeat reparare errores. 121 et 122. Error circa sponsalia. XVIII. 1 in fin. Circa matrim. 61.

Eucharistia. Essentia, ratio specifica, et unitas. Tom. II. XV. 1. An sit necessaria necessitate medii. 2. An consecratio in unica specie sit illicita et invalida. 3. Casus excepti. 4. Effectus Euch. An, dum durant species, augeatur gratia. 6. Conservatio, et obligatio eam dispensandi. 8. Expositio. 88. Decr. XXII. et XXIII. Vide Communio et Viaticum.

Eunuchus quando est irregularis. Tom. II. XIX. 125.

Examen. Non est necessarium pro approbatione confess. Tom. II. XVI. 74. Successor Episcopi potest revocare ad examen. 75. Confessar. tenetur pœnitentem examinare. 102. Et quis ei modus tenendus in illo examine. 103. An Episcopus possit Regulares ad examen revocare. Tom. III. XX. 103. De examine rudium et aliorum. Tract. ult. ex n. 18.

Examinatores an debeant digniores praeferre. Tom. 1. xiii. 39:

Exarare an sit opus servile. Tom. I. VI. 7.

Excommunicati et excommunicatio. An excommunicati debeant sibi procurare absolutionem, etc. Tom. I. II. 21 et VI. 39. An teneantur ad Missam, etc. VI. 39. An excomm. incurrant praegnantibus quae sibi abortum procurant. VIII. 23. An duellantes. 28. An qui occidit unum clericum pro alio. X. 85. Innodatus excomm. reservata si communicare debet quid faciendum. Tom. II. XV. 29. Excommunicatus vitandus an possit absolvere moribundos. XVI. 92. Excomm. in non denuntiantes sollicitantem. 177. Effectus excommunicationis major. XIX. 17. Privat. benef., dign. et pens. 19. Effect. excomm. minoris. 27. Excomm. non reservatae, ex n. 28. Excomm. reserv. 30. De excomm. reservatis Papae in Bulla Coence. ex n. 53. In haereticos et eorum fautores. 53 et 54. Circa libros haereticorum. 55 ad 59. Circa libros prohibitos in indice. 61 et 62. Alii casus excomm. in Bulla fcoence. 63. An liceat petere Sacramentum ab excommunicato. Tom. III. Appencl. III. 20. An beneficiatus excommunicatus teneatur ad restitui, fructus beneficii. 64. Quinam violantes immunitatem ecclesiae incurrant excomm. papalem. 80. Plura de excommunicatione. 81 ad 83. Diaconus excommunicatus, etc. 91. An pro excommunicato possit offerri Missa. 103.

Exemptio Ecclesiasticorum per legem divinam a potestate saeculari quoad materias spirituales, etc. Tom. III. XX. 18. A foro laicali circa personas. 19. Circa bona. 20. Quinam gaudeant huiusmodi privilegiis. 21. An beneficiati. 22. Tonsurati. 23. Qui habitum reliquit. 24. Exemptio locorum. 25 ad 28. Regulares immunes a foro laicali. 21. A jurisdictione Episcoporum. 72 ad 74. Casus excepti praecipue circa Missas. 75 et 76. Exemptio Regul. & Decimis. 84 ad 87. Vide Immunitas.

Exercitium Ordinis suscepti requisitum, etc. Tom. III. App. III. 45 ad XII.

Exhxredare an liceat filios. Tom. I. X. 238.

Exorcismi. A quo fieri possint. Tom. I. V. 20.

Exorcistatus quid? potestas et officium. Tom. III. App. III. 55.

Expellere. Religiosi expulsi ad quid remanent obstricti. Tom. I. XIII. 4. Causae expuls. ibid.

Expensae utiles factae k fure an restituendae a domino. Tom. I. X. 78. An Religiosus habens licentiam k Superiore

quid expendendi, peccet si id impendat in usus vanos. XIII.13.

Expositi circa Baptismum. Tom. II. XIV. 24. An sint irregulares. XIX. 129.

Expositio Eucharistia? quando liceat. Tom. II. XV. 88. Decret. XXII. Quando statuae, reliquiae, ibid. Decr. XXIII.

Expu&re post Communionem an culpa vacet. Tom, II. XV. 46.

Extasis in contemplatione quid. Tom. III. App. I. 11.

Extensio manuum circa Confirmationem an sit de essentia. Tom. II. XIV. 41.

Extrahens confugientem ad ecclesiam an incurrat excomm. Tom. III. App. III. 80 in fin.

Extrema-Unctio. Essentia et effectus. Tom. II. XVII. 1. Materia remota. 2. Proxima. 3. An unctio omnium sensuum sit necessaria. 4. Forma Extrem.-Uct, 5. Minister. 6. Subjectum, et quando debet et potest dari Extrema-Unct. 7. Quando potest repeti. 8. De dispositione. 9. An danda pueris. 10. Amentibus, impenitentibus, etc. 11. An adsit gravis obligatio eam suscipiendi. 12. De administratione. 13.

F

Factor. An huju3 officium liceat clerico. Tom. I. X. 195.

Factum non praesumitur nisi probetur, sed preesumitur de jure esse probandum. Tom. I. I. 16.

Facultas. Injuste negata a Superiore circa reservata, an inferior possit absolvere, et quid si denegetur a Praelato regulari. Tom. II. XVI. 134. Facultates s. Pcenitent. XIX. 148. Vide Episcopatus, Episcopus, et Delegare.

Fama. Restitutio famae et modus. Tom. I. XI. 18. Causae excusantes. 19 Fama impedimenti an sufficiat ad impediendas nuptias. Tom. II. XVIII. 57.

Familia. si matrimonium est cum dedecore familiae, an standum ejus promissioni. Tom. I. X. 95 ad IV.

Famulus. si ei imponitur labor die festo, quomodo peccet. Tom. I. VI. 26. An satisfacit audiendo Sacrum in oratorio priv., et quando. In App. Clausula X. post n. 38. Servi coacti ad omittendum Sacrum, quando excusentur. 40. Circa salarium famuli obligatio dominorum. VII. 7. Famulorum obligatio si permittunt furta, si discedunt contra pactum. 8. Sibi compensare quando ipsis liceat. 10 et 11. De furtis famulorum X. 34. An illis liceat

recipere stipendium A domino sere alieno gravato. 115.
Famuli monasteriorum circa Communionem paschalem,
ubinam obligentur. XII. 42 ad 3.

Fatuus. Vide Amens.

Fabricitans quando est irregularis. Tom. II. XIX. 121.

Femina. Vide Mulier.

Festum. An sit praeceptum divinum obligatio festi. Tom.
I. VI. 1. An ad ejus impletionem requiratur cultus inter-
nus. 2. An Episcopus possit instituere festa. 3.

Feuclum quid sit. Tom. I. X. 212.

Fidejussio quid sit. Tom. I. X. 232.

Fides. Quid sit et quodnam ejus objectum. Tom. I. IV. 1
et 2. Mysteria et veritates scienda et credenda. 3. Actus Fi-
dei an obligent et quando. 13. Qui maledicit Fidei quo-
modo peccet. V. 3. De probabilitate in rebus Fidei I. 22. Si
Superior dispenset in mala fide an validus. II 53. Qui non
residet in bona fide, an teneatur ad restitut. VII 16. De
possessore bonae fidei. X. 73. Mala fidei. 77. Qui bona fide
est absolutus & reservatis an validi. Tom. II. XVI. 139.

Filius. Si negotiatur pecunia paterna an possit accipere
partem lucris suo labori et industriae correspondentem.
Tom. I. X. 3. et 228. De furtis filiorum. 32. Si homicida
obtinuit remissionem patris, an teneatur restituere Filiis.
86. An adultera debeat patefacere filio, etc. 99. Et an filius
teneatur ei credere. 100. De mutuo dato filiis familias.
141. De eorum ludis. 215. An possint exheredari. 238. An
fieri Religiosi, parentibus in necessitate relictis. XIII. 23.
Quid si sunt professi, ibid. Si pater dissentiat. 24. An pa-
rentes possint relinquere filios; et an fratres, etc. ib. An filii
infidelium possint baptizari invit. parent. Tom. II. XIV. 20 et
21. An vendere filios suos infidelibus non baptizatos. 22.
Quid si pater promittit sponsalia pro filio. XVIII. 5. Si filius
contrahit sponsalia sine patris consensu. 10.

Finis. An votum malo fine emissum sit validum. Tom. I.
V. 25. An, cessante fine legis, cessat lex. II. 69. An pro
libris prohibitis. 70. An donatio, si non adhibetur finis,
sit irrita. X. 132. Fines essentielles et justae ad matrim. etc.
Tom. II. XVIII. 30.

Fiscus. An teneatur ad restitut. qui impedit fiscum ne
interceptum capiat. Tom. I. X. 62.

Foetus. Variae opiniones circa tempus quo foetus anime-
tur. Tom. I. VIII. 22 in fin. An liceat matri sumere medici-
nam cum prolis periculo, etc. 25 et 26. An foetus abortivi
baptizandi sint. Tom. II. XIV. 20.

Forense. Opera forensia sunt in festis prohibita. Tom. I. VI. 12.

Forma. Baptismi Tom. II. XIV. 14. Confirm. 43. Extrem.-
Unctionis. XVII. 5. Matrim. XVIII. 28. An materiae et formae
in specie sint a Christo Domino determinatae. XVII. 15.
(Et Tom. III. App. III. 8). Forma connexa cum materia.
Tom. III. App. III. 6. Mutatio formae an valida et licita. 7.
Forma Ordinis. 29. (Et Tom. II. XVII. 15). Forma subdiacono-
natus. Tom. III. App. III. 57. Diaconatus. 90. Presbyteratus.
92 et 93. (Et fusius Tom. II. XVII. 16). Forma Eucharist.
Tom. III. App. III. 100.

Formulae supplicationum ad s. Poenit. Tom. II. XVII. 1.
88. Formula executionis dispensationis. 89. Formula con-
tritionis. XVI. 117.

Fornicatio sponsorum an sit diversae speciei. Tom. I. IX.
13. An per fornicationem solvantur sponsalia. Tom. II.
XVIII. 18. An fornicatio sponsorum sit duplex peccatum.
ibid.

Forum. Privilegium fori circa personas ecclesiast. Tqm.
III. XX. 19. Circa bona. 20. Quinam gaudeat. 21 ad 24. Epi-
scopus in foro externo potest ab haeresi absolvere. 39.

Fragilitas in recidivis intrinseca, etc. Tom. II. Tr. ult. io.

Fragmenta Hostiae, quid si remanent. Tom. II. XV. 18.

Frater. Obligatio fratrum. Tom. I. VII. 6. De societate in-
ter fratres. X. 229. Si fratres remanent in extrema neces-
sitate, an possint ingredi relig. XII. 21 in fin.

Fraus gabellarum ad quid obliget. Tom. I. X. 81. Ad
quid in ludo. 216. Secretum fraude cognitum an liceat
patefacere. XI. 8.

Frequentia. De frequentia Sacramentorum. Tom. III. App.
I. 28 ad 36.

Fructus. Parochus non residens sine licentia, sed ex
justa causa, an teneatur ad restitut. Tom. I. VII. 21. An
debeat omnes restituere. 22. Fructus superflui benefic.,
si male impendantur, an restituendi. X. 7. (Vide etiam
Tom. III. App. III. 68). An qui eos recepit teneatur resti-
tuere. 8. Qui fructus debent restitui domino. 74. Fructus
rei empte cui, etc. 169 et 170. Beneficiatus potest vivere
de fructibus, etc. XIII. 45. Cui debent erogari superflui. 46
ad 48. An pensionarii pariter debeant erogare. 49. An ca-
nonici non residentes. 51. Beneficiatus non percipiens fru-
ctus, an teneatur ad officium. Tom. III. App. III. 66. Fru-
ctus Missae quoluplex. 104.

Fundationes novorum coenobiorum. Tom. III. XX. 88.
Hospitiorum. 89.

Furtum in ecclesia an sit sacrilegium. Tom. I. IV. 39. An furtum reliquiarum, ibid. et X. 27. Si servus permittit furta an et quando teneatur ad restitut. VII. 8. Quatenus quantitas constituit materiam gravem. X. 22. Quatenus in furto fructuum. 23 et 24. Lignorum. 25. De furtis minutis, et factis & tabernariis. 28 et 29. De furtis minutis factis eodem tempore a multis. 30. De materia parva post furtum grave. 31.

G

Gabellice. Qui defraudat gabelias an teneatur ad restitutionem. Tom. I. X. 81. An qui impedit fiscum ab interceptis. 62. An custos si non denuntiat. XIII, 73.

Genitores. Vide Parentes.

Gratias circa Matrim., quomodo numerandi. Tom. II. XVIII. 62 in fin. An in supplicat, debeant omnes explicari. 86.

Gratia. Si ministrans Sacramentum non sit in gratia, an peccet. Tom. III. App. III. 11 ad 13. An si sit laicus, vel non ministret solemner, et an sufficiat contritio. 12. An diaconus, ministrans in mortali peccet. 14. Gratia sanctificans et sacramenta! is. 22 et 23.

Gratuitum. Debita gratuita debent postponi. Tom. I. X. 108. Dona in simonia an liceant. IV. 44. An in mutuo retineri possint. X. 144.

Gravamen. An in gravamen poenit. liceat uti notitia confessionis. Tom. II. XVI. 159. An opinione probab. 164.

Gubernatio. An ad externam gubernationem liceat uti notitia confessionis Tom. II. XVI. 159.

H

Habilis. An sacerdos simplex teneatur se habilem reddere pro excipiendis confessionibus, etc. Tom. II. XVI. 126 et 127.

Habitualis intentio in Sacram., confic., an sufficiat. Tom. II. XIV. 1 et 2. An in applicatione Missae. XV. 80.

Habituali. An possint absolvi. Tom. III. Tr. ult. 8. Et an absolutio possit differri cum dispositis. 14.

Habitus clericalis an requiratur pro gaudendis privilegiis. Tom. III. XX. 23 et 24. An clerici conjugati qui eum deferunt, gaudeant privil. 21 et App. III. 49 ad 51.

Hereditas superveniens an solvat spons. Tom. II. XVIII. 19 circa fin.

Haeres. Quid homicida haeredibus restituere debet. Tom. I. X. 87. Quid si intendatur eorum damnum, *ibid.* Quid tertio cui homie. imputatur. 88. An haeres possit acceptare donationes, si donatarius, etc. 131. Obligatio haeredis usurarii. 162.

Heresis et Haereticus. Ad haeresim requiritur error intellectus et pertinacia. Tom. I. IV. 3. De denuntiatione haereticorum. XIII. 76. Aif baptizati ab haeretico sint rebaptizandi. Tom. II. XIV. 26. Excommunicationes in haereticos et fautores. XIX. 53. De eorum libris, etc. 55 ad 62. An Episcopus possit absolvere haeresim ex virt. cap. Liceat. Tom. III. XX. 38. An possit dispensare in irregularitate per haeresim. 39. An possit absolvere ab haeresi in foro externo, etc. *ibid.*

Hasta. De venditione sub hasta. Tom. I. X. 175 et seqq.

Homicida et Homicidium. Quid restituere debet homicida. Tom. I. X. 81. Quid qui occidit unum pro alio. 84. Et an incurrat exeomm. et irregul. 85. Qui obtinuit remissionem a patre, an teneatur restituere filiis. 86. Quid qui intendit damnum aliorum. 87. Quid si homicidium imputatur aliis*. 88. Quid si excedit insui defensione. 89. Homicidium quoad irregularitatem; et an dubius de homicidio debeat censi irregularis. Tom. II. XIX. 80. Ob quod homicidium incurritur irregul. 83. Quando homicidium omnino est occultum, an Episc. possit dispensare. Tom. III. XX. 51. Quando est casuale. 52. An Regulares propter homicidium dispensare possint in irregul. 105.

Honor. Vide Contumelia.

Hora et Horae canonicae. In qua diei hora potest dari Communio. Tom. II. XV. 17. Qui teneantur ad Horas can. Tprn. III. App. III. 61. An excommunicati, etc., et an qui recitat sine attentione interna teneatur ad restitut. 64. Quot peccata committit qui omittit officium. 65. Canonicus non canens an teneatur ad restitut. fruct. prseb. 68 in fine. Quatenam dicatumparvitas materiae; quot peccata committit qui Breviarium projicit in mare, et an repetendum in dubio utrum aliquid ex officio omissum. 69. Requisita ad bene recitandum. 70 ad 75. An sit mortale mutare in aequale vel quasi. 70. An si quis alio pergat, debeat recitare officium illius loci. 71. Quid si quis advertit errasse. 72. An sit obligatio recitandi litanias et officium defunctorum. *ibid.* Requiritur pronuntiatio vocalis. 73. Integra. 74. Continuata, *ibid.* IV. Ordo Horarum et tempus. *ibid.* et VI. Requiritur intentio et attentio. 75. Quatenam causae excusant a recitatione. 76.

Hospitale. An adulteri teneantur ad restitut. expens., si mittant proles ad hospitale. Tom. I. X. 103.

Hospitia quomodo possunt erigi, etc. Tom. III. XX. 89.

Hostia. An possit dari Communio in Hostia magna. Tom. II. XV. 14. Quid si supersint fragmenta. 18.

Hypotheca. Creditor hypothecarius an caeteris praeferendus. Tom. I. X. 112. Quid sit hypotheca. 133.

i

"

"i

Idioma. An ignarus idiomatis teneatur ad integritatem confess., et an teneatur uti interprete. Tom. II. XI. 35.

Ignorantia. An detur ignorantia praeceptorum naturalium. Tom. I. I. 5 et II. 43. Quae ignorantia dicenda vincibilis. I. 4 et II. 43. Quotuplex est ignorantia. III. 13. An corrigendus ignorantia laborans. IV. 20. An ignorantia excuset a censuris, lom. II. XIX. 8. Ignorantes non excusantur a casu, bené quidem a censura. XVI. 129. An ignoranti detegenda sit nullitas matrim. XVIII. 81. Quomodo exquirendus est consensus ab ignorante. 82. Ignorantia legis, et poenae circa irregularitatem. XIV. 83 et 84.

Illegitimus an sit irregularis. Tom. II. XIX. 126 ad 128. Quomodo legitimentur illegitimi, et an sufficiat ut tempore partus poterat contrahi matrim. 126. De dispensatione Episcopi. Tom. III. XX. 49. De facultate Regularium. 104 et 105.

Immunitas locorum piorum. Tortu III. XX. 25 ad 28. Laedentes immunitatem incurrunt excomm. tantum, cum extrahunt ab ecclesia. App. III. 80 in med.

Impedimentum et impedire. An teneamur remove impedimentum obstans legis executioni. Tom. I. II. 20. Apponere impedimentum legi quando sit licitum, ibid. Excommunicati et incarcerati an teneantur remove, etc. 21. Impedimenta matrim in dubio ad quid obligent. 51. Qui impedit impedire volentem, an teneatur ad restitut. X. 58. An qui impedit aliquem a consecutione justii boni. 61. An qui malis artibus impedit fiscum, etc. 62. An qui odio, sed sine malis artibus impedit proximum a consecutione alicujus boni. 63. An impedimentum solvat sponsalia. Tom. II. XVIII. 15. An debeat tunc impetrari dispensat, ibid. An liceat contrahere cum dubio impedimento. 35. An petere et reddere debitum. 36. Quid si nuptiae sint initae cum dubio imp. 37. De impedim. petendi ob incestum. 41. De impediment. impredientibus. 52 et seq. An liceat consummare matrim. in feriis et nuptias bened. 53 ad II. De

voto castitatis. 54. De denuntiandis impedimentis. 56. An sufficiat fama impedim., an sponsi interrogandi de imped., et quid si parochus cognovit. 57. An possit dispensare Episc. 58. An vicarius aut parochus. 59. De impedim. dirimentibus. 60. Error. 61. Conditio, votum et cognatio. 62. Delictum. 63. Disparitas cultus, vis et metus. 64. Ordo, ligamen et publica honestas. 65. yEtas. 66. Affinitas. 67. Impedim. ad petendum. 68. Quis potest dispensare. 69. De clandestinitate, assistentia testium, et assist. parochi. 70 et 71. De exteris. 72. De impotentia. 74 et 75. De raptu. 76. Quandonam impedim. dicitur occultum. 77. Quid si parochus et testes erant conscii de impedim. 78. An in supplicatione debeant exprimi omnia impedim. 84. An omnes circumstantiae praecipue incestus. 85. Et an omnes gradus. 86. An qui non impedit percussione clericum incurrat excom. XIX. 49 inmed. Dispensatio in impedim. dubiis. Tom. III. XX. 55. Circa certa. 56 et 57. An Episc. possit delegare talem dispensa¹. 58.

Impediti. Quomodo et quando possunt ab Episc. absolvi. Tom. III. XX. 40. An per alios. 41. Quinam dicitur impeditus. 42. Quinam impeditus perpetuus. 43. An impediti per epistolam teneantur recurrere Romam. 44. An saltem ad Episc. recurrere, et quid si non possunt, aut sunt in mortis articulo. 45.

Impoenitentes sepultura privandi. Tom. III. XX. 91.

Impositio manus in Confirmatione, an sit de essentia. Tom. II. XIV. 41. An in Ordine. XVII. 16.

Impotentia excusat k praecepto. Tom. I. II. 45. An in jejunio. XII. 23 et 24. An excusantur senes. 25. An impotentia physica excusat ab integritate materiali in confess. Tom. II. XVI, 35. An moribundi. 36 ad 38. An impotentia moralis. 39. De impotentia circa matrim. XVIil. 74.

Impuberes. An sponsalia inter impuberes valeant. Tom. II. XVIII. 7. An solvantur ex consensu. 14. An impuberes qui clericum percutiunt, incurrant excomm. papalem. Tom. III. XX. 47.

Incestus. An distinguatur species inter consanguineos et affines. Tom. I. IX. 17. An inter gradus in affinibus, ibid. An inter gradus consanguineorum. 18. An, obtenta dispensatione, committatur incestus, etc. 19. An conjux ob incestum impediatur a petendo, et quid si petat. Tom, II. XVIII. 41. De hoc impedim. petenti. 49. An explicandus incestus in suppi, pro dispensat. 85.

Incommodum. An lex cum gravi incommodo obliget. Tom. I. II. 18. Quale incommodum excusat k Sacro VI. 41.

Indifferentia ad peccandum, vei merendum. Tqm. L 111.

10. Indifferentia iudicii. 11. An detur actus indifferens. 21.

Indignus. An peccet qui ministrat Sacrament. indigno. Tom. III. App. III. 15.

Indulgentia quid sit. Tom. II. XVI. 02. An plenaria possit particulariter lucrari. 63.

Infamatio. Vide Detractio.

Infamia circa irregularitatem. Tom. II. XIX. 140.

Infamis an possit ordinari. Tom. III. App. III. 33 ad II. Facultas dispensandi Regularium. XX. 104 et 105.

Infantes expositi an baptizandi sub conditione. Tom. II. XIV. 21. An Confirmatio possit dari infantibus. 49. Expositi an sint irregulares. XIX. 129.

Infectio. An periculum infect. excuset ab integritate confessionis. Tom. II. XVI. 39.

Inferior quando potest absolvere h reservatis. Tom. II. XVI. 133.

Infestati. Quomodo se gerere debet confessarius cum infestatis a daemone. Tom. III. Tr. ult. 50 ad 52.

Infidelis et infidelitas. Infidelitas quotuplex. Tom. I. IV. 4. Opera servilia imponere infidelibus diebus Dom., an licitum. VI. I. in fine. An filii infidelium possint baptizari invit. parent. Tom. II. XIV. 20 et 21. An vendi suis parentibus non baptizati, 22.

Infirmus. Si capellanus est infirmus, an teneatur celebrare per alium. Tom. II. XV. 73. An, dum infirmo deferatur Viaticum, si dignoscatur confessiones praeteritas fuisse nullas, teneatur ad integritatem confess. XVI. 39. Quando medicus debet ipsis imponere confessionem. Tom. III. Tr. ult. 33 ad V.

Infirmitas quando excusat a Sacro. Tom. I. VI. 39. An servo infirmo debeatur salarium. X. 210. Infirmitas canonici excusat ei chori assistentia. XIII. 52. Infirmitas quando est causa divortii. Tom. II. XVIII. 91 ad II.

Inhabilitas. Poenae inhabilitantes. Thw. I. II. 25. Inhabilitas propter simoniam ad beneficia. IV. 51 et 52. et XIII. 58. An episcopus possit dispensare. lv. 53 infin., et Tom. III. XX. 53.

Inimicus. Qui optat diversa mala inimico, quot peccata committit. Tom. I. III. 05. Signa communia exhibenda inimico. IV. 16. De remissione injuriae. 17.

Innocens. An liceat eum occidere. Tom. I. VIII. 21.

Inofficiosa donatio revocari potest. Tom. I. X. 133.

Instruere. Confess. tenetur instruere pccitentem. Tom. II. XVI. 105.

Tom. III.

Integritas materialis confess. Tom. II. XVI. 29. Circumstantiae aggravantes, ibid. De integritate formali, etc. Ab integritate materiali excusat impotentia physica mutos, surculos, ignorantes idioma et infirmos. 35. An excus. moribundos. 36 et 37. Impot. moralis quando excusat ab integrit. confess. 39.

Intentio. Qualis requiritur pro lege, voto, aut poenitentia. Tom. I. II. 29. Pro consuetudine. 79. Pro desuetudine. 80. Pro Missa. VI. 27. De intentione ministri et suscipientis in Sacram. Tom. III. App. III. 9. An requiratur intentio in ministro faciendi quod facit Ecclesia. 18. Quaenam in recitatione officii. 75.

Interceptum. An qui impedit fiscum, etc., teneatur ad restit. Tom. I. X. 62.

Intercessor circa simoniam. Tom. I. IV. 41.

Interdictum quid. Tom. III App. III. 86 et fusius. Tom. II. XIX. 68 ad 70.

Interpres. An illi qui ignorant linguam patriam, teneantur confiteri per interpretem. Tom. II. XVI. 35.

Interpretatio. Quot modis et a quibus fieri potest. Tom. I. II. 72. An indigeat promulgatione ut obliget. 73. De doctrinali, et si illa prohibet, etc. 75. Regulae pro interpretatione requisitae. 76. Quando lex extendi debeat de casu ad casum. 78. Interpretatio privilegiorum. Tom. III. XX. 6 ad 8.

Interruptio formae an officiat valori Sacram. Tom. III. App. III. 8.

Interstitia an requirantur ad suscipiendum Ordines. Tom. III. App. III. 41 et 42. De dispensatione Episcopi in interstitiis. XX. 59.

Intimatio revocationis privilegiorum. Tom. III. XX. 17.

Invincibilis. Vide Ignorantia.

Irregularitas An incurratur ab eo qui occidit unum pro alio. Tom. I. X. 85. An irregularitas sit censura. Tom. II. XIX. 72 et 73. Effectus irregul. praesertim circa benef. 75 ad 77. Irregul. debet esse expressa. 78. Irregularis dubius. 79. An homicida dubius sit irregul. 80. Quid requiritur ad incurrend. irregularitatem. 81. si delictum est occultum. 82. An requiratur scientia legis. 83. An scientia irregul. 84. Quomodo tollatur irregularitas in genere. 85. Quomodo ex defectu. 86. De dispensatione irregul. 87. De irregul. ex delicto. 88 ad 111. Ex defectu. 112 ad 146. (Et Tom. III. App. III. 87 et seqq.) An Episc. dispenset in irregul. ex delicto. Tom. III. XX. 29. Ex defectu, si sit dubia, ibid. An cum exte-

ris. 32. **An** in irregul. per haeresim incursa. 39. Facultas Regul. circa dispensationem. 104 et 105.

Irritare. Quis potest irritare juramentum Tom. I. V. 19 et 36. **An** vota subditorum sint ex se irrita. 37.

Iter. **An** Regulares possint in itinere excipere confessiones. Tom. III. XX.. 102.

J

Jejunium. Qui pluries carne vescitur, aut alio cibo, quomodo peccat, et an adhuc teneatur ad jejunium. Tom. I. XII. 20. De parva materia. ibid.^De hora refectionis. 21. Causae excusantes

Juramentum. Quando dicitur tale. Torn. I. V. 12. Quotuplex est. 13. Qui jurat sine animo jurandi, etc., quomodo peccat. 17. De juramento execratorio. 13. Conditiones juramenti liciti. 14. De equivoco et restrictione mentali. 15 et 16. Juramentum promissorium quomodo obligat. 18. Qui promittit secretum, an cum periculo vite teneatur ad illud. ibid. in fine. Quomodo tollitur obligatio juramenti; et de juramento perseverantiae. 19. De adjuratione. 20. Juramentum in ludo de non repetendo soluto, quomodo obligat. X. 218.

Jurisdictio. Quinam habet ordinariam et quinam delegatam. Tom. II. XVI. 81. De delegata. 82. De consensu praesumpto Episcopi. 83. Qui absolvit cum jurisdictione dubia, an peccet. 84. Quis potest sibi eligere confess. 85. Cuinam contiteri possunt peregrini. 87. Cui Religiosi. 88. Cui moniales. 89. De titulo colorato et errore communi. 90. De jurisdictione probabil. 91. An excommunicati, etc. possint absolvere moribund. 92. An sacerdotes simplices coram approbatis. 93. Casus excepti. 94. De complice in peccato turpi. 95. An Confess. simplex possit absolvere coram Superiore. 96. An & papalibus. 97. An moribundus teneatur per litteras facultatem petere a Superiore. 98. Reservatio est restrictio jurisdictionis. 128 et 129. Excommunicatio privat jurisdictione. XIX. 20 ad VII.

Jus in re, et jus ad rem, quaenam dicuntur. Tom. I. X. 1. Jus mendicandi an possit elocari. 208. De jure patronatus. XIII. 32.

Justitia quomodo dividitur. Tom. L X. 1. Solacommutativa obligat ad restitutionem. 36. An sit licitum aliquid exigere in mutuo ex justitia debitum. 161.

L

Labor et Laborare. In festo quis dispensare potest. Torn. I. VI. 14. An excuset consuetudo. 15. An ob pietatem aut charitatem, etc. 16 et 17. An ob necessitatem. 18 ad 21. An propter magnum lucrum. 22. An ad evitandum otium. 23. An ob utilitatem. 24. An datur parvitas materiae, et quaenam dicatur. 25. Qui imponit opus decem servis quomodo peccat. 26. Quando labor excusat a jejunio. XII. 26 et 27. An itinerantes excusantur. 28 ad 30. An artifices opulenti. 31. Robusti. 32. An qui gratis assumit laborem. 33. Vide Opera.

Lacticinia. An vetentur in jejunio. Tom. I. XII. 3 et 4.

Laici quoad ludos prohibitos. Tom. I. X. 217. An bapti-

zati a laicis sint rebaptizandi. Tom. II. XIV. 25. An laici qui communicant sine confessione teneantur ad praeceptum quamprimum. XV. 33. An laicus peccet si ministret Sacram. Tom. III. App. III. 112.

Lapis. An frangit jejunium naturale. Tom. II. XV. 42 et 43.

Laridum an diebus jejunii permittitur dispensatis ad lacticinia. Tom. I. XII. 5.

Legatum virginibus relictum an debetur corruptae. Tom. I. X. 236. Legatum relictum puellae sub conditione si nubet, aut si non nubet, quando ei debetur. Tom. II. XVIII. 12. De legato relicto virginibus, aut poenitentibus, et de dispensat. s. Poenitent. XIX. 148. An Episcopus possit & Regularibus rationem quaerere de legatis Missarum. Tom. III. XX. 81.

Legislator an teneatur ad leges. Tom. I. 11.38.

Legitima. An paterfam. liceat emitteere vota realia si laedit legitimam filiorum. Tom. I. V. 29 ad III. De legitima debita tiliis. VII. 4.

Lenitas quoad irregul. Tom. II. XIX. 144 et 145.

Lex. An dubia obliget. Tom. I. I. 15 et 33. An obliget in dubio an sit abrogata. 15. in fine. In dubio an sit acceptata. 16 et II. 23. Conditiones legis. II. 3. Promulgatio. 4. An leges civiles et pontificiae indigeant promulgatione ut obligent. 6. An requirantur duo menses, etc. 8. An requiritur acceptatio 9 et 10. Si per decem annos non fuerit acceptata, etc. II. Si major pars, etc. 12. Si lex est difficilis. 13. Materia gravis obligans sub culpa levi. 14. Contemptus formalis. ibid. Indicia gravis obligationis. 15. Leges mixtae ad quid obligant. 16. An lex possit praecipere actus internos. 17. An obligare cum gravi damno aut incommodo. 18. An obligatio naturalis possit tolli per legem. 19. An teneamur auferre impedim. legis. 20 et 21. Quid faciunt dubia circa legem. 22 et 23. Leges poenales ad quid obligant. 24. Ad quid privativae. 25. Ad quid fundatae in falsa praesumptione. 26. An charitas requiratur ad satisf. praecepto. 28. An intentio. 29. An per plura praecepta pluribus actibus; aut imo pluribus praeceptis satisfieri possit. 30 et 31. An leges civiles obligent, et quis leges condere possit. 33. An s. Congreg. 34. An Rota. 35. An pueri teneantur legibus. 37. An peregrini. 39 ad 41. Dispensationes votorum. 42. An excusat ignorantia. 43. Timor. 44. An impotentia. 45. Si cessat finis an cesset lex. 69 et 70. An per legem generalem cessent leges particulares. 71. De interpretatione. 72. Epikeja. 77. An de casu ad casum extendi lex possit. 78. An irregularitas sit expressa in lege. Tom. II. XIX. 78. Scientia

legis circa irregul. 83. Leges eccles. circa impedim. ad petendum. XVIII. 68.

Libellus Contractus libellaticus quid. Tom. I. X. 213.

Liber. Prohibit. librorum an cessante periculo, cesset prohibitio. Tom. I. II. 70. Qui retinet aut legit libros haereticorum an incurrat excomm. Tom. II. XIX. oo ad 59. An qui audit legere. 58. An qui legit manuscripta haeretica. 59. Libri proscripti in indice. 60 et 61. An incurrat excomm. qui eos retinet. 62.

Libertas hominis. Tom. I. III. 2. Quot species dantur. 7 ad 9. Libertas indifferentiae. 10. Iudicii. 11. Laedentes libertatem ecclesiast. extrahendo confugientes ad ecclesiam incurrunt excomm. papalem. Tom. III. App. III. 80 in medio.

Licentia. An requiratur licentia Episcopi pro absentia parochi. Tom. I. VII. 17. An requiratur licentia oretenus vel scripta. 20. Praesumpta circa paupertatem. XIII. 11. Quid si injuste negetur. 12. Si data ab abbatissa circa donationes. ibid. Licentia ad usus vanos. 13. Ad ludos. 14. Licentia negata & Superiore et concessa ab inferiore an valeat. 20. An confess. sine licentia possit admonere poenit. Tom. II. XVI. 124. Qui peccat in licentiae contidentiam an possit absolvi a reservatis. 144. An licentia extendatur ad pecc. posteriora. 145. An si confess. alium consulat de poenit. licentia, teneatur ad sigill. 149. An possit admoneri complex de licentia poenit. 152. De licentia ingrediendi monast. monial. XIX. 34 'ad 39. Ad colloquendum cum monial. 40 ad 45. An Regulares possint praedicare sine licentia Episcopi. Tom. III. XX. 124 et 126.

Ligna. Furtum lignorum quandonam est peccatum. Tom. I. X. 25.

Lingua. Vide Idioma.

Litanice an recitandae de oblig. in offic. Tom. III. App. III. 72.

Littera. Donatio per litteras quousque revocari potest. Tom. I. X. 130. Resignare aut legere litteras alicujus an licitum. XI. 5. Cui permissum 6. An moribundus teneatur per litteras facultatem impetrare. Tom. II. XVI. 98. An poenit. teneatur per litteras denuntiare. 176.

Loca et Locus. Loca exempta quaenam dicuntur. Tom. I. II. 39. Quaenam sacra. IV. 39 in fin. Unde Missa audiri potest. VI. 30. Si delictum est publicum in uno loco, an liceat revelare in alio. XI. 12. Quinam locus requiritur ad ordinat. Tom. III. App. III. 43 ad X. Ubi Missa dicenda. 114. Quid si ecclesia polluat. 115 et 128.

Locatio quid. Torn. I. X. 203. Successor conductoris quid potest. 206. In casu sterilitatis quando debetur remissio. 207. Jus mendicandi an possit elocari. 208 in fin. Tabellarii circa mercedem. 209.

Locutiones spirituales quid. Tom. III. App I. 21.

Lucrum. Opera liberalia ob lucrum die festivo an liceant. Tom. I. VI. 8 et 9. An ob magnum lucrum liceat laborare. 22. An omittere Sacrum. 43. Mutuum spe lucri an liceat. X. 143. Lucrum gratis datum in mutuo an possit retineri. 144. An si datum timore. 145. De lucro cessante. 148 ad 152.

Ludus. Votum non ludendi quomodo obliget. Tom. I. V. 30. Religiosi qui ludunt quando peccent. X. 215. De fraudibus in ludis. 216. Ludi prohibiti laicis, et an victor possit sibi retinere. 217. An qui perdit teneatur solvere. 218 De ludis prohibitis clericis. 219. Religiosis. 220. Episcopis 221. De licentia data Religiosis de ludendo. XIII. 14.

Lunatici an sint irregulares. Tom. II. XIX. 113.

WL

Maledictio creaturis an sit blasphemia. Tom. I. V. 2. An maledictio mortuis. 3 ad 11. Vivis. V. 8.

Malum. Qui optat diversa mala inimico quot peccata committit. Tom. I. III. 65. Qui suadet minus malum ut majus evitetur, an peccat. IV. 30.

Mandans circa restitutionem. Tom. I. X. 42 et 43. An mandans incurrat censuram. Tom. II. XIX. 7. An clerici percuss. 49. Quandonam fit irregularis. 97 et 98.

Manducare. si quis frangit jejunium pluries manducando, an illud explicandum. Tom. I. XII. 20 et 21. Vide Abstinencia.

Manus. De extensione manuum in Contirm. Tom. II. XIV. 11. An manu dextra aut instrumento ungi, etc. 42. De impositione manuum circa Ordinem. XVII. 16.

Manuscripta an sint propria Religiosi. Tom. I. XIII. 5. An manuscripta haereticorum possint legi. Tom. II. XIX. 59.

Maritus. Quae vota uxoris irritare potest. Tom. I. V. 26. Obligatio viri VII. 12. Si adulter occidit maritum, an incurrat irregularitatem. VIII. 20.

Martyrium, an liceat se exponere. Tom. II. XIV. 7 in fin.

Mater. An possit sumere medicinam cum periculo proliis, etc. Tom. I. VIII. 25 et 26. An debeat incidi ad baptizandam prolem. Tom. II. XIV. 9.

Materia gravis obligans sub culpa levi. Tom. I. 1L 14. De mutatione materiae in juramento. Y. 19. In voto. 35. An remaneat reservata materia commutata. 48. Quatenam dicitur materia gravis in furto. X. 22. Materia Baptismi. Tom. II. XIY. 8 et 9. Materia remota Confirm. 39 et 40. Proxima, et an extensio manuum Episcopi, etc. 41. Materia proxima et remota Pcenit. XVI. 1. An peccata confessa sint materia sufficiens, etc. 3. Materia remota Extrem-Unct. XVII. 2. An materise, et formse in specie a Jesu Christo sint omnes determinatae. 15. Materia matrim. XVIII. 28. Materia Sacramentorum. Tom. III. App. III. 5. Simultas materise cum forma. 6. Mutatio materiae. 7. Materia dubia, aut mixta. 8. Materia Ordinis. 29. (Vide etiam Tom. II. XVII. 16). Materia parva in recitatione officii. App. III. 69. Materia Ordinis sacri ab eodem ordinante debet tradi. 29 in fin. Materia subdiaconatus. 57. Diaconatus. 90. Presbyteratus. 92. (Et fusius Tom. II. XVII. 16). Materia Missae, nempe panis. 97. Axinum. 98. De praesentia materice in Missa. 99. Materia Euchar. 98 ad 101.

Matrimonium. An per usum matrim. polluitur Ecclesia. Tom. I. IV. 39. Promissio facta matrim. cum defloratione ad quid obliget. X. 93. Ad quid si deflorata recusat matrim. 96. An parochus possit assistere matrim. public. peccatorum. Tom. Al. XIV. 6. In matrimonio nullo, an confess. admonere debeat pcenit. XVI. 113. An si sponsi jam parati sunt, etc. 114. An in dubio potius matrim. favendum sit an libertati. XVIII. 6. Quid si quis contrahit postquam sponsalia, etc. 13. Materia, forma et minister matrim. 28. Illationes. 29. si parochus assistat peccatoribus, quomodo peccat; et quot committunt sacrilegia sponsi qui in mortali contrahunt. Ibid. An liceat simulare celebrationem nupt. ibid. ad 2. An per procuratorem, ibid. ad 3. De clandestinis matrim. ibid. ad 4. si parochus assistit in peccato, et si omittit, Ego vos conjungo, etc. an peccet, ibid. ad 5. An in convalidatione requiratur praesentia parochi, ibid. ad 6. Fines matrim. 30. Consensus per signa an valeat. 31. An matrim. per procuratores, aut litteras. 32. Consensus conditionatus an sufficiat. 33. Adimpleta conditione an novo opus sit consensu. 34. An liceat contrahere in dubio, etc. 33. Dispensationes circa publicationes, votum castitatis et impedimendum ad petendum, etc. Tom. III. XX. 54. remissive. Circa impedim. dirimentia dubia. 55. Dirimentia certa. 56 et 57. Matrimonium spirituale circa contemplationem. App. 118. De usu matrim. Vide Usus.

Matutinum quit liorA dicendum. Tom. III. App. III. 74 ad VI. Qu& Matutinum defunctorum, ibid. An Missa dicenda ante Matutinum, ibid. ad V.

Medicus tenetur adhibere remedia tutiora. Tom. I. I. 23. An possit praeberre medicinam praegnantibus. VIII. 23 et 24. Obligatio medici imponendi confess.; et de interrogationibus medicis faciendis. Tom. III. Tr. ult. 33 ad V.

Meditatio. Necessitas, et modus meditationis. Tom. III. App. I. 2 ad 5. et App. IV. §. III.

Medium et mediator. Media extraordinaria non sunt adhibenda pro conservanda vita. Tom. I. VIII. 2. An quis per duas medias Missas satisfaciat. VI. 34. Mediator si non restituit, ad quid tenetur poenitens. X. 406

Membrum. In quo debet dari Baptismus. Tom. II. XIV. 11 et 12.

Mendicantes. Vide Ree/utar.es.

Menstruum an impediat a Communione. Tom. II. XV. 58. An ab usu matrim. XVIII. 38 in fine.

Mentalis. Restrictio mentalis an liceat. Tom. I. V. 15. Simonia mentalis. XIII. 38 circa med.

Mentiri in confessione an sit sacrii. Tom. II. XVI. 28.

Mercēs ultroneae quantum decrescunt. Tom. I. X. 174.

Meretrices an possint permitti. Tom. I. IX. 12.

Metus An sponsalia per metum sint valida. Tom. II. XVIII. 5. An censura. XIX. 3 in fine. An metus excuset a censura. 8. Vide Timor.

Miles. An debet persistere in periculo. Tom. I. VIII. i. An possit bellare in dubio an bellum sit justum. 31.

Minee. si poenitens minatur mortem, an confess. possit eum vitare. Tom. II. XVI. 163.

Minister et ministrare. Minister Baptismi quis. Tom. II. XIV. 15 et 16. Confirmationis. 44. Extremae-Unet. XVII. 6. Matrim. XVIII. 28. Intentio ministri Tom. III. App. III. 9. Minister uniuscujusque Sacram, quis. 10. An debeat esse in gratia. 11. Si sit Jaicus, vel ministret non solemniter, an sufficiat contritio. 12. An sacerdos, si in mortali absolvat, Commun. ministret, aut celebret, peccet. 13. An subdiaconus. 14. Quid si ministret indigno. 15. An qui simulat administrat. Sacram, peccet. 16. An debeat intendere quod faejt Ecclesia. 18. An liceat petere Sacramenta a ministro excomm. aut peccatore. 20. An dare pecuniam ministro, etc. 21. Quis sit minister Ordinis. 30.

Minores si accipiunt mutuum, an possit repeti. Tom I. X. 140. An possint obligari et donare. 234.

Missa. Qualis intentio requiritur ad audiend. Missam. Tom. I. VI. 27. Qualis attentio. 28. Qui recitat officium an satisfaciat Missae. 29. Qui celebrat. 30. Qui confitetur. 31. Qui dormitat, aut colligit eleemosynas. 32; Quaenam omissio dicitur parva materia. 33. Undfi potest audiri. 33. Oratoria, et ubi Episcopus celebrare, etc 36 et 37. Quot Missae celebrari possunt in oratorio priv. Post. n. 38. in App. Claus. V. An Episcopus possit dispensare ^{fit} domi etc. 38. Excusat ^{si} Missa impotentia. 39 et 40. (De infirmo habente oratorium, vide Tom. III. XX. 3). An excuset incommodum. 41. Usus. 42. An scandalum aut lucrum, aut confessio, etc. 43. Obligatio parochi circa Miss. VII. 29. Missa conventualis, qualis et cui applicanda, ibid. in ^{fin.} Episcopo invigilandum est super Missis, etc. 38. De audien

6. Qui recipit a fure rem mixtam cum re illius ad quid tenetur.

Mohatra contractus an licitus. Tom. I. X. 182.

Monachus. Percussio monachi, quando absolvi potest ab Episc. Tom. III. XX. 40 ad 48.

Monasterium. Si pater cogit tiliās ingredi monasterium an peccet. Tom. I. VII. 5. De famulis monasteriorum circa Commun. paschalem. XII. 42. An laedatur sigillum si nominaretur monasterium, etc. Tom. II. XVI. 157. Qui cogit mulieres ad ingrediendum monast. an sit excomm. XIX. 29. Vide Claustrium.

Moneta falsa non potest expendi. Tom. I. X. 204.

Monialis. Cura Episcopi circa monast. Monial. Tom. I. VII. 61. Cui obedire debent. XIII. 21. De electione abbatissae monial. 22. Monialibus etiam vetitum est esse commatres. Tom. II. XIX. 37. De confessariis monial. XVI. 89. An confess., ut monast. ingrediatur, debeat habere licentiam. XIX. 37. An medicus. 38 et 39. De collocutione cum monial. 40 ad 45. si monialis frangit clausuram, an incurrat excomm. 46. Facultas Episcopi circa clausuram monial. Tom. III. XX. 66. De approbatione ipsius confess. 67. Moniales exemptae k decimis. 87. De tumultu in ecclesiis monial. 92 in fine. Interrogationes faciendae monial. in confessione. Tr. ult. 32.

Monita. Vide Animadvertere.

Monitio facienda poenitentibus. Tom. II. XVI. 106 et 107. Quid si non est profutura. 108 ad 112. si matrim. est nullum an confessarius debeat admonere poenit. 113. An si sponsi in ecclesia jam sint. 114. Monitio circa restitutionem, et quid si speratur postea profutura. 115. Quid si poenitens interrogat, et si adest damnum commune. 116. In dubio an profutura, ibid. Monitio facienda poenitenti sollicit. 178.

Monitorium quid Tom. I. XIII. 75.

Monipolium quando est licitum. Tom. I. X. 183 et 184.

Monstruosi sunt irregulares. Tom. II. XIX. 124.

Montes pietatis an sint liciti. Tom. I. X. 155.

Moribundus si dat signa poenit. an possit absolvi. Tom. II. XVI. 36. An si alii testantur, ibid. si nullum dat signum. 37. Si in actu peccati sensibus destituitur. 38. An possit absolvi a vitando. 92. An moribundus teneatur sub gravi suscipere Extrem-UNCT. XVII. 12. An teneatur per litteras in censuris papal. facultatem petere & Superiore. XVI. 98. An praesente Episc. potest absolvi & casibus papal. k quocumque confess. Tom. III. XX. 45. Quomodo confessarius

debet se gerere eum moribundis. Tr. ult. 46 est 47. et App. II. §. IV.

Mors Vide Necessitas et Periculum.

Mortale quot modis fit veniale. Tom. I. III. 67. Et quot veniale fit mortale. 68. Qui se exponit periculo probabili mortalis, quomodo peccat. 96. Qui peracta confess. recordatur mortalis, an possit communicare. Tom. II. XV. 23. An qui dubitat. 34. Quid si adest scandalum, etc. 24.

Mortificatio. An liceat vitam sibi brevare poenitentiis, etc. Tom. I. VIII. 2. Mortificationes afflictivae. Tom. III. App. 1. 23 ad 27.

Mortui. Vide defuncti.

Mulier ostendens ubera quomodo peccat. Tom. I. IV. 29. Quomodo se permittens tangi. IX. 3. Aut violari. 7. An tunc teneatur clamare. 6. Quomodo peccat qui mulierem in monasterio vi ponit. VII. 3. An mulier, si percutit Clericum, incurrat excomm. papal. Tom. III. XX. 47. De interrogationibus faciendis juvenibus qui caput mulieribus ornant. Traet. ult. 36. Quomodo confessarius se gerere debeat cum mulieribus. 34 et 33. Vide etiam Uxor.

Mundus. Qui maledicit mundo an peccet. Tom. I. V. 2.

Mutare et mutatio. An sponsalia possint dissolvi ob mutationem notabilem, etc. an ob hereditatem, aut meliorem occasionem. Tom. II. XVIII. 19. An liceat mutare confessarium. Tom. II. Tr. ult. 43. Mutatio substantialis et accidentalis in Sacram. App. III. 7. Vide Permutare, Materia et Testator.

Mutilare et mutilatio. An liceat pro conservanda vita. Tom. I. VIII. 3. An sibi virilia abscindi, ibid. Incurritur irregularitas per mutilationem. Tom. II. XIX. 109 et 110. Quid intelligitur sub nomine mutilationis membri. 109.

Mutus. An excusatur ab integritate materiali confess. Tom. II. XVI. 35. Quando est irregul. XIX. 118. Quomodo confess. se gerere debet cum mutis et surdis. Tom. III. Traet. ult. 44 et 43.

Mutuum. Quando debet restitui. Tom. I. X. 139. An minoribus mutuo datum. 140. Filiis familias. 141. Sub spe lucri. 143. Timore. 145. An liceat in mutuo aliquid exigere ob pactum ad longum tempus. 146. An ob damnum emergens et lucrum cessans. 147 et 148. Requiritur admonitio. 149. Ut lucrum non excedat spem. 150. Ut mutuum sit causa damni. 151. De periculo in mutuo. 153 et 154. De poena conventionali. 156 et 157. Animo benevolo. 158. De pactis obligat. 159 ad 161.

Mutuus. An requiratur promissio mutua in sponsalibus.

Tom. 11. XVUL 4. An in mutuo debeat esse externata signis; et quid si paler promittit nomine filii. 5. Mutuo consensu solvuntur sponsalia, quid de impuberibus. 14.

Mysteria. De necessitate medii et praecepti credendis. Tom. I. IV. 3.

N

Nares. Tabacus per nares sumptus, an frangat jejunium. Tom. II. XV. 38. An aqua per nares, etc. 41.

Natalia circa irregularitatem. Tom. II. XIX. 126 ad 128. Quis in ea dispensare potest, et an Regulares. 87. (Vide etiam Tom. III. XX. 104 et 105.)

Necessitas. Qusenam sit extrema; et quid si nobilis, etc. Tom. I. X. 15. An fur, si in extrema necessitate consumit furtum, teneatur ad restitut. 19. An dives non succurrendo pauperi. 20. An tenemur succurrere proximo in extrema necessitate cum probabili periculo peccandi. IV. 14. An pastores in gravi necessitate, etc. ibici. et VII. 28. De necessitate extrema, gravi, et communi. IV. 18 et 19. Correctio an obliget cum periculo vitee. 22. Necessitas excusat festo. VI. 18 et 21. Quando a restitutione. X. 118 ad 120. An relig. ingrediendi causa, liceat relinquere parentes in necessitate. XIII. 23. An filios aut fratres. 24. An liceat conferre Sacramentum dubium in necessitate. Tom. II. XIV. 3. Quid si Baptismus est dubius. 27. An Euch. sit de necessitate medii. XV. 2. Necessitas quando excusat aconfess. ante Communion. 24. Quid si tunc deest copia confess. 26. Ab integritate confess. excusat necessitas praelii, naufragii, etc. XVI. 39. Sacerdos simplex potest in necessitate absolvere. Tom. III. App. III. 130 ad Notand. III. Necessitas moralis orationis mentalis. App. I. 2 ad 5. et App. IV.

III.

Negotiatio. Cui vetita; et an clericus possit negotiari per alios, aut aliis. Tom. I. X. 192. An, ut in propriis pascuis, etc. 193 et 194. Filius qui negotiatur pecunia paterna, etc. X. 3 et 228.

Notitia. Qui in gravamen poenit. utitur notitia confess. ad externam gubernationem, an frangat sigillum. Tom. II. XVI. 156. An propter notitiam confes, possit confessarius sibi cavere a damno. 161.

Nullitas. Causae nullitatis professionis, etc. Tom. I. XIII. 3. De reconvalidat. confess. nullarum. Tom. II. XVI. 44 ad 46. An in matrim. nullo debeat confessarius admonere conjuges. 113. An sponsos qui se parant ad contra-

hendum. 114. **An** auferatur reservatio per eonfess. nullam Superiori factam. 141 ad 143. **An** sublato impedim. debeat patefieri nullitas ignorant. XVIIIF. 81. **Quomodo** exigendus consensus. 82.

Numerica distinctio peccatorum. Tom. I. III. 57 et seq.

Nundince an prohibita die festivo. Tom. I. VI. 13.

Nuntius. De donatione per nuntium. Tom. I. X. 130.

O

Obedientia. Votum obedientiae quando obligat. Tom. I. XIII. 16. si capitulum regulas reformat, etc., et an inobedientia sit duplex peccatum. 17. **An** obediendum in dubio an res praecepta sit licita. I. 15 et 16, et XIII. 17. **An** subditus teneatur ad obedientiam, si Praelatus ei imponit ut revelet secretum sibi commissum. 18. si Praelatus inferiori det licentiam, etc. 20. De obedientia monialium. 21. Circa electionem abbatissae. 22.

Objectum Fidei quid sit. Tom. I. IV. 2. Spei. 7. Charitatis.

9. Objectum peccati cadit sub sigillo. Tom. II. XVI. 153.

Obligare et obligatio. Signa ut cognoscatur quando graviter lex obliget. Tom. I. II. 15. **An** lex possit auferre naturalem obligationem. 19. Obligatio voti levis in materia gravi. V. 29. Obligatio filiorum. VII. 1 ad 3. Parentum. 4 et 5. Fratrum. 6. Dominorum. 7. Famulorum. 8. Viri. 12. Qui jurat sine animo se obligandi an remanet obligatus. X. 122. **An** lex auferat obligationem naturalem in contract. sine sojemn. 126. De promissione. 127. De donatione non acceptata. 130. De mutuo minoribus concesso. 140. Obligatio usurariorum et haeredum* 162. De cooperantibus ad usuram. 163 et 164. Obligatio legandi bona conjunctis. 237. Obligatio secreti. XI. 9. Obligationes beneficiati. XIIIf. 45. Patrini Baptismi. Tom. II. XIV. 31. Obligatio conferendi. Confirm. 46. **Eam** suscipiendi. 47. Qui suscipit Ordines an debeat esse confirm. 48. Obligatio injungendi poenitentiam. XVI. 48. Et **eam** injungendi saltem sub levi. 49. **Eam** acceptandi. 55. Exequendi. 56. Qui **eam** differt quando peccet. 57. Qui illius obliviscitur ad quid tenetur. 59. Qui **eam** implet in mortali. 60. Quis possit **eam** mutare. 61. Oblig. excipiendi eonfess., et an cum periculo, etc. 125. Excipiendi Extr-Unct. XVII. 12. Sponsalia sine animo, etc. an obligent. XVIII. 1. Obligatio adimplendi sponsalia. 8. De oblig. illius qui promittit duabus mulieribus. 9. Quid si filius sine consensu patris, etc. 10. Obligatio confessa-

rii interrogandi, admonendi, et disponendi poenit. Tom. III. XXI. 2 ad 4. Oblig. deferendi habitum et tonsuram. App. III. 49 et 51. Celebrandi intra annum. 111.

Observantia. Yana observantia quid. Tom. I. IV. 36. In dubio an effectus sit naturalis, quid praesumendum. 37. An liceat usus pulveris sympathici, ibia.

Obstetrices debent examinari h parochio. Tom. I. VII. 45.

Occasio. Licet patri non auferre occasionem filiis furandi, etc. Tom. I. IV. 30. Sollicitatio occasione confessionis denunt. Tom. II. XYI. 167 et 168. De occasione proxima voluntaria. Tom. III. Tract. ult. 1 et 2. De occasione sponsorum, etc., et illorum qui amorem faciunt. 3. De occasionibus quae sunt in esse et de iis quae non sunt in esse, et quando dari debet absolutio. 4 et 5. De occasione necessaria. 6 et 7.

Occidere se indirecta an liceat. Tom. I. VIII. 1 et 2. Tabulam cedere, incendium navis, etc. ibid. Reo non fugere, mortificationes, mŕdia extraordinaria, aut subire manus chirurgi. 2. An liceat ob vitae defensionem injustum aggress. interficere. 11. Confutatur super hoc puncto opinio cujusdam neoterici. 12. De occisione tyrannorum, et an nmquam liceat. 13. De honoris invasore. 14. Bonorum. 15. Pudicitiae. 16. Proximi. 17 et 18. An liceat praevenire. 19. An adultero occidere virum. 20. Innocentem. 21. De abortu. 22. An praegnantem quae sibi abortum procurari! incurrant excomm. 23. An in dubio foetus animat. 24. An liceat matri sumere, praebere medicinam, etc. 25 et 26. Vide Homicidium.

Occultum. Quando impedimentum dicendum est occultum. Tom. II. XVIII. 77. Quid si est notum parochio, et testibus. 78. Delictum occultum circa irregularitatem. XIX. 82. Quando dicitur delictum esse occultum. II. VII. VII.

Omissio Ad omissionem requiritur actus positivus; et quando imputetur. Tom. I. III. 45. Qui omittit correctionem ob timorem quomodo peccat. IV. 21.

Opera et Opus Qui putat tantum opera esse peccata, an peccet desiderando. Tom. I. I. 6. Opus servile quodnam dicatur. VI. 7. An infidelibus liceat imponere opus servile die festo. 1 in fine. An liceant opera liberalia ob lucrum. 8. An exarare. 9. Pingere. 10. Ire venatum, etc. 11. An opera forensia. 12. Nundinae, et contractus. 13. Vide Labor.

Opinio. Quam opinionem medicus sequi teneatur. Tom. I. I. 23. Judex. 24 et XIII. 65. Quam minister in conferendis Sacram. I. 25. Quam in necessitate. 26. In matrim. et Poenit. 27. Quam si ratio convincit. 28. Quae opiniones eligendae sint. 29 et seqq. Quatenus in bello. VIII. 29. Cum opinione probabili non potest incipi possessio. XI. 8 et 144. An liceat uti probabili opinione circa sigillum, etc. Tom. II. XVI. 164. Vide Probabile

Oratio. De oratione ad lucrandum jubilaum. Tom. II. XVI. 65. Oratio mentalis, necessitas et modus. Tom. III. App. I. 2 ad 5. et App. IV. §. III.

Oratoria. De oratoriis. Tom. I. VI. 36 et 37, (et fusius post n. 38. in App. de oratoriis privatis). Ubi potest Episcopus celebrare. 37 in fine. (Et Tom. III. XX. 62 et 63). An Episcopus possit dispensare ad celebrandum domi. Tom. III. XX. 64.

Ordinandi debent probari. Tom. I. VII. 48. De probitate positiva requisita. 50 et 51. De scientia. 52. De ordinandis pravo habitu irretitis. Tom. III. Tract. ult. 16 et 17.

Ordinans. Materia debet accipi ab ordinante, et ipse debet celebrare. Tom. UI. App. III. 29 in fine.

Ordinarius. Quisnam habet jurisdictionem ordinariam, et an possit eam delegare. Tom. II. XVI. 81. (Et Tom. III. XX. 34 et 58).

Ordo bonorum circa charitatem. Tom. I. IV. 14. Personarum. 15. Qui detrahit alicui ordini, aut personae illius quomodo peccat. XI. 16. Qui non habet animum suscipiendi Ordinem intra annum, etc. XIII. 42. Qui habet animum dubium aut conditionatum, an graviter peccet aut teneatur ad restitutionem. 43. De Regularibus circa Ordines recipiendos, etc. Tom. III. XX. 113. De tyronibus. 114. An possint ordinari extra tempora. 115. An in die festo de praecepto. 116. An possint dari Ordines a Regularibus. 117. An saecularibus subditis, et non subditis, ibid. et 120. An tyronibus. 119. Quid sit Ordo. App. III. 25. Quot sint et an episcopatus, etc. 27. An singuli Ordines sint Sacra-

menta. 28. (Vide fusilis de hoc Tam. II. XVII. 14). Materia et. forma Ordinis, an tactus physicus, et simultaneus, etc. App. III. 29. Minister. 30. Effectus. 31. Ordo suscipiendus a proprio Episcopo. 33 ad IV, et quis sit proprius, et a quo Regulares, etc. 34. Quid si quis per saltum ordinetur. 40 ad VII. Requisita ut quis ordinetur. 32 et 46. Ordo Horarum. 74 ad V.

Ostiarius quid, potestas, et officium. Tom. III. App. III. 53.

Otium contemplativum quid. Tom III. 'App. I. 7.

P

Padum non repetendi sortem intra longum tempus an licitum. Tom. I. X. 146. De poena conventionali. 156 et 157. De pactis obligatoriis in mutuo. 159. De restituendo in eadem quantitate. 160. De reddendo id quod debetur ex justitia, aut charitate. 161. De exigendis fructibus'' usque ad solutionem. 170. De retrovendo. 180. De reemendo. 184. De contract. Mohatra et Antechryseos vulgb a godere. 182. De monopolio. 183 et 184. De pacto ad caput salvum; et de supplendo animalia mortua. 226. Pactum de salario in progressu litis, et de quota litis, an sit licitum. XIII. 71. An pacta de stipendio Missse. Tom. II. XY. 64. De non appellando k sententia lata pro matrimonii nullitate. XVIII. 11 in fine.

Palla requisita ad celebrandum. Tom. III. App. III. 120.

Palpo quis dicitur. Tom. I. X. 51.

Papa et Papal. Definitiones Papse sunt infallibiles. Tom. I. II. 33. Ipse est supra Concilia, ibid. In quo dispensare potest. 55 et 56. ff 7 Tom. II. XYIII. 83). An possit dispensare in votis solemnibus. Y. 50. An mutare ultimas voluntates. X. 236. An possit dispensare cum ordinatis ad matrim. etc. Tom. II. XYIII. 65. An in matrim. rato. 90 circa fin. An confessarius simplex possit absolvere k papalibus coram Superiore. XYI. 97. Differentia inter casus papales et episcopales, et ibi de accusatione falsa sollicit. et de recept. donorum et Religiosis. 129.

Paraphernalia bona qusenam dicuntur. Tom. I. X. 5.

Parentes. Amor parentibus debitus. Tom. I. VII. 1. Obligatio parentum circa alimenta, legitimas et dotes; Dec. quatuor Rotar. 4. Si impediunt filios, ne vocationem sequantur, aut eos cogunt ingredi monast. quomodo peccant. 5. An filius possit relinquere parentes pauperes. XIII. 23. An dissentientibus parentibus possit fieri religiosus.

24. **An** parentes possint relinquere filios/ *ibid.* Si parentes infideles repugnant in baptismo filiorum, an liceat eos baptizare. Tom. II. XIV. 21. **An** liceat vendere illis filios non jam baptizatos. 22. Si parentes baptizant, an contrahunt impedim. petendi debitum. 34. Si filius, patre dissentiente, init sponsalia, an possint dissolvi. XVIII. 17. Vide etiam Pater

Parochus. In quo dispensare potest. Tom. I. II. 49 et VI. 14. Onera parochi et praesertim de residentia. VII. 14 et seqq. **An** teneatur ad correctionem cum periculo vitae et inquirere crimina subdit. IV. 22. **An** ad concionem. VI. 3 et VII. 33 et 36. De iis de quibus condonandum. 37 ad 44. **An** parochus possit fieri religiosus. XIII. 29. **Ad** quid tenetur parochus circa patrilinos Bapt. Tom. II. XIV. 38. Circa conservationem et dispensationem Euch. XV. 8. Pro quo celebrare debeat. 72. **An** possit sibi adsciscere parochos alterius dioecesis ad audiendas confess. in sua ecclesia. XVI. 77. **An** ipsiusmet dioec. 78. **An** peccet parochus si assistit matrim. peccatorum. XVIII. 29 ad I. **An** si repugnat, etc. *ibid.* ad 4. Si existit in peccato, et si omittit Ego vos conjungo etc. ad 3. Si matrim. convalidatur, etc. ad 6. Si parochus est conscius impedim., an teneatur impedire matrim. 37. **An** possit dispensare in denunt., aut declarare, etc. 39. **An** requiratur parochi assistentia in matrim. 70 et 71. Vide Residentia, Sacramenta et Missa

Pars. **An** peccet qui sibi retinet partem stipendii Missas. Tom. II. XV. 65 ad 71.

Parsimoniae bona quatenus sunt. Tom. I. X. 6.

Participans in furto ad quid tenetur. Tom. I. X. 54. Si multi incendunt domum ad quid singuli. 55.

Pater. Si pater promittit sponsalia pro filio an sint valida. Tom. II. XVIII. 5.

Patria. Vide Peregrinus.

Pauper. Quibus pauperibus restituendi sunt fructus pauperis non residentis. Tom. I. VII. 23. **An** pauper teneatur petere, etc. X. 17. **An** possit accipere rem magni valoris. 18. **An** simulans paupert. tenetur restituere. 78 in fin. Jus mendicandi an possit elocari. 208. Quibus pauperibus superflui fructus benefic. erogandi. XIII. 47 et 48. Vide Necessitas.

Paupertas. **An** manuscripta sint propria Religiosi. Tom. I. XIII. 5. De peculio. 6. Quando peccatur contra votum paupertatis. 7. De donorum prohibitione. 8 et 9. De ma-

teria gravi et restitutione. 10. De licentia praesumpta. 41. Injuste negata. 12. Ad usus vanos. 13. Ad ludos. 14.

Peccare et peccatum De differentia pecc. Tom. I. III. 22. Veniale etiam laedit legem divinam. 23. De advertentia. 24 ad 39. De consensu. 40 ad 45. Peccatum philosophicum quale dicitur, et an sit mortale. 46. De desiderio. 47. De delectatione morosa, ibici, usque ad 54. De distinctione specifica. 55 et 56. Numerica. 57 ad 63. De objectis totalibus. 64 et 65. Effectus mortalis et venialis. 66. Quot modis mortale fit veniale. 67. Et contra veniale mortale. 68. Qui se exponit probab. peric. mort. an peccet. 69. Votum committendi venialia, an sit irritum. V. 25. De peccatis in causa. VIII. 8. An peccatum confessum sit materia suffic. ad recipiendam absolut. Tom. II. XVI. 3. An distinguenda sint confessa a non confessis. 4. Dolor generalis an sufficiat. 12. Dolor de venialibus quomodo eliciendus. 23. Peccatum dubium, an adsit obligatio confitend. 30 ad 32. De peccatis dubiis confess. 33. Quid si postea fiunt certa. 34. De complice in peccato turpi. 95. An poenitens existens in mortali possit poenitent. satisfacere. 60. Qui peccat in confident. Jubilaei, an possit absolvi. 69. De judicio peccati. 104. Quid si poenit. negat aut tacet peccatum. 120. An possint reservari venialia, aut interna, aut non consummata. 132. An cadant sub sigillo peccata complicitis, et an possit admoneri compl. cum licentia poenit. 152. Circumstantiae peccatorum circa sigillum. 153 ad V. Qui manifestaret peccata alicujus oppidi, an frangat sigillum. 458. si conjux petit cum peccato mortali, an teneatur alter reddere. XVIII. 46. An si velit seminare extra vas. 47. Si petat cum veniali. 48. An ad incurrendam censuram requiratur peccat, grave. XIX. 7. Vide Delictum.

Peccator. si Sacramentum petat an denegandum. Tom. II. XIV. 4 et XV. 45. An Communio. XVI. 5. Si sponsi in peccato existant, an parochus possit assistere matrim. 6.

Peculium Religiosorum quid. Tom. I. XIII. 6.

Pensio et pensionarius. An pensionarius teneatur ad erogandum superfluum. Tom. I. XIII. 49. De pensione. 59. Pensio quoad excommunicatos Tom. II. XIX. 19.

Percussio et percussor. Percussor clerici quando est vitandus. Tom. II. XIX. 16. Quando incurrit excomm. 48 ad 52. Qualis percussio clerici sit levis, gravis, aut enormis. Tom. III. XX. 46. De absolutione ab ea. 47. In dubio an sit gravis, levis, etc. qualis judicanda. 48.

Peregrinus. An teneatur legibus in communi. Tom. I. II. 39. An loci domicilii, seu quasi. 49. An loci ubi per breve

tempus moratur. 41. A Commun. paschali in propria parochia eximitur. XII. 42. Cui confiteri potest. Tom. II. XVI. 87. Cui Religiosi peregrini. 88. An peregrinus possit censurari. XIX. 6. De peregrinis. Quando casus est reservatus extra, et quando dumtaxat in patria. XVI. 135. Quomodo intelligitur do in fraudem reserv. 136. An qui peccat in patria possit absolvi extra illam ab habente facult. 137. An possit absolvi in patria qui peccat extra, et an peccans in patria possit absolvi a censuris extra illam, et an peccans extra incurrat censur. ibi reserv. 138. Peregrinus si loquitur cum monialibus, an incurrat excomm. XIX. 44. An peregrinus virt. Cap. Liceat possit absolvi a casibus et irregul. Tom. III. XX. 32.

Perfectio. Ad quam Religiosi tenentur. Tom. I. XIII. 2. Regula et monitum pro perfectione. Tom. III. App. I. 37 et 38.

Periculum. Qui se exponit probabili mortalis an peccat. Tom. I. III. 69. An cum tali in necessitate extrema proximi ei succurrendum. VI. 14. An corripere cum periculo vitee. 21. An tali se exponere ad conservandam castitatem. VIII. I. in fine. De titulo periculi in mutuo. X. 153 et 154. Periculum ad quem spectat in emptione. 169. Ad quem si res idem periculum incursum fuisset apud dominum. 79. An liceat celebrare non jejunos ad vitandam injuriam Sacramenti. Tom. II. XV. 52. An ad vitandam mortem. 55. An adsit obligatio excipiendi confess cum periculo, etc. XVI. 125. An liceat usus matrim. cum periculo sanitatis. XVIII. 38. An sit obligatio reddendi debitum. 49.

Perire. Si res in manu domini etiam periisset, quid restituend. Tom. I. X. 79 in fine. Cui perit res vendita. 191. An pereunte fundo pereat census. 201.

Permittere mortem propriam an liceat. Tom. I. VIII. 1 et 2. Mulier permittens se tangi an peccet. IX. 5. An potitis teneatur mortem pati quam sui violat. 7.

Permutare res sacras an sit licitum. Tom. I. IV. 47. Qui permutat Missas, an possit retinere stipendium. Tom. II. XV. 71. An capellanus possit permutare ecclesiam aut altare, etc.; et quid si est privilegiatum. 75. Quinam potest mutare poenitentiam. XVI. 61.

Perseverantia. Juramentum perseverantiae in congreg. & quo relaxandum. Tom. I. V. 19.

Personale. Vota personalia possunt permutari in realia et contr&. Tom. I. V. 38. Credita personalia anteriora an praeferenda. X. 112. An liceat census personalis. 199.

Personae quae gaudent privil. canonis, et fori. Tom. IILXX.

21 et 24. Quomodo confessarius se gerere debet cum personis piis. Tract. ult. 42 et 43.

Pestis. Sacerdotum obligatio tempore pestis. Tom. I. IV. 14. Parochorum. VII. 28.

Pharmacopolce interrogandi, etc. Tom. III. Tract. ult. 34 ad VI.

Pietas. Quando excusat ^{et} laborando in die festo. Tom. J. VI. 16. De montibus pietatis. X. 155. Quando pietas excusata jejunio. XII. 34.

Pignus quid. Tom. I. X. 233.

Pingere an sit opus servile. Tom. I. VI. 10.

Pluralitas beneficiorum quo jure vetita. Tom. I. XIII. 40 et 41

Pluviali an uti possint Regulares extra proprias ecclesias. Tom. III. XX. 76.

Poema. In lege si adsit poena et praeceptum, an obliget ad culpam. Tom. I. II. 16. De pcenis inhabilitantibus, ac privativis. 24 et 25. In duellantes. VIII. 28. In sodomitas. IX. 26. De poena conventionali X. 156 et 157. In transgressores paschalis praecepti. XII. 38. An judex possit poenam diminueret. XIII. 64 ad Notand. 2. Quando poena est magna, an reus teneatur suum delictum fateri. 83. Poenae temporales circa attritionem. Tom. II. XVI. 17. Poena apposita in sponsalibus. XVIII. II. Quandonam irreg. habet rationem poenae. XIX. 84.

Poenale. Leges poenales ad quid obligant. Tom. I. II. 24. Votum poenale an sit reservatum. V. 49.

Poenitens. An praesentia poenitentis sit necessaria. Tom. II. XVI. 5. Ad quid tenetur confessarius si poenitens eum interrogat. 116. Si tenet opinionem probabil. 119. Si negat, aut tacet aliquod pecc. 120. An absolutus ab inferiore a reservatis, urgente aliqui causa, postea debeat se praesentare Super. 133. An teneatur ad sigillum qui est requisitus de consilio & confess. ex poenit. licentia. 149. An consultus ab ipso poenit. 150. An cum licentia poenitentis possit admonere complicem. 152. Quid si poenitens est surdus. 155. Quomodo debet esse licentia poenitentis, et an intra confessionem liceat eum admonere. 156. An frangat sigillum qui utitur notitia confess. in gravamen poenit. 159. Si redit poenitens malae conscient., an audiendus. 160. An confess. possit vitare poenitentem qui ei minatur mortem. 163. An poenitens debeat se Episcopo offerre, quando nequit se Pontifici praesentare, ut, etc. Tom. III. XX. 45.

Poenitentia imposita diaconibus ab Episc. Tom. III. App. JIL 91. Vide Satisfactio.

Pcenitentiaria. Clausula; s. Poenit in dispens. Matrim. Tom. II. XVIII. 87. Formula in suppi. 88. Executionis. 89. Facultates s. Poenit. XIX. 148.

Pollutio. De pollutione tangendo puerum aut mulierem. Tom. I. IX. 25 An semen corruptum liceat expellere. 31. An teneamur eam de se evenientem impedire. 32. An vitare causas. 33. Quae actiones liceant. 34. De pollutione nocturna. III. 52. An pollutio impediatur a Communione. Tom. II. XV. 56. Pollutio ecclesiae. Tom. III. App. III. 115 et 128.

Pontifex. Vide Papa.

Possessio et Possessor. Quando possessio stat pro le^{ge} aut libertate. Tom. I. I. 14. Possessor in dubio ad quid teneatur. 20. Ad quid possessor bonae fidei. X. 73. Quos fructus restituere. 74. Qui putat damnum minus quam est in se. 76. Ad quid possessor malae fidei. 77. Vide Praescriptio. Cum opinione probabili nemini liceat suscipere possessionem. X. 8 et 144.

Potestas. An qui habet ordinariam potestatem possit eam delegare. Tom. I. II. 6J. (Vide etiam Tom. III. XX. 34 et 38). Quaenam dicitur ordinaria. Tom. I. II. 61. An expiret morte delegantis, ibid. Quomodo interpretanda delegata, ibid.

Potus in jejunio quinam permittuntur. Tom. I. XII. 12. An vinum et birra. 13. Sorbetto. 14. Chocolate. 15.

Practicum dubiumquid. Tom. I. I. 13. Judicium. 14.

Prandium an possit dividi in jejunio. Tom. I. XII. 10.

Praeceptum An detur ignorantia invincibilis. Tom. I. I. 5. Praeceptum dubium ad quid obligat. 15 et 16. Si adest praeeptum et poena. 11. 16. An pluribus praeeptis possit pluribus actibus, aut uno pluribus satisfieri. 30 et 31. Si plura praeepta super eadem materia, etc. 32. An praeeptum festi sit divinum VI. 1. Confessionis. XII. 36. Communionis. 39 et 40. Praeceptum prodendi secretum, an et quando obliget. XIII. 18. An Regulares teneantur ad praeepta Synodi et Episcopi. Tom. III. XX. 78. An subdiaconi teneantur ad castitatem ex praeepto vel ex voto. App. III. 59.

Praedicare et Praedicatio. Praedicatio de peccatis publicis an obliget. Tom. I. IV. 22. De obligatione audiendi concionem. VI. 4. Obligatio Episcoporum et parochorum concionandi. ibid et 5 et VII. 35 et 36. Quae praedicanda sunt a parochis. 37 ad 44. Ubi praedicare possunt Regulares?

et de licentia Episcopi. Tom. III. XX. 124 ad 128. De munere sacerdotum praedicandi et de scitu necessariis ad praedicandum. App. III. 131 et 132.

Praegnam an excomm. incurrat in abortu. Tom. I. VIII 23.

Praelatus. Praelati possunt sibi eligere confess. et quomodo. Tom. III. XX. 65. Vide Episcopus et Superior.

Praelaturae. An debeantur dignioribus. Tom. I. XIII. 35.

Proscriptio triennalis. Tom. I. IV. 52. De praescriptione dominii et ejus condit. X. 10 ad 13. De consuetudine et ejus condit. 79. De desuetudine et ejus condit. 80. De praescriptione salarii. VII. 9. Missarum. II. XV. 74. Decimarum. Tom. III. XX. 84/

Praesentare digniores an patroni teneantur. Tom. I. XIII. 34. Poenitens absol. ab inferiore debet postea cessante impedimento, se praesentare Superiori. Tom. II. XVI. 133.

Praesentia poenitentis necessaria ad absolut. Tom. II. XVI. 4. Item censurati. XIX. 13.

Praesumptio. Factum non praesumitur. Tom. I. I. 16. De lege fundata in falsa praesumptione. II. 26.

Praetextus. De sollicitatione praetextu confessionis. Tom. n. XVI. 169.

Præcarium quid sit. Tom. I. X. 135.

Preces et benedictio. Tom. I. 10547 0977 Td Praesent1 Td Preces

legiurn **Cum** morte Pontificis. 13. De revocatione privilegior. 15 et 16. De revocatione tacita, et an requiratur intimatio, aut publicatio. 17. Privilegium, canonis, et fori, quoad personas. 19. Quoad bona. 20. Quoad loca. 25 ad 28. Vide Altare et Exemptio.

Probabile et Probabilitas. De probabili **cum** damno alterius. Tom. I. 21 et 28. De probabili in rebus Fidei. 22. Medicinæ. 23. An iudex possit judicare **cum** opinione probabili. XIII. 65. Distinctio probabilis, i. 29 ad 32. De probabili peccandi periculo. IIP. 69. Votum probabiliter adimpletum ad quid obligat. I. 17. An **cum** jurisdictione probabili liceat absolvere. Tom. II. XVI. 91. Quid si poenit. tenet opinionem prob. 119. *An liceat uti ea in gravamen poenit. etc. 164. Vide Opinio.

Proclamationes circa matrim. Tom. II. XVIII. 55. Potest dispensare Episc. et qua de causa. 58. An vicarius vel parochus. 59.

Procuratio. Matrim. per procurat, an validum. 2° Tom. II. XVIII. 32. Qui contrahit per procurat, an debeat esse in gratia. 29 ad 3.

Procurator litium, quas causas potest defendere. Tom. I. XIII. 72.

Professio. Conditiones et cause nullitatis professionis. Tom. I. XIII. 3. An professus ob parentum paupertatem tenetur egredi. 23. An professio religiosa solvat sponsalia. Tom. II. XVIII. 22.

Proles. An ad baptizandum prolem possit incidi mater. Tom. II. XIV. 9. An baptizari possit in utero, et in quo membro, etc. 10 ad 12. Usus Matrim **cum** damno prolis an liceat. XVIII. 49.

Promissio jurata tertio, a quonam potest relaxari. Tom. I. V. 19. Si est firmata voto. 41. Ficta **cum** violatione ad quid obligat, X. 9^a, Ac quid simplex promissio. 127. Qui promittit Missam pro tenui stipendio, an peccet graviter si eam omittat. Tom. II. XV. 63. An requiratur promissio mutua in sponsal. XVIII. 4. An debeat esse externata, quid si pater promittit pro filio. 5. Quid si unus promittit duabus mulieribus. 9.

Promulgatio legis an requiratur ut obliget. Tom. I. II. 4. An in legibus civilibus. 5. In pontificiis. 6. In decretis SS. Congregationum. 34. In declaratione non pure tali. 73 et 74.

Pronuntiatio quoad officium requiritur vocalis, praesertim in choro. Tom. III. App. III. 73 ad II. Integra. 74 ad III. Continuata, ibid. ad IV.

Propositiones damnatae circa duellam. Tom. i. Vili. 27.

Propositum peccandi quamdiu duret. Tom. i. III. 60. Si durat ia effectum, >quot pecc. constituit. 61. An valeat propositum alicujus qui credit se relapsurum. Tom. II. XVI. 24*. Debet es, se universale. 25. Efficax. 26. An debeat esse explicitum. ibici.

Proprius Episcopus debet ordinare. Tom. III. App. III. 33 ad IV. Quis sit proprius ? et. a quo Regulares ordinandi. 34. in fine.

Protestatio Episcopi in ordinando, etc. Tom. III. App. III. 33 ad II.

Proxenetæ ad quid teneatur. Tom. i. X. 189.

Proximus. Qui impedit prox, a justis boni consecutione ad quid tenetur. Tom. i. X. 61. Si odio. 63. Prodere peccatum proximi uni vel alteri an liceat. XI. 11.

Publicatio revocationis privilegii. Tom. Ul. XX. 17. Dispensatio publicationum Matrim. 54, remissivi ad Tom. II. XVIII. 58.

Publicum delictum in uno loco an liceat manifestare alibi. Tom. i. XI. 12. An publicum uno tempore, etc. 13. De poenitentis publicis. Tom. II. XVI. 53. Publica honestas. XVIII. 65 ad X. Vide Occultum.

Puella an possit expellere semen, etc. Tom. II. XVIII. 50. Quomodo confessarii debeant se gerere cum puellis circa confess., electionem status, et votum castitatis. Tora. III. Tr. ult. 37 ad 41. Et App. IV. s. II. ad III. Vide Virgo.

Puer. si ad usum rationis pervenerit, an statim teneatur legibus. Tom. i. 11. 37. Quando teneatur ad Communionem. XII. 23. An liceat pueris Communionem praebere. Tom. II. XV. 14. An eis dare Extrem-UNCT. XVII. 10. Pueri si ante septennium sponsalia, etc. XVIII. 1. De sponsaliis impuberem. 7. An puer qui clericum percutit incurrat excomm. papalem. Tom. III. XX. 47. Interrogationes faciendae pueris. Tr. ult. 31. An absol. ipsis danda. 38.

Pupillus. An possit se obligare, aut donare. Tom. i. X. 234.

Q

Qualitas. Error circa qualitatem, an invalidet contractum. Tom. i. X. 124.

Quantitas. Pactum in mutuo restituendi eandem quantitatem an sit licitum. Tom. i. X. 160.

Quarta funeralis in sepultura quid et cuinam debetur. Tom. III. 93. An Regularibus 94.

Quies in contemplatione quid. Tom. III. App. i. 14. -
Tom. III.

R

Radix distinctionis specificae. Tom. I. III. 55 et 56. Numericae. 57. Radices restitutionis. X. 37.

Raptus quid sit. Tom. I. IX. 15. Raptus circa matrim. Tom. II. XVII. 76. Raptus in contemplatione. Tom. III. App. I. 17.

Ratum et **Ratihabitio**. Matrimonium ratum quomodo intelligendum. Tom. II. XVIII. 28. **An** Papa possit dispensare in matrim. rato. 90 in fine. **Ratihabens** percussione[m] clerici **an** incurrat **excomm.** XIX. 49. **An** qui homicidium, irregularitatem, etc. 100.

Rebaptizantes, de illorum poena. Tom. II. XIV. 19.

Recedere. Qui recedit & sponsalibus et de poena in recedentes. Tom. II. XVIII. 11.

Receptator circa restitutionem ad quid teneatur. Tom. I. X. 52.

Recidivi quando absolvi possint. Tom. III. Tract. ult. ad 13. **Signa** extraordinaria. 12.

Recollectio naturalis, **an** sit otium contemplativum. Tom. III. App. I. 7. **Recollectio** supernaturalis. 13.

Reconvaliaatio confess. Tom. II. XXI. 43 et seq. **Matrimonii**. XVIII. 77 ad 82. **An** requiratur assistentia parochi. 29 ad 6.

Redemptio Christianorum, **an** divites teneantur, etc. Tom. I. X. 16.

Reditus, si deficiunt **an** possit capellanus diminuere Missas. Tom. II. XV. 78. **An** **Episcopus**. 77.

Reductio Missarum. Tom. II. XV. 76. Si **reditus** deficiunt, etc. 77. et 78. (Et vide Tom. III. XX. 70.).

Regula proxima et remota operandi. Tom. I. 1. 1. **Regulae** pro scrupulis. 8 ad 11. **Regula**: In dubiis pars tutior etc. 69. **Regulae** interpretandi leg. II. 76. **Regula** pro perfectione. Tom. III. App. I. 37 et 38.

Regularis. **An** ecclesia et conventus Regularium sint exempta. Tom. I. II. 39. **An** **Episcopus** possit prohibere celebrationem iniis, etc. (Vide Tom. III. XX. 123 et 124.). In quo **Praelati** regulares dispensare possunt. Tom. I. 11. 60. **Quid** si admittunt pro pecunia, etc. IV. 43. **Quisque** Religiosus tenetur tendere ad perfectionem. XIII. 2» De **Episcopis** religiosis. 4. De fugitivis et ejectis, ibid. Si noctu exeunt quomodo peccent. 15. Qui relinquit patrem in necessitate, etc., et si est professus **an** teneatur egredi. **An**, patre

dissentiente, ingrediendo peccat. 24. Si relinquit filios au fratres, etc. *ibid.* Qui avertit filios, etc. 25. Qui negligit vocationem. 26*. *¶*fre alieno gravati an possint ingredi. 27. An Episcopus fieri Religiosus. 28. An parochus. 29. An liceat denuntiare praetermissi correctione. 74 ad Notand. 4. Si ludit an peccet Religiosus. X. 215. De ludis prohibitis Religiosis. 220. De venatione eis prohibita. 72. Regularibus vetitum est esse patrilios. Tom. II. XIY. 37. An possint dispens. Euch. XV. 8 in fine. (An tempore pasch. Vide Tom. I. XII. 41 et 42.). An Regularis possit applicare Missam contra voluntatem Super. Tom. II. XV. 79. An Regulares teneantur ad confitendum quolibet mense. XVI. 2. Approbatio quoad seipsos. 73. Quoad laicos. 80. Regulares peregrinantes cuiam confiteri possunt. 88. De praelato regul. quoad casus reservat. 130. An possint dispensare cum conjugibus in voto castitatis. XVIII. 54 in fine. De collocut. cum monial. XIX. 40 ad 43. An Praelati regul. possint ingredi monast. monialium. 33 ad 39. De clausura Regularium. 47. Declarationes s. Pii V. praecipui de praedicando in ecclesiis propriis. Tom. III. XX. 12. Exempti sunt & foro laicali, cum suis novitiis et tertiariis, etc. 21. Exemptio Regul. et jurisdictione Episcopi. 72 ad 74 et 78. An celebrare possint contra prohibitionem Episc. 75 et 77. Regul. sunt exempti & visitatione Episc. 79. Praeterquam si ibi non stant 12 Religiosi. 88. Episcopus potest rationem quaerere delegatis, etc. 81. Quando Episcopus potest punire Regulares. 82 et 83. Regul. habent privil. iudicem conservatorem eligendi. 90. Possunt recipere ad sepulturam. 92. An solvere debeant portionem episcopalem et quartam funeralem. 93 et 94. Possunt absolvere subditos a casibus et censuris. 95 ad 97. Reservare casus. 98. An absolvere sacculares. 99. An a casibus reservatis Episc. & jure, etc. 100. An & papalibus. 101. An rursus possint examinari, etc. 103. An dispensare in irregularitatibus. 104 et 105. An in praecept. eccl. 106. Quatenus privil. habeant quoad div. officium. 107. An & votis et jurejurando. 108 et 109. Cuinam confiteri debent. 110. Cuinam in itinere. 111. Tempore generalis jubilaei. 112. Circa Ordines recipiendos. 113. (Et vide etiam App III. 34.). Cuinam possint conferre. 117 ad 120. Regularium privilegia circa celebrationem Missarum. 121 et 122. Circa Communionem dandam. 123. Circa praedicandum. 124 ad 128.

Relaxatio juramenti h quonam potest fieri. Tom. I. V. 19.

Religio. De virtutibus et vitiis oppositis. Tom. I. IV. 33. Qui vovit religionem ad quid tenetur. V. 34. An per ingressum in religionem, etc., solvantur sponsalia. Tom. II.

XVII. 22. *An cum sponsalia sint jurata, teneatur sponsus, antequam religionem ingrediatur, matrim. contrahere.* 23.

Religiosus. *An conjux possit fieri Religiosus facto divortio.* Tom. II. XVIII. 97. *An altero in saeculo remanente.* 142. *Regula pro Religiosa.* Tom. III. App. I. 37 et 38. *Circa statum relig. eligend. quid confess. consulere potest.* Tr. ult. 39. *An omnes Religiosi teneantur ad Horas.* App. III. 61 ad II. *Yde Regularis.*

Reliquice. *De furto reliquiarum.* Tom. I. IV. 39 in fine, et X. 27. *An reliquiae ciborum frangant jejunium.* Tom. II. XV. 36. *An aquae, aut sacchari.* 27. *An tabaci.* 40.

Remedia adversus tentationes, etc. Tom. I. III. 43. *Remedia generalia et particularia poenitentibus.* Tom. III. XXL 5 et 6. *Remedia contra tentationes moribundorum.* App. II. §. II.

'Remissio injuriae offensori an debeatur. Tom. I. IV. 17. *si tertius remittit promissionem juratam, ad quid tenetur promittens.* V. 18. *si pater occisus remittit, ad quid interfector tenetur filiis.* X. 86. *si violata remittit ad quid tenetur stuprator.* 93 ad III. *si creditor uni partem ejus, ad quid caeteri tenentur.* 60 ad Notand. 2.

Renuntiatio. *Per renuntiationem cessat dispensatio.* Tom. I. II. 68. *De renuntiatione beneficiorum.* XIII. 38.

Repetere. *Quando possit repeti Baptism.* Tom. II. XIV. 25. *Quando Viaticum.* XV. 46 et 47. *Quando confessio.* XVI. 45 et 46. *Extrema-Unctio.* XVII. 8.

Requisita ad absolvendum a censuris. Tom. II. XIX. 14. *Requisita ad essentiam Sacramenti.* Tom. III. App. III. 2. *Ad suscipienda Sacram.* 19. *Ut quis ordinetur valide.* 32. *Ut licite.* 33. *Requisita ad recitandum officium.* 70 et 75. *Ad Missam circa materiam, etc.* 97 ad 100. *An celebrandum, nempe affare, etc.* 116 ad 122. *Ad recte celebrandum.* 116. *Missa celebranda est alte, breviter, etc.* 115.

Rescripta an cessent cum morte Pontificis. Tom. III. XX. 13.

Reservata et Reservatio. *De votis reservatis.* Tom. I. V. 45 et 46. *An juramentum castitatis et religionis sit reservatum.* 48. *An secunda materia remaneat reservata.* 48. *De voto poenali aut conditionato.* 49. *Quid si communicaturus habet reservata.* Tom. II. XV. 27. *An qui simplici confessario confitetur, teneatur explicare tam reservata quam non reservata.* 28. *Quid si communicaturus habet excomm. reservatam et non esset a quo possit absolvi.* 29. *An per confess. nullam auferatur in jubileo reservat.* XVI. 66. *Qui obliviscitur reservati in jubileo, an possit a quocumque confess. absolvi.* 68. *A quibus casibus in ju-*

bilaeo. 71. An in morte confess. simplex possit absolvere a reservat. 96 et 97. An reservatio sit restrictio. 128. An ignorantes excusentur, etc. 129. Quisnam reservare potest casus regular. 130. Reservatio injusta; et an Superior absolvendo possit ad alium remittere pro non reservatis. 131. An peccata venialia vel interna possint reservari. 132. Quando inferior potest absolvere a reservatis, et an poenitens debeat se praesentare, etc. 133. De peregrinis. 135 ad 138. Qui obliviscitur reservati, an possit postea de illo a quovis absolvi. 140. An si confessio est nulla auferatur reservatio. 141. De reservatis dubiis, an possint absolvi & simplici sacerdote. 142 et 143. An qui in confidentiam licentiae peccavit, possit absolvi asservatis. 144. An licentia extendatur ad pecc. post illam commissa. 145. An Episcopus possit absolvere a casibus reservatis ab aliis Episcopis. Tom. III. XX. 35. An moribundus in Episcopi praesentia absolvi possit, etc. 45. Vide Casus.

Residentia. Parochi tenentur ad residentiam. Tom. I. VII. 14. Residentia inutilis ad quid obligat. 15. Ad quid si in bona fide, etc. 16. Causae excusantes. 19 ad 21. Vide Parochus et Licentia. De residentia Episcopi. 62. Ubi Episcopo et Cardin. residendum. 18. De residentia canonicorum. XIII. 50. Poenae non residentium. 51. Causae excusantes. 52 ad 57.

Resistentia tentationibus. Tom. I. III. 43. De causa non resistendi positive. 44.

Resolutio. Vide Decretum.

Restitutio. Radices restitutionis. Tom. I. X. 37. Ex qua justitia oritur restit. obligatio. 36. An ex culpa theologica. 38. An ex culpa venialir. 40. De culpa in contractibus. 41. Ad quid tenentur mandantes. 42 et 43. Consilium dantes. 44 ad 49. Praebentes suffragium. 50. Palpantes. 51. Recipientes. 52. Participantes. 54. De causis negativis. 59. Qui impedit proximum a justis bonis consecut. ad quid tenetur. 61. Qui fiscum, etc. 62. Qui odio, sed sine malis artibus etc. 63. si dominus longe abest, cuinam et cujus sumptibus res restituenda. 64 et 65. si evincitur res a domino ad quid teneris. 66. Si est incertus. 67. De dilatione in restitut. 104. An debet absolvi qui prius non restituit. 105. Si mediator non restituit, aut confessarius Missas celebrandas jusserit, an poenitens teneatur iterum ad solvendum. 106. Causae excusantes ex parte creditoris. 116. Debitoris. 117. Excusat necessitas. 118. Quid si creditor etiam esset in necessitate. 119. An teneatur cum damno majore. 65 et 117 ad 3. Depositarius in quibus casibus teneatur restituere.

38. De restitutione honoris. XI. 3. Causae excusantes. 4. De restitutione famae. 18. Causae excusantes. 19. De restitutione Religiosi. XIII. 10. An elector minus digni teneatur ad restitut. 37. Restitutio fructuum non residentis quantum et cui nam facienda. VII. 22 et 23. De poenis canonicorum non resid. XIII. 31. An dives non succurrendo pauperi teneatur ad restitut. X. 20. si monitio restitutionis non est profutura, an omittenda. Tom. II. XVI. 115. Quid si confess. erravit circa imposit. restitut. 122 ad 124. Compositio restitutionum an fieri possit ab Episcopo. Tom. III. XX. 69. Restitutio fructuum beneficii, vide beneficium.

Restrictio mentalis quando iit, et an liceat. Tom. I. V. 15.

Retentio partis stipendii an permittatur. Tom. II. XV. 65. Quid si celebrans remittit, etc. 69. Vide etiam Tom. III. App. 1h. 108.

Revelationes quales sint verae, quales falsa?. Tom. III. App. 1. 22.

Revocare et Revocatio. Per revocationem cessat dispensatio. Tom. I. II. 67. Quando revocari potest donatio. X. 133. De donatione causa mortis. 134. De revocatione privilegiorum. Tom. III. XX. 15. De expressa. 16. De tacita. 17. Et an requiratur intimatio, vel publicatio, ibid.

Reus. Quando tenetur ad suum delictum confitendum. Tom. I. XIII. 82. Ancum poena est magna. 83. An peccat si imponit sibi falsum delictum. 84. Ausi aliis. 85. An possit resistere, et an fugere. 86 et VIII. 2. An infringere carceres, corrumpere custodem, et an aliis in hoc ei auxilium praebere, etc. XIII. 87.

Rw6r/c^Missalisan sint praeceptivae. Tom. III. 4jop. III. 112.

Rudes si invalide confessi sint, an teneantur repetere conf. Tom. II. XVI. 45 et 46. Obligatio interrogandi rudes, et praecipue quales interrogationes faciendae. Tom. III. Tr. nlt. 18 ad 30

S

Sacerdos an possit benedicere chrisma. Tom. II. XIV. 40. An confirmare, etc. 44. An dispensare Communionem. XV 8. An communicare ex seipso. 11. Quid si communicat modo laicorum. 58. An sacerdotes etiam divites possint accipere stipendium pro Missis. 59 ad 72. Quid si sacerdos retinet partem, si dat ad celebrandas Missas aliis minori probitate. 65. An simplex sacerdos possit absolvere a ve-

mali. XVI. 76. An sacerdotes teneantur se reddere habiles ad confess., etc. 126 et 127. Sacerdotes celebrare non possunt contra prohibitionem Episcopi, etiam in ecclesiis Regularium. Tom. III. XX. 75 et 77. An Regulares, novitii, et servi possint confiteri cuicumque sacerdoti. 110. De interrogationibus adhibendis cum sacerdotibus, et si sint confessarii Tr. ult. 31. Si sacerdos celebrat in mortali, quot peccata committit. App. III. 13. An teneatur aliquando in anno celebrare. 111. Scitu necessaria ad absolvendum in necessitate. 130. Munus docendi et praedicandi. 131 et 132. Consilia sacerdotibus assistentibus moribundis App. II. § 1. Obligatio sacerdotum faciendi orationem mentalem. App. IV. §. III.

Sacramentalia quid sint. Tom. III. App. III. 3.

Sacramentum. Administrare Sacramenta ob lucrum an liceat. Tom. I. IV. 45. Obligatio parochi quoad administrationem Sacrament. VII. 24 ad 27. An tempore pestis. 28. De attentione et intentione in conficiend. Sacram. Tom. II. XIV. 1. Intentio ministri. 2. De administratione Sacram, sub conditione. 3. An denegandum peccatoribus. 4. An possit dari Sacram, validum et inform. XVI. 18. An omnes septem Ordines sint Sacram. XVII. An materiae et formae fuerint a Jesu Christo in specie determinatae. 15. (Et Tom. III. App. III. 8). Excomm. major privat ab usu passivo Sacram. XIX. 17. Ab activo. 18 ad III. Excom. minor privat a passivo; an etiam ab activo. 27. Sacramentum quid sit. Tom. III. App. III. 1. Requisita ad constituendum Sacram. 2. Quotuplicia sint Sacram. 4. Quae requirantur ad essentiam Sacram. 5. Ab materia dubia et mixta, de conditione, etc. 8. Intentio ministri et suscipientis. 9. Plura de ministro. 10 ad 13. Vide Minister. Qui ministrat Sacram, indigno an peccet. 15. An simulans administrationem Sacram. 16. An simulans susceptionem. 17. An minister debeat intendere quod facit Ecclesia. 18. Conditiones suscipientium. 19. An liceat petere Sacram, ab excomm. vel peccatore. 20. An dare pecuniam ministro pro administrat. Sacram. 21. Effectus Sacram, nempe gratia. 22 et 23. Character. 24. De Sacramentorum frequentia. App. II. §. IV.

Sacrificium. An non jejunos teneatur perficere sacrificium, etc. Tom. II. XV. 54 ad II. et III. Sacrificium quid sit etquotuplex. Tom. III. App. III. 95. Quid Missa. 96. Vide Missa.

Sacrilegium. Quotuplex est. Tom. I. IV. 39. An ecclesia polluitur ob occultam effusionem seminis, et per usum matrimonii, et an tactus, aspectus, et sermones, etc. ibici.

et IX. 21 et 22. **An** furtum rei eccl. commodatae, etc. sit sacrilegium. IV. 39. **An** furtum reliquiarum, *ibid.* Sacerdos religiosus fornicans, an et quot sacrilegia committit. IX. 20. Quot inducens, *ibid.* In quo loco dicitur sacrileg. committi. 21. Sacrileg. circa rem quomodo committitur. 23. De aspectu turpi circa personam sacram. 8.

Sacrilegus. Sacrilege celebrans an teneatur ad praeceptum quamprimum. Tom. II. XV. 32.

Salarium servis debitum. Tom. I. VII. 7. De praescriptione salarii. 9. De salario advocati. XIII. 70 et 71. Procuratoris. 72.

Saltus. Si quis ordinetur per saltum an incurrat suspensionem. Tom. III. App. III. 40 ad VII. et 46.

Salutare inimicum ut liberes eum « peccato an sit oblig. Tom. I. IV. 16.

Sanitas. Vide Periculum.

Sartores. Interrogationes sartoribus faciendae* Tom. III. Tr. ult. 34 ad VIII.

Satisfacere et Satisfactio. De intentione satisfaciendi legi, votis, aut poenitentiae. Tom. I. II. 20. Qui satisfacit oblitus voti, aut habet probabilitatem quod satisfecit, an teneatur ad aliud. V. 31. Obligatio imponendi satisfactionem. Tom. II. XVI. 47. **An** possit dari post absol. *ibid.* **An** sub levi. 48. **An** satisfactio possit minui si poenit. est infirmus corpore. 49. Spiritu. 50 et 51. Quae species poenit. imponendae. 52 ad 54. Obligatio acceptandi. 55. Exequendi. 56. Qui differt satisfact. an peccet. 57. Intentio adimpl. an requiratur. 58. Quid si quis obliviscitur. 59. Quid si quis implet in peccato. 60. Quis mutare potest poenit. 61. **An** cadat sub sigillo. 153 ad IV.

Scandalum. Quotuplex datur. Tom. I. IV. 23 et 24. Quot peccata committit qui inducit proximum ad peccandum. 25. Quid si proximus jam est paratus. 26. **An** explicandum quisnam primus fuerit ad tentandum. *ibid.* **An** liceat mutuum petere ab usurario, aut Sacramentum & peccatore. 27. Qui est scandalo pluribus, quot peccata committit. III. 64. **An** ut evitemus scandalum, bona temporalia, aut spiritualia omittenda. IV. 28. Mulier ubera ostendens an peccet peccato scandalii. 29. **An** liceat suadere minus malum. 30. **An** patri non auferre occasionem, etc. *ibid.* De cooperatione materiali et formali. 31 et seq. Scandalum circa Communionem, omissa confess. Tom. II. XV. 24 et seq. **An** non jejunos possit celebrare si timetur scandalum. 53.

Scientia. **An** iudex privata scientia possit judicare. Tom. J. XIII. 63 et 64. Scientia requisita in confessione. Tom. II.

XVI. 99 et 100. Pro Ordinibus. XIX. 114. De scientia legis, et poenae requisita circa impedim. ad petendum. XVIII. 68. Circa irreg. XIX. 83 et 84. De scientia requisita in ordinandis. Tom. III. App. III. 35 et 36. Ad absolvendum in necessitate. 130. Ad praedicandum. 131 et 132.

Scriba. Quando peccant scribae. Tom. I. XIII. 68. Interrogationes illis faciendae. Tom. III. Tr. ult. 33 ad IV.

Scriptum. Confessio in scripto an liceat. Tom. II. XVI. 27.

Scrupulus ei Scrupulosus. Regulae pro scrupulis. Tom. I. 1. 8 et 9. Circa confess. praeteritas. 10. Circa timorem peccandi. 11. An scrupulosus excusetur aib integritate confess. Tom. II. XVI. 39. An scrupuli cadant sub sigillo. 153 ad VII.

Seculares. A quibus casibus possint a Regularibus absolvi. Tom. III. XX. 99 ad 102.

Secretum cognitum fraude, an liceat patefacere. Tom. I. XI. 8. De obligatione secreti. 9. An liceat reserare litteras. 5 et 6. Praeceptum revelandi secretum quandonam obliget. XIII. 18.

Seminare. An conjux, si se retrahat a semin., peccet graviter. Tom. II. XVIII. 40. Quid si vir seminat extra vas. 47. Quid si conjux cohibeat semin., et si senex extra vas semen effundat. 50.

Seminarium. Ejus utilitas et regulae. Tom. I. VII. 53.

Senex. Quando excusatur a jejunio. Tom. I. XII. 25.

Sensus. An unctio omnium sensuum sit de necessitate Sacram. Tom. II. XVII. 4. An amentibus, ebriis, etc. praebenda. 11. De absolutione moribundi sensibus destituti. XVI. 36 et seq.

Sententia in poenis spiritualibus, inhabilitantibus, aut privativis, an requiritur. Tom. I. 11.24 et 25. An in poenis fundatis in falsa praesumptione. 26. An in conventionalibus. 27. An in poenis privat, et inliabilitatis ob benef. simoniace obtenta. IV. 51 et 52 et XIII. 58. Pretium sententiae injustae an restitut. 67. Quando censura dicitur latce, quando ferendce sententiae. Tom. II. XIX. 2. De absolutione a censuris per sententiam generalem. 12.

Sepultura circa excommunicatos. Tom. II. XIX. 20 ad VIII. Ubi debeant sepeliri saeculares; ubi Episcopi, ubi Regulares, et tirones. Tom. III. XX. 91. Quis sepultura privari debeat, ibici. Unusquisque potest sepeliri in ecclesiis Regularium. 92. An parochus tunc possit exigere, etc., et de officio super cadavere, ibici. An in ecclesiis Monialium. ibici in tine. De portione canonica, et de quarta funerali. 93 et 94.

Servus. Servi circa matrim. Tom. II. XVIII. 62 ad II.

Cuinam servi Regularium possunt confiteri. Tom. III. XX. ii0. Vide Famulus

Sexus Cujus esse debent patrini. Tom II. XIY. 36.

Sigillum sacramentale quomodo obligat. Tom. II. XVI. 147. Consultus & confess. an teneatur ad sigillum. 149. An qui a poenitente. 159. An qui legit chartam confess. 151. An peccata compl. cadant sub sigillo. 152. An cum licentia possit moneri complex, ibid. An objectum peccati cadat sub sigil. 153 ad III. An poenitentia, ibid. ad IV. An circumstantiae impertinentes. ibid. ad V. An virtutes et scrupuli, ibid. ad VII. An defectus naturales. 154. Casus de poenit. surdo. 155. Quid si quis aliquod diceret sub sigillo conf. etc. 156 ad II. An conf. frangat sigillum si manifestat aliquid ex licentia poenit. ibid. ad VIII. An qui dicit se in tali monasterio audivisse peccatum grave cujusdam Religiosi. 157. Aut in oppido, etc. 158. An frangat sigillum qui utitur notitia confess. ad externam gubernationem in gravamen poen. 159. An confess. possit se cavere k damnis cum periculo revelationis sigilli. 161. Scheda de confess. an cadat sub sigillo. 162. Quid si poenit. minatur, etc. 163. An liceat uti opin. prob. Cum fractione sigilli. 164.

Signum. Signa ad dignoscendum quando lex graviter obligat. Tom. I. II. 15. si moribundus dat signa poenit. an absolvi possit. Tom II. XVI. 35. An si alii testantur. 36. An si nullum dat signum. 37. An sponsalia per signa sint valida. XVIII. 5. Consensus in matrim. per signa an sufficiat. 31. An qui in occasione prox, stat, et habeat signa extraordinaria, absolvi possit. Tom. III. Tr. ult. 5. Signa extraordinaria requiruntur in recidivis. 11. Signa proximae mortis. App. II. §. VII.

Simonia quid. Tom I. IV. 40. Mentalis, conventionalis, realis, et confidentialis. ibid. et XIII. 58. Munus a manu etc. IV. 41. Simonia juris divini et liumani quaenam dicitur. 42. Qualis est simonia admissio in religionem pro temporali. 43. An sit simonia dare temporale ob finem principalem, etc. vel ob benevolentiam. 44. An ob administrationem Sacramentorum, et an principaliter ob lucrum, etc. 45. Vendere beneficia. 46. Permutare res sacras. 47. An sit simonia dare aliquid ut alter omittat rem spiritualem. 48. Ut liberetur & vexatione. 49. De poenis simoniae. 50 ad 53. Ob simoniam realem in benef. electiones sunt nullae, etc. etiamsi & tertio, etc. 52. De privatione beneficii et inhabilitate ob simoniam. XIII. 58. An debeat esse completa ex utraque parte, ibid. Restitutio pretii et fructuum cui restituenda. IV. 53. Quis potest absolvere ab excommunicatione

et dispensare super inhabilitate, etc. *ibid.* Sed ad privationem et inhabilitatem requiritur sententia. 52 et VIII. 58.

Simulare et Simulatio. De simulatione confess. circa sollicit. Tom. II. XVI. 170. An parochus possit simulare celebrat, matrim. XVIII. 29 ad 31. Simulare administrationem Sacramentian liceat. Tom. III. App. III. 16. An susceptionem. 17.

Simultas et Simultationes. An requiratur simultas matriae cum forma in Sacram. Tom. III. App. III. 6. An tactus simultaneus in Ordine, etc. 29.

Societas. Conditiones societatis. Tom. I. X. 222. An capitale prius deducendum domino. 223. De divisione lucri et damni sortis. 225. De pacto ad caput salvum et ad supplenda pecora. 226. Contractus trium contractuum an liceat. 227. De societate inter fratres. 229. Quot modis finitur societas. 230.

Sodomia si maritus sodomitice coeat cum propria uxore, quale peccatum committit. Tom. I. IX. 16 et 25. In quo consistat. 24. An explicandum quis fuerit agens, etc. *ibid.* Poenae Sodomitarum. 26.

Solemnitas. Solemnitates requisitae ad alienanda bona ecclesiastica. Tom. I. XIII. 62. Contractus sine solemnitate an ligat in conscientia. X. 126. Solemnitates pro censuris promulgand. requisitae. Tom. II. XIX. 9.

Sollicitatio in actu confessionis. Tom. II. XVI. 166. Sive ante sive post immediata, etc. 167. De sollicitatione occasion. confess. 168. Praetextu confess. 169. In confessionario, etc. et an requir. simulat. 170. Quid si poenitens sollicitat. 173. Si confessarius divertat ad tactus. 174. An debeat denunciari confess. sollicitans jam emendatus. 175. An poenitentes absolvi possint ante denuntiat. et an teneantur per litteras, etc. et si repugnent, etc. 176. An qui aliquem innocentem accusat de sollicitatione incurrat reservationem. 177. Quid si monitio denuntiationis non sit profutura. 178. Denuntiatio etiam ab aliis quam & sollicitatis facienda. 179. De sollicitatione dubia. 180. Casus particulares. 181 et 182. Confessarii sollicitantes sunt inhabiles ad celebrandum. 183. Quid si poenitens accusat falso. 129.

Somnia An iis praestanda est fides. Tom. I. IV. 34.

Sorbettum. An frangat jejunium. Tom. I. XII. 14.

Soror. Vide Frater.

Sors divinatoria an litata. Tom. I. IV. 34. An virga divinatoria. 35. In societate sors et ejus damnum spectat ad dominum. X. 223. Commoditas sortis, etc. 224.

Sortilegium quid sit. Tom. I. IV. 34.

Species. **An** in delectatione morosa explicanda species. Tom. I. III. 48. Consecr. in alterutra specie an liceat. Tom. II. XV. 3 et 4. **An dum** /durant species augeatur gratia. 6.

Specifica peccatorum distinctio & quibus radicibus de-sumenda. Tom. I. III. 55 et 56.

Speculativum dubium. Tom. I. I. 13 et 14. Practicum. ib.

Spes quid sit. Tom. I. IV. 6. Objectum spei. 7. Vitia ei opposita. 8. Actus spei. 13. De mutuo sub spe lucri X. 143.

Sponsalia puerorum an valeant. Tom. II. XVIII. 1. **An** qui sine animo contrahendi promittit, etc. et qui dolo aut errore, etc. ib. Ari valeant si conditio dedit causam contractui. 2. si metus. 3. Promissio mutua an requirat. 4. **An** externata et si pater pro filio promittat sponsalia, o. **An** in dubio favendum libertati et qui promittit se non dueturum aliam. De annulo, etc. et an sub conditione si Papa dispmsat. 6. **An** valeant sponsalia inter impuberes. 7. Dissolvuntur sponsalia. I. Nuptiis; et an nocens remaneat solutus. 13. 11. Consensu mutuo. **An** impuberes, etc. 14. III. Impedimento. **An** dispensatio, etc. 15. **An** dispiritas dirimat sponsalia. 16. **An** dissensus parentum. 17. IV. Delicto. **An** propter fornicationem. 18. V. Mutatione. 19. VI. Discessu. 20. VII. Termino. 21. VIII. Professione et Ordine. 22 ad 24. **An** votum castitatis, etc. 25. **An** requiratur iudicis auctoritas. 26. **Qusenam** probatio. 27.

Sponsalitiu[m] spirituale in contemplatione quid. Tom. III. App. I. 17.

Sponsi. Quid si quis contrahit cum peccatore. Tom. II. XIV. 6. si sunt parati ad contrahendum. XVI. 114. Tactus inter sponsos an liciti. XVIII. 7. Quid si contrahunt in peccato. 29 ad 2. **An** liceat simulare celebrat, nuptiarum, ib. **An** sponsi de impedim. interrogati teneantur fateri. 57. **An** liceat sponsis pergere domos sponsarum. Tom. III. Tract. ult. 3.

Sponsio. Quid et an sit licita. Tom. I. X. 214.

Spurius. Vide Filius

Statuce in expositione SS. Sacramenti an liceant adhiberi. Tom. II. XV. 88. Decr. XXIII.

Status. Electio status. Tom. Jll. Tract. ult. 39 et 41. Vocatio ad statum ecclesiasticum. 40. **An** sit peccatum aliquem revocare & vocatione religiosa. App IV. §. I. ad VIII.

Sterilitas. In locatione **damnum** sterilitates ad quem spectet. Tom. I. X. 207

Stipendium Missae an sacerdot. divites possint recipere, Tom. II. XV. 59. An plura stipendia pro una Missa. 00. Stipendium justum quodnam est. 61. An possit exigimajustaxft, et quis potest prohibere minus. 62. An peccat graviter qui omittit unam Missam pro parvo stipendio. 63. Conventio stipendii. 64. Quid si quis sibi retinet partem, etc. aut celebrare faciat per alios minus probos. 65. Si speciali intuitu, etc. 66. Ancapellani possint sibi retinere partem stipendii. 67. An administratores ecclesiae. 68. Quid si celebrans remittit stipendii partem, et quid si executor test. 69. An qui colligit eleemosynas pro Missis possit aliquid retinere ob laborem. 70. Permutatio Missarum an liceat. 71. Vide etiam Tom. III. App. III. 106 et 108.

Stola. Si sacerdos communicat extra Missam an debeat habere ad collum stolam. Tom. II. XV. 88.

Stuprator. An stuprum, virgine consentiente, sit speciale peccatum. Tom. I. IX. 14. An tunc restitutio parentibus facienda. X. 91. Ad quid tenetur si cum promissione ficta, etc. 93. Limitationes circa praefatam sententiam. 94 ad 96. Ad quid si stuprator habet votum castitatis. 97. Si est con-sanguineus, etc. 98. Ad quid tenetur qui vi et minis, etc. 92.

Subdelegare quis possit. Tom. I. II. 63. Vide etiam Tom. II XVI. 82 et Tom. III. XX. 34 et 58.

Subdiaconus et Subdiaconatus. An subdiaconus, si ministrat in mortali, peccet graviter. Tom. III. App. III. 14. Materia, forma et officium subdiaconatus. 57. An subdiaconus, ministrans sine manipulo, peccet, ibici. Requisita ad subdiaconatum. 58.

Subditus. Si Superior praecipit aliquid dubium de peccato an teneatur obedire. Tom. I. I. 18 et XIII. 17. An vota subditi sint ex se irrita. V. 37. Quid requiritur ut subditus censuretur. Tom. II. XIX. 4.

Successor. De successione locatoris. Tom. I. X. 206.

Suffragium quoad restitutionem ad quid obliget. Tom. I.

Superior si praecipit aliquid dubium, quomodo obligat. Tom. I. I. 18. Si praeceptum affert damnum, aut est difficile. ibid. et XII. 17. Obligatio Superioris dispensandi. II. 52. Qui dispensat mala fide, aut sine causa, an validi. 53. Superiores regulares in quo dispensare possunt. 60. Quid si non corrigunt. XIII. 2 circa fin. Licentia praesumpta an sufficiat ad non laedendam pauperem. 11. Quomodo peccant si injusta negetur. 12. Ad usus vanos. 13. Praeceptum pro-dendi secretum an obliget. 18. An Superior pro non

reservatis possit remittere pœnitentem ad inferiorem. Tom. II. XYI. 131. Quid si quis obliviscitur reservati apud Super. 140. An auferatur reservatio per confessionem invalidam Superiori factam. 141.

Superstitio quid, et quot modis committitur. Tom. I. IV. 34. De virga divinatoria. 35. Vana observantia. 36. Pulvere sympathico. 37. An superstitiones denunciandae sint. XIII. 78.

Supplicatio quando est subreptitia. Tom. I. II. 47.

Supplere. Pactum supplendi pecora in contractu societatis an licitum. Tom. I. X 226

Surdus circa confessionem. Tom. II. XVI. 35. Casus poenit. surdi. Quandonam surdus est irregularis. XIX. 117. Quomodo se gerere debeat confessarius Cum surdis, et mutis* Tom. III. Tr. ult. 44 et 45.

Susceptio et Suscipere Intentio et alia requisita ad suscipiendum Sacramentum. Tom. III. App. III. 9. Vide Sacramentum.

Suspensio quid. Tom. III. XIX. 64 ad 66. Quando incurritur ab ordinatis. Tom. III. App. III. 46. Plura de suspensione. 84.

Suspicio temeraria quando est peccat. Tom. I. XI. 1 et 2. Synderesis quid sit. Tom. I. I. 2.

T

Tabacus per nares sumptus an laedat jejunium. Tom. II. XV. 38. An fumus tabaci. 39. An dentibus attrit. 40.

Tabella Missarum affigenda in sacristia. Tom. II. V. 68.

Tabellarius missus eodem a duobus, an & singulis liceat accipere mercedem. Tom. I. X. 209.

Tabula an possit cedi in naufragio? Tom. I. VIII. 1.

Tacita revocatio privilegiorum. Tom. III. XX. 17.

Tactus quinam sint mortales. Tom. I. IX. 3. An tactus in ecclesia sint sacrilegia. IV. 39 et IX. 22. Mulier permit- tens se tangi quomodo peccat. IX. 5. Pollutio tangendo puerum aut mulierem qualem peccati speciem habet. 25. Qualem tactus inter propinquos, ibid. in fin. Soli tactus cum promissione ficta matrimonii ad quid obligent. X. 95 ad V. Si confessarius sollicitatus divertat ad tactus an denuntiandus. Tom. II. XVI. 174. An liceant inter sponsos. XVIII. 7. An inter conjuges, et cum seipsis. 42. Tactus physis et simultaneus requiritur ad Ordinem. Tom. III. App. III. 29.

Taxa stipendii Missae. Tom. II. XV. 62 et 64.

Tempus. Quantum requiritur ad praescribendam consuetudinem. Tom. I. II. 79. Ad derogandum legi. 80. Etiam ecclesiasticae. 11. Tempus ordinationis. Tom, III. App. III. 40 ad VIII. Interstitia. 41 et 42. Tempus recitandi officium. 74 ad VI.

Tentatio Dei formalis et interpretativa quando committitur. Tom. I. IV. 38. Remedia adversus tentationes turpes. III. 43. Si est causa non resistendi positivi, non datur obligatio. 44. Remedia pro moribundis contra tentationes. Tom, III. App. II. §. II.

Tenue, Reneficium tenue an obliget ad Horas. Tom, III. App, III. 67.

Terminus, An sponsalia solvantur elapso termino. Tom, III. XVIII. 21.

Tertiarii an exempti sint a potest, laic. Tom, III. XX. 21.

Tertius. Juramentum in favorem tertii et quonam relaxari potest. Tom. I. V. 19. De voto in favorem tertii. 41.

Testamenta. Tom. I. X. 235. Si constat de voluntate testatoris, etc. et si adsit unus solus testis, ibid.

Testator. An ultimae voluntates testatoris possint mutari & Papa, aut ab Episcopo. Tom. I. X. 236. Bona sunt leganda consanguineis pauperibus. 237.

Testis. Quando testis teneatur ad deponendum. Tom. I. XIII. 79. Si omittit dicere veritatem, an et quomodo peccat. 80. Si occultat. 81. Si testis testatur moribundum dedisse signa poenit., an possit absolvi. Tom. II. XVI. 36. De assistentia testium in matrim. XVIII. 70. Quid si testis sciebat impedim. 78.

Thesaurus inventus ad quem pertinet. Tom. I. X. 70.

Timor, sive metus quotuplex est. Tom. I. III. 16 ad 18. An excuset timor a praeceptis et & quibus. II. 44. Dispensatio data ob timorem an valida. 54. Qui timore omittit correctionem quomodo peccat. IV. 21. Votum ex timore injuste incusso est nullum. V. 23. Qui timet relapsum iri an valeat propositum. Tom. II. XVI. 24. Quandonam timor est causa divortii. XVIII. 92. Vide Metus.

Titulus, De colorato cum errore communi circa confess. Tom. II. XVI. 90. Titulus requisitus ad Ordinem et quotuplex sit. Tom. III. App. III. 37 et 38. An incurrat suspens. qui ordinatur cum patrimonio ficto. 39.

Tonsura, et Tonsurati. Prima tonsura quid sit, quid requiritur ad eam suscipiendam, et an ^{et} qui ordinatur sine tonsura peccet graviter. Tom. IIL App. III. 47. Obligatio deferendi tonsuram, et habitum. 49 et 50.

gaudeant privilegiis Canonis et fori. XX. 23 et 24. Et vide App. III. 48 et 51.

Traditio in donatione requiritur ut dominium acquiratur. Tom. I. X. 132. Et in emptione. 167. Traditio instrumentorum in Ordine. Tom. II. XVII. 16.

Tridentinum. Facultas Cap. Liceat. Tom. III. XX. 29. Ubi Trid. non est acceptum, an liceat uti praefata facult. 30. An pro casibus post Concil. etc. 36.

Triplex contractus, quomodo perficitur et an liceat. Tom. I. X. 227.

Tutela et tutor ad quid obligatur. Tom. I. X. 234. An clericus possit tutare. 195.

V

Vagi possunt contrahere matrim. coram quocumque parocho. Tom. II. XVIII. 72.

Valor. Standum est pro valore actus. Tom. I. I. 16. Y<dor Missae. Tom. TU. App. III. 105.

Vana observantia. Vide Observantia.

Vendere die festivo an sit peccat. Tom. I. IV. 13. Ad quem spectat periculum et fructus in venditione. X. 169. Res aliena si venditur, an valide et ad quem spectat dominium pecuniae. 171. Merces ultroneae quantum decrescunt. 174. Quando potest vendi carius. ibid. De venditione sub hasta. 175 ad 177. An potest carius vendi ob dilationem solutionis. 178. De chirographis. 179. Pactum de retrovendendo an sit licitum. 180. De vitio rei. 185 ad 187. De venditricibus. 169. Rei duobus venditae a cjuonam acquiritur dominium 190. Cuinam res vendita perit. 191.

Venditrices. Interrogationes ipsis faciendae. Tom. III. Tr. ult. 30.

Venenum Qui dat venenum clerico, quando excommunicationem incurrat. Jom. 111. XX. 48.

Veniale an laedat legem. Tom. I. III. 23. Quot modis mortale fit veniale. 67. Veniale mortale. 68. Votum de committendo veniale est illicitum. V. 25. An veniale obliget ad restituendum. X. 40. Quomodo eliciendus dolor de venialibus. Tom. II. XVI. 23.

Vera. Confessio debet esse vera sine mendacio. Tom. II. XXI. 28.

Verba obscura. Quandonam sint mortalia. Tom. I. IX. 9. Qui ea audit an peccat. 10. An in ecclesia habita sint sacrilegia. IV. 39 et IX. 22.

Veritas. "Requiritur in juramento, ut sit licitum. Tom.

I. V. 14. Testis si praeterit aut celat veritatem, an teneatur ad restit. XIII. 80 et 81.

Vestes requisitae ad celebrandum. Tom. III. App. III. 118.

Vexatio. An sit simonia dare ad redimendam vexationem. Tom. I. IV. 49.

Viaticum. An possit dari a laicis, aut sibiipsis, etc. Tom. II. XV. 10. Quomodo dandum est. 12. Obligatio suscipiendi Viaticum et quando. 19. Quid si infirmus vexatur vomitu. 20. Si tussi. 21. De jejunio erga Viaticum et quando repeti potest. 46 et 47. An qui paucis ante diebus communicaverit, superveniente mortis articulo, teneatur sumere Viaticum. 48. An qui eodem mane. 49. An omitti possint illa verba: Accipe Viaticum, etc. 50. An ad dandum Viaticum sit excusatus & confessione, etc., et quid cum jam pervenit Viat, percipiatur confess. fuisse nullas. 24. Quando potest dari et replicari Viaticum. Tom. III. App. II. 8. IV. ad 11.

Vicarius an possit dispensare. Tom. I. II. 57. An vicarius Episc. habeat jurisdictionem ordin. et an possit eam delegare. Tom. II. XVI. 81. An possit dispens. in proclamat, matrim. XVIII. 59. Vicarii capitulares veniunt sub nomine Episcop. sed non vicarii Episcopi. Tom. III. XX. 41. Vicario competit facultas, quam habet Episcopus de jure ordinario, et ideo potest absolvere percussionem clerici. 47.

Vincere. Qui vincit in ludo prohibito an teneatur ad restitut. Tom. I. X. 217. Ad vincendos scrupulos quae remedia adhibenda. I. 8 et 11.

Vincibilis. Vide Ignorantia.

Vinum an liceat in jejunio. Tom. I. XII. 13. Quid agendum cum deprehenditur error vini in Missa, etc., et quid in dubio, etc. Tom. II. XV. 54. Vinum requisitum ad Missam. Tom. III. App. III. 98.

Violantes immunitatem quando incurrunt excomm. papalem. Tom. III. App. III. 80 in fin.

vir. Vide Maritus

Virga divinatoria quid. Tom. I. IV. 35.

Virgo an ob honestatem conservandam possit se exponere periculo vitae. Tom. I. VIII. 1 in fine. An subire manus chirurgi. 2 in fin. An sit speciale peccatum violare virginem consentientem. IX. 14. An tunc adsit oblig. reslitut. pro deflorat. X. 91. Quid si violata potuit deceptio- nem animadvertere. 94. Si remittit, si tantum tactus adhibeantur. 93. Si fuerit prius corrupta, si respuat nuptias. 96. Vide Legatum.

Virtutes poen. an cadant sub sigillo. Tom. II. VI. 153 ad VI.

Visiones quot sunt et quomodo veras a falsis distinguere possumus. Tom. III. App. I. 19 et 20.

Visitare. Episcopus non potest visitare Regulares et eorum ecclesias. Tom. III. XX. 79. Quas parochias visitare potest, ibid. An possit visitare clausuram Monialium. 80

Vitandus an possit absolvere moribund. Tom. II. XVI. 92. Quinam dicatur vitandus. XIX. 15. Percussores clericor. an vitandi. 16.

Vitium rei quodnam sit manifestandum. Tom. I. X. 185 ad 187.

Vocalis. Confessio debet esse vocalis. Tom. II. XVI. 27.

Vocatio. Qui impedit eam, aut cogit puellam monast. ingredi an peccet. Tom. I. VII. 5 et XIII. 25. An qui negligit vocationem. XIII. 26. Quomodo vocatio ad statum religiosum, aut ecclesiasticum debeat examinari. Tom. III. Tract. ult. 39 ad 41. Vocatio requisita ad Ordines. App. III. 45 ad XIII. An qui avocatione distrahit peccet mort. App. IV. §. I. ad VIII.

Volatus spiritus in contemplatione quid. Tom. III. App. I. 17.

Voluntarium quid. Tom. I. III. 3 ad 6.

Voluntates ultimas. Vide Testamentum.

Votiva. De Missis votivis. Tom. III. App. III. 26.

Votum dubium, aut dubie adimpletum an adhuc obliget. Tom. I. I. 17. De intentione satisfaciendi. II. 29. Dispensatione cum peregrinis. 42. De animo se obligandi, et quid in dubio praesumendum. V. 21. In dubio usus rationis, an obliget votum. 22. Quid si ex timore, vel errore fuerit emissura. 23. De materia possibili et meliori. 24. Ob malum finem an votum sit irritum. 25. Quid de voto peccandi venialiter. ibid. Non petendi dispensationem. 26. De nubendo. 27. De non amplius vovendo. 28. De obligatione levi in materia gravi, et an materia levis possit obligare sub gravi, an haeres teneatur omnibus votis sui testatoris, et an liceat patri emitteere vota per quae laedetur legitima filiorum, et multa alia notatu digna. 29. De votis conditionatis. 30. Disjunctivis. Oblitus voti, et qui probabiliter satisfecit an teneatur iterum ad votum. 31. De dilatione voti, et quanta dilatio requiritur ad peccandum lethaliter. 32 et 33. De voto religionis. 34. De mutatione materiae voti. 35. De irritatione. 36 et 37. Commutatione. 38. Dispensatione. 39. De dispensatione in Ijona, vel mala fide. 40. Quid si fuerit emissum in favorem tertii. 41. Quis dispensare potest in votis. 42. Quis delegare. 43. De votis reservatis. 45 et 46. De jurejurando, si est reservatum. 47. An reservata reraa-

neat posterior materia. 48. An votum poenale, aut conditio-
 natum sit reservatum. 49. An Papa possit dispensare in votis
 solemnibus. 50. Qui voto castitatis ligatus, corripit virginem
 cum promissione matrim. ad quid tenetur. X. 97. De voto
 paupertatis. XIII. 5 ad 14. Castitatis. 15. Obedientiae. 16 ad
 20. De obedientia Monialium. 21. An votum castitatis, aut
 suscipiendi Ordines solvat sponsalia. Tom. II. XVIII. 25. Quid
 si conjux impeditur ob votum ab usu matrim. 41. An Epi-
 scopi et Regulares dispensare possint in voto castitatis. 54 ad
 VI. De voto solemni dirim. matr. 62 ad III. An Papa in eo
 dispenset. 65. Facultas Regularium circa vota et juramenta.
 Tom. III. XX. 108. Circa votum castit. cum conjugibus et
 sponsis. 109.

U

/

Usura in mutuo quid et an licita. Tom. I. X. 142. Lucrum
 datum gratis an possit retineri. 144. De titulis damni
 et lucri cessantis. 148 ad 152. De periculo. 153 et 154.
 De montibus pietatis. 155. Titulus poenae convention. 156
 et 157. De pactis obligatoriis. 159 ad 161. Obligatio usu-
 rariorum, et haeredum. 162. De cooperantibus ad usuram.
 163 et 164.

Usus matrim. An liceat contrahere cum dubio impedim.
 Tom. II. XVIII. 55. An petere aut reddere cum dubio. 36. An
 si nuptiae contractae sint cum dubio. 37. An cum periculo
 sanitatis. 38. An ob voluptatem, aut mente adulteri, aut
 modo indebito. 39. si conjux se retrahat an peccet. 40. Quid
 si loco aut tempore indebito, si tempore praegnationis, etc.,
 et si votum aut incestus, etc. 41. An tactus, et delectationes
 morosae permittantur conjug. 42. Quando conjux tenetur
 petere. 43. si negat semel an peccet. 44. An ne plures filii,
 etc. 45. Quid si vir seminat extra vas. 47. si amens aut
 ebrius petat. De impedim. ob incestum. si cum damno sa-
 ntitatis aut prolis. 49.

Uterus. An possit baptizari puer in utero. Tom. II. XIV. 10.

Uxor an possit militare contra viri. Tom. I. V. 36 in fine.
 Obligationes uxoris praesentim sequendi virum. VII. 13. De
 bonis uxoris. X. 5. si vir dilapidet. 14. De furtis uxorum. 33.
 De alimentis eis debitis. Tom. II. XVIII. 51. si uxor post coi-
 tum peccet. 50.

ELENCHUS

OILESTIONUM,

QUAS REFORMAVIT AUCTOR.

Quas Ven. Alphoksus Maria de Ligorio, Rector major. Congregationis sanctissimi Redemptoris, ac olim Episcopus s. Agathoe Gothorum, reformavit, explicavit, immutavit, re melius perpensa, in nona editione, in qua post revisionem, nihil censura dignum repertum fuisse s. Rituum Congregatio declaravit decreto diei 14 maii 1805. confirmato a sanctissimo Domino nostro Pio VII. Pont. Max.

Sunt etiam in nobis, qui luibent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuentes duriora pcepta, quce non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quod videntur consulere disciplinae, opus virtutis exigere, sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturce, non aestimant possibilitatem. Non sit ergo irrationabilis timor. s. Amb. in Psal. 118, serm. 5. vers. 6.

Cavenda est conscientia nimis larga, et nimis stricta, nam prima generat praesumptionem, secunda desperationem. Prima saepe salvat damnandum, secunda contra damnat salvandum. s. Bon. Comp. Theol. verit. lib. cap. 32. n. 5.

AD LECTOREM.

Cum praecipuum sit intentum nostrae minimae Congregationis SS. Redemptoris missionibus vacare, cumque missionariorum exercitio necessario adnexum sit munus conscientias hominum instructionibus et confessionibus dirigere, ideo plurimis abhinc annis excogitavit juventuti Sodalitatis nostrae librum de re morali tractantem tradere, qui mediam inter alios aut nimis rigidos, aut nimis benignos viam teneret. Opus absolvi; sed, quia nimis festinanter fuit illud typis demandatum, ut aliis satisfacerem, mihi non satisfeci, plura enim in eo vel non bene excussa exciderunt, vel confuso ordine fuerunt exposita. Idcirco CUM ea diligentiore examine, necnon clariore methodo indigere animadvertissem, animum ad secundam editionem applicui in qua ad meliorem ordinem omnia redigere curavi, et utilissimis doctrinis librum copiosorem reddere. Nonnullas etiam opiniones (temporis decursu rebus ad utiliorem trutinam revocatis) hominem me agnoscens, reformavi. Neque in hoc erubui, cum D. Augustinus non erubuerit in pluribus se retractare, sicut etiam D. Thomam fecisse testantur Cajetanus, Catharinus, et Capreolus, ac ipse Doctor angelicus (3. p. quest. 9. art. 4.) sic fassus est, Quamvis alibi aliter seri-

pscripserim. YA enim Tullius dixit: Sapientis est mulare consilium. Et alibi .
A' unquam laudata fuit in una sententia permansio.

Nemini autem superfluum videatur post tot libros scientiam moralem pertractantes hunc me suscepisse laborem, quasi actum agerem, ciim etenim plurimos legerim auctores, alios inveni qui plus tequo indulgentes iis, qui ⁽¹¹⁾ ait Isai. c. 30. y. 10.) dicunt. Nolite aspicere nobis ea quae recta sunt, loquimini nobis placencia, consuunt pulvilos sub eorum capite, ut in peccatis misere conquiescant. Haud enim dubitandum multum detrimenti Dei Ecclesiam sentire ex istorum auctorum sectatoribus, cimi major hominum laxioris vitae pars ad illos concurrat. Contra vero reperi alios, qui ad reprobanda assueti quaecumque extremam rigiditatem non sapiunt, consilia cum praeceptis confundunt, novisque mandatis conscientias aggravant, humanam imbecillitatem nihil pensi habentes, nihilque memores illius sacri Canonis [cap. ult. de transacl.] qui admonet. In his vero, in quibus jus non invenitur expressum, procedas equitate servate, semper in humaniorem partem declinando, secundiim quod personas et causas loca et tempora videris postulare. Et hoc modo jugum Christi Domini, quod est suave, intolerabile reddunt, viamque salutis sic pluribus praeccludunt, juxta illud s. Ambrosii. Sunt etiam in nobis qui timorem Domini habent, sed non secundum scientiam, statuentes duriora praecepta, quae non possit humana conditio sustinere. In Psal. 118. serm. 5. Utraque sane extremitas maxime periculosa, nam prima spatiosam viam relaxatione ad perditionem aperit, altera ⁽¹²⁾ ait perdoctus Cabbassutius in theor. Jur. praeef. ad lect.) ⁽¹⁾ duplici tramite urget animas in ruinam, erronea scilicet conscientia et desperatione, ciim plurimi audita hac rigidiore doctrina, in mortalia labuntur, vel credentes inesse lethale peccatum ubi non est, vel nimia difficultate deterriti, impossibile putantes eo modo posse salvari, salutis sute curam penitus abjiciunt.

Propterea in lucem edere deliberavi hoc novum Opus quod inter opiniones nimis benignas et nimis severas medium locum teneret. Facile continget in hoc meo libro, et potissimum in hac postrema editione, omnium sensui me non fore satisfacturum, ab illis enim, qui regidae vel benignae sententiae plus forte, quam par est, amantiore sunt, aut nimis austerus habebor, quia a multorum graviumque auctorum sentiis recessi, aut nimis indulgens, quia plures opiniones libertati faventes lanquam probabiles approbavi. Testor Deum, cujus honorem et animarum salutem mihi proposui, quod quidquid scripserim, non ab aliqua passione impulsus, aut verbis aliquorum auctorum addictus, vel austeritate, aut benignitati nimis adluerens, ad haec scribenda me induxi. In qualibet quaestione praevio diuturno studio curavi quidem veritatem investigare, praecipue in iis quae ad praxim magis faciunt, et propterea non solum diligenti trutina perpendere elaboravi rationes quas doctores classici tradunt, sed etiam plures doctos recentiores consulere non neglexi, adeo ut aliquando in recto judicio de aliqua quaestione faciendo multos dies consumpserim. Si quidem non tanquam ovis (ut verbis utar rigoristarum) semitas scriptorum caeco ductu sectatus sum, sed operam dedi, ut veritatem assequer, aut sententias, quae magis veritati accedunt, amplexarer.

(1) Et 1. 3. tr. 5. de septimo praecepto Decal. c. 2. de restitutione, dub. 1. ff. 547. vers. Aggrediamur.

Pro viribus **sum** conatus semper rationem auctoritati praeponere, et ubi ratio **me** convicit, non renui auctoribus pluribus contraire, etiam **iis**, quibus magis fors adhaerere potuissem, utpote quia, ciimhanc scientiam addiscerem, ad manus meas ante alios **iis** pervenerunt. Hinc, benevole lector, ne putes **me** auctoribus benignae scientiae omnino addictum, si eos saepius **me** citare observas, nam ad hoc Opus conficiendum non praetermisi etiam rigidae sententiae auctores legere, paratus quidem a sententiis meis desciscere, dummodo suis rationibus de veritate **me** convicissent.

Caeterum in dubiis discutiendis aequalis mihi scrupulus fuit, tam sententias libertati faventes, et a ratione alienas uti probabiles admittere, quam damnare **iis** improbabilibus eas, quae valido quodam fundamento innixae mihi videbantur. Cum certum sit, vel **iis** certum tenendum, prout communiter DD. docent, et ipse doctus R. P. Concina in suo eruditissimo Opere theologiae dogmatico-moralis **me** instruit, quod hominibus imponenda sub culpa gravi non sunt, nisi evidens ratio id suadeat. JEque enim nefas est a culpa excusare qui reus est, quam innocentem tanquam culpae reum judicare, ut sedulo monuit S. Antoninus part. 2. tit. 1. cap. 11. §. 28. ubi disserens, quando aliquid damnandum sit de mortali, vel non sic scripsit. Nisi habeatur auctoritas expressa S. Scripturae, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiae, vel evidens ratio, non nisi periculosissime determinatur. Nam si determinetur, quod sit ibi mortale, et non sit, mortaliter peccabit contra faciens, quia omne quod est contra conscientiam, edificat ad gehennam. Si autem determinetur, quod non sit mortale, et secundum rei veritatem sit, error suus non excusabit a mortali..., quando scilicet erraret ex crassa ignorantia, secus, si ex probabili, puta quia consuluit peritos in tali materia, a quibus sibi dicitur illud tale non esse mortale, videtur enim tunc ignorantia quasi invincibilis, quae excusat a toto. Et hoc quantum ad ea, quae non sunt expresse contra jus divinum vel naturale, vel contra articulos Fidei, decem praecepta, et hujusmodi in quibus ignorans ignorabitur. Quapropter semper timor mihi fuit, ne Deus aequae rationem a **me** exigeret, si opiniones laxas, **iis** probabiles approbassem, quam si probabiles, **iis** laxas reprobassem. Humanae conditionis praesenti fragilitate spectata, non est semper verum tutius esse animas per viam arctiorem dirigere; ciim videamus Ecclesiam tam nimiam libertatem, quam nimium rigorem, saepe proscriptisse. Unde Gerson de vita spir. part. 3. lect. 4. coli. 10. animadvertens damna sententiarum excedenter rigidarum, sic advertit. Fit ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas praesertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines a ludo peccatorum, sed in illud profundius, quia desperatius, immergantur. De reliquo tandem **me** protestor, quod si in aliquo erravi, opto, ut error mihi ostendatur, nam paratus sum illico **me** retractare, nec erubescam, prout non erubui id facere in hac mea nova editione, in qua a pluribus recessi opinionibus, quae olim probabiles, sed postmodum, vel nimis benignae, aut nimis rigidae mihi visae sunt.

Caeterum, benigne lector, te admonitum volo, ne existimes, **me** opiniones illas approbare, ex eo quod non reprobem, eas enim quandocumque fideliter exponam cum suis rationibus, et patronis, ut alii pro sua prudentia, cujus ponderis sint, adjudicent. Deinde advertas, quod ciim aliquam opinionem veriolem voco, tunc contrariam non habeo **iis** probabilem, etsi non expresse ut improbabilem damnem. Insuper quando-

unam ex sententiis probabiliorē appello, nullo iudicio dato de probabilitate alterius, aut utor hoc verbo non audeo damnare, non propterea intelligo eam probabilem dicere, sed iudicio prudentiorum remittere. Vale.

ELENCHUS QUAESTIONUM,

Quas Auctor, post primam Neapolitanam Operis editionem, rebus ad seduliorē trutinam revocatis, reformavit. In qualibet autem harum quaestionum prius adnotatur locus libri primae editionis, postmodum Iogus secundae, ubi facta est correctio.

Qilestio 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (coi. 13. v. 3. Probabile etiam) relata est opinio Lessii, Mol. Gran. Salmanticensium, etc., qui id probabile dixerunt. Sed in hoc praesenti libro id reprobatur. Vide lib. 3. n. 521. Nota III. et IA. n. 35.

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur a restitutione? In primo libro (coi. 13. v. Hinc. /.) relata est opinio Rebellii, Card. et Diance qui probabilem putarunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc / 1. num. 34. et lib. 3. num. 700. v. Quaer. II. 1).

Qu. 3. An fur mittens domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterum restituendum, si ille non reddat? In primo libro (coi. 14. v. VI. Similiter) Pal. Sot. Ledes. Gabriel adducuntur, qui id negaverunt. Sed in hoc absolute affirmandum probatur. Vide 1. 3. n. 704. v. Quaer. IV.

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleemosynam pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (coi. 80. litt. A.) relata est opinio Soti, Navar. S. Antonini, Vasq. etc. qui negarunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide / 2. n. 32. v. Quaer.

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex ignorantia in legem humanam? In primo libro (coi. 83. litt. A. v. Quaer. Kic.) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est. Vide / 2. n. 36.

Qu. 6. An qui inducit sive directe, sive indirecte proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandalii? In primo libro (coi. 85. litt. A.) dictum est cum Palao, Sanch. Bon. Azor., etc. probabile es-

(1). Lib. 1. n. 34. legitur Infertur 6. quod certus de debito, et dubius de solutione tenetur solvere; ut communiter docent Suar. Vasq., Lugo, et alii cum Sanch. Casu vero quo etiam creditor de suo jure dubitaret, censet Laym. et Sporer cum Tam), debitorem teneri tantum ad partem pro rata dubii. Subdit tamen Laymun, quod non auderet condemnare creditorem, si totum exigeret. Et lib. 5. n. 700. Quaer. II. An debitor aliquid donans suo creditori immemor debiti, excusetur a restitutione? Respondit. Negat prima sententia cum Sanch., Laym., Sporer, Bonae., Dian. Salm., etc. Ratiojj, etc. Secunda vero sententia quam tenent Card. Rodr., Mazz., Croix. Tamb. cum suo magistro Baldello (et probabilem censet Diana, se revocans a prima sententia) affirmat talem donantem bene satisfacere suo debito ex justitia, concluditque, prima sententia est communior, et quidem valde probabilis; sed hinc secunda suae probabilitate non caret.

se, quod is non peccet contra charitatem, nisi expresse intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa. Vide /. 2. n. 45.

Qu. 7. An semper in confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? In primo libro [coi. 80. v. Xota.) probata est sententia negativa. Sed in hoc vide dicta /. 2. n. 46. (1).

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quidquam, quod ille non preestabil sine mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro [coi. 86. v. Qucer. II.) relata est opinio Soti, Suar, et Azor., qui id negarunt. Sed in hoc dictum est sequendum esse oppositum. Vide /. 2. n. 47.

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad sui ornatum partem pectoris, ostendentes? In

Qu. 15. Au liceat vendere vinum ei qui revendet mixtum aqua? In primo libro (coi. 69. litt. C. v. Pariter) adducta est opinio affirmativa Palai, Sanch., et Tamb., si icque commode aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis, vel infamiae. Vide i. 2. n. 69. v. Quter. VII. in fine.

Quaer. 14. An liceat vendere ornatus puellae abusurae? In primo libro (coi. 96. litt. D. v. Eodem) relata est opinio La-Croix citantis Nacar. Sanch. Bon., etc. qui dicunt licere, si illa aequae emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur, nisi venditor notabile patiatur incommodum. Vide i. 2. n. 71. v. Eodem.

Qu. 15. An liceat aurigis et nautis ob solum lucrum mercedis vehere meretricem ad amasium? In primo libro (coi. 98. r. 8. Licet.) dictum est licere cum Salm. Sanch. Azor. New., etc. Sed in hoc non admittitur, nisi ob metum gravis damni. Vide i. 2. n. 75. v. An autem.

Qu. 16. An sit peccatum mortale sine gravi causa petere mutuum ab usurario parato, vel Sacramentum a sacerdote peccatore parato ad ministrandum? In primo libro (coi. 97. n. 4. v. Utrum autem, et n. 7. v. Secl. quaestio...) relata est opinio Lugonis, Soli, Sanch. Cajet. Lecl. Mau. y etc. qui id negarunt. Sed in hoc dictum est id esse mortale tam contra charitatem, quam contra justitiam, nisi gravis causa necessitatis, vel utilitatis interveniat. Vide i. 2. n. 47. et 77. v. 4. Licetum, loquendo de usurario, et n. 79. de sacerdote peccatore.

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sine gravi incommodi causa cibos praebere? In primo libro (coi. 47. n. 7. v. Volenti.) adducta est opinio Lessii, Caj., Nav., et Vasq. id affirmantium. Sed in hoc reprobatum est. Vide i. 2. n. 80.

Qu. 18. An in materia simoniae, et usurae possit deduci in pactui obligatio antidotalis. In primo libro (coi. 118. litt. A. v. Qucer. in fine), dictum est cum Salm. Val. Caj. Pol. Less., etc. id licere, si pactum sit remunerandi in genere, nulla addita nova obligatione. Sed id omnino reprobatur. Vide i. 5. n. 55, et n. 764. v. Adverte, in fine.

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (coi. 146. litt. A. v. Notandum), dictum est cum Salm. Bus. Sanch. Pal., etc. id communiter negari. Sed in hoc affirmatur, si in juramento expresse nominetur Deus. Vide i. 5. n. 145.

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu iustitiae? In primo libro (coi. 148. litt. /1.) dictum est probabilius esse tantum veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad lirmendam detractionem. Vide i. 5. n. 146. v. Hoc.

Qu. 21. An peregrinus possit dispensari in votis, juramentis, et legibus ab Episcopo loci ubi reperitur? In primo libro (coi. 758. litt. E. v. Nota hic) id omnino negatum est. Sed vide hic L i. n. 158. (1).

alii. Quia, ut dicunt, tales actiones nunquam licent, utpole intrinsece mala?. Sed contradicunt Busemb., Sanch., Less., quorum sententia, spectata ratione, mihi probabilior videtur. Et idem mecum sentit doctus auctor continuat. Tournely, tom. 1. pag. 305, dicens. Non teneor grave subire detrimentum, ut alterius peccatum avertam; ipse sane malitiam suam sibi imputet. Quia tamen praedictae cooperationes vere concurrunt ad damnum stupri, quamvis solum materialiter concurrant ad peccatum stupratoris, puto nullum alium timorem excusare cooperantem, nisi mortis,

(1) Ubi legitur: Adsunt quatuor sententiae, et relatis trihus cum eorum auctoribus, et rationibus, concludit. Quarta sententia communissima, ut ait Croix, et communiter recepta, ut asserunt Salm., cui subscribimus, tenet

Qu. 22. An maritus possit occidere eum qui vult cum sua uxore adulterari? In primo libro (coi. 259. v. Dicendum II.) id absolute negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir ante factum occidat ne adulterium eveniat. Vide l. 3. v. 391. v. Quando.

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comoediam turpem concurrunt pecunia, vel plausu? In primo libro (coi. 251. v. Qucer. 2.) dictum est probabile esse non peccare spectatores secundos, nempe sine quibus etiam comoedia repraesentaretur. Sed in hoc visum est oppositum. Vide l. 3. n. 427. v. Num autem.

Qu. 24. An beneficiarius expendens fructus beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (coi. 270. v. Utrum autem.) probabilior cum s. Th. Sot. Lugo, Pal. Less., etc. visa est opinio negativa. Sed in hoc probabilior rem diximus oppositam per se loquendo. Vide l. 3. n. 492.

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore, nempe si res non posset mitti ad dominum, nisi expensis majoribus, quam sit vaio rei? In primo libro (coi. 295. litt. B.) adducta est opinio Salmanticensium, Soti, Less. Pal. Con. et Bus. id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensae sint longe majores. Vide l. 3. n. 598, 697 et 752.

Qu. 26. An accipiens rem a fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (coi. 297. litt. B.) adducta est opinio negativa Tamburini cum Sanch., et aliis. Sed in hoc omnino reprobatur. Vide l. 3. n. 612.

Qu. 27. An beneficiarius omittens officium uno die possit excusari a restitutione, si suppleat in alio? In primo libro (coi. 310. in fine qu. 5.) relata est opinio affirmativa Salm. Molfes. Palud. Bofiac., etc. Sed in hoc tenetur negativa. Vide l. 3. n. 667.

Qu. 28. An beneficiarius omittens partem officii minorem quam integrae Horae, teneatur ad restitutionem? In primo libro (coi. 311. qu. 5.) relata est opinio negativa Navarri, Tol. et Viva. Sed in hoc verior visa est opposita. Vide l. 3. n. 668.

Qu. 29. An beneficiarius simplex omittens officium teneatur restituere omnes fructus beneficii? In primo libro (coi. 312. qu. 18. v. Quid, etc.) adducta est opinio Henrici, Metince et Manuelis, qui dicunt teneri ad restitutionem tantum tertiae partis fructuum. Sed in hoc illa reprobat. Vide l. 5. n. 675. v. Quid.

Qu. 30. An licitum sit donum accipere a donante debitis gravato? In primo libro (coi. 327. litt. B.) relata est opinio affirmativa Lessii, Mol. Navarri, Laym. etc. Sed in hoc refutatur. Vide l. 5. n. 722.

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuatarius de justo titulo, qui jam adest? In primo libro (coi. 543. litt. E. v. Sed dubit.) delatum est opinioni negativae Lessii, Lugonis, Bon. Trull., etc. Sed in hoc verior est affirmativa. Vide l. 3. n. 769. v. Sed dubitatur.

Qu. 52. An mutuator possit retinere lucrum exactum, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bona fide? In primo libro (coi. 394. qucest. III.) adducta est opinio affirma-

posse peregrinum dispensari ab Episcopo loci, non solum in legibus, sed etiam in votis, et juramentis, modo ibi sit animo permanendi per majorem anni partem.

tiva (licet tanquam minus probabilis) Lugonis, Diana, Sa, et Tauneri. Sed in hoc refutata est. Vide /. 3. n. 773.

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (coi. 355. litt. D. relata est opinio affirmativa Soti, Tol. Diana Tann. Val. Reg., etc. Sed in hoc probabilior visa est contraria. Vide /. 3. n. 808.

Qu. 34. An facto monopolio injusto a mercatoribus, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (coi. 357. litt. G. v. Sed hinc.) relata est opinio affirmativa Salm. Bon. Trull. Reg. Med., etc. Sed in hoc omnino melior visa est negativa. Vide /. 3. n. 817. v. Sed hic.

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (coi. 357. litt. H. v. Idem.) amplexa est opinio negativa. Sed in hoc defenditur opposita. Vide /. 3. n. 819. v. Idem.

Qu. 36. An liceat clerico conducere praedia aliena ad saginanda propria animalia, ut postea vendat? In primo libro (coi. 561. v. Quar.) dictum est licere si conductio non auferat magnam distractionem a ministerio sacro. Sed in hoc id non admittitur, quia non caret cupiditate turpis lucri. Vide /. 3. n. 835. v. An vero.

Qu. 37. An pereunte re censita, pereat census de jure naturali? In primo libro (coi. 366. v. qu. 3.) dicta est probabilis sententia negativa cum Soto, Tai. Salm. Covarr., etc. Sed in hoc omnino tenendam diximus affirmativam. Vide /. 3. n. 847.

Qu. 38. An cogens cum injuria alterum ad ludendum, possit retinere lucratum? In primo libro (coi. 375. litt. D.) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modo ille qui cogit, non superet coactum in peritia ludendi. Vide /. 3. n. 880. Quar. igitur.

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis fratribus, et sororibus? In primo libro (coi. 398. litt. A.) relata est opinio Salmanti censium, Nav. etc. dicentium non esse, nisi illi extreme indigeant. Sed in hoc diximus omnino tenendum peccare graviter relinquentem bona extraneis, si fratres graviter indigeant. Vide /. 3. num. 946.

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi, aut dolo excipiat? In primo libro (coi. 407. litt. A. v. Sed hic.) dicta est probabilis opinio affirmativa cum Salm. Lessio, et P. Nav. Sed in hoc melior visa est opposita. Vide /. 3. num. 369.

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit, teneatur ad satisfactionem? In primo libro (coi. 410. v. Sed quar. f.) relata est opinio negativa Laymanni et Molina. Sed in hoc diximus omnino sequendam affirmativam. Vide /. 3. n. 985.

Qu. 42. An laedant jejunium electuaria sumpta in modica quantitate ad delectationem? In primo libro (coi. 419. litt. F.) adducta est opinio negativa cum Salm. Silv., et Abb. Sed in hoc dictum est contrariam omnino tenendam. Vide /. 3. n. 1019.

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (coi. 425. v. Orandum,) dicta est probabilis opinio affirmativa Patris Viva si sumatur sit potus usualis. Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantum cyatho in die, ratione consuetudinis. Vide /. 3. n. 1023. v. Secunda, in fine.

Qu. 44. An Religiosus expendens cum licentia generali Prselati ad

usus illicitos peccet contra paupertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (coi. 450. litt. E. v. II. qucesl.) vocata est non improbabilis sententia negativa cum de Alexandro, Suar. Bann. Lugo, etc. Sed in hoc affirm. amplexata est. Vide /. 3. n. 875. et L 4. n. 31.

Qu. 40. An patronus debeat praesentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (coi. 469. litt. A. qu. 2.) dicta est probabilis opinio negativa cum Palao, Garcia, P. Nav. Bodr. etc. Sed in hoc dictum est omnino tenendam affirmativam. Vide /. 4. n. 97.

Qu. 46. An Episcopus conferens beneficium simplex miniis digno, peccet mortaliter? in primo libro (coi. 291. Qucer. 2.) delatum est sententiae negativae cum Navar. Sd. Solo. Dicast. Gutt. Diana, etc. Sed in hoc probabilior dicta affirmativa. Vide /. 4. n. 95.

Qu. 47. An Episcopus conferens beneficium curatum miniis digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (coi. 292. v. Magis.) probabilis visa est opinio negativa Navani, Ilencici, Ledesm., etc. Sed in hoc amplexata est opposita. Vide /. 4. n. 109.

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit beneficium curatum cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi sacerdotium intra annum? In primo libro (coi. 471. litt. A.) adducta est opinio negativa Navarri, Barbosa, Garciae, etc. Item opinio Salmenticensium, qui eam admittunt tantum, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sive animus sit dubius, sive conditionatus. Vide /. 4. n. 114.

Qu. 49. An pluralitas beneficiorum sit vetita non solum de jure canonico, sed etiam naturali? In primo libro (coi. 475. litt. A*) dicta est probabilis opinio negativa cum Lugo, Innoc. Fili. Val. Led. etc. Sed in hoc omnino tenendam diximus affirmativam, nisi accedat dispensatio pontificia, et justa causa. Vide /. 4. n. 117.

Qu. 50. An possit sine peccato gravi permutari officium divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (coi. 494. litt. A.) dicta est probabilis opinio affirmativa, excepto officio Palmarum cum officio Paschae, vel Pentecostes, ut tenent Silvest. Salm. Vili. Diana, etc. Sed in hoc non est admissa ut probabilis. Vide /. 4. n. 161. v. Qucer. III.

Qu. 51. An Matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (coi. 496. litt. D.) probabilis dicta est opinio affirmativa cum Salm. Sancti. Tamb. Molf. Led. etc. Sed in hoc dictum est tenendam esse oppositam. Vide /. 4. n. 174. v. Hic qucer. 1.

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempe si quis uno ictu occidit quatuor homines? In primo libro (coi. 663. v. An autem.) dicta est probabilis opinio negativa cum Suar. Lugo, Busemb. Viva, etc. Sed in hoc amplexata est opposita. Vide /. 5. n. 45.

Qu. 55. An confessarius in mortali successive absolvens plures poenitentes, unum peccatum committat? (coi. 565. v. 11. Quoad actus. visa est probabilis opinio affirmativa cum Salmant. Lugone, Sporer etc. Sed in hoc reprobata est. Vide /. 5. n. 50. v. Qucer. 6.

Qu. 34. An citra infamationem possit quis dissolvere amicitiam, alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (coi. 576. litt. A.) relata est opinio affirmativa Salmenticensium, Soti, Bonae. Arag. Praelo, etc. Sed in hoc amplexata est opposita. Vide /. 5. n. 72. v. An citra.

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio medicorum, si inebriatio aestimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (coi. 577. v. 2. **Non** est.) adducta est opinio affirmativa Busembai, Sylv. Cajet. Lessii, Salm., etc. Sed vide quomodo in hoc limitata est, i. 5. n. 76. v. Qucer. hic I. (1).

Qu. 56. An liceat se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minuitur? In primo libro (coi. 578. litt. C.) dicta est probabilis opinio affirmativa Lessii, Laym. Bon. Busemb., etc. Sed in hoc amplexata est negativa. Vide i. 5. n. 76. v. Qucer. II.

Qu. 57. An satisfaciatur, qui se confitetur tempore Missae? In primo libro (coi. 210. Qucer. 2.) adducta est opinio affirmativa Palai, Hurta-di, La-Croix, Pichler, Gobat, etc. modo aliquo modo attendat simul ad Missam. Vide i. 3. n. 314. (2).

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri, si monasterium sit opulentum? In primo libro (coi. 130. v. Sed qucer.) relata est opinio affirmativa Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc. Sed in hoc amplexata est opposita. Vide i. 3. n. 92. v. Secunda.

Qu. 59. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dum actu dicitur. Te baptizo? In prima editione (coi. 585. litt. A.) affirmatum est. Sed in hac secunda probatum est sufficere quod forma proferatur, antequam materia desistatur applicari. Vide i. 6. n. 9. v. Qucer.

Qu. 60. An omnes materiae et formae Sacramentorum sint a Christo determinatae in specie? Negatum est in priori libro (coi. 804. Qucer. 2.) Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est, i. 6. n. 12.

Qu. 61. An peccet graviter minister conferens Sacramenta in mortali, etiam si ad illud non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (coi. 594. et 595.). Sed hic affirmatur, i. 6. n. 31. et 32.

Qu. 62. An peccet graviter sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali? In priori libro (coi. 655. v. **An** autem.) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hic eam refutamus, i. 6. n. 35.

Qu. 63. An minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (coi. 595. Dub. 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hic negativam tenemus, i. 6. n. 49.

Qu. 64. An clericus habituatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad Ordinem sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantum sufficientibus ad Sacramentum Poenitentiae suscipiendum? In priori libro affirmatum est (coi. 598. Quceres hic. 3.). Sed hi² negatur, nisi valde extraordinaria signa accedant, quae probitatem positivam ordinandi ostendant. Vide i. 6. in Dissert. ex n. 63.

Qu. 65. An sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (coi. 886. litt. F.) negavimus. Sed hic affirmativam sententiam probabiliorum censemus, i. 6. n. 749.

(1) Valde DD. laborant in hac quaestione, scribit loco citato. Licet videatur casus vix unquam accidere posse. Prima sententia affirmat, secunda vero sententia negat. Verumtamen prima sententia satis probabilis, imo probabilior mihi videtur casu quo potatio vini praebeatur ad expellendos sive corrigendos pravos humores; tunc enim privatio rationis per accidens, et indirecte evenit, et ideo licite permitti potest. Secusvero dicendum si potatio daretur directe ad ebrietatem, sive ad privationem rationis causandam, hoc enim esset semper intrinsece malum. Hinc nunquam licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur.

Ubi respondit: Negative cum sententia communi.

Qu. 66. An moribundus qui mane communicavit, possit eadem die sumere Viaticum, adveniente morbo? In priori libro (coi. 668. litt. A.) probabilem diximus sententiam tam affirmativam, quam negativam. Sed hic distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus, / 6. 79. 285. v. Dabit. 5.

Qu. 67. An sacerdos negligens dicere Sacrum promissum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (coi. 676. litt. C.) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hic affirmativam tutamur, / 6. n. 517. v. Qucer. III.

Qu. 68. An Episcopus possit moderari numerum Missarum a testatore praescriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur (coi. 680. litt. F.)* Sed hic negatur, / 6. n. 531. v. Dubit. 1

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in die Coeme Domini. In priori libro adhaesimus sententiae affirmativae (coi. 687. litt. E.). Sed hic dicimus omnino tenendam negativam, / 6. n. 350.

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, (coi. 695. litt. C) Sed hic / 6. n. 569 v. Dubit. 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duae mappae in altari, vel una duplicata. In priori libro affirmavimus (coi. 697. litt. C.). Sed hic contrarium tenendum dicimus, / 6. n. 375.

Qu. 72. An aqua lotionis corporalium possit projici alio, quam in sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum (coi. 699. litt. E.). Sed hic contrarium probamus, / 6. n. 587. v. Notancl. II.

Qu. 73. An abbates possint consecrare calices pro ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (coi. 699. litt. B. in fine.). Sed hic oppositam tenendam dicimus, / 6. n. 381.

Qu. 74. An pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam (coi. 698. litt. H.). Sed hic oppositam probamus, / 6. n. 385.

Qu. 75. Si post sumptionem sacerdos prudenter dubitat vinum fuisse acetum, an rursus consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hic affirmandum probamus, / 9. «.206. v. Quoad quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo Episcopo debeant approbari confessarii? In priori libro (coi. 247. litt. E.) dictum est probabiliter posse approbari etiam ab Episcopo confessarii, aut poenitentis. Sed hic / 6. n. 548. dicimus omnino approbandos ab Episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus a confessario, an teneatur ad sigillum? In priori libro (coi. 776. litt. G.) diximus probabiliter non teneri. Sed hic oppositum tuemur, / 6. n. 648.

Qu. 78. An mutus teneatur confiteri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa, (coi. 726. litt. B.). Sed hic dicimus teneri, si commode potest, / 6. n. 479. v. Qucer.

Qu. 79. An in jubileo confessio debeat fieri in eadem hebdomada, in qua perficiuntur opera, ut possit poenitens absolvi a reservatis? In priori libro adhaesimus opinioni negativae (coi. 743. litt. A. n. 2.). Sed hic oppositam tenemus, / 6. n. 557.

Qu. 80. An qui in jubileo confessus est invalide, possit deinde a quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa (coi. 743. n. 1.). Sed hic negativam sustinemus, / 6. n. 537. v. Qucer. II.

Qu. 81. An parochus in aliena dioecesi possit excipere confessiones alienorum ex licentia illorum parochi? In priori libro affirmavimus (coi. 746. litt. B.). Sed hic negamus, l. 6. n. 344. v. Hic.

Qu. 82. An simplex sacerdos possit absolvere moribundum, praesente confessario approbato? In priori libro (coi. 732. litt. D.) relata est sententia affirmans, quam hic rejicimus, lib. 6. n. 362.

Qu. 83. An ignorans reservationem casus episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam, (coi. 737. litt. A.). Sed hic eam reprobamus, l. 6. n. 381.

Qu. 81. An absoluti indirecte a peccato reservato in casu necessitatis a non habente facultatem, teneantur postmodum Episcopo se praesentare? In priori libro negavimus (coi. 936. v. An autem.). Sed lue observa distinctionem allatam, l. 7. n. 91. (1).

Qu. 83. An confessarius errans culpabiliter circa valorem Sacramenti, teneatur monere poenitentem de errore etiam gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam coi. 766. litt. l.). Sed hic affirmativam tenemus, l. 6. n. 619.

Qu. 86. An possit absolvi a simplici confessario peregrinus habens casum reservatum in loco Confessionis tantum, et non in patria. In libro priori relata est opinio affirmativa (coi. 738. in fine. v. Qucer. an.). Sed hic eam refutamus, l. 6. n. 388.

Qu. 87. An qui confessus est Superiori, et oblitus fuerit reservati, remaneat ab illo directe absolutus? Hic probabilius negatur, l. 6. n. 397, quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum patrimonio donato, sed data antapocha, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro dicta est probabilis opinio negativa (coi. 829. Dub. 2.). Sed hic l. 6. n. 822. observa distinctionem tenendam, nempe si donans habuerit veram, vel ne voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta sponsalia cum una, ducat aliam, an, hac defuncta, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non teneri (coi. 843. litt. l.). Sed hic contrarium sustinetur, l. 6. n. 873. v. Qucer.

Qu. 90. An si quis ficto contraxit matrimonium, ad illud revatandum sufficiat, quod, ipse solus apponat consensum? Hic l. 6. n. 1114. sententia affirmativa verior dicitur; quamvis in priori libro (coi. 899. v. Hinc inferitur.) non fuerit admissa.

Qu. 91. An si nulla dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos priehabita? In priori libro opinio negativa probabilis visa est (coi. 904. v. Qucer. 3.). Sed hic l. 6. n. 154. omnino rejicitur, etiamsi copula non fuerit habita ad facilius obtinendam dispensationem.

Qu. 92. An simplex sacerdos possit absolvere a venialibus, et ab excommunicatione minori? In priori libro (coi. 746. litt. A., et coi. 928. v. Certum.) opinio affirmativa, licet non fuerit admissa, non

(1) Scribens: Si peccatum sit absolutum in articulo, sive periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se praesentandi ad Superiorem, quia tunc vere directe peccatum fuit absolutum, cum eo casu cesset omnis reservatio. Secus vero, si peccatum vere est absolutum ab inferiore propter aliquod impedimentum adevundi Superiorem extra mortis articulum, quia tunc nullus inferior potest directe absolvere a reservatis, sed tantum indirecte. Unde poenitens, ut postea directe a Superiore absolvatur, omnino cum convaluerit, tenetur eum adire.

tamen omnino rejecta est. Sed hic 1. 7. n. 71. omnino rejicitur ob decretum Innoc XI.

Qu. 93. An absolutus ab Episcopo in necessitate a casu papali propter impedimentum temporale, excusatur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est probabiliter excusari [coi. 933. q. III. in (in.). Sed hic omnino teneri dicimus, 1. 7. n. 87.

Qu. 94. An habens casum papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo Episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est [coi. 930. v. Hinc, infra Dub. 1.). Sed hic contrariam veriore[m] dicimus, lib. 7. n. II.

Qu. 93. An Episcopi possint absolvere a papalibus occultis extra confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa [coi. 942. ad n. 8.). Sed hic 1. 6. n. 593. v. Hic autem, illam refutamus ex dedar. Gregorii XIII.

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est probabiliter licere (coi. 974. litt. F). Sed hic negamus 1. 7. n. 193. An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro coi. 963. Dub. II.) opinionem affirmativam diximus absolute probabilem. Sed hic d. n. 193. oppositam censemus probabilior[m], licet primam non damnemus.

Qu. 97. An duellum possit acceptari, ne incurratur magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit Cum Salmantic. in priori libro [coi. 970. litt. A. Not. 1., hodie haec opinio damnata est a Bened. XIV. Vide tom. 1. 1. 3. n. 400. Prop. IV.

Qu. 98. An parentes possint cogere puellam ad ingressum in monasterium causa educationis? In priori libro (coi. 983. M princip.) probabilis dicta est opinio affirmativa. Sed hic 1. 7. n. 212. v. Quoad opposita absolute probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiae.

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiae, qui contrahit duo matrimonia nulla, vel qui fecte secundum matrimonium init ad copulam extorquendam? Hic dicimus affirmandum, 1. I. n. 446. et 447, quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliae recentes retractationes opinionum, quae in precedenti editione recensebantur.

Qiler. 1. Si quis probabiliter judicet implevisse votum, Horas canonicas, sive poenitentiam, an teneatur eam satisfacere, si adhuc probabile sit, vel dubium non implevisse? Negant plures auctores 1. 1. n. 29. 1. 3. n. 700. v. Limitant, 1. 4. n. 130. Sed oppositum est tenendum, quia possidet obligatio jam contracta, donec certe non fuerit impleta.

Quaer. II. An declarationes S. G. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editae sint, non solum consulto Pontifice, sed etiam mandante, ut ipsa? solemniter per totam Ecclesiam promulgentur, 1. 1. n. 106. v. Qucer. 2. Addendum tamen est, quod hujusmodi declarationes, quae jam in Ecclesia universaliter divulgatae, et facto sic promulgatae fuerint usu plurium annorum, vel relatione auctorum communiter ipsas referentium, hae satis omnes fideles obstringunt.

Quaer. III. An Episcopus dispensare possit in statutis canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit prius satis probabilis

sententia affirmativa cum Sota, Covarr., Castropal. Bonae et S. Anfonin. Sed re melius perpensa, videtur negativa omnino tenenda ex Clement. 2. de Elect. ubi Lex Superioris per inferiorem loci non potest. Cui congruit, c. Dilectus de Temp. Ordin. Vide/. 1. n. 191. t. Hanc.

Quaer. IV. An delegatus principis, vel delegatus ad universitatem causarum, possit subdelegare? Affirmatur/. 1. n. 193. Sed hoc est limitandum juxta id, quod dicitur /. 6. n. 566., nempe hoc intelligi, cum delegatio facta est tanquam per officium, aut cum delegatur alicui jurisdictio, uti privilegium perpetuo suo officio, sive dignitati annexum.

Quaer. V. An cesset lex, cessante line legis in particulari? Allata est sententia, quae id probabile vocat, haneque tenent Salm. et Viva cum Cajet. Sylvest. Panorm., Valent. Sa, Carden. Navar. Abbate. Comit. et aliis /. 1. n. 199. v. Qucestip. Sed hic advertendum, quod haec opinio vix unquam in praxi probabilis erit, quia vix unquam eveniet, quod in particulari omne allucinationis periculum cesset.

Quaer. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos, surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? /. 5. n. 44. dictum fuit probabile esse unum furtum, sive unum peccatum committi. Sed melius re perpensa, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cum unumquodque furtum distinctam malitiam in se continet.

Quaer. VII. Actus charitatis erga Deum eliciendus est saltem semel in mense, ut dicitur /. 2. n. 8. Addendum est quod eodem modo, nempe semel saltem in mense, tenemur pariter elicere actum charitatis erga proximum, alioquin difficulter hoc praeceptum charitatis erga proximum observare valebimus.

Quaer. VIII. Dictum est /. 3. n. 244. non videri improbabile cum Less., Salm. Bon. etc. quod ab ipso vovente possit commutari votum in aequale. Sed dicendum cum S. Th. Caj., Suar., et aliis esse multum probabilius, quod non possit, quia Deus potius vult rem promissam, quam aliam.

Quaer. IX. Dicunt plures DD. apud Bus. /. 3. n. 381. licere viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id quod sapienter docet Sylvius. Etiam si honor sit bonum preestantius, quam divitiae, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris liceat aggressorem interficere. /n2. 2. q. 64. art. 7. q. 9.

Quaer. X. An beneficiarii expendentes redditus beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? /. 3. n. 492. exposita fuit sententia affirmativa tanquam valde probabilior, sed peracta meliori consideratione, sententia negativa videtur non minus probabilis in praxi, signanter ob auctoritatem et rationem D. Th. in 2. 2. q. 183. art. 7. Vide cit. n. 492.

Quaer. XI. Si quis furatus sit rem, cujus dominus est incertus, cui restituere debet? lib. 3. n. 389. fictum est restitutionem faciendam esse pauperibus, aut locis piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendae sunt limitationes, quas loco citato, vel paulo post invenies (1).

(1) Lib. 3. tr. 5. de septimo praec. Decal. cap. 2. de restitutione dub. 3. n. 589. quaer. 1. Quomodo facienda restitutio, si dominus rei est incertus? Dis-

Quaer. XII. Utrum si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sine culpa, saltem gravi, manifestari in alio, ubi illud est adhuc occultum? Dictum fuit 1. i. n. 86. Cum Lug. Caj. Nav., Salm., etc. communissime contra alios, sententiam affirmativam esse valde probabilem. Sed vide 1. 3. n. 974. ubi nunc sententia limitatur tantum pro delictis illis, quae delinquentem aliis perniciosum efficiunt.

Quaer. XIII. An in die jejunii notabiliter antevergens sine justa causa horam meridianam, graviter peccet? L 3. n. 1016. v. Quaer. dictum fuit Cum Lessio, Tol., Bon., Laym., Salm., Castr., etc. probabiliorem esse negativam sententiam.

cum Tourn., Ronc. Castr. et aliis communissime. Sed quia non desunt auctores aliqui, ut Gonet, Juenin, Constens., Serry, etc., qui tenent (licet parum probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione ministri, sed tantum ab ipsa collatione Sacramenti serio peracta, tutius est conditionem etiam verbis exprimere.

Quæ. XVIII. An teneatur quis confiteri peccatum mortale certe commissum, si postea sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus? /. 6. n. 477. dictum fuit non teneri, si credat probabiliter peccatum confessario jam exposuisse. Sed nunc teneri dicimus, quia sicut certa fuit obligatio contitendi, ita certa debet esse confessio, vide tamen cit. n.

Quæ. XIX. An sacerdos ab Ecclesia abscissus, uti si esset hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius desit? /. 6. n. 60. v. Quæ. I. probata fuit sententia negativa. Sed nunc probamus contrariam cum Sylvio, Colle, Silvestro, Cane, etc.

Quæ. XX. An si poenitens confessus sit Superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deinde a quolibet confessario de illo absolvi? /. 6. n. 597. probavimus sententiam negativam. Sed nunc ex auctoritate Pontas, Collet, et signanter Silvii, qui affirmativam cum Sylvestro, Navar., Adrian., Angel., Covar., et pluribus aliis pro certa habet, eam reprobare non possumus.

Quæ. XXI. An inhabilitas ad celebrandum quam incurrunt confessarii sollicitantes, incurratur ante sententiam? /. 6. n. 705. affirmatur. Sed nunc vide id, quod dicitur in hac editione n. cit. (1).

Quæ. XXII. An Episcopi possint absolvere ab excommunicatione eos qui tentaverunt extrahere delinquentes ab ecclesia? I. I. App. II. n. XXVIII. affirmatum est, sed nunc oppositum tenendum cum Fagnano, qui id probat. Vide Tom. 8. App II. de Privil. n. 28.

Quæ. XXIII. In præi confessarii, posita post librum VII. dicitur capit. ult. n. 287. Episcopis, eorumque delegatis concessa esse facultas impertiendi indulgentiam plenariam infirmis eam petentibus in articulo mortis, addendum ad hoc requiri, quod Episcopi hanc facultatem a Pontifice regnante expostulent, et obtineant. Vide nunc Tom. 8. Capit. II. §. VIII. n. 287.

Quæ. XXIV. In eadem praxi n. 98. dicitur ex Rubrica illicitum esse in Missa adhibere vinum, quod incipit acescere, adverte id quod ad-

11) In præcedenti editione hujus operis affirmavi, eo quod pœnæ privativæ quæ important inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem a quodam jure jam acquisito utendo, ut communiter DD. docent, ordinarie ante sententiam incurruntur. Attamen quidam probus Religiosus, cum hæc legisset apud meum opus, scripsit mihi e Roma, quod duo theologi s. c. Inquisitionis Romanæ oppositum sentiebant, nempe requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat, sed postea re sedulius perpensa, in hoc eodem meo opere n. 248. observavi, quod Suarez, Bon., Salm., cum Tapia, Vasq., Mantem., etc. locis ita cit. (quibus recenter consentit Eusebius Amon. I. R. n. 148.) dicunt sententiam declaratoriam bene requiri etiam quoad pœnas privativas, sive inhabilitantes, casu quo reus non possit exequi pœnam sine propria infamia, prout ordinarie in nostro casu eveniret, si sacerdos sollicitans deberet per longum tempus se abstinere a celebrando. Dicoper longum tempus, nam si brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sine sua infami celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinere.

ditum est in examine Ordinandorum. Tom. 8. Cap. 3. art. o. Sect. III s.//. De Sacrif. Missce. n. 98. (i).

Quaer. XXV. In eadem praxi App. III. n. 122. dicitur, dubium esse an sit probabilis opinio, quod celebrare sine cruce, non sit mortale. Sed re maturius perpensa, nunc satis probabilis mihi videtur, cum inter doctores sit communis, nec certum habetur fundamentum in oppositum.

Quaer. XXVI. An calix si deuub inauretur, denub sit consecrandus? Toni. 2. 1. VI. tr. III. de Euch. cap. 5. dub. 2. probabilius censui negandum cum Laym, Lugo, etc. Sed re melius perpensa, nunc puto cum Ferrari, Suar., etc. probabilius iterum calicem esse consecrandum, vide adnotationem ultimo loco adjunctam in loco citato (2).

(1) Ubi legitur: Vinum autem cum alio liquore, etsi modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita, ut dicitur in Rubrica; ubi idem docetur de vino quod coeperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre. Dicunt tamen La-Croix, Gobatus, et Sportr. quod deficiente alio vino, licet uti vino tantum parum acescente. Ait enim Card. Lambertinus Notif. 77. n. 2., quod praefata Rubrica deducta est ex doctrina s. Thomae 3. parte, quaest. 74. art. 5. ad 2. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, pcsiè tamen de vino ac scent, quod est in ria ad corruptionem, licet peccet conficiens. Unde Rubrica non videtur accipienda [cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniae, sed tantum illos qui jam proxime incipiant constituere vinum acescens vulgo dictum vino colla puncta, si remandato alia spunto.

(2) Ubi dub. 4. n. 370. dubitatur 2. scribit calices denuo inauratos esse, denvo consecrandos propter scilicet praxim Ecclesiae, et receptam consuetudinem, tunc subdit: casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabilius dicendum cum Sylvio et Ferraris non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi calice, quia tunc viget ratio, quod calix semel conseoratus, totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cum vero nova sit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, immediati sanguinem tangens.

Imprimatur, si videbitur Reverendissimo Patri sacri Palatii apostolici Magistro.

Benedictus Fenaja Patriarch. Constantmopolit.
Vices gerens.

Imprimatur, Fr. Thomas Vineentius Pani, Ord. Praed. sacri Palatii Apostolici Magister.

Romae, MDCCCVI, apud Lazariaum Brev. Camerae apostolicae typographum, Superiorum permissu.

71199

Boston College Library

Chestnut Hill 67, Mass.

Books are kept for two weeks unless a shorter time is specified.

Two cents a day is charged for each 2-week book kept overtime; 25 cents a day for each overnight book.

If you cannot find what you want, inquire at the delivery desk for assistance.

